

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

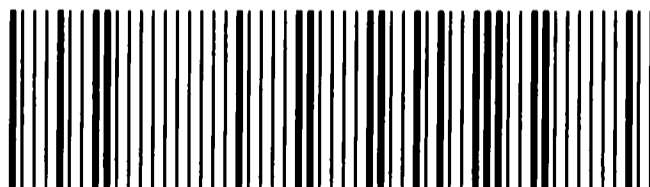
For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk



343-53

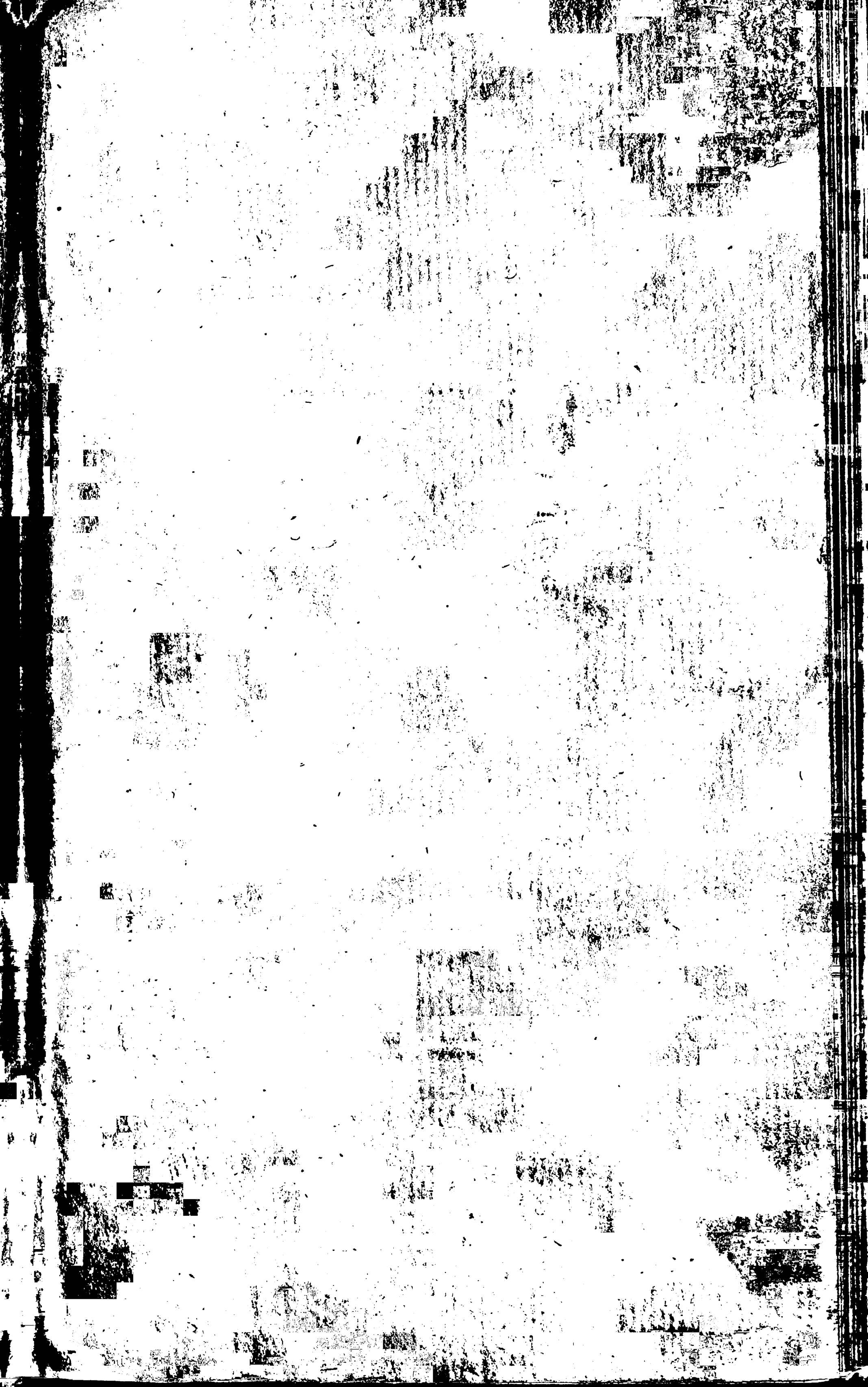
ex. 1

DET KONGELIGE BIBLIOTEK



130021865398





U n i v e r s i t e t s

o g

S k o l e = A n n a l e r.

1 8 0 9

A n d e t B i n d.

U d g i o n e

a f

L. E n g e l s t o f t,

Professor i Historie og Geographie ved Kjøbenhavns
Universitet, Secretær og Bureauchef i Directionen
for Universitetet og de lærde Skoler.

K j ø b e n h a v n.

Trykt hos og forlagt af Andreas Seidelin,
store Kannikestræde No. 46.

... ..
... ..
... ..

... ..

- I
- II
- III
- IV
- V
- VI

... ..

- VII
- VIII
- IX
- X
- XI

... ..

... ..

... ..
... ..
... ..



Indhold.

Tredie Kvartal.

A. Afhandlinger.

	Side
Om Elegien; Forsøg til en Besvarelse af den for Aaret 1808 ved Kiøbenhavns Universitet udsatte æsthetiske Præisopgave, af F. C. Gundelach	I

B. Universitetet.

I. Academiske Examina	55.
II. Legater	58.
III. Academiske Stipendier	72.
IV. Studentervæbning	73.
V. Smaaeskifter	76.
VI. Blandede Efterretninger	91.

C. De lærde Skoler.

I. Legater	94.
II. Skolebygninger	100.
III. Høitideligheder	103.
IV. Gymnastik ved de lærde Skoler	106.
V. Veiligheds Skrifter	108.
VI. Blandede Efterretninger	120.

D. Universiteter og Højskoler i Almindelighed.

Blandede Efterretninger fra Rusland, Preussen, Westphalen, Sachsen, Bayern, Franckerig, Portugal og Sverrig	122.
---	------

I n d h o l d.

Fjerde Kvartal.

A. Afhandlinger.

	Side
I. Undersøgelse om, hvormeget Forældre eller de, som staae i Forældres Sted, kunne med Hensyn til vore offentlige Skoler bidrage til deres Børns eller Myndlingers Vel, og lette Lærerne i deres Arbeide. Af Ludvig Heiberg Rector i Odense	161
II. Blandede Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.	187

B. Universitetet

I. Forelæsninger ved Kiøbenhavns Universitet og det pædagogiske Seminarium i Vintersemestret 1809 - 1810.	200
II. Befordringer	208
III. Vegater	208
IV. Academiske Examina	224
V. Privatinscriberede	230
VI. Academiske Høitideligheder	250
VII Blandede Efterretninger	251

C. De lærde Skoler.

I. Lovgivning	257
II. Befordringer	271
III. Stipendie - Fordeling ved Kiøbenhavns, Odense og Christiania Cathedralskoler for Aaret 1810	271
IV. Reilighedsfrister	274
V. Necrolog	276
VI. Blandede Efterretninger	278

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

Blandede Efterretninger fra Frankrig, Østerrig, Preussen, Bayern, Westphalen, Würzburg, Rusland, Sverrig, Nordamerica	282
---	-----

A.

Om Elegie.

Forsøg til en Besvarelse af den for
Aaret 1808 ved Kjøbenhavns Uni-
versitet udsatte æsthetiske Priis-
opgave:

”At udvikle Elegiens oprindelige Bessaffenhed, og
bestemme dens Bæsen og Værd, med Hensyn til ældre
og nyere Nationers Forsøg i denne Digteart.” a)

af

Frederich Christopher Gundelach.

Første Afdeeling.

Om Elegiens oprindelige Bessaffenhed.

Naar man ved Elegien, der er en Art af den
lyriske Poesie, forstaaer et Sørgedigt eller en

a) Da Indrykkelsen af denne Afhandling in extenso
vilde optage et større Rum, end for samme i disse
Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2. B. U

Klagesang, da maa dens Oprindelse søges langt tilbage i Tiden. Sorgen satte allerede tidlig Menneskets Sjæl i Bevægelse, og denne meddeelte Legemet Sorgens Symptomer. Djet græd — og Smerten lindredes; Læben klagede — og Trøst og Røe vendte tilbage i det beflemte Hjerte.

Det Sprog, hvori man i de ældste Tider udtrykte sin Sorg, var, som i enhver affectfuld Stemning, poetisk, d. e. sandseligt og udsmykket med Billeder, hvilke man laante af Naturen, der var Menneskets første og riige Kundskabskilde. Elegien var da tidlig bekjendt. Dens Hensigt var egen eller Andres Trøst; at opvække Medlidenhed med sig eller Andre. Men dette maatte skee ved Hjelp af blandede Følelser. Sorgens reene,

Annaler, efter deres Plan, kunde undværes, meddeeles den her blot i et kort Udtog. Afhandlingen bestod i sin oprindelige Form af trende Afdelinger, hvoraf alene den første og tredie her aftrykkes. Af den anden Afdeling, der omhandlede Elegiens Væsen og Værd hos ældre og nyere Nationer, og i denne Anledning i Chronologisk Orden critisk gennemgik Oldtidens og Nytidens meest berømte Elegikere, ere alene enkelte Exempler til Oplysning indflettede i dette Udtogs anden Afdeeling, der udgjorde Afhandlingens tredie, og, som endeligt Resultat af alt det Foregaaende, omhandlede Elegiens Væsen og Værd i Almindelighed.

ublandede Følelse sløver al Sands og gjør Menne-
 sket maalløst; men udbryder det i Tale, da ere
 dets Udtryk rasende, usammenhængende Udraab;
 Affecten sætter Menneſket ud af sin Fatning og
 berøver det klar Bevidsthed. Først naar Sorgen
 blandes med Fryd, med Haab om tilkommende
 eller Minde om forbigangen Glæde — hvilken dog
 ej ganske, men blot for endeel maa overvinde Sor-
 gen — vender en velgjørende Koelighed tilbage i
 det stormende Hjerter, gaaer Følelsen over i en
 stille Liden, bliver den stiftet for den samme, af
 bliid Bæmod gjentonnende Elegie.

Allerede hos de ældste østerlandſke Digttere og
 hos Propheterne finde vi saadanne Elegier a). I
 disse spillede religiøs Følelse i Almindelighed
 Hovedrollen; og hvad var naturliger? Hebræ-
 ernes Religion og Poesie vare Tvillingssøstre; de
 vare som Eet; Poesien var Religion, Religionen
 Poesie. Stundom aandede ogsaa andre Følelser
 i Østerlandets Elegier, f. Ex. Fædrelandskjærlighed
 hos Jeremias; men aldrig uden religiøs Betyd-
 ning. Bibelen har opbevaret os disse Levninger,
 og selv den forfinede Efterverden seer med hellig
 Verbødighed tilbage paa disse den gudfrygtige Old-
 tids ærværdige Minder b). Men endnu var Ele-

a) Herom vidne David, Salomon og Jeremias.

b) Det er værd at lægge Mærke til, hvad Augusti
 (Einleitung in's alte Testament. Leipzig 1806. 8.)

gjen regelløs, endnu havde denne Digtart intet eget Navn. Først hos Grækere er det vi maae søge den egentlige Elegie, og denne Nation var det, der gav denne Digtart det Navn, som den endnu bærer.

Hvo imidlertid den første Elegieskriver var, og hvo der først brugte Benævnelsen: Elegie er uvist. Man nævner Theocles eller Teocles, en Maxier eller Eretrienser, som den første, der skrev Elegier. Terentianus angiver Callinous eller Callinus, andre Mimnermus, Terpander og Erenusa), Quintilianus derimod

siger om Orientens Digte: "Jeder, der sich in das! Heiligthum der hebräischen Dichter wagt, muß sich die Worte gesagt seyn lassen, welche einst aus dem feurigen Büsche ertöntem: ""Der Ort, wo Du aufstehest, ist ein heiliges Land!"" Nur ein religiöses Gemüth kann den vollen Sinn des heiligen Dichtergeistes erfassen, der uns aus diesen unvergänglichen Documenten entgegen wehet, weil alle Poesie der Hebräer Religion, und alle Religion derselben Poesie ist.

- a) See Afhandlingem: über die römischen Elegiker, Tibull, Propertius und Ovid i Characteren der vornehmsten Dichter. 2 Bd. 1 St. p. 191 og Geschichte der griechischen Poesie ibid. 1 B. 2 St. p. 291.

Callimachus for dens Ophaver a).

Didymus definerer Elegien ved en Klage, affiungen til Fløjten. Svidas formeener, at Elegien har faaet sit Navn af Udraabet *ëë*, en Sorgens Interjection, og at den blev affiungen til Fløjten; thi dette Instrument ansaae man Sorgen egnet. Mere udtænkt en antagelig synes deres Meening, som udlede Navnet af *ευ*, vel, og *λεγειν*, at tale, altsaa *ευλεγος*, *ευλεγεια*, fordi man i Elegien eller Sørgefangeren roste de Døde. Saa danne Digtes Forfattere er det, Aristoteles falder *ελεγοποιοι*. Hiin Afledning forekommer mig at være den naturligste.

Til Grækerne *ελεγεια* svarer Latinernes *Nenia*. Lovtaler over hædrede og fortjente Mænd holdtes i Folkforsamlingerne, og ledsagedes med en Sang til Fløjten, som kaldtes *Nenia* b).

a) *Quinctilian*. instit. orat. Lond. clōccxvi. Lib. X. c. I. pag. 570. *Bisciola* horæ subsecivæ. Ingolst. mdcxi. Tom. I. Lib. VIII. c. 22. p. 631. *Scaliger* Lib. c. 50 og Lib. III. c. 124. *Michaëler* Collect. Poëtar. elegiac. Tom. I. p. 81.

b) *Cicero* de legibus. Lib. II. c. 24. Dog har dette Ord ogsaa flere Bemærkeller, hvorom, saavel som om dets Etymologie, kan eftersees *Bisciola* horæ subsec. I. c. p. 635.

Elegiens Brug var i de ældste Tider Tider forskjellig og dens Gjenstande mangfoldige. Disse vare nemlig:

1. Love. Deraf benyttede sig den atheniensiske Lovgiver Solon, efter hvad Diogenes Laërtius og Athenæus fortælle. Charondas's Love bleve afslungne under Bægerklang, og Aristoteles oplyser, at Menneskene, førend de kjendte Bogstaver, plejede at lære Lovene ved Sang, for at de skulde gjøre dybere Indtryk i Hjertet og varigere-indpræges i Hufommelsen, naar de vare indklædte i den elskelige poetiske Form a).
2. Sædelære og Moral. Derom vidner Digteren Theognidis παραμυθεις.
3. Drakelsvar. Dette bemærker Athenæus der, hvor han taler om Apollos Drakel b).
4. Gudelige Lovsange. Ogsaa Gudernes Priis var en Gjenstand for Elegien, hvis egentlige Navn da var Hymne. Saadan er Gjenstanden for Callimachus's Elegier.

a) *Athenæus*. Lib. XIV. Cap. VI. og *Robortellus* i hans explicatio eorum, quæ ad elegiæ antiquitatem et artificium spectant. See hans Explicationes in librum Aristotelis de arte poëtica. Basil. MDLV.

b) Lib. XIII. Cap. xxviii.

5. Kirkelige Ceremoniers Forflaring. Dertil brugtes den af Butas a).
6. Historie. Callinus og Mimnermus beskrev deres Tidsalders Historie i elegiske Vers b).
7. Mathematik. Saaledes fremsatte Erato- sthenes i denne Digtart sine mathematiske Undersøgelser c).
8. Krigsbedrifter. Dertil brugtes Elegien af Tyrtaeus.
9. Epigrammer, Epitaphier og Sørge- sange; især de sidste. Af denne Meening ere Horats d) og Ovid e).
10. Elskov, baade dens Glæder og Sorger. Derfor tillægger Ovid Elegien
 Forma decens, vestis tenuissima, vultus
amantis.

Dette sees ogsaa af Tibulli, Propertii og Cornelii Galli Værker m. fl. Disse Elskovs- sange var det ogsaa Skik, med en klagende Tone at af-

a) Schirachs Magazin der deutschen Critik. 2 Bd. 1 Th. p. 11.

b) ibidem.

c) ibidem.

d) Hor. ars poet. v 75. sq. Od. L. I. xxxiii. v. 2. sq.

e) Ovid. Heroid. XV. v. 7. Amor. L. III. Eleg. IX. v. 3.

synge udenfor de elskede Pigers Døre om Natten a). De svarede altsaa til de spaniske Serenader.

Scaliger b) angiver i fjærnefuld Korthed Elegiens forskjellige Gjenstande.

Hvad Elegiens Form angik, da havde Grækerne for samme ej antaget noget udelukkende Versemaal. Underledes var det med Latinerne. Disse forbeholdt Elegien en egen Verseart, nemlig Hexametret umiddelbart afvejlende med Pentametret c). De sidste indbandedes for at afbryde og nedstemme Hexametrenes højtidelige Gang, der blot egnede den heroiske Digtart. Hexametret stod altid først; dog havees herfra en Undtagelse i Drakelsvar d).

Anden Afdeeling.

Om Elegiens Væsen og Værd.

For at vorde fuldkommen, maa Poesien sætte Indbildningskraften i Virksomhed, og i Sjælen opvække de samme Bevægelser og frembringe de samme Virkninger, som den bestungne Gjenstand selv vilde have opvakt og frembragt. For at opvække disse Bevægelser og frembringe disse Virk-

a) *Ovid. Amor. L. III. Eleg. I. v. 45. sq.*

b) *Lib. III. Cap. cxxiv.*

c) *Ovid. Amor. L. I. Eleg. I. v. 30. L. III. Eleg. I. v. 7. sqq. Hor. l. c.*

d) *Athen. L. XIII. c. xxvii. Bisciol. l. c.*

ninger, behøves levende og naturlige Billeder; levende, for at sysselsætte Indbildningskraften; naturlige, for at Forstanden ej letteligen skal opdage, at den stufes ved Afbildningen af Gjenstanden, i det den troer at gribe Gjenstanden selv. I modsat Fald gjør Poesien enten aldeles intet eller i det højeste kun et flygtigt Indtryk, og Forstanden føler sin Værdighed krænket ved det mislykkede Forsøg, man har gjort paa at stufte den og give den Skyggen for Legemet. De Midler, hvoraf Poesien betjener sig, maae altsaa være af den Besskaffenhed, at ved dem hos Læseren, Tilhørereren eller Tilskueren opvækkes en Følelse, liig den, hvoraf Digteren selv for og under Arbeidet var besjælet; at vi, i hans Stilling, saaledes maatte have følet, saaledes tænkt, saaledes handlet; med eet Ord: de maae svare til deres Hensigt, sandfelig fuldkommen, skuffende Efterligning.

Elegien var oprindeligen en Klagesang. Herom overtyder os Navnet selv og det med Benævnelsen forbundne Begreb. Klage er det svage, af sandfelige Forestillinger og Paavirkninger afhængige, Menneskes Tilflugt i Lidelser. Hans Hjerte lettes ved den rindende Taare, og Sorgen ligesom udflyder af Sjælen gennem Djets Graad. Graferne skreve Elegier. Klager vare deres fornemste Gjenstand. Latinerne efterlignede dem i

afvejlende Hexametrer og Pentametrer. Kort Tid efter brugte Digterne den samme Versart, hvori de før havde udtalt deres Sorg, til at beynge deres Glæder, og siden efter gav Modens og Talesbrugens Bizarrerie ethvert Digt, skrevet i afvejlende Hexametrer og Pentametrer; — uden Hensyn til dets Gjenstand, hvad enten den var munter eller sørgelig — Navn af Elegie. Saaledes forandrede dette Ord's oprindelige og egentlige Bemærkelse ved en Misbrug. Man saae blot paa Formen; Materien kom ej i Betragtning. Intet var meere upassende, Intet meere stridende mod al Theorie. Elegien bør indskrænkes inden ængere Grændser.

Som Sulzera) anmærker, er Elegien en Klage, og man kunde derfor, siger han, falde den en Klagesang, dersom ikke ogsaa undertiden glade Følelser befandtes at være Elegiens Gjenstand b). Dens sande Character synes at bestaae i, at Digteren ganske er indtagen af en bliid Veemod's Følelse, eller af en bliid, med Veemod blandet, Glæde, og yttre denne paa en indtagende Maade.

a) Theorie. 2 Th. S. 39.

b) I Kamlers *Watteur*. 3 Bd. S. 87. antages, at Glæde neppe kan indbefattes under det Begreb, vi i vore Dage gjøre os om Elegien. Herom Meere siden.

Enhver blid Lidenſkab, der indtrænger ſaa dybt i Hjertet, at man gjerne og længe tøver ved den, der lader Sjælen ſaa megen Fatning tilbage, at den kan betragte Gjenſtanden fra alle Sider, og kan forfølge Følelſen i alle dens Nuancer og Forandringer, paſſer ſig for Elegien. Den binder ſig ikke ſaa nøje, ſom Oden, til Følelſens Eenhed, antager heller ikke dens høje og henrivende Flugt. Dens Udtryk vidne meere om det lidende og under Lidenſkab nedbøjede, end om det virkſomme, ſelvſtændige Menneſke. Følgelig er enhver Affect, hvorved Sjælen føler ſig ganſke lidende, Elegiens egentlige Materie.

Marmontel a) har indeelt Elegien i 3 Slags: den lidenſkabelige (*passionné*), den sømme (*tendre*) og den yndefulde (*gracieux*). Denne Inddeeling forekommer mig ikke blot unødvendig, men endog mindre paſſende, efterſom alle diſſe Egenſkaber, nemlig Lidenſkab, Sømhed og Ynde, synes at være nødvendige Requiſiter ved ethvert elegiſk Digt. En Elegie uden Lidenſkab vilde være tør Proſa, uden Sømhed uudſtaaelig Kulde, uden Ynde fraſtødende Pœſie. Rigtigere troer jeg, at Elegien kunde inddeles i den erotiſke og ikke-erotiſke, i Betragtning af, at Elſkov ſaa hyppigen er Gjenſtanden for denne Digtart baade hos ældre

a) Poétique Française. T. II. p. 505.

og nyere Digtere, at jeg ikke skal tale om de rosmærkte Elegier i Særdeleshed, hvis næsten udelukkende Gjenstand Elskov udgjorde.

Nogle Kunstdommere a) have kaldet Elegien en affectfuld Monolog; dog er denne Definition neppe adæquat. I det mindste gives herfra paafaldende Undtagelser. Klopstocks bekjendte Digt: Selmar und Selma eller Daphnis und Daphne b) kan ikke nægtes end udmærket Plads mellem Elegierne, men er ikke desmindre en Dialog. I Briefer, die neueste Literatur betreffend c) erklæres derfor de fleste Digteres Begreb om Elegien at være alt for indskrænket, og defineres Elegien meget passende ved en sandelig faldkommen Fremstilling eller Beskrivelse af blandede Følelser.

Men hvorfor, spørger man, valgte Klagen det poetiske Udtryk? — Naar en Lidenkab bemægtiger sig Sjælen, gjør den sig ogsaa til Herre af Legemet, og bevirker i dette en pludselige Uorden. Blodet løber hurtigere gjennem Arterne; Ansigtet faaer meere Liv; Dine funkler; Stemmen hæver

a) Sulzers Theorie I. c.

b) Klopstocks kleine poetische und prosaische Werke. Frankf. u. Leipz. 1771. S. 107. pp.

c) XIII. Th. S. 70. sq.

fig; Ordene udstrømme hurtigen og afbrudt; hyppige og forskjellige Tanker fortrænge hinanden; vi udtrykke dem det hastigste, vi kunne, og denne Hastighed tillader os ikke i vor Tale at iagttage Ordene; vi ere ikke længere opmærksomme paa Talens sædvanlige Baand; vore Udtryk ere dristige; thi vi besjæles af en levende Følelse for den Gjenstand, der virker paa os; vi bruge Udraab, Apostropher og Spørgsmaal; vi henvende os selv til livløse Ting; thi i vor Forvirring forekommer os hele Naturen at interessere sig for os. Saadan er Liden­skabens, saadan Poesiens Enthusiasme. Men hvad der gjelder om Poesie i Almindelighed maa gjelde om alle dens Arter, følgerigen ogsaa om Elegien. Enhver Liden­skab, derfor ogsaa Sorg og Bedrøvelse, kan være Gjenstand for det poetiske Udtryk, og har været det fra de ældste Tider; og hvad er vel naturligere, end at de ældste Mennesker, som Naturens Børn, som Væsner, afhængige af ethvert sandseligt Indtryk, og vante til at give deres Liden­skaber frit Løb, at disse, inden Philosophie og Kunsttheorie havde naaet den Højde, at hiin bøjede Sand­seligheden under Tænksomheds kolde Haand, og denne paalagde Aands­productet indskrænkende Regler — have ladet deres Affecter udbryde og yttre sig paa denne Maade, og, som en Følge heraf, ogsaa i Sjælens bedrøvede Tilstand givet Klager og Taare uhindret Løb

i et naturligt, uindfrænket, sandseligt og billedrigt Sprog? Hos Propheterne finde vi adskillige Sørge-
 gesange; Græfkerne digtede Sørge-
 nis's Død. Bevæget af en levende Smerte er det,
 at Jeremias afmaler os Jerusalem belejret og
 badet i Taarer, berøvet sine Benner's Trøst, og
 Zions Veje sukkende, fordi man ej længere kommer
 til Højtidelighederne i den hellige Stad.

Det er naturligt, at enhver Ulykkelig over-
 driver Graden af sin Smerte. Den besjæler ham
 saa ganske, at han troer, alle Gjenstande, der om-
 give ham, lytte til hans Sukke og samfale med
 ham. Moschus, der begræder Zions Død, deler
 sine Taarer med Fuglene, Kilderne, Træerne,
 Blomsterne og hele Naturen. Hvilke store, beun-
 dringsværdige Billeder har den ikke indgivet Psal-
 mernes Sanger, naar han betragter Guds Stor-
 hed! Saa ufuldkommen Bibeloversættelsen end er,
 har den dog ej ganske udslukket disse Digtes poetiske
 Gld. Snart see vi Herren baaret af Skyer; han
 farer frem paa Windenes Vinger; Torden og Lyn-
 ild gaae foran ham; Bjergerne synke i Afgrunden for
 hans Fødder; snart holder han i Haanden et uuds-
 tommeligt Bæger, hvoraf han lædsker alle Verdens
 Syndere. Dette er det sande Digtersprog.

Ligesom ved Staternes Stiftelse og stedse
 meer og meer forbedrede Indretning Kunster og
 Videnskaber tiltoge og udbredte sig blandt Mennes-

skene, saaledes steege disse i Cultur, antog finere Sæder og finere Smag. Det blot naturlige Genieproduct var ikke den dybsindige Tænker eller Mennesket, begavet med større Kundskaber og Mandsdannelse, fyldestgjørende nok. Den vilde Natur maatte renses fra sin Raahed, og forædles. Philosophie og Kunsttheorie foreskrev derfor visse Regler, dem Digtergeniet skulde følge. Men ligesom heraf paa den ene Side fulgte Forædlingens Gode, saaledes tabtes paa den anden Side det høieste naturlige og sandfelige Udtryk. Billedsproget maatte give Slip paa endeel af sin Djarvhed, og hævede sig nu paa en svagere Binge. Digteren vandt for Forstandens, Philosophiens og Kunsttheoriens Domstoel, hvad han tabte for Hjertets, Følelsens og Sandfelighedens. Det poetiske Stof, som Naturen nedlagde i ethvert Menneskes Indre, bandtes nu ved visse Regler i sine Uttringer. Der udkrævedes Studium til at vorde Digter. Digtergaven, fordum fælles for Alle, blev nu enkelte Individuers særegne Ejendom, og selv hos disse sagtnede Philosophie og Kunsttheorie Naturens højt blussende Ild, i det de luttrede dens Flamme.

Med den hele Menneskeslægt gik det, som det gaaer med Individuet i de forskjellige Aldere. Barnet føler kun for sandfelige Gjenstande. De udvortes Sandser ere Midlet, hvorved dets Forstand samler Kundskab og dets Hjerter Følelse;

ikkun efter det sandfelige Indtryk bedømmer det enhver Gjenstand. Det er Naturens ufordærvede, men tillige udannede Skabning. Derfor taler det i ukunstlede Udtryk; derfor er det naivt og oprigtigt; derfor lytter det gjerne til Larkens Slag; derfor glædes det ved at fortølge den flagrende Sommerfugls Flugt og beskue Rosernes Purpur. — Saaledes var Poesien i Menneskeslægtens Barn- dom. — Ogsaa til Ynglingen, begavet med større Skjønsonhed og Forstand, taler Naturen med vældig Stemme. Men han er sig sine Følelser bevidst; derfor er hans Glæde reener og højere, hans Sorg stærkere og dybere, end Barnets. Ogsaa paa hans Hjerte gjøre Gjenstandene Indtryk gennem Sandserne. Hvad Smukt Øret hører og Øjet seer, indtager ham, ligesom det Modsatte bedrøber eller affrækker ham; dog træder fornuftigt Overlæg stundom alvorligen frem mellem Phantasiens gøglende Billeder og rækker ham venligen Haanden til Vejledning; men sjelden kan han overtale sig til at følge Fornuftens Stemme; hans Hjerte løber bort med Forstanden. — Saaledes var Poesien i sin Ungdom. — Hos Manden er Hjertet underordnet Forstanden. Han betragter Alt med et alvorligere og gennemtrængende Blik. De ydre Former tabe for ham deres Tillokkelse, naar Tingene, hvorhos de findes, mangler intellectuelt og moralsk Værd. Abstracte og filosofiske

Betragtninger fortrænge Sandfeligheden; hans Eprog er mandigt, djærvt og skjønt, sjeldnere sandfeligt og blomstrende. Ungdommens blussende Jld er sagtnet, og skal den oppustes til fordums Flame, me, da maa det skee ved Djeblickets Begeistring. Manden kan være philosophisk og didactisk Digter i enhver Stilling; men Odedigter, Lyriker, Elegiker, kort: alt, hvori Phantasie og Følelse spiller Hovedrollen, kan han kun være i enkelte Djeblikke, naar han lader Hjertet indtage en overordnet Plads, naar han fremmaner Phantasieens henrivende Drømmebilleder; med eet Ord: naar han glemmer, han er Mand, og sætter sig ind i de hensvundne Unglingsaar. Men da faae ogsaa disse hans Arbejder et højere Fuldkommenheds Præg; de vorde dyrebare ikke blot for Hjertet, men og for Forstanden; Natur og Kunst have med søsterligen foreenede Hænder dannet dem til et skjønt, fra enhver Side beundringsværdigt og harmonisk Heelt. — Saadan er Poesien i sin Manddom; og saadan bør den at være. —

Elegien, for at være hvad den bør, maa nødvendiggen i sig foreene Natur og Kunst. Vi gaae nu nærmere over til at betragte, hvilken Andeel begge have i den, og dernæst hvilken Nytte og Fornøjelse Elegien yder. Denne Betragtning deeler sig i tvende Undersøgelser, med Hensyn nemlig til denne Digtarts Væsen og Værd.

Universit. og Skole=Annaler. 1809. 2 B. B

For rigtigheden at bestemme enhver hvilken som helst Ting, bliver det nødvendigt, at betragte dens Materie, dens Form, og stundom Egenskaberne hos den, ved hvem Tingen blev tilværende. Dette leder os, med Hensyn til Elegiens Væsen, til et tredobbelt Blik, hvormed vi ville betragte Elegiens Materie eller Gjenstand, Elegiens Form eller Versebygning og Elegikers Egen skaber.

Med Hensyn til Elegiens Gjenstand hos ældre Nationer, da havde allerede Hebræerne elegiske Digte. Religiøse Følelser vare deres eneste Gjenstand. De klagede over tilstødte Uheld, jamrede over, at Herren havde bortvendt sit Ansigt fra dem og frataget dem sin beskjæmmende Haand; de anraabte om Frelse, og nedbade Herrens Hielp. Herpaa kunne David, Salomon og Jeremias tjene til Beviis.

At bestemme Gjenstanden for Grækernes Elegier er mindre sikkert. De vare, som ovenfor omtalt, Hymner, Krigsfange, Sørgesange &c.; dog herskede i de fleste græske Elegier en vis blid Følelse, et vist indtagende, hjerteligt Foredrag uden Svulst og langt under Odens høje Flugt. Man læse de Elegier, der have af Tyrtæus, Callimachus, Mimnermus, Bion og Moschus.

Snart forplantede sig græsk Digtkunst og med den Elegien i Latinens frugtbare Skjød. Men La-

tinerne fandt, at denne Digtart burde, som enhver anden, have sin ejendommelige Gjenstand. Omflyttet i romersk Jordbund, fødte Elegien ej saa vilde og hyppige Skud; de sig til alle Sider vildsomt udbredende Breene bleve afskaarne; Planten aflagt en stadigere og mere regelret Væxt, uden derfor at tabe noget af sin naturlige og ejendommelige Ynde. Elegien stod der — et eviggrønt Træ; ved dets Fod en rislende Kilde. Stundom smilede de friske Blade, og frydede Vandrereren ved kvægsom Skygge; Kilden udsprang munter fra sit solvklare Bæld, og dannede en Bæk, der snoede sig i leegende Bugter. Stundom bøjede sig Bladene matte mod Jorden; Skyggen var dødstille og dval; Bækken henrandt langsom med dunnere Susen. Elegiens Gjenstand blev Elskovs høie Fryd og blide Længsel; men ogsaa Elskovs nagende Sorg og stille Smerte.

Disse vare de Gjenstande, som de ældre romerske Elegikere for det allermeeste a) behandlede, og det paa en Maade, der endnu fortjener og stedse vil fortjene den kommende Tids Beundring. Herom vidne de meest berømte latinske Elegiker, saasom: Catullus, Tibullus, Propertius, Ovi-

a) Jeg siger: "for det allermeeste" thi stundom indviedes Elegien ogsaa Vennekab (See Ovid. Amor. L. III. Eleg. IX); stundom ogsaa andre Folcker (See hans Tristium og Epist. ex Ponto); men alt dette sjeldnere.

dius, Cornelius Gallus. Heri adskille de ældre Elegikere sig mærkeligen fra de nyere; thi saadanne Elegier, hvori ofte en Beskrivelse af blid, veemodig Følelse, uden Hensyn til, hvad der foranledigede den, indklædes i elegisk Dragt, og hvilke vi, uagtet den interessante Behandling afsvinger os Beundring, dog ved Læsningen af den sidste Linie maae erklære for sande Bagateller, vare meget sjeldne hos de Gamle. Dog finde vi saadanne Digte hos enkelte af Oldtidens Digtere, s. Ex. hos Catull.

Da Menneskeslægten havde hævet sig til Forfærdens og Culturens højeste Trin, nedstyrtede den pludseligen i en lang, mørk og søvndyssende Nat. Middelalderens Barbarie fortrængte Smag for det Sande, Store og Skjønne. Enkelte Glimt øjnede man vel stundom i det natlige Nulm; men, som Meteor, døde de, i det de fødtes. Endeligen sejrede det Gode i Kampen over det Onde; Mørket veeg; Skyerne adskilledes; Dplysningens Morgenrøde frembrød. Men Videnskaberne saae sig nu, da Barbariets Nag var affastet, atter i sin Bugge. Der medgif en rum Tid, inden de naaede deres forrige Højde. Eftersom Nationerne tidligere eller sildigere sønderbrød trykkende og vanærende Lænker; eftersom Regenterne meere eller mindre beskyttede Videnskaber og Kunster; eftersom udmærkede Mænd tidligere eller sildigere fremstode, og med utrættelig Iver og

usvækket Mod arbejdede for Oplysning og sand Forædling; efterfom endeligen, i Forbindelse med alt dette, ethvert Lands Clima og Levemaade var Videnskaberne's Fremvæxt meere eller mindre gunstig; — saaledes forædledes Aanden, uddannedes Smagen, fremblomstrede Kunster og Videnskaber, og med disse Poesien, hos nogle Nationer tidligere hos andre sildigere, og hævede sig hos hine og disse til en større eller mindre Grad af Fuldkommenhed.

Mange Beundrere, Dyrkere og Tilbedere havde Poesien havt, inden den egentlige Elegie atter fremstod; men dette var intet Under, da denne Digtart i sin sande Betydning forudsætter blandede og sammensatte Følelser, og altsaa fordrer en større Indsigt i og Fortrolighed med Digt-kunsten, end nødvendigt til et Digt, hvori en eneste ublandet Følelse hersker. Man gaaer fra det Enkelte til det Sammensatte. Det Heele bliver sildigere til, end enhver af dets Deele. Derfor var ogsaa Elegien den Digtart, til hvilken Nationernes Digtere i Almindelighed sildigst opofrede sig, og hvori de sildigst bragte det til Fuldkommenhed. Dette lærer os de gamle, dette de nyere Nationers Exempler.

Hvad vort Fædreland isærdeleshed angaaer, er det mærkeligt at betragte, hvilken lang Tid der medgik, inden Poesien, efter sin Gienfødsel, opflammede Nordens Digterbryst med sin ree-

nere Lue. Marsagerne hertil er det ej vanskeligt at opdage. Disse maae fornemmelig søges i Folkets haardføre Opdragelse og Levemaade, i den alvorlige, strænge og mandige Character, der, som en uudeblivelig Følge heraf, stedsse udmærkede Morboen, og gjorde ham mindre modtagelig for sandfælige Indtryk og for et vist Slags — om jeg saa maa sige — Forkjælelse og Dypighed, hvilke ere nødvendige Requisiteer til visse Digtarter, s. Ex d. iroiske, rotiske, elegiske og elegiske, og endelig i den Indflydelse, som det barbare Clima maatte have paa de nordlige Nationers Character overhovedet. Der skulde meere end sædvanlig Ild til at optøe Nordens Kulde; meere end almindelige Toner til at henrykke dets Drer, vante til det frigerske Horn og den sæterske a) Lur; meere end almindelig Paavirkning til at opflamme den nordiske Skjald til Begejstring. Men den fordums Levemaade og Opdragelse forandrede; den fordums Strænghed og Alvor i Characteren formildede ved Bøjelighed og Blidhed; Udlandenes Cultur, og med den deres — med Hensyn til det Emne, vi her omhandle — ej uvelgiørende Forfinelse er bleven vores; vi have lært

a) Jeg har tilladt mig at danne dette Adjectivum af det noksom bekendte norske Ord: Sæter. Lur er et blæsende Instrument, hvis Spil fra meget gammel Tid er brugt, og endnu bruges af de norske Hyrder paa Sæterne.

at sætte os ud over Climaets Paavirkning, og ved allehaande Midler at formindſke dets Gudfydſe paa os; Nationalcharacteren har i det Heele faaet en Retning, der, uden at berøve den Mandighed og Faſthed, eller gjøre Folket uſkicket til kjække Foretagender, tillige lader det føle Interesſe for de fredeligere og blidere Eysler; et venſkabeligt Samliv er ſtiftet mellem krigerſt-hærdede og videnskabelig-forædlende Jdrætter, mellem Kampens ſtrænge og haardføre Guddom og de kjelne og sømmere Muſer. Ikke blot de højere og alvorligere Digte, men ogsaa de, hvori alle blide Følelſer aande, ſkiænke vi Opmærkſomhed og yde vort Biſald.

Lyden af Sydlandets Harpeſlag og Sang forplantede ſig fra de duſtende Drangelunde og rankeſnoede Høje til Danmarks grønne Sletter, Norges granflædte Skove og sneetækte Kjælde. Skjalden lyttede til dem med Velbehag; han gjemte Tonerne i ſit Dre; han greb Harpe og Plecter; men Klimperen var hans Spil og Nynnen hans Sang. Dog ſnart blev hans Spil reenerere, hans Sang klarere; han efterlignede ſine Læremestere; han naaede dem i Fuldkommenhed; ja, i viſſe Sange gjorde han endog ikke længe efter ſine Lærere til Skamme.

Ikke aldeles uinteresſant turde det maaskee være, ſom en Folge af det Ovenførte, at drage en Parallel mellem de forſkjællige Tidspuncter, hvori Elegien hos de forſkjællige Nationer op-

stod. Saaledes havde da Italien Elegier a) allerede af Cino da Pistoja (†1366) b); Frankerig af Clement Marot (†1544) c); Engelland af Donne og Dragton (†1631) d); Tydskland af Opitz (†1639) e); Danmark og Norge først af Biering (1767) f). Heraf see vi da, hvorledes det sydlige Europa, efter Videnskabernes Gjenkomst, var Poesiens og da ogsaa Elegiens Bugge; hvorledes den derfra har udbredt sig; liigt det electriske Stød, meddeelt sig til den nær-

- a) Jeg bruger paa dette Sted Ordet Elegie uden at tage Hensyn til, om Navnet Elegie paa den Tid brugtes eller ikke. Spørgsmaalet er her om Materie og Indhold; ikke om Titel eller Benævnelser.
- b) *Crecebini L'istoria della volgar Poesia*; in Venez. 1731. 4. Vol. I. p. 38. Dersom vi ville henregne Petrarks Sonnetter til Elegiernes Klasse, skjøndt de synes at have mere tilfælles med Oderne, havde Italien allerede af ham tidligere Elegier.
- c) *Gulzer's Theorie*. 2 Th. S. 46.
- d) *ibid.* S. 49. *Blankenburg's Zusätze*. 1 Bd. S. 42
- e) *Opitz's Dichte*. ed. Triller. Frankf. a. Mayn. 1746. 2 B. S. 550. o. fl. St.
- f) *Biering's Tankering*. Odense 1774. 1 Deel, S. 31 ff. og 65 ff.

meste Gjenstand, og hvorledes den stedse har udbredt sig længere og længere mod Norden.

Alle de nyere Nationers Digtere have naturligviis i Elegien, som i enhver anden Digtart, arbejdet efter græske og romerske Mynstere; og hvem skulde ogsaa Datteren hellere stræbe at ligne, end sin elskværdige Moder? Men nødvendigt blev det desuagtet, at de nyere Elegier i Meget maatte afvige fra hine Oldtidens elegiske Digte. Dette forandrede den meere forædlede Cultur, den meere delicate og kildne Smag; dette førte forandrede Tider, og med dem forandrede Begreber og Sæder med sig. Den græske Elegie have vi fundet alt for omfattende, i det den behandlede flere Gjenstand, end det syntes påfende for denne Digtart; den romerske Elegie alt for indskrænket, da Elskovalene var dens Gjenstand. De nyere Nationer indsaae, at Elegien burde have et meere bestemt Omfang, midt imellem den Frihed, Grækerne gav den, og den Tvang, den paalagdes af Romerne. Det elegiske Digtertalent affrak derfor visse Grændseshjæl for sin digteriske Virksomhed. Religion, Fædreslandskjærlighed, Elskov, Vennskab, Længsel, Klager over en elsket Piges eller Vens Død, over sin Elskedes Ubojelighed eller Utroskab, Glæde over at gjenelstes, Frygt for at tabe sin Piges Kjærlighed, Jaloufie, Klager over Undertrykkelse og Uret, over Barndommens og Ungdommens snartbortilende

Dage, Medlidenhed med Ulykkelige, Hjemvee, Betragtninger over menneskeligt Uheld, over Lyk- kens Ustadighed, Misnøje med sin Skjæbne, stille, veemodig Betragtning over Død, Grav og Ewig- hed; med eet Ord: rolig, blid og lidende Veemod og blandede Følelser gave i Al- mindelighed de nyere Nationers Digtere rigeligt men dog bestemt Stof til elegisk Behandling.

Elegiens Gjenstand er alsaar enhver Affect, naar Sjælen derved forholder sig lidende. Lige- som Activitet er det Ejendommelige ved Oden, saaledes er Liden det ved Elegien a). Men denne Liden kan være en Følge baade af ubehagelige eller veemodige Fornemmelser, f. Ex. over en elsket Persons Tab, over en Vens eller Venindes Utro- skab &c. og af behagelige eller glade Fornem- melser, f. Ex. over lykkelig Gjenforening eller For- soning, over et tilbagebundet Gode &c.

Ere veemodige Følelser Elegiens Gjenstand, da maae de være blide; ellers udarter den til det tragisk-heroiske. Stormende Følelser ere kun Odes- digteren egne. Saaledes tænker Elegikeren stan-

a) "Naar Affecten i Oden, liig det oprørte Havs brusende Bølger, vildsomt hæver Hjertet, og støder det atter ned i Afgrunden, saa ligner Elegien den melancholiske Cypresseskovs sorgelige Susen" siger Watteux i hans Einschränkung der schönen Künste auf einen einzigen Grundsatz. Leipzig 1759. S. 415.

dom paa sin Død; dens Billede svæver ham for Dine; han seer allerede de sørgelige Tilberedelser til sin Jordefærd, og Ceremonierne ved den, ja, sætter sig endog selv et Gravskrivt; men med alt dette er hans Veemod blid, stille, lidende, ikke stormende. Han betragter ikke det Skrækkelige ved Døden; men blot det Smertelige ved Skilsmisfen mellem omme og elskende Hjerter; Han opvækker Medlidenhed, ej Afsky. Saaledes finde vi denne Tanke om Døden saa skøntindledet i Perlen blandt de danske Elegier, Landsbyekirkegaarden a) af C. N. Lund:

D! naar og mine Been engang
 nedsenkes her i Muld:
 naar under Sang og Klokkelang
 man øser Graven fuld;
 da græder og en fjærlig Ven
 her ved mit Lejested,
 og ofte mindes mig igjen
 med stille Traurighed.

Og ofte Landsbypigerne
 ved Aftenrøden her
 skal glade samles snakkende
 om gamle Hændelser;
 da tale de om Kjærlighed,
 dens bittere, søde Fryd,

a) See Samling af Poesier. Odense 1785. S. 102. ff.

og hver fortæller, hvad hun veed
om elskte Brudgoms Dyd.

Da sig de: o! nær her ved
en Digter jordet blev,
som gjorde ingen Mand Fortred,
og mange Viser skrev;
da hædre de endnu min Grav
med Glædens muntre Klang,
og Eggen giver Gjenlyd af
min Ungdoms bedste Sang.

Naar Maanen da gaaer rødrende
bag Kirketaarnet frem,
og naar de muntre, syngende
fra Graven vandre hjem,
da sig de: Gud glæde dig
i høje Himmelboe,
sov, døde Digter, sødelig
til Dømmesdag i Roe!

Er derimod glade Følelser Elegiens Gjenstand, da maae de være smme og rolige; Digteren bliver ellers lyrisk istedet for elegisk. Kjærligheds Glæder, besjunge af Lyrikeren og Elegikeren ere ganske forskellige. Elegiens Kjærlighed er mere sm end syrig, mere rolig end stor.

menne. Saaledes besynger Tibul sine Elskovs,
glæder: a)

Non ego divitias patrum, fructusque requiro,
Quos tulit antiquo condita meslis avo:
Parva seges satis est; satis est requiescere tecto,
Si licet, & solito membra levare toro.
Quam juvat immites ventos audire cubantem,
Et dominam tenero detinuisse sinu!
Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
Securum somnos, imbre juvante, sequi!
Hoc mihi contingat etc.

De blandede Følelser spille, som sagt,
Hovedrollen i Elegien. Modsatningen forhøjer
Følelserne indbyrdes. Disse maae opløse sig i stille,
lidende Hengivenhed og aldrig antage Begejstrin-
gens Tone. Digterens glade Følelser hæves og
forhøjes ved Mindet om overstandne Sorger. Vel
er Erindringen om fordums Smerte ham bitter,
men denne Bitterhed blandes med sød Glæde over
hans uærbærende Lykke. Hans Væsen svæver
mellem Sorgens og Glædens Følelse, og begge
Blanding giver Digtet et bliidt, rørende Anstrøg.
Digterens sorgelige Følelser formildes ved Mindet
om fordum oplevede Glæder, og denne Modsat-

a) Lib. 1. Eleg. 1. v. 41 sqq.

ſætning af Toieffer giver Smerten den til elegiſk
Behandling fornødne Bøjelighed. Exempel herpaa
finde vi i v. Haller's Elegie: ved ſin Maria-
nes Død: a)

Dort im den bitteren Abſchieds-Stunden,
Wie Deine Schweſter an Dir hieng,
Wie, mit dem Land gemach verſchwunden,
Sie unſerm letzten Blick entgieng;
Sprachſt Du zu mir mit holder Güte,
Die mit gelaffner Wehmuth ſtritt;
Ich geh mit ruhigem Gemüthe,
Was fehlt mir? Haller kommt ja mit.

Ach! herzlich hab ich Dich geliebet,
Weit mehr als ich Dir kund gemacht,
Mehr als die Welt mir Glauben giebet,
Mehr als ich ſelbſt vorhin gedacht;
Wie oft, wann ich Dich innigſt küſte,
Erzitterte mein Herz, und ſprach:
Wie! wann ich ſie verlaſſen müſte;
Und heimlich folgten Thränen nach.

Im dickſten Wald, bey finſtern Buchen,
Wo niemand meine Klage hört,
Will ich Dein holdes Bildniß ſuchen,

a) Haller's Verſuch Schweizeriſcher Gedichte. Göttin-
gen 1748. S. 168. ff.

Wo niemand mein Gedächtniß stört.
 Ich will Dich sehen, wie Du giengest,
 Wie traurig, wann ich Abschied nahm;
 Wie Zärtlich, wann Du mich umfiengest;
 Wie freudig, wann ich wieder kam.

I Elegien maa herseke Simplicitet, Naturlighed og Naivitet, i Foreening med en vis Mandrolighed, dog ikke uden Hjertelighed i Tanke og Udtryk.

Elegien maa have Simplicitet; d. e. den maa holde den lykkelige Middelvej mellem Plathed og Svulst; thi hiin vidner om Kulde og Smagløshed, denne om laant Følelse og utilbørlig Kunstlen; den første opvækker Gaven, den sidste Latter; begge bevise, enten at Følelsen selv er uskikket til elegant Behandling, eller at Digteren tvinger sig til at spille en Rolle, for hvilken han enten ikke er skikket eller intet føler a). Denne Simplicitet er det, der bidrager saa meget til at forhøje Elegiens Indtryk. Man læse f. Ex. hos Gray i hans

a) "C'est pour avoir donné a un sentiment foible le ton du sentiment passionné, que l' Elégie est devenu fad. Rien n'est plus insipide, qu'un desespoir de sang froid." *Marmontel. Poët. Françoise. T. II S. 507 f.*

Elegy, written in a Country Church-Yard b)

For them no more the blazing hearth shal burn
 Or busy housewife ply her evening care:
 No children run to lisp their fires return,
 Or climb his knees the envied kis to share.

Yet ev'n these bones from insult to protect
 Some frail memorial still erected nigh,
 With uncouth rhymes and shapeless sculpture
 deck'd
 Implores the passing tribute of a sigh.

Their name, their years, spelt by th' unlet-
 ter'd muse;
 The place of fame and elegy supply:
 And many a holy text around the strews,
 That teach the rustic moralist to die.

Da at Poesie er i en vis Henseende Natu-
 rens Sprog, bør Elegien være naturlig; d. e.
 være Hjertets oprigtige Tolk; være saaledes bestaf-
 fen, at Læseren besjæles af samme Følelse, som
 Digteren, deeler hans Smil og hans Taarer.
 Som Exempel paa denne Elegiens Egenkab troer
 jeg det passende at anføre i det mindste nogle Stro-

b) The Poems of Gray, York 1778 Vol. I. S. 75 ff.

pher af Baggesens skjøne Elegie: Til mit
Fædreland a)

Du Plet af Jord, hvor første Gang mit Dje
Fra Veemods Kavn opstirred til det Høje,
Og i et Smil, og Skyens Purpurbrud
Fortryllet saae de første Blimt af Gud.

Plet, hvor jeg vaagned op af Jntets Slummer,
Fremfaldt af Almagts underfulde Bliv,
Til Livets korte Fryd og lange Kummer;
Men og, algode Gud! til evigt Liv.

O elste Plet! hvor første Gang mit Dre
Henrykkes af Vaarens Harpers Klang;
Hvor Hunsens Harmonie jeg troede høre
I Skovens Lyd og i min Moders Sang.

Hvor første Gang min spæde Læbe stammed
Med kjælen Følelse det samme Navn;
Hvor første Gang mit tændte Hjerter flammed
I Kjærligheds og-Venskabs hulde Favn.

O Fødeland! hvor sandt en Plet min Leden,
Saa vidt vor Klode Støvens Slægt beboer,
Saa blid, saa lystelig, saa fuldt et Eeden

a) Næste blandede Digte af Jens Baggesen.
København. 1808 uden Samling S. 75 ff.

ii Universit. og Skole-Annaler 1809. 2. B. C

Som Du, for den, hvis bedste Fryd herveden
Er Mindet af hans første Fryd, som Moer?

Elegien bør have *Raisitet*. En Folge af det *Raive* er en behagelig Forundring hos den, som bemærker det, fordi han nemlig overrastes ved en uformodet *Bittighed*, som laae skjult under det simple, eenfoldige Udvortes. Man see følgende Linier a) hos *Parny*:

Bel arbre, je viens effacer
Ces noms, gravés sur ton écorce
Qui par un amonreux divorce
Se reprennent pour se laisser.
Ne parle plus d'Eléonore,
Rejette ces chiffres menteurs:
Le tems a dèsuni les cœurs,
Que ton écorce unit encore.

I Elegien maa herse en vis *Andsrølig*hed. Elegikeren maa hverken være følesløs eller lade sig henrive for hæftigt af sine Følelser. Naar hans sandfelige *Bæsen* klager over sit Uheld, maa han lade sit fornuftige *Bæsen* stræbe at bringe Trost i Hjertet, og berolige Følelserne, naar de begynde at storme. Saaledes hos *Ewald* i hans Digt over *M. Th*** b)

a) Oeuvres de Parny. Eleg. 3.

b) Ewalds samlede Skrifter. 3die Bind. S. 299 ff.

O! forfkaan mig, viise Daare,
 Træt ei længer med Naturens Rost!
 Denne tunge, heede Taare
 Er mig meer end al din kolde Trost.
 Af! jeg elsker denne Smerte,
 Denne Nat, hvorfor du vil befrie.
 Mit beflemte, fulde Hjerte
 Lindres ved den Graad, det smelter i!

Har jeg glemt, at Myriader
 Daglig tabe Stovets usle Liv?
 Veed jeg ikke, at Alfader
 Sagde: døe, saasnart han sagde: bliv?
 Eller troer du, at mit Dje
 Er for blindt af Taarer, til at see
 Glimt af Glæden, som den Høje
 Har tilsvoret den Retfærdige?

Og jeg veed, jeg seer, jeg finder
 Haabet, og den store Sandheds Magt.
 Men den bange Taare rinder,
 Og en Draabe skjuler Himlens Pragt!
 I et Hav af reene Lyster
 Sank din Sjæl, o Salige! Du leer,
 Engel! af, men før min Søster!
 Du har alt, og jeg har intet meer.

Elegien bør være hjertelig og inderlig.

Hvad Digteren skriver, bør komme fra Hjertet; thi hvorledes skal den kunne bevæge Andre, som ej selv er bevæget. Sjeldent kan Forstillelseskunsten drives saavidt, at man jo mærker Bedrageriet, og da æfles man ved det sminkede Digt. For Elegien ere derfor enkelte smaa Træk, enkelte i og for sig selv ubetydelige Skildringer af usfatteerligt Værd, og deri bestaaer en stor Deel af Elegiens Fortjeneste og Elegikerens Ære. Derfor gjør ogsaa en vis Bidtløstighed god Virkning i denne Digtart. Elegikeren maa gjerne og længe opholde sig ved sin Gjenstand; jo meere han udtømmer den, des større er hans Fortjeneste. Dog maa denne hans trohjertige Bidtløstighed ej udarte til Gladderagtighed.

Denne Hjertelighed aander umiskjendelig i Ohlenschlägers dejlige Elegie ved Wahls Grav a)

Dækker Graven, grønne Urter smaa!
 Eders Ven, som elskte Jer saa saare,
 Han er død! O, ryst fra Himlens Blaa
 Høje Gran! din tunge Veemodstaare.
 Hvide Rose! med det blege Smil,
 Sødt indslyng dig med den friske Røde!

a) Adam Ohlenschlägers poetiske Skrifter. Kbhvn. 1805. 1ste Deel. S. 38.

Vinder Eders Krands omkring den Døde!
 Duf dit Hoved dybt, og græd, o Pii!

Smaa Violer! hulde Børn! som sødt,
 Medens Foraarshimlen venlig luster,
 Under Græsset, svalt og luunt og blødt,
 Staaer og seer saa fromt til Gud og duster;
 Samler Eder ved hans Hovedsteen,
 Lampen liig, som under Gravens Bue
 Brænder for den Dødes trætte Been,
 I en dødlighblaa, men hellig Lue.

Eders Elsker havde intet Guld,
 Uden Pirat var den sorte Lillie.
 Gyldne Gyldenlak! vær du da Guld!
 Vær du Sølv, du sølverhvide Lillie!
 Slynng hans Navn, han var en Blomst
 som du,
 Reen, uskyldig, elskovsfuld og stille;
 Kraftig var hans Mand og from hans Hu.
 Hvide Lillie! lad din Taare trille!

Flora! du, som hist i Ostens Hjem
 Har din rigelige Blomster-Bolig,
 Drag fra Osten, gæk for Graven frem,
 Hvor din Ven i Norden slumrer rolig;
 I dit Fyldehorn tag Urter med,
 Rundt fra alle Jordens grønne Skove;

Strøe dem hyppigt paa hans Hvilested,
 Smil og grød, og ønsk ham, sødt at sove.

Fremdeles maae Elegiens Billeder besidde
 Nønde, Delicatesse og Finess. Den
 plumpe Sandfælsighed kan aldrig behage; den op-
 vækker snart Uælsked og Rædde. Selv den ero-
 tiske Digter er os elskeligere, naar han udmaler
 sine Billeder med Delicatesse og Finess, naar
 han indhyller Figurerne i et halvgjennemsigtigt
 Slør, saa at vi ikkun see det indtagende Omrids,
 end naar han lader dem fremstaae i deres hele
 Røgenhed. Denne Regel maa især Elegikeren følge;
 thi hans Hensigt er at opvække sød Længsel, ej dy-
 rist Affect. Selv hos de latinske Elegikere Prop-
 erts og Ovid, hvem man ellers plejer at bedrejde
 Overtrædelse af Sømmelighedens Grændser, finde
 vi meget sjeldent Billeder, der fra den æsthetiske
 Side opvække Uælsked eller Afsky. Skjøndt vel-
 lystige, ere deres Skildringer ej smudsige. For en
 vis Decents have de, især den første, stedse været
 omhyggelige. Til Oplysning af her fremsatte
 Regler maa tiene Bernards Digt: A Thémire a)

Va, meurs sur le sein de Thémire,
 Qu'il soit ton trône & ton tombeau;

a) Findes i Eschenburgs Beispielsammlung. 4 Th. S. 47.

Jaloux de ton sort, je n'aspire
 Qu' au bonheur d'un trépas si beau.

Suis la main, qui va te conduire
 Du côté que tu dois pencher;
 Eclate à nos yeux sans leur nuire;
 Pare son sein, sans le cacher.

Mais si quelqu' autre main s'avance,
 Si quelqu' amant est mon égal,
 Emporte avec toi ma vengeance,
 Garde une épine à mon rival.

Tu vivras plus d'un jour peut-être,
 Sur l'autel que tu dois parer;
 Un soupir t'y fera renaitre
 Si Thémire peut soupiner!

Fais-lui sentir, par mes alarmes,
 Le prix du plus grand de ses biens:
 En voyant expirer tes charmes,
 Qu'elle apprenne à jouir des siens.

Endeligen gjøre de religiøse Følelser i
 visse Elegier en god Virkning. Saaledes tjener,
 f. Ex. i en Elegie ved en elsket Persons Grav
 Tanken om Sjælens Udødelighed, om Gjenfore-
 ning i hiin Verden, til at gyde Trøst i det saa-
 rede Hjerter; og dette glade Haab, denne blide

Fortrøstning dæmper Fortvivlelsens Stemme, blander Sorgen med Fryd, og skaber Elegien. Herved kan Guldbergs bekiendte Elegie: Assistentens Kirkegaard a) afgive Exempel.

Alt forvandles skal til Støv,
 Dalens Lilje, Skovens Løv,
 Rosen snart vi visnet finde,
 Alt, hvad lever, skal forsvinde.
 Jordens Herre, Mand! til Dig
 Lovens Dødsbud strækker sig.

O! men intet Skabt forgaaer,
 Liv igjen af Død opstaaer.
 Liljen faldt! en ny fremtræder;
 Yngre Løv snart Skoven klæder:
 og den Grav, der lukker sig,
 kun som Bugge gemmer Dig.

Morgnen straaler, Barnet fro
 vaagner efter natlig Røe,
 Evighedens Morgen smiler,
 Graven aabnes, hvor Du hviler,
 Dødingklædet synker ned,
 nyskabt hæves Du til Fred.

a) K. H. Guldbergs samlede Digte. Kjøbenhavn. 1803
 2 D. S. 40 ff.

Tie da, Klage! Stands da, Graad!
 Wiist og godt er Herrens Raad;
 Snart, for Evighed vi møde
 alle vore kjære Døde.
 Held os! Held, at Alt forgaaer!
 Held, at Liv af Død opstaaer!

Med Hensyn til Elegiens Form eller
 Versebygning hos ældre Nationer, da
 valgte Grækerne og Rømerne til denne for det
 meeste en egen Versart. Den bestod af afvejlende
 Hexametrer og Pentametrer, hvoraf hver to og to
 som oftest udgjorde et Distichon. Pentametret
 gjorde Hexametret Selskab, for at nedstemme
 Hexametrernes højtidelige Gang, som var egen for
 Heltedigtene, til hvilke brugtes idel Hexametrer
 uden indskudte Pentametrer. Hexametret stod
 altid først, hvorfra dog var en Undtagelse, naar
 de elegiske Vers brugtes til Orakelsvar a.) Latinerne
 holdt meget ængsteligen over denne Elegiens
 særegne Versart, og vi finde ingen latinske Elegier,
 som heri gjøre nogen Undtagelse. Vel gives der
 f. Ex. hos Catull, Digte, som ere af elegisk
 Indhold og dog skrevne i en anden Versart;
 men disse og lignende Digte kaldte Latinerne ikke
 selv Elegier. For at et Digt kunde modtage denne

a) Athenæus. L, XIII. Cap. XXVII.

Benævnelse, fordrede Latinerne ikke blot de elegiske Gjenstande, som ovenfor a) ere omtalte, men ogsaa den elegiske Versart, afvejlende Hexametrer og Pentametrer; saa afhængige vare de endog af Digtets Form, og saa strengt overholdt de Reglerne for samme. Dette er Aarsagen til, at den Versart, hvori Hexametrer og Pentametrer afvejle med hinanden, kaldes den elegiske.

De nyere Nationers Digtere have ej givet Elegien nogen særegen Versart, og have ej heller været istand dertil formedelst deres Prosodis Fattigdom og Ubestemthed. Men herved skulde jeg troe, at Elegien snarere har vundet end tabt; thi det er vanskeligt at forebygge, at Materien Intet lider ved at indskrives inden visse Grændser og afpasses over en vis Læst b). Digteren har nu friere Hænder til at vælge det Versemaal, som passer sig bedst for den besjunge Gjenstand; hans Genie indskrænkes ej inden saa snævre Vilkaarlig-

a) S. 19.

b) Scaliger. Lib. II. Cap. XVI. Philomusi disertatio de vera Carminis elegiaci natura & optima constitutione i Michaëlers Collectio Poëtar. elegiac. T. I. S. 72 og 82. Schirachs Magazin d. deutschen Critik II. Bd. 1 Th. S. 27 Kamlers Vatteux. 3 B. S. 27. Pölitz, Æsthetik für gebildete Leser. Leipz. 1807. 2 Th. S. 53 f.

heds Grændser, og jo større Frihed det har, desto fuldfomnere ere dets Frembringelser. Sulzer a) finder især de alexandriniske Vers passende for Elegien; dog vilde jeg ikke betjende mig til denne Meening; thi Alexandrinernes Monotonie forekommer mig trættende. Efter min Overbeviisning bør eller kan ingen bestemt Versart foreskrives Elegikeren. Et fint og delicat Dre kan bedst afgjøre, hvilken Versart er meest skikket for denne eller hiin Elegie, med Hensyn til dens forskjellige Gjenstand. I Almindelighed kunne herfor kun negative Regler foreskrives. Enhver affirmativ Regel maatte taale hyppige Undtagelser. Den valgte Versart maa saaledes ej være i aabenbar Modsigelse med Materien. Rhythmus maa ej være vild og uordentlig som Odens pindariske Flugt, der nu daler, nu atter hæver sig; ej plat, hverdags eller comisk, som Fabelens og Fortællingens; ej fold og adstadig, som Læredigtets; ej majestætisk og høj, som den heroiske Digters; ej spøgende og flygtig, som den lyriske Sangers; men, efter Omstændighederne, sømmelig, yndig og blid, som quindelig Ufskyld; sværmerisk, som den unge Elskov; sørgelig, som Granens Susen; tungsindig, som Skovens Skygge; rolig, som den sagtehenrindende Bæk.

a) Theorie 2 Th. S. 39.

Elegikeren maa nødvendigviis besidde de Egenstaber, som han skal meddeele sit Digt. Hos ham udfordres, som hos enhver Digter, Forstand, Indbildningskraft og Følelse. Ved Hjælp af den første bliver han ene istand til at vælge de Memner, de Billeder og de Udtryk, der sikkerst love ham Læserens Bifald og Beundring. Forstanden maa lede og ordne Phantasie og Følelse, bringe Harmonie mellem begge, og saaledes efterlade et Noget, hvorved Tanken gjerne tøver i stille Betragtning. Forstanden er det Baand, der sammenknytter Phantasie og Følelse, og, i Forening med begge, danner en fuldkommen og herlig Treenhed. a) Levende Phantasie eller Indbildningskraft er ham ogsaa nødvendig. Sandfælsige Billeder er han ej istand til at skabe og male uden ved dennes Hjælp. En ubegrændset Følelse for sin Gjenstand er ham lige uundværlig. Hans Hensigt er at bevæge og indtage Hjertet; men hvorledes vil han kunne bibringe Andre den Interesse for sin besjunge Gjenstand, som han selv mangler? Uden Følelse bliver hans Foredrag koldt og tørt; med denne hjerteligt, in-

a) " L'esprit est l'oeil du génie dont l'imagination & le sentiment sont les ailes," Marmontel. Poétique Française, T. I. S. 59.

derligt og rørende a). Men foruden disse Egenskaber, hvilke Elegikeren har tilfældes med enhver Digter, — han opofre sig til hvilkensomhelst Digtart — maa Elegikeren endnu besidde Philosophie og Menneskekundskab, for at kunne hæfte rigtigt og dybt Blik paa de af ham besungne Gjenstande, eller dem, som dermed staae i nærmeste Forbindelse. Uden philosophisk Aand bliver Digtet et blot Malerie, der sydselsætter den grovere Sands alene. Hvis han ikke har nøje Kundskab til Menneskets saavel intellectuelle og moralske som physiske Væsen, er det ham umuligt, træffende at beskrive de Virkninger, som de forskjellige Affecter have paa Sjælen og Legemet, og den Tilstand, hvori de sætte begge. Han maa være nøje bekjendt med de indvortes og udvortes Grændser, inden hvilke enhver Affect i dens tiltagende eller aftagende Periode bør holde sig. Kun ved Hjælp af Philosophie og Menneskekundskab i Forening med naturligt Anlæg er Elegikeren istand til at erhverve sig den sjældne, fra Indbildningskraften forskjellige Gave: at forglemme sig

a) Derfor sang vor Ewald:

— den sminkede, den kolde Skjald forblinder
 Vor Sjæl med prægtig Dunst.

Men vægtig er den Taare, den, som rinder
 Fra Hjertet, uden Kunst!

selv a); at sætte sig ganske ind i den Persons Sted, hvis Forfatning han vil beskrive; at føle, tænke, tale og handle saaledes, som han vilde have følet, tænkt, tallet og handlet. Uagtet denne Gave vistnok for en stor Deel kan erstatte Elegi-feren Mangelen af, selv at have befundet sig i den Tilstand, eller selv at have prøvet de Lidenskaber, han besynger, skulde jeg dog troe, at det ikke blot er ønskeligt, men til Elegiens, som til enhver Digtarts, Fuldkommenhed nødvendigt, at Digte- ren selv har prøvet de Lidenskaber, hvorom han synger, og derfor antage, at en vis Fortro- lighed med Uheld og Kummer, Sorg og Smerte er Elegi-feren nødvendig b). End-

a) Om denne Gave siger *Marmontel* i *Poët. Française* T. I. S. 69. " Il veut être cultivé par le com- merce des hommes, par l'étude de la Nature & des modeles de l' art: c'est l'exercice de toute la vie; encore n'est - ce point assez. Il suppose de plus une sensibilité, une souplesse, une activité dans l'ame, que la Nature seule peut donner. Il n'est pas besoin, comme on le croit, d'avoir éprouvé les passions pour les rendre, mais il faut avoir dans le cœur ce principe d'activité qui en est le germe comme il est celui du génie. "

b) *Marmontel* er mindre streng, end han med Billighed funde være, naar han (l. c. T. II. S. 519) siger: " Pour peindre le malheur il n'est pas besoin d'être mal- heureux, mais il est bon de l'avoir été. "

og os selv ubevidste, er dog stedse — naar vi ville anstille rolig Eftertanke og sætte al Selvsmitger tilside — vort eget Jeg den Maalestok, hvorefter vi bedømme andres Held eller Uheld. Den, som aldrig kjendte Sorg uden af Navn, hvorledes skal han da kunne nære medlidende Samfølelse? hvorledes stemme sin Harpe til Klagens inderlige Toner?

Saalænge Lyffens Soel bestraalet os, bortjager den hver mørknende Skye fra Horizonten; vi blindes af dens Lys, og hindres at skue de sorte Skygger, som i Baggrunden snige sig om med langsomme og ængstelige Tred. Saalænge Lyffen smilede til Dvid, aandede hans Digte idel Spøg, Elskov og Glæde; men den egentlige veemodige Elegie var ham fremmed. Modgang indviede ham først i dens Toners Helligdom. Hermed vil jeg dog ingenlunde have sagt, at Elegikeren skal være ulykkelig; nok: at han har været fortrolig med Sorgen. Fremdeles maa en vis Tungsiind hvile over Elegikeren under hans Arbejde. Hvo som i en munter Stemning tager til Pennen med det Forsæt at ville nedskrive en Elegie, vil forgjæves, — for at bruge vor Todes Ord — pine sin Muse og plage sin Ven. At Religiøsitet tjener til at luttre og forhøje den elegiske, som enhver anden alvorligere eller ædlere digterisk Stemning, behøver vel neppe at bevises.

Elegiens Værd maa naturligviis bedømmes efter den Nytte og Fornøjelse, den medfører. Med Hensyn hertil have Oldtidens og Nytidens Elegier hver sit særegne Værd.

I de ældre Nationers Elegier a) finder Philologen Anledning, til Gransken og Studering. Han seer, paa hvilket højt Trin denne Deel af den poetiske Literatur stod allerede i hine Tider; han gjør deraf Sammenligning mellem Fortid og Nutid, og han anstiller Betragtning over dens Fremskriden eller Tilbagegang; han seer Spi-
ren frempippe af Jorden, grønnes, knoppes, bære frodige Blomster. Han seer den haabefulde Plante oprykkes af Barbariets Storme; Bladene og Blomstersæden henvejres; et enkelt Frøekorn skjuler sig i en rolig og frugtbar Jordbund; det fremspirer i blidere og fredeligere Dage; den spæde Plante plejes og vogtes med omhyggelig Haand; Bægeret udfolder sig, og Blomsten dufter, skøn som sin Moder. Han bliver fortroligere med de gamle Sprogs Studium; han indvies mere og mere i deres Aand. Saaledes opleve de forlængst tilbage-
lagte Dage i de kommende; Oldtidens Minder opbevares; dens Forædling bliver vores; begges Cultur foreene sig, for med sammenknyttede Bro-

a) Jeg beder bemærket, at jeg her tager Elegien i dens strængere og egentligere Betydning.

derhænder at overrakke det bearbejdede Stof til en sildigere Efterlægts endnu ædlere og højere Uddyrkning. Archæologen aabne de en viid Mark til at studere Oldtidens Skikke og Sæder; han bliver derved istand til tydeligen at forklare sig flere, hant forhen mindre forstaaelige, Steder hos de gamle Forfattere, og Philologen benytter hans Arbejde og Granskning. Saaledes finde vi f. Ex. hos Tibull i Lib. III. Eleg. II. en fuldstændig og detailleret Beskrivelse af de Gamles Begravelsesceremonier. Historikeren give de mangt et Bink og Bidrag til at oplyse enkelte Specialia i Oldtidens Historie, og særegne Begivenheder i en og anden berømt Privatmands Levnet; han bedømmer deraf ikke blot Digterens men ogsaa Andres, stundom selv Regentens Character og private Forholde, f. Ex. Augusts, af hans Fremfærd mod Ovid. Noгле af Oldtidens Elegikere ere ham endog fra andre Sider betragtede mærkværdige f. Ex. Tyrtæus, som Anfører. Philosophen udleder deraf interessante Resultater, ved at anstille Betragtninger over Oldtidens Meeninger og Fordomme, religiøse og borgerlige. Sammenligningen af hine Gamles Begreber med vore og Oldtidens Tænkemaade med den nærværende Tids giver ham Anledning til at efterspore de politiske, historiske og religiøse Aarsager til hine, og til de nyeres Forskiællighed fra dem. Digteren fremstille de et til enhver Tid

Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2 B. D

følgeværdigt Mønster; han famler alle Elegiens væsentlige Egenheder og udleder deraf sikre Regler for sin digteriske Virksomhed. I det Hele taget have de ældre Elegier, ligesom de ældre Kunst- og Videnskabsværker i Almindelighed, den Fortjeneste, at de forædle Hjertet, udvide Forstanden, skærpe Dømmekraften, luttre Smagen.

Noale af Fortidens Elegier indeholde ogsaa kostbare Levere regler og sand Livsphilosophie, nyttige og brugbare for hver Stand og Alder. Saadanne finder man mange af i Ovids Ars amandi.

De nyere Nationers Elegier ere i visse Henseender, deres mere udvidede Grændser naaget, af mindre Værd. Archæologen kan f. Ex. ej benytte dem og for Historikeren ere de overflødige. Tiderne ere os nærmere; deres Sæder og Skikke falde for det meste sammen med vore. For at kjende disse, bliver det da sjældent eller aldrig nødvendigt at tage sin Tilflugt til Digterne. Historien selv ligger os nær og er os noksom bekjendt. Men i andre Henseender er deres Værd desto større. Længvisten blive de stedse et ikke uvigtigt Bidrag til udvidet Sprogkundskab. Philosophens Tænsksomhed give de et videre Rum; thi stedse flere ere i de nyere Elegier de Stillinger og Forholde blevne, hvori han seer Mennesket, flere de Affecter og Følelser, hvoraf Digteren besjæles. Meere udbredte blive altsaa hans Betragtninger over den

menneskelige Natur, dybere, skarpere og Meere omfattende hans Blik paa Lidenskabernes og Affecternes Gang, paa den Indflydelse, de have havt og stedse ville beholde paa Mennesket. Han seer, hvor og hvad han før ikke saa; han beriger sin Menneskekundskab. Digteren faaer flere Monstere, hvorefter han kan danne sig; prøve kan han Alt, og beholde det Gode. Hans mange Forgængere, der saa ofte og paa saa forskjellige Maader have behandlet de samme Gjenstande, gjøre ham det vel vanskeligere at opnaae Originalitet, i det mindste i Publikums Øjne; men netop derved forfines hans Smag, skærpes hans Dømmekraft, sættes hans digteriske Genie i en velgjørende og virksom Stræben, hvoraf Digtkunsten bør vente sig de skønneste Frugter. Endeligen baner den nyere Elegies større Udvidelse flere Veje til Hjertets Forædling. Den romerske Elegie indaandede i Sjælen som oftest kun Elskovs Følelser; nu toner Elegien ikke blot denne, men enhver ædlere, reenerere, blidere og sømmere Følelse.

Dette er det Værd, som de ældre og nyere Nationers Elegier have, betragtede hver for sig. Overhovedet kan man til Elegiens Roes i Almindelighed anføre følgende: Den sysselsætter paa en nyttig, velgjørende, og behagelig Maade Forstanden, Hjertet og Indbildningskraften tillige. Forstanden forædler og uddykker den ved de philo-

sophiske Betragtninger, hvortil den giver Anledning; i Hjertet indaander den alle blide og sømme Følelser, og gjør det modtageligt for Indtrykket af stille Glæde og blid Beemod a); den opvækker Menneſtefjærlighed og Deeltagelse i Andres Sorg, og Glæde b), Samfølelse og Interesse for hele Skabningen, og udvider ſaaledes Hjertet over Egoismens snævre og foragtelige Grændſer; den ſkaber Trøſt og Lindring i Smerte, lærer os Maadehold i Nedgang, Taalmodighed i Modgang ved Erkjendelsen af Livets ſande Goder. Indbildningskraften giver den en ædlere Retning, i det den underholder den med anſtændige og behagelige Gjenſtande. Det henrykker den ved indtagende Billeder, og Dret ved den reeneſte Harmonie.

For den aandelige Digtkunſt synes Elegien at have et fortrinligt Værd og med megen Nytte at kunne anvendes; thi den paſſer ſig ſærdeles godt for Religionens blide Følelser, og bibringer dens Lærdomme paa den meeſt elſkelige Maade. Kun maa man vogte ſig for det alt for Sværmende, hvortil Elegien synes at have et udmærket Hang.

Endeligen, da Elegien egentligſt og ſom ofteſt er en Beſkrivelse af egne Følelser, indeholder den

a) Mendelsſohns philoſophiſche Schriften 1 Th. S. 63. 2 Th. S. 32.

b) *ibid.* Th. I. S. 141 f.

den største Originalitet og Individualitet, og bidrager saaledes, meere end nogen anden Digtart, til at lære Digteren og hans Character at kjende, i hvor usikkert det end ellers er, at drage nogen Slutning fra Digteren til Mennesket. I Oden er Digteren henreven af Begejstring; i denne Tilstand føler, tænker, taler og handler han anderledes, end han ellers havde villet; han er for en stor Deel berøvet sin Bevidsthed. Vi skue ham da som Digter, men ikke som Menneske. I de philosophiske og didactiske Digte taler Forstanden alene. Vi lære at agte Digterens Hoved, men ikke kunne vi elske hans Hjerter; thi vi kjende det ikke; vi vide ej, om det bifalder Forstandens gyldne Lære. Vi see Digteren her som Philosoph og Lærer; han er skjult for os som Menneske. Elegien derimod viser os Digteren ogsaa som Menneske, som han er, uden Glor, Forstillelse eller Maske. Vel ere vi af et og andet enkelt elegisk Digt ej istand til at drage nogen paalidelig og afgjørende Slutning; men en Samling af Elegier, som den Digtart, hvortil Digteren ganske eller for det meste udelukkende har opofret sig, bliver vist nok et sikkert og uskatteerligt Bidrag til hans Characteristik som Menneske a). Vi kunne med Visshed bedømme hans Tænkemaade og Følelser. Hans Hjerter udfol-

a) Dette gjelder f. Ex. om Tibull, Propertius og Ovid.

der sig for os. Vi følge hans Lidenstavers og
Følelser næsten umærkelige Spor i deres meest
forborgne Gange; vi ledes ind i det Udyt, som
Digteren ellers i enhver anden Digtart saa snildt
forstaaer at skjule for det svage og menneskelige
Øie.

B.

I. Academiske Examina.

1. Theologisk Embeds-Examen
i Julii 1809.

1. Severinus Bredstrup. En Søn af afd.
Pastor Bredstrup, fød i Wilstrup ved Weile
1771, blev Student 1791 — Laudabilis.

2. — — — Immaturus.

2. Juridisk Embeds-Examen.
i Junii 1809.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinse.

Den 19 Junii.

1) Thomas Peter Thortsen. En Søn af
Kjøbmand Thortsen, fød i Kjøbenhavn 1787,
blev Student 1804 — Laudabilis.

2. Henrich Stoltenberg Blom. En Søn af Sold-
fasserer Blom i Stadanger, fød i Dram-
men 1788, blev Student 1805 — Haud
illaudabilis.
3. Wolf Ludvig Wilhelm Elberg. En Søn af
afd. Christopher Elberg, fød i Fredericia
1788, blev Student 1805 — Haud il-
laudabilis.

d. 21 Junii.

4. Hans Henrich Gyldenfeldt. En Søn af
Oberstlieutenant Gyldenfeldt, fød i Kjø-
benhavn 1785, blev Student 1805 —
Laudabilis.
5. Otto Schreuder. En Søn af Præsten Schreu-
der til Bandedøe i Bergens Stift, fød sam-
mesteds 1784, blev Student 1804 —
Haud illaudabilis.
6. Hans Holtermann. En Søn af Dr. Med.
og Landphysikus Holtermann, fød 1788,
blev Student 1805 — Haud illauda-
bilis.

b) Dansk.

d. 24 Junii.

- 1) Nicolai Christian Klinker. En Søn af afd.
Præst. Klinker til Warnik ved Glensborg,

- fød sammesteds 1778 — Beqvem.
2. Johan Christian Fick. En Søn af afd. Fick, født 1787 — Beqvem.
 3. Jens Jensen Harboe. En Søn af afd. Forpagter Harboe paa Constantinsborg ved Aarhus, født paa Baroniet Høegholm 1787 — Beqvem.
 4. Ole Henrich Stampe. En Søn af Statsraad Stampe, Ejer af Skjerringe og Nebølle, født paa Nebølle 1792 — Ej ubeqvem.

B. Practisk Prøve.

a) Candidati Juris.

1. Jens Christian Gundersen, Secondlieutenant ved de langelandiske ridende Jægere, (Ex. theor. 24 Oct. 1807) — Non contentus.
2. Thomas Peter Thorsen — Laudabilis.
- 3) Otto Schreuder. — Haud illaudabilis.

b) Examinati Juris.

1. Herman Bech (Ex. theor. 20 Oct. 1808) — Temmelig vel.
 2. Johan Christian Fick — Vel.
 3. Jens Jensen Harboe. — Vel.
-

II. Legater.

I. Legatum Julio-Deichmannianum a)

Vi Friderich den Fjerde I af Guds Raade Konge til Dannemark og Norge, de Wendes og Gothers, Hertug i Slesvig Holsteen, Stormarn og Ditmerffen, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst Giøre vitterligt, at, estersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begiert vores allernaadigste Confirmation paa efterfølgende Skrivelse, lydendes Ord efter andet saaledes:

Vi underskrevne Hr. Anders Julius, Sognepræst for Steenmagle og Steenlille Menighed her i Siælland, og Margrethe Deichmann, fornævnte Hr. Anders Julii ægte Hustrue, kiendes og hermed vitterligt giør, at, estersom vi med hinanden i et fornoieligt Ægteskab christelig og sømmelig i mange Aar sammenlevet haver, og den gode Gud os med ingen Livsarvinger har behaget at velsigne, ei heller har nogen af os tilforn i andet Ægteskab avlet Livsarvinger, altsaa har vi af den trohiertige og oprigtige Omsorg og Kierlighed, som Ægtefolk for hinandens Velstand og synderlig for den, som den andens Død overlever,

a) Anføres af Hofmann I. S. 207; Janson Beskriv. af Univers. Midler S. 25 Nyerup; Efterretninger om Regentsen S. 32. Fundatsen selv hidtil utrykt.

udi Tids bør at drage, med hverandre vedtaget, besluttet og affseediget, saa og hermed beslutter, vedtager og foraffseediger, at, naar det behager den alvidende Gud, at een af os ved Døden afgaaer, da skal den igienlevende ald vores den Tiid befundne Midler og Formue, være sig levende eller dødt, rørende eller urørende, reede Midler eller tilstaaende Gjeld, intet i nogen Maade undtagen, som næfnes fand, og det uforseglet, uregistreret, uburderet, og aldeles uskift som sit eget alleene at nyde og beholde, og dermed uden nogen Prætention, Arvesøgning eller mindste Forhindring af den først afdødes Arvinger i alle Maader efter eget Behag og Tykke at maae dispensere, skalte og valte, og sig alleting saa nyttig at gjøre, som den efterlevende bedst veed og fand frie og ubehindret, som meldet, af den afdødes Arvinger, og deres Tiltale paa nogen Arverettighed i alle optænkelige Maader; Dog skal den efterlevende pligtig være, at svare og betale ald vores bortskyldige Gjeld, og derfor at holde den afdødes Arvinger kræves, og skadesløs, saavel som og at den først afdødes Arvinger at betale 200 Rd., siger To Hundrede Rigsdaler, som imellem dem pro quota bliver deelt; og siden, naar vi begge dødelig ere afgangne, da den sidste dødes efterladte Formue at hiemfalde ved rigtig Deeling til begge vores Arvinger, og endelig skal den af os efterlevende betale til Ephorum for

det Kongelige Universitet i Kiøbenhavn, 200 Rd. klingende Mynt, som paa Rente udsættes, og Renterne deraf efter vores ældste Arving af Mandlinie, hans Andordning og Seddel distribueres aarlig til fattige paa Regenzen liggende Studentere. Til fast Bekræftelse have vi dette vores Testamente, Beslutning og Afskæed med vores egne Hænder underskrevet, og vore gode Venners velagtede Sr. Johannes Winchler paa Nierløse Gaard, og Chirurgus i Slagelse, Sr. Elias Hofman med os til Bitterlighed at underskrive og forsegle. Datum Steenmagle Præstegaard den 28 Februarii Ao. 1723.

Anders Julius. Margrethe Deichman.
(L. S.) (L. S.)

At forbemedlte Hr. Anders Julius og hans Kiereste Margrethe Deichman dette Testamente mellem dennem med velbefaad Hue har opretted, og indgaaet, samt med egne Hænder underskrevet og forseglet, som skeede i bemeldte Hr. Anders Julii Svaghed paa hans Syge-Seng meget udmattet, dog med sund Fornuft og Forstand og efter hans inderlige Attraae og Begiering, som han og ombad os som overværende fra først til sidst, da alt dette passerede, at vi dette med ham og hans Hustrue vilde bevidne, underskrive og forsegle. Datum og Dag som forskrevet staaer.

J. Winchler.
(L. S)

Elias Hofman.
(L. S.)

Da, saafremt fornæfnte Hr. Andreas Julius og Margreta Deichman sig ingen Livs Arvinger paa enten af Siderne efterlader, ville vi bemeldte Forfkriveller i alle deres Ord, Clausuler og Puncter, eftersom den heroven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saasog hermed confirmerer og stadfæster, dog siette og tiende Penge samt ald anden os tilkommende Arbefalds Rettighed i alle Maader uforfrænket, forbydende alle og enhver herimod, eftersom skrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade Forsang at giøre under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kiøbenhavn den 12 Martii 1728.

Under vor Kongelige Haand og Signet

Friderich R.

(L. S.)

Anm. Da ved de samme Tider, som forestaaende Fundas var giort og allernaadigst confirmeret, den ulykkelige Ildbrand fortæredede en stor Deel af Regentsen. saavelsom den største Deel af Staden, og en Tidlang bortgik, førend Regentsen igien kunde sættes i beboelig Stand, kunde ogsaa Distribuhen ikke efter Fundators Intention skee førend A. 1740. Imidlertid blev Capitalen staaende paa Renter hos det Kongelige Communitet, og ved at tillægge Renterne og deres Renter til Capitalen vorte til den Summa 242 Rd. 3 Mk. hvoraf efter Facult. Theol. Resolution af 13 Junii

1740 de 300 Rd. skulde udsættes paa Rente istæden for de i Fundationen meldte 200 Rd., men de øvrige 42 Rd. og 3 Mk. bruges til at indbinde en Nvitteringsbog og til at uddele til daværende Inspectores Collegii Regii.

2. Legatum Steenbuchianum a)

Udi Jesu Raafon

Hans Steenbuch SSctæ. Theologiæ Professor Primarius ved det kongelige Universitet i Kiøbenhavn kiendes og hermed vitterligt giør, at jeg Gud til Ære og den fattige studerende Ungdom ved Universitetet til Nytte haver skænket og givet, saasom jeg hermed skænker og giver til 2 dobbelte Kamnere paa Regenzen, hvorudi 4 Studiosi ere indlagde, en Capital 1000 Rd. i Danske Croner, for hvilken jeg udi Assessor Hellegaards Obligation, lydende paa 4000 Rd. Croner dateret 20 Junii 1722, og udgiven til det kongelige Universitet, er lodtagen, at af samme 1000 Rd. aarlig Rente 50 Rd. Croner skal uddeeles til hver af dennem $12\frac{1}{2}$ Rd. Croner, den halve Deel deraf Dagen før

a) Dette Legat omtales af Hofman I. S. 207; af Janson over Univers. Midler S. 25 og i Profes. Nyerups Efterretninger om Regentsen S. 36; men Fundatsen selv er hidtil utrykt.

første Paaskedag, det øvrige halve i lige Maade
 Dagen før Michaelis Fest. De Personer, som disse
 Penge nyder, bør have følgende Beskaffenhed. De
 maae være fødte i Trunhiem Bye eller Stift, di-
 mitterede fra Trunhiems Skole, hvis Forældre ere
 eller have været skikkelige og fattige, saa og selv
 fremviise fra Rectore Scholæ Nidrosiensis rigtig
 Beviis paa deres Skikkelighed og Fattigdom, den
 Stund de frequenterede bemældte Skole, paa det
 af disse Subjectis kunde Tid efter anden udvælges
 nogle, som i sin Tid dygtige og beqvemgjorde til
 missionem maatte vorde Missionarii udi Finmar-
 ken. Dennem forundes at vorde antagne til dette
 Beneficium, saasnart Kongelig Fundats det tillæ-
 der efter Depositten, saafremt Vacance da forefindes,
 hvis ikke, da, naar nogen forefalder; hvilken saa
 ofte skeer, vilde da værende Rector Universitatis
 have den Godhed, og denominere saadanne Subjecta,
 som efter denne Fundatses Indhold ere conditione-
 rede. Indbemeldte Stipendiarii beholde dette Sti-
 pendium tre fulde Aar efter hinanden, og ingen-
 lunde længere, dog at de imidlertid forholde sig
 fromme og flittige. Denne Gave kunde kaldes
 Legatum ad pauperes studiosos Nidrosienses, og
 saasom formodentlig dette samme vorder efter Dnn.
 Profesorum Gotbefindende incorporeret i de smaae
 Ephorias X Legatorum, var det ønskeligt, om
 Ephorus ubesværet, som skeer ved adskillige andre

Stipendia, vilde beholde hos sig den indkomne Rente, og selv paatage sig, den Umage tvende Gange om Aaret at uddele til vedkommende, uden at lade levere den til Oeconomum Communitatis, paa det man kan være des mere forsikret, at den i rette Tider vorder uddeelt. Skulde findes Mangel paa Nidrosienses, antages først Bergenses, dernæst Christianlandenses, siden Christianienses, dog alle og enhver conform med denne Fundatses Formelding.

Kiøbenhavn. (Datum fattes i Legatets Dvitteringsbog, af hvilken denne Fundats er udskrevet. Rentelig falder det imellem 1730 og 1740).

H. Steenbuck.

Anm. Processen, som angaaende dette Legatum for høieste Ret blev ført, efter den sal. Fundatoris Død, kosted 43 Rd. 3 Mk. 10 β. Det første Aars Renter udbetaltes fra 11 Jun. 1740 til 11 Jun. 1741.

3. Legatum Justinum a)

Saa som jeg underskrefne haver fuldkommelig gen resolveret, og udi den hellige Trefoldigheds

a) Anføres af Hofman I. S. 183; Janson 26.

Naufn af Christen Kierlighed beloved, og hengived
 en Capital af Tusinde Slette Daler i Cro,
 ner paa efterskrefne Conditioner, nemlig: at h.
 derlig Dydig og GudElskende Matrone Karen Sal.
 Jørgen Nielsens skal hermed Fuldmagt have, be-
 meldte Capital enten til Fattiges Forstander eller
 andre, hvor hun Forsikring derfor kan bekomme,
 at udsætte, og den årlige Rente, Sex pro Cento
 af Hundrede oppeberge, anhamme, og samme Ren-
 te af forbemeldte Capital hendes Livstid upaaanket
 (af alle og enhver) fri beholde; Tilgemaade skal
 Hæderlig, Dyderig og Gudfrygtige Matrone Gier-
 trud Magister Hans Hansens Vindefilde efter Ka-
 ren Sal. Jørgen Nielsens dødelig Afgang udi
 bemeldte Capital være forsikret og Renten nyde hen-
 dis Levnistid upaaanket i alle Maader foruden no-
 gen Regenskab til mig eller mine Arvinger at svæ-
 re eller gjøre, Og efter hendes dødelig Afgang skal
 bemeldte Tusinde Eldrs Capital hiemfalde til fattige
 studerende Studentere her udi Kiøbenhavn, og de
 deraf årligen Renten nyde, saaledes at Capitalen
 nemlig Et tusinde Eldr., ikke formindskis, til For-
 sikring for mig og mine Arvinger, En for alle og
 alle for En, dette upaaklagelig i alle maader un-
 der min egen Haand underskrevet. Kiøbenhavn
 den 11 Decbr. Anno 1683.

Jens Justson

Egenhaand.

Universitetets Revers

Rector og Profesores udi det Kongl. Universitet i Kiøbenhavn gjør hermed vitterligt, at saasom Sal. Magister Jens Justson haver testamenterit 1000 Eldr. Capital, af hvilke Karen Hr. Jørgens skulle Renten nyde hendes Lifstiid, og efter hendes Død hendes Datter Giertrud Magister Hans Hansens Vindekilde; Da som nu begge forbenefnde hederlige Matroner ere ved Døden afgangne, og bemeldte Testamente om formelder, at efter deres Død skulle bemeldte Capital 1000 Eldr. hiemfalde til fattige studerende Studenter her udi Kiøbenhavn, og de deraf den aarlig Rente nyde; da som Høiagtbar og Velfornemme Mads Christensen Borger og Handelsmand her udi Kiøbenhavn, haver, imedens forbemeldte Matrone Karen Hr. Jørgens levede, som var prioriteret til samme Rente at nyde hendes Lifstiid, havt Capitalen indel for den at faae udsat paa behørige Stæder til aarlig Rente at indbringe, saa haver velbemeldte Mads Christensen nu til det Kongl. Universitet her i Kiøbenhavn erlagt og betalt forbemeldte Capital udi rede Penge, nemlig 1000 Eldr. danske Croner, hvilke det Kongl. Universitet haver imodtaget, for dermed herefter at omgaaes efter den Sal. Mads sidste Villie og Testamentis Lindelse af Dato 11 Dec. 1683, hvilket Testament in Originali meerbemelte Sr. Mads Christensen haver nu iligemaade fra sig

levered, for at forblive i Universitetets Giemme. Og som Hæderlige og Høilærde Mænd Magister Hans Bindekilde og Magistr. Anders Meyer derpaa Anno 1684 skal have til Universitetet udgivet deris Revers, nemlig at de samme Testamente af Dato 11 Dec. 1683 havde til sig annammit; da som bemeldte Testamente nu er i Universitetets Giemme, tilligemed Capitalen; skal samme deris Revers, som i saa maade til Universitetet kan være udgiven, hermed være kraftisløs, og af ingen Verdi, i hvor den efter denne Dag kunde findes Til Bekræftelse under Rectoris Sigillo og Confist Secretarii Haand. Hafn. den 11 Augusti No. 1693.

(L. S.)

Johannes Bircherod

Jani fil.

Confist. Secretar.

4. Legatum Nannestadianum a)

a. n. w.

I den allerhelligste Treenige Guds Navn haver jeg underskrevet til et ringe dog oprigtig velmeent Taknemmeligheds Tegn for de mange ufor-

a) Anføres hos Hofman I. S. 208; Janson S. 25; Baden Univ. Journ. I. S. 18. Nyerups Esterr. om Regentf. S. 35. Gavebrevet selv hidtil utrykt.

skyldte Velgierninger, baade fornemmelig den Hel-
 lig Aands Underviisning, Ledfagelse og Trost saa
 og Legems Sundhed, Ophold og Bestjermelse, som
 den trofaste Gud efter sin uendelige Barmhiertig-
 hed benaadigede mig uværdige med, i de 10 Aar,
 jeg som Præpositus Communitatis og Collegii Regii
 i megen Ufuldkommenhed og Skrøbelighed (hvilket
 den barmhjertige Gud mig for Christi Skyld tilgive)
 det besværlige Embede af al min mulige Flid be-
 tjente, nu besluttet at frembære 2de Skærvé til
 nogen liden Hielp for fattige, gudfrygtige og flittige
 studerende unge Mennesker, og hermed nedlegger i
 Jesu Navn Tu Hundrede Rigsdr. for Guds
 Ansigt, hvilke 200 Rd. jeg indstændigen beder
 Rector og Professore, i Særdeleshed in Facul-
 tate Theologica, dennem, som nu ved det Kongel.
 Universitet ere, og herefter kommer, at de for
 Guds og deres Embeds Skyld ville antage, og
 besørge paa Rente udsatte, ligesom andre til Guds
 Ære og den studerende Ungdoms Bedste beskikkede
 Penge, og de deraf aarlig til den 11 Juni indkom-
 ne Renter hvert Aar den 21 Octb. uddeele til de 2de
 Alumnos Collegii Regii, som beboer de 2de Kam-
 re oven over i den første Inspection, hvor Præpo-
 siti for mig og jeg i min Tid havde daglige Væ-
 relser ud til Gaarden, saa at hver af dennem ny-
 der Halvdeelen, saalænge de i samme Kammere
 forbliver og forholder sig sømmeligen. Dermed be-

gyndes tilskundende Nar, at de til den 11 Junii med Capitalen høifølgende Ti Rigsdr. bliver den 21 October 1745 til bemeldte 2de Personer uddeelte af Præposito Communitatis, og saa siden aarliggen af den, samme Embede forestaaer. Saafremt min Begjæring maatte finde Sted, da ønskede jeg gjerne, at til denne ringe Hielp at nyde helst maatte antages skikkelige norske Studentere fra Christianiæ Stift, uden naar mig tillades maatte at foreslaae nogen anden; Og saasom dette efter min maadelige Omstændighed er ifkun saa ringe en Belgjerning, saa kan de, som den nyde, ikke forbindes enten til noget sønderligt Specimen derfor at give eller visse Studeringer at behandle, men forbindes ifkun ydermeere til det, som de detsforuden ere forbundne til, at lægge Gliid paa, en sand Gudsfrugt, uden Hyklerie og Særfindighed, og at viise et skikkeligt Forhold uden at blive lige skikkede efter denne Berden: Og skal de for Gud, den retfærdige Dommere, svare dertil, om de misbruge disse faae Penge, som alleene til Guds Ære, Christi Riges Befordring, Universitetets Bedste og fattige Studerendes Hielp ere givne i Eenfoldighed.

Aarhuus den 21 October 1744.

F. Rannestad

(L. S.)

5. Stipendium Anonymi a)

ca. n. w.

I den Høie og Hellige Treenige Guds Navn,
 og til hans Ære have vi undertegnede: Jeg Jo-
 hannes Bartholomæus Bluhme, Deres Kongl.
 Majts. første Hof-Prædikant og General-Kirke-
 Inspector, og Jeg Jeremias Friderich Reufs,
 SS. Theologiæ Doctor & Professor publ. Ord.
 samt Kongel. Majts. Tydske Hof-Prædikant, hen-
 lagt og legeret, som vi og hermed henlægge og
 legere til ævig Tid, en Capital stor 300 Rld. Cou-
 rant, hvilke Treende Hundrede Rixdaler
 vi Tid efter anden have samlet og ophævet af de
 af deres Majt. vores allernaadigste Konge Kong
 Christian den Siette til fattige Studentere ud-
 givne, og vores Administration allernaadigst anbe-
 troede Penge; og hermed overgive til Deres Mag-
 nificence Rector Universitatis og de Velædle, Høi-
 ærværdige og Høylærde Professores in Facultate
 Theologica, dennem, som ved dette Kongelige
 Universitet i Kiøbenhavn nu ere og herefter komme,
 med ydmig og indfrændig Begjæring, at de samme
 Treende Hundrede Rixdaler Courant for Guds og
 deres Embedes Skyld ville antage og besørge paa
 Rente udsatte, ligesom andre til samme Brug be-

a) Omtales hos Hofman I S. 207; Janson S. 25; Baden
 I. S. 19. Nyerup a. St. S. 26. Fundat. var hidtil utrykt.

skikkede Penge, og de sderaf aarlig til 11 Junii
 og 11 December indkommende Renter til samme
 Tid til de tvende Alumnos Collegii Regii ud-
 deele, som beboer de 2de Kamre i den saakaldede
 6te Inspections 2den Etage paa venstre Haand,
 naar man kommer op ad Trappen: hvilke tvende
 Alumni altid skal være af de fattigste, gudfrygtig-
 ste og skikkeligste Theologiæ Studiosis, og beholde
 samme Beneficium, som deeles lige imellem dem,
 saafremt de sig skikkelig forholde, i 3de Aar. Og
 da dette Beneficium ikkuns er saa ringe, saa ville
 vi ikke forpligte dem, som nyde det, til at levere
 noget vist Specimen; men alleene dertil, at de
 anvende det til det, de desuden ere pligtige, nem-
 lig til deres ydermere Forfremmelse, saavel i en
 sand, alvorlig og uskromtet Christendoms Øvelse,
 som og i saadanne Videnskaber; der kan forbielpe
 dem til at naae det foresatte Maal, som er Guds
 Ære og de Siæles Frelse og Førelse til den Her-
 re Jesum, som dem i Fremtiden maatte blive
 anbetroede.

Kiøbenhavn den 11 April 1745.

Paa egne og D. Reusfess Vegne
 Johannes Bartholomæus Bluhme.

III. Academiske Stipendier.

Fortegnelse

over dem, som i Aaret 1808 have erholdt Com-
munitets- og Regentsstipendiet.

- Blicher, C., Dimitteret fra Randers Skole. Theolog.
 Clausen, H. G., Dimitt. fra Horsens Sk. Theol.
 Dorph, H., Dimit. fra Bordingb. Skole. Theolog.
 Galskjot, J. J. B., D. f. Slagelse Sk. Theolog.
 Hammer, H. G. M., D. f. Herlufsh. Sk. Theol.
 Hof, C., D. f. Rykjøbing Skole. Theolog.
 Johnsen, J., D. f. Helsingør Skole. Theolog.
 Jungersen, A., D. f. Randers Skole. Theolog.
 Jungersen, J., D. f. Randers Skole. Theolog.
 Koop, G. F., Privatist. Theolog.
 Lind, H. C., D. f. Helsingør Skole. Theolog.
 Müller, K., D. f. Aarhus Skole. Theolog.
 Nørk, P. T., D. f. Viborg Skole. Theolog.
 Olsen, B., D. f. Helsingør Skole. Theolog.
 Plesner, D., D. f. Aarhus Skole. Theolog.
 Rast, K. K., D. f. Odense Skole. Theolog.
 Salicath, C., D. f. Frederiksborg Sk. Theolog.
 Schoubye, J. P., D. f. Aarhus Skole. Theolog.
 Schreuder, D., D. f. Bergens Skole. Jurist.
 Stokflet, J., D. f. Christiansands Skole. Jurist.
 Winholt, H., D. f. Raskov Skole. Theolog.
-

IV. Studenteråbning.

(Meddeelt af Hr. Krigsasseſſor og Capitain Schneider, Adjutant hos Chefen for Hs. Maestats Livcorps.)

(Forfat fra forrige Hæfte S. 269)

I. Chronik.

Den 28 Junii paraderede Corpsset i Anledning af Ridder-Installationen paa Rosenborg Slot. Corpsset stod i Gothersgaden, høire Fløj til Søetaten, venstre til Sjællandske Skarpskyttere.

Den 3 Julii befalede Capitain de Seue at forrette Majors Tjeneste ved Corpsset, men forbliver dog som Capitain og Chef for sit havende Compagnie.

Den 7 f. M. befalede Corpsset at exercere trende Gange ugentligen.

Den 10 f. M. blev det, efter foregaaende tagen Examen, allernaadigst tilladt Efterfølgende at anlægge Armeens Feldttegn og Skjærf: Premierlieutenant v. Hauch, Secondlieutenanterne Dstergaard, W. Lorentz, J. Lorentz, Hornbech, Adler, La kjær og Krøyer.

Den 17 f. M. begroves Student Johnsen, Medlem af Corpsset, med militære Honneurs.

Den 19 f. M. behagede det Hs. Mstæt. Kongen allernaadigst at tillade, at Efterfølgende, efter foregaaende tagen Examen, maatte anlægge Ar-

meens Feldttegn og Skjærf, nemlig Lieutenanterne Thomsen, Hagerup, Larsen og Aggerup.

Den 21 s. M., blev det allernaadigst tilladt Capitain Binding at anlægge Armeens Feldttegn og Skjærf, uden at have taget den befalede Examen. Samme Dag exercerede Corpsset for Hs. Majestæt Kongen paa Nørrefællede.

Den 22 s. M. behagede det Hs. Nstæt, i Anledning af Corpsets Forestillelse og Exercering for Allerhøjstfamme, allernaadigst at tilkiendegive Chefen sin allerhøjeste Tilfredsbed i følgende Skrivelse:

” Da Vort Livcorps i Gaar Eftermiddag passerede Revue og blev præsenteret for Os, fandt Vi Corpset vel exerceret, ligesom at Bevægelserne udførtes med Orden. Med allerhøjeste Behag saae Vi dette Corps og sporede unistkjendelige Prøver paa Kliid og Lyst til Tjenesten, saa at Corpset fortjener Vor allerhøjeste Tilfredsbed, hvilken Vi herved tilkiendegive samme. ”

Ovenstaaende allernaadigste Skrivelse blev af Chefen hele Corpset meddeelt.

Den 23 s. M. bleve samtlige Officerer, som vare avancerede, forestillede Hs. Nstæt. Kongen.

Den 5 Aug. indstilledes Corpsets Dveller til videre Ordre. De af Corpsets Medlemmer, som begjære og erholde Tilladelse til paa nogen Tid at

forlade Byen, angibe for deres Compagniechef deres Opholdsted, for at Ordren at indfinde sig her, i Tilfælde saadant befales, ikke kan forfejle dem.

2. Befordringer.

Den 21 Julii bleve Premierlieutenanterne Winding, Thomsen, Hagerup og Larsen allernaadigst udnævnte til Capitainer og Compagniechefer. Premierlieutenant v. Hammeken, som allerunderdanigst havde ansøgt om, ikke at erholde Compagnie, blev af Hs. Mstæt. benaadet med Capitains Character og Tilladelse til, uden foregaaende Examen, at anlægge Armeens Feldttegn og Ekjærk. Endvidere bleve Secondlieutenanterne Aggerup, Østergaard, W. Lorentz, J. Lorentz, Schwartz og Hornbech allernaadigst udnævnte til Premierlieutenanter.

Den 5 Aug. behagede det Hs. Mstæt. allernaadigst at udnævne følgende Underofficerer til Secondlieutenanter, efterat de forinden ved Valgvare bragte i Forslag til Chefen: Baron Knuth, Løssius, Krigsskessor Muus, Olsen og Schonhejder, hvilke bleve Hs. Mstæt. forestillede. Disse Herrer, som ligeledes toge den be-

falede Examen a), have anlagt Armeens Feldt, tegn og Skjærf.

V. Smaa skrifter

Efterretninger om Regentzen. En Haand- bog for Regentsianere ved Professor K. Nye, rup, constitueret Provst paa Communitetet og Regentzen og Communitets- Archivarius. Kiøbenhavn 1809. 90 S. 8.

En af de Stiftelser ved Universitetet, der i det videste Omfang har ydet og vedbliver at yde fattige Studerende Hjelp og Understøttelse, er Communitetet eller Klosteret og det med samme paa det nyeste forbundne Collegium Regium eller Regentzen. Det førstes Historie er beskrevet af Hr. Henr. Beckman, nu Præst i Boeslunde (udkom 1735. 186 S. 8); om den sidste handler nærværende Bog i sex Capitler.

Det første Capitel indeholder en Udsigt over Regentzens Historie i Almindelighed.

- a) Premierlieutenant Heilmann og Secondlieutenant Schwarz, de eeneste Officerer, som ikke havde taget Examen, og som Fraværelse fra Byen havde forhindret i at kunne underkaste sig samme, have nu aflagt den.

Allerede i Universitetets Fundats af 1539 var Kong Christian 3 betænkt paa at skaffe de meest trængende blandt de unge Studerende baade Spiisning og Huuslye frit. 12 fattige Studenter skulde aarligen underholdes af Forstanderen i Helliggeistes Hospital, hvilket Kongen dertil skienkede 12 Læster Korn. Ogsaa blev den Indretning giort, at Universitetets Deconomus skulde tage noget mindre for Studenternes Kost end hvad der gaves andre Steder. I Henseende til fri Bolig forordnedes, at fattige Studenter maatte, naar de forlangte det, logere uden Betaling i tredie Etage af det Huus, som skulde opføres langs med Frue Kirkegaard. I Universitetets tilhørende Bygninger tillodes det Studenterne at boe for en modereret Leie, der ikke maatte overstige to Mark dansk aarligen.

Christian den tredies tvende nærmeste Eftermænd fulgte dette Exempel paa Omsorg for de Studerende. Frederik 2 stiftede Communitetet for 100 Studenter, og Christian 4 den Kongelige Studenterbolig, Regentsen. Den sidste Konge forøgede ogsaa Communitetets Kostgiængeres Antal med 20 nye.

Med Frederik 2 Fundats for Communitetet var det bestemt, at hvad der af Indtægterne maatte blive tilovers fra de 100 Studenteres Bespiisning, skulde anvendes til Klæder, Bøger og anden

Nødtørft for de meest fattige blandt dem. Som
 paa dan Nødtørft betragtede Christian 4 med
 Skette ogsaa Huuslye, og besluttede desaaarsag, for
 den sammensparede Capital at lade opføre en egen
 Bygning, hvor Communitetets Alumni kunde have
 fri Bopæl. Saaledes blev den saakaldte Regents
 til. Den blev bygget paa en stor rummelig Plads,
 hvorpaa deels havde staaet en Gaard, tilhørende
 den da afdøde Canzler Christian Friis til Borrebye,
 deels en kongelig Stald. 1618 begyndtes og 1623
 fuldførtes Bygningen, der var bestemt til Bolig
 for 120 fattige Studentere, eller for det hele An-
 tal af Communitetets Alumni. At alle de sidste
 ikke nu kunne have Plads paa Regentsen, skiant
 den nyeste Fundats for begge Stiftelser af 25 Jun.
 1777 vil, at disse tvende Stipendia skulle være
 forenede, er en Folge deraf, at Communitets Alum-
 nernes Antal i Aarene 1757, 1758, 1760 og
 1764 ere blevne forøgede med 70. I den Tid
 holdt man for, siger Forf. S. 8, at det var bedre,
 at Mange nyde alt for liden, end at Nogle nyde
 en flækkelig Hielp.

En Længde af Regentsbygningen blev 1635
 indrettet til en Studenterkirke; men da den ikke
 befandtes rummelig nok, blev istedet derfor Trinita-
 tis Kirke bygt. Fra den Tid af (1656) blev
 Regentskirken brugt til Alumnernes Morgen- og
 Aftenandagter, til Disputatser og Declamationer

og siden til Dimisprædikener. Efter Ildbranden 1728, i hvilken denne Længde blev staaende, forrettedes her Ministerialia for Trinitatis Menighed, indtil Sognet kirken igien var opført. I samme Regentkirke ere siden Sept 1807. Reformationstaler og Magisterpromotioner bleve holdte.

De øvrige Sideskole af Regentsen toge betydelig Skade i Ildbranden 1728, efter hvilken den saaledes istandsattes og udvidedes, at der nu i Gaardens samtlige Afdelinger, som tilforn kaldtes Inspectioner, men nu hedde Gange, er Plads til 100 Alumni, foruden Leiligheder til Provsten og til adskillige Underbetiente.

Det andet Capitel (S. 10 ff.) handler om Inventariet. I Almindelighed have to Alumner to Værelser tilfældes; Undtagelse derfra gjøre 4 Enkamre. Inventariet bestaaer i en Sakkelovn, et Bord og et Par Skabe. Himmelsengene ere Lid efter anden forsvundne med det forhen brugelige Sengesællestak. Under det Guldberske Ministerium fik Regentsen et Uhrværk. Den dertil hørende Guldslagsklokke forbrød nogle Regentstærners Ubefindighed i Aaret 1793. Forf. oplyser i en Note, at ingen af de to Studentere, som fik den alvorlige Trettesættelse i Consistorio (s. Prof. Badens Univers. Journ. 1 Aarg. S. 48 f. og 91), vare Regentsalumni.

Det tredje Capitel (S. 15 ff.) har til Overskrift: Alumnier paa Regentzen. De 100 Personer, som nyde dette Beneficium, ere ikke alle Studerende ved Universitetet. Under hiint Antal indbefattes tillige nogle Landmaalere, Seminarister for den grønlandske og finmarkske Mission og Waisenhuus-Informatorer, hvilke vel ikke alle ligge paa Regentzen, men dog som extraprivilegerede Personer oppebære de med Pladserne forbundne Emolumenter. Antallet af disse Extraprivilegerede er ikke altid eens. Ogsaa er samme i senere Tider formindsket saavel ved Rescr. af 13 Maj 1791 som ifølge indtrufne Omstændigheder f. Ex. Forandringen med Waisenhuset siden Ildbranden 1795 :c. Landmaalernes Antal, som forhen var tre, blev 1781 nedsat til to.

I det fjerde Capitel (S. 18 ff.) gives Underretning om Regentsstipendier. Den Pengeunderstøttelse, som Alumnerne nyde, er enten fælleds for dem alle eller særskilt for nogle. Det almindelige Regentsstipendium er 10 Mk. egentlig, der ere en Godtgjørelse for den Indtægt, Alumnerne hidtil havde af Liigbæringen. Denne Forretning, at bære Liig bort, blev 1712 overdraget Regentsianerne som en bestandig Kettighed, til Belønning for den Willighed, hvormed de i Pestens Tid 1711 havde paataget sig saadant, da de ved Anordning af 7 Nov. 1682 privilegerede

Ligbærere vægrede sig ved at efterkomme deres Pligt. Siden 17de Maj 1791 ere Regentstia-
 nerne igien befriede fra Ligbæren, og derved fra
 en deres Bestemmelse uvedkommende og samme
 ikke lidet hinderlig Forretning. En Levning af
 bemeldte Indretninger, at Formanden for Ligbæ-
 rerlauget endnu har Bolig paa Regentseu. Spe-
 cielle Regentstipendier, som skyldes Kongehu-
 sets og Privates Gavnildhed, og ifkun nydes af visse
 dertil udnævnte Alunner, ere i alt 15 a), nemlig
 1. *Stipendium domus regiae* b). Capitalen 1200
 Rd. Stiftet 1766 af den Sum, der ellers
 skulde have været anvendt til en Creport.
 Stipendiarii skal være Studiosi Theologiæ.
 Ephorus er Professor Theolog. primarius.
 Renterne nydes af to Alunner paa Regentseu
 Nydelsestiden er 3 Aar.

2) *Stipendium Anonymi* c); har sin Oprindelse

a) Man seer heraf, at Optegnelsen i Prof. Wadens Uni-
 versit. Journ. I. S. 18. 19. ingentunde er fuldstændig.

b) Ansøres af Baden l. c. S. 18; hos Janson S. 29.
 Gavebrevet er ikke trykt.

c) Omtales hos Hofmann I. S. 107; Janson Beskriv.
 over Univers. Midler S. 25 under Navn af sal. Doc-
 tor Meuss's og Hofpræst Bluhmes Stipendium; i Ba-
 dens Univers. Journ. I. S. 19. Foundationen findes
 trykt i dette Hæfte af Univers. og Skole-Annal S. 76.
 Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2 B. F

- fra Gaver, som i Christian den fjettes Tid bleve indsamlede. Renten uddeles af Theolog. 2dus til tvende Regentsianere at nyde i 3 Aar. Capitalen er 300 Rd.
3. *Bangianum* a), stiftet af Prof. Theol. Bang, som døde ugift 1764. Capitalen er 434 Rd. Den første Professor i det theologiske Facultet denominerer tvende Alumni til at have Renten i tre Aar.
4. *Bartholinianum* b). Capitalen er 300 Rd., hvoraf Renten oppebæres af tvende Alumni. Consistorium denominerer. Stifteren, Prof. Rasmus Bartholin, har underskrevet Fundatsen (som tillige indeholder andre Legata) den 5 December 1696.
- 5) *Bingianum* c), stiftet af Dr. Medic. Jens Bing. Af dette nyde 12 Alumni hver 20 Rd. i 5 Aar. Rærværende Ephorus er Professor N. C. Kall, som tillige har Ret til at udnævne sin Eftermand i Ephoriet.
- a) Omtales af Janson S. 25; hos Baden a. St. Fundatsen hidtil utrykt.
- b) Anføres af Hofmann I. S. 169; Janson S. 20 og Baden a. St. S. 16. Fundatsen selv er ikke trykt.
- c) Fundatsen findes trykt hos Hofmann l. c. S. 230 — 254; omtales hos Janson S. 19 og Baden a. St. S. 18.

6. *Gludianum* a), stiftet 1755 af Klokker Glud. Capitalen 666 Rd. 4 Mk. Renten uddeles af den overste Professor i Theologien til tvende Alumni fra Horsens Skole, "naar nogen derfra findes". Nydelsestiden er 5 Aar, forudsat, at vedkommende Alumnus er berettiget til at have Regentstipendiet i saa lang Tid.

7. *Holmianum* b), stiftet af Profess. Theol. P. Holm. Capitalen 400 Rd., hvoraf Renten kommer tvende Studiosi Theologiæ tilgode i 3 Aar.

8. *Julianum* c). Capitalen, 300 Rd., er legeret 1728 af Anders Julius, Præst i Steenmagle i Sieland. To Alumni nyde den aarlige Rente. Theologus 2dus er Ephorus.

9. *Masio-Rostgaardianum* d). Fundatsen opret-

a) Fundationen trykt hos Hofmann a. St. S. 389 — 392. Omtales hos Janson S. 23, og Baden a. St. S. 19.

b) Omtales hos Janson S. 23 og Baden a. St. S. 19. Gavebrevet hidtil utrykt.

c) eller Juliano-Deichmannianum. Omtales hos Hofmann a. S. 207. Janson S. 25. Den forhen utrykte Fundats. af 28 Febr. 1728 er indrykket i nærværende Hæfte af Univ. og Skole-Annal. S. 58 ff.

d) Omtales hos Hofmann a. St. S. 208; Janson S. 31; Baden a. St. S. 19. Fundationen af 12 Jan. 1736 endnu utrykt.

tet 1735 af Conradine Sophie Rostgaard, en Datter af den berømte Rostgaard og en Svigerdatter af Hofpræst Masius. Capitalen er 533 Rd. 2 Mk., hvoraf Renten, som nydes i 3 Aar, deles mellem 4 Regentsianere. Den øverste Professor Theolog. er Ephorus.

10. *Müllerianum* a), stiftet 1735 af Conferenzyr. D. F. Müller. Capitalen 200 Rd. Renten oppebæres af een Alumnus paa et Aar. Det theologiske Facultet denominerer. Testators Familie har fortrinlig Udgang til dette Beneficium.

11. *Nannestadianum* b). Capitalen, som er givet af Biskop Nannestad, der døde 1774 og i ti Aar havde været Provst paa Regentsen, beløber 200 Rd. Den aarlige Rente uddeles to Gange om Aaret til to norske Studenter paa Regentsen, helst fra Aggershuus Stift. Ephorus er Theologus 2dus.

12. *Stenbuchianum* c), stiftet af Prof. Theolog.

a) Nævnes af Janson S. 31 og af Baden a. St. S. 19. Gavebrevet utrykt.

b) Ansøres hos Hofmann, a. St. S. 208; Janson S. 25; Baden l. c. S. 18. Det forhen utrykte Gavebrev af 21 Oct. 1744 findes i nærværende Hæfte af Univ. og Skole = Annal. S. 67 ff.

c) Ommeldes hos Hofmann a. St. S. 207; Janson S. 25. Gavebrevet, som ikke for hen var trykt, er indtryktet i nærværende Hæfte af disse Annaler S. 62 ff.

H. Stenbuch, som døde ugift 1740. Capitalen er 1000 Rd. Renten oppebæres 3 Aar af 4 Studiosi, fødte i Tronhiems Bye eller Stift, dimitterede fra Tronhiems Skole. Skulde findes Mangel paa Nidrosiensens, antages først Bergenses, dernæst Christiansandenses, siden Christianiensens.

13. *Windingianum* a), funderet af Professorerne Raabm. og Poul Winding. Det nydes af tvende Alumni, som have til Deeling aarlig i tre Aar 10 Rd. 4 Mk. Nærværende Ephorus er Ridder Commandeur Løvenørn.

14. 15. *Justinum* b), og *decollatæ Virginis*, c). Det første's Capital, 708 Rd. 2 Mk., er 1683 skænket af Mag. Jens Justesen, først Provst paa Regentsen, siden Sognepræst ved Trinitatis Kirke. Den aarlige Rente, 25 Rd. 4 Mk., deles mellem 3 Alumni. Det sidste, hvis oprindelige Capital var 500 Daler Spec., yder

a) Anføres af Hofmann l. c. S. 206; Janson S. 26 og Baden a. St. S. 18. Fundatien af 27 Martii 1694 er trykt i Universitetets og Skole-Annal. 1807. 2 B. S. 101 f.

b) Anføres af Hofmann l. c. S. 183; Janson S. 25. Gavebrevet af 11 Dec. 1683 er trykt ovenfor S. 64 f.

c) Omtales af Hofmann a. St. S. 141; Janson S. 28. Fundats harves ikke.

i aarlig Rente 19 Rd. 1 Mk. 8 S., der uddeles til 3 Alumni. Capitalen er 1623 eller 1624 skænket i Anledning af et adeligt Fruentimmers (Christence Kruchovs) Henrettelse for Troldom.

Begge disse Stipendier ere ved Rescr. af 8 Mart. 1737 henlagte til Seminaristerne for den grønlandste Mission, og høre under Theologi 2di Ephorie. Er ingen saadan Seminarist paa Regentsen, kan Ephorus uddele dem til hvilke Studenter han finder for godt.

Det *Quirenske* Legat a), Capital 500 Rd., har ophørt at være Regentsstipendium siden 1806, da man blev opmærksom paa, at det ifølge Fundatsen af 18 Dec. 1660 ikke egentligen tilkom Regentsen.

Endnu har denne Stiftelse et saakaldet Sygestipendium. Denne Indretning bestaaer deri, at for enhver Regentsianer, som bliver syg og indlægges paa Frederiks Hospital, betales 3 Rd. ugentlig af Communitetes Casse. Indtil 1792 godtgjorde Communitetet for saadanne Patienters Forpleining paa bemelte Hospital ifkun 11 Mk. ugentlig. Hvis den syge Alumnus paa Regentsen tillige nyder Communitetsstipendiet, som oftest er

a) Anfores af Hofmann I. c. S. 189; Jans. 41 S. 25. Fundatsen er ikke trykt.

Tilfældet, bliver hans ugentlige Klosterdaler indeholdt for den Tid, han ligger paa Hospitalet, hvorved Communitetet refunderer sig en Deel af den ved hans Sygdom foranledigede Udgift.

En for alle Regentsianere bestemt og for nærværende Tid overmaade vigtig Hielp er denne at der til hver Kaffelovn leveres $1\frac{1}{2}$ Favn Brænd in natura. Allerede 1650 findes 2000 Rd. at være givne til Lys og Ved paa Regentsen. 1651 blev anordnet, at hvert (dobbelte) Kammerskulde forsynes med en Favn Brænde og 2 Pd. Lys. At denne Understøttelse alligevel siden maa have oplyst, kan sluttes deraf, at en og anden Belgierer seener hen netop i Særdeleshed tog Hensyn paa denne Fornødenhed, f. E. Professor Christ. Nold (†1683), som legerede 637 Rd. a), for hvilke skulde kjøbes Brænde til Regentsen; og Prof. P. Winding, som 1694 gav 400 Rd., for hvis Renter fire Studiosi aarlig skulde have Lys og nødvendigt Ildbrand; Professor Kasim. Bartholin, som 1696 skænkede 300 Rd. til "Kammerser udi Regentsen til Ild og Lys at underholde." Efter Ildbranden 1728, da Laugenes Antal tiltog, og Regentsianerne derved tabte i deres Indtægter af Liigbæring, udvirkedes en kongelig Befaling, at

a) Legatum Noldianum omtales af Hofmann l. c. S. 206; Janson S. 26; Baden a. St. S. 19. Gavebrevet hidtil utrykt.

samtlige Laug i Kiøbenhavn skulde aarligen til hver Suul erlægge 300 Rd., som til Studenterne paa Regentsen til Brændevod skulde uddeeles. I Aaret 1744 findes 24 Favne Brænde at være indkøbte til Regentsen paa Communitetets Bekostning. 1761 havde det allerede i nogle Aar været Skik at indkøbe 50 Favne. Desuden findes Renten af det Noldske Legat at have været særskildt anvendt til samme Brug, og nogle Kamre paa Regentsen deraf at have faaet en Favne Brænde foruden det Quantum, der fordeeldes lige paa alle Kamre. Nu er Nolds Legat gaaet ind i Massen af Communitetets Midler, og hver (dobbelte) Kammer faaer, uden Forskiel, $1\frac{1}{2}$ Favne Bøgebrænde.

Det femte Capitel (S. 48 ff.) handler om Stiftelsens Bestyrere og Betiente. Bestyrelsen har det theologiske Facultets ordentlige Medlemmer; det nærmere Opsyn føres af *Oeconomus Communitatis*, hvad det Deconomiske angaaer, og af *Præpositus Communitatis* eller Provsten. Det var naturligt, at den, der som Præpositus havde Opsyn med Communitets Alumnernes Oveser og Spiisning, ogsaa blev sat til at have Inspection med disse samme Alumni, naar de bleve indlagte paa Regentsen. Dette skede Aar 1627. Kort efter, 1636, befaledes, at Provsten skulde være en af *Professores ordinarii* og nyde 1) fri Waaning i Regentsen, 2) fri Underholdning ved den

øverste Skive i Communitetet, dog lige med Studenterne, 3) uviste Indtægter af Introduction, Høder o. s. v. a). Det første Emolument var i lang Tid af ringe Værd. 1743 havde Provsten endnu kun et eeneste Kammer paa to Fag til Beboelse, hvorfor han pleiede at boe i Byen; men i bemeldte Aar indrømmedes ham den hele femte Inspection. For nærværende Tid bestyres Embedet af en Viceprovst.

Som Provstens Medhjelpere til at føre Opsyn over Alumni paa Regentsen vare tilforn beskikkede de saa kaldte Inspectores, hvis Embedspligter bestemtes ved Universitetsfundatsen af 1732. Ved den sidste Fundats for Communitetet og Regentsen af 25 Jun. 1777 bleve Inspectoraterne paa Regentsen forbundne med Decanaterne paa Klosteret. Inspectores vare i alt 5, een i hver af de 6 Gange undtagen i den 5te, hvor Provsteboligen er. Siden Klostersøvelserne ere gaaede af Brug, har man ladet disse Pladser være ubesatte, naar de ere blevne ledige. For nærværende Tid ere kun tvende saadanne Opsynsmænd tilbage.

Endelig holdes ved Stiftelsen en Underbetjent og en Portner. Begge disse Bestillinger vare indtil 1784 forenede i een Person. En

a) Dette er siden forandret til fast Gage. Foruden denne og fri Bolig nyder Provsten 10 Favne Brænde in natura.

saadan Betients Antagelse blev allerede 1631 forordnet. For hans Opvartning betales ham af hver Alumnus 2 Mk. hvert Halvaar, hvilken Godtgjørelse først 1768 blev forhøiet til 1 Rd. halvaarligen. Fundatsen af 1777, der gav ham Navn af Underbetient, tillagde ham desuden en fast Løn af 72 Rd. 4 Mk. og nogle Sportler. Hans Forretninger vedkomme især Feining og Reengjørelse. Portneren, der siden 1784 udgør en særskilt Person, faaer 1 Rd. 3 Mk. ugentlig, frit Ophold i et Kielderkammer ved Porten, to Favne Brænde, og eengang om Aaret en Overkiøle. Hans Hovedbestilling er, at aabne og lukke Porten Morgen og Aften, og at have Opsigt med alt, hvad der gaaer ind og ud. Porten aabnes om Sommeren Kl. 5, om Vinteren Kl. 6 Morg., og lukkes Vinter og Sommer Kl. 12 (forhen indtil 1792, om Sommeren Kl. 10 Aft. og om Vinteren Kl. 9 Aft.) Nøglen afhentes hos og leveres til Provsten.

Det siette Capitel (S. 63 ff.) indeholder Blandinger, Regentspolitiet vedkommende, i chronologisk Orden. At hver Alumnus skal holde sine egne Vinduer ved Nagt, blev allerede 1641 foreskrevet (paa nye indskærpet 1789). 1646 bleve Alumni formanede til at søge deres Bærsreiser efter Legesudi Regentsen. 1696 blev det dem alvorligen forbudet at besøge de lige over for Regentsen liggende Krohuse. Den Forpligt, som A-

kumnerne forhen ved Indtrædelsen undertegnede, er af Forf. indført S. 70 f. En Skrivelse fra da værende Theologus Inspector af 17 April 1778 opfordrede Provsten til, alvorligen at betyde Portneren, at han ei maatte tilstæde noget Slags Spil i sine Værelser, ei heller holde Bertshuus for Studenterne. 1792 bleve de ældste Alumni af det theolog. Facultet indbudne til at indkomme med deres Tanker og Forslage angaaende Forbedring af den indvortes Orden paa Regentsen. De fleste Poster bleve bevilgede. Da borttoges ogsaa Jernstængerne af Vinduerne. Noogle af de ønskede Forbedringer i Henseende til Værelsernes Maling m. v. ere først i Aaret 1806 bleve satte i værk. s. disse Annal. 1806 2. B. S. 112.

VI Blandede Efterretninger.

I Betragtning af særdeles Omstændigheder, og da ingen Concurrence af mere Qualificerede er indtruffen, har Hs. Msæt., efter Directionens foregaaende allerunderdanigste Foreskilling, ved aller-naadigst Resolution af 27 Jun d. A. tilladt, at Islænderen Frederich Olsen, som agter at studere Chirurgien, maa, uagtet han ei har taget Examen Artium, tilstaaes den Plads paa Regentsen med dertil hørende dobbelte Communitetsstipendium,

Som ved Chirurg Hjalteins Befordring er bleven vacant a), imod at han ved hvert Halvaars Slutning med Attest fra sine Lærere godtgior, at han med Flid og Held fortsætter de chirurgiske Studier, samt forpligter sig til, efter disses Guldendelse at vende tilbage til Island.

Ved de philologisk-philosophiske Forelæsninger i Vintersemestret 1808 — 1809 var Tilhørernes Antal 104; ved de theologiske 136; ved de juridiske 107; med de medicinske 58.

Den 19 Jul. udnævnte Consistorium Studiosus Nic. Joh. Knudsen til at nyde den ledige mathematiske Plads paa Elersens Collegium.

Af det Universitetet i Aarhus Stift under Navn af Præbenda Eved tilhørende Stræegods, til hvis Afhændelse allernaadigst Tilladelse var givet ved Kongel. Resolut. af 6 Maj 1807 b), ere fra

a) Jvfr. disse Annal. 1808. 1 B. S. 344 f.

b) See disse Annal. 1807 1 B. S. 121.

bemeldte Dato og indtil April 1809 folgte tvende Gaarde, nemlig

1. en Gaard i Linaae Bye, af Hartkorn, Ager og Eng, 3 Tdr. 6 Ekp., som var bleven fæstledig derved, at Enken havde indladt sig i nyt Egteskab, og hvoraf hidtil den aarlige Landgilde beløb aarlig omtrent 28 Rd. 6 S., afhændet underhaanden til dens nærværende Beboer mod Kjøbesum 1400 Rd., dog uden nogen Deel i Skoven eller Græsningsrettigheden i samme, hvilken er forbeholdt til særskilt Afhændelse tilligemed flere ei ubetydelige Skovskifter, som tilhøre Universitetets øvrige Gaarde der i Byen.

2. afgangne Søren Sorensens Gaard i Alling, som staaer for Hartkorn Ager og Eng 3 Tdr. 2 Ekp. 3 Fkr. 1 Alb., hvoraf hidtil er svaret aarlig Landgilde omtrent 32 Rd., underhaanden til den sidste Fæsters Søn for 1300 Rd.

I øvrigt er det forlængst tilkiendegivet samtlige Fæstere paa dette Gods, at ingen Bortfæstelse eller Afstaaelse af Gaardene til Andre kunde for Eftertiden ventes indvilget; men derhos er, forsaavidt man var forsynet med de Oplysninger, som kunde bestemme Gaardenes Værdie, de nærværende Fæstere tilbudet Ejendom mod passende Kjøbesummer.

C.

I. Legater.

Adskillige Legater og Tillæggelser
til Horsens lærde Skole.

(hidtil : utrykte)

1. Kong Christian den Tredies Brev,
hvorved Kongeforntienden af Lam-
drup Sogn henlægges til Recto-
ris Embede i Horsens. a)

Vi Christian med Guds Raade Dannemar-
kes, Norges, Wendes og Gothers Konning, Her-

a) Omtales hos Hofmann II: S. 207. Gavebrevet selv
har hidtil ikke været trykt.

tug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Dytmarcken: Gior alle bitterlight, at vi nu af vor synnerlig Gunst og Naade, saa og paa det at Skoelen udi vor Riispsteedt Horsens maa og kanndt saa megeett thes bedre bliffue weedt magt att lære oc optugte unge Personer udi til Religionens Forbedring, Haffuer wndt og tilladet oc nu mett thette wort obne Bress wnde og tilladhe, att wor og Kronens Part, som er tredie Parten af al Tiendenn ofuer allt thambdrop sogn wdend foer fornn. Horsens liggende, schall her epther vere og bliffue till then Personn, som schollemester er ther wdti Horsens, og hans eptherkommer schollemester, Thi forbiude wie alle, ehuo thet heldst er eller were funde, særdeles wore Fogeder, Embedsmiend og alle andre, fornte. schollemester og hans eptherkommer schollemester her modt paa forbn. wor pardt af tienden af fornte. Sogn esther som forscressuit staer at hindre eller udi nogen maadhe forfang at giore, wnder wor hylst og naadhe. Givet wdi wor Riispsteedt Wiborg løffuerdagen nest epther hellige trefoldigheedz søndag Mar MDXLII wnder wort Signett.

Christian.

2. Provst Norups og Hustrues Legat.

Hilleborg Andersdatter Naarup, Sal.
Magister Jesper Norup forhen Provst over

Nimb Herred og Sognepræst i Horsens hans efterladte Enke; Gjør vitterligt, at fornævnte min Sal. Mand haver i det mellem Os oprettede og confirmerede Testamente givet til gudelig Brug Et Tusende slette Daler, som jeg efter hans Død, der skeede den 30 Decb. 1757, skulde udbetale og forfatte 3 ligelydende Foundationer over, hvoraf den eene skal indsendes til Stiftskisten for der at indlægges, den anden leveres Magistraten i Horsens for at forvares ved andre Foundationer paa Raadstuen; den tredie beholdes i min og Arvingers Gjemme, alt til Efterretning for Efterkommerne, at samme ei fra den anordnede Brug blive forvendte. Thi haver jeg til Viborg Omflags Termin 1758 leveret Magistraten ovenmeldte Capital med denne Foundation nemlig:

At deraf skal gives

Til Horsens latinske Skole 300 Eldr., hvilke Tre Hundrede Slettedaler Magistraten og Fundatsforvalterne forsvarligen og mod tilstrækkelig Forsikring paa Rente udsætter, og den aarlige Rente paa denne Skoles Reparation ansvarlig for Gud og høje Dyrighed anvendes.

Horsens den 26 April 1758.

Hilleborg

Sal. Magister Jesper Norup.

3. Kammerassessor Gotfried Schmidt og Hustrues Legat.

Paa dette Legat have ingen Fundats; men i Skolens Legatprotocol findes derom folgende indrykket:

Under Skiftet efter Sal. Kammerassessor Gotfried Schmidt har Enkefruen Anna Maria fød Schonau angivet, at hun og velbemeldte hendes Sal. Mand med fælles Samtykke har skænket 200 Rd., skriver to Hundrede Rigsdaler til denne Byes latinske Skole, at 2de fattige Dicipler, naar de dimitteres fra Skolen til Academiet, deraf skal nyde Renten. Hvilke to Hundrede Rigsdaler ere udbetalte fra Stervboen og med 2 Aars Rente leveret til ihige Forstander for den latinske Skole. Og som ingen Fundats over dette Legatum er foretaget, men ovenmeldte kortelig udstukken udi Pladsden paa det over dem oprettede Epitaphium udi deres Begravelse i Klosterkirken, saa bliver dette indført indførelse udi den latinske Skoles Fundatsprotocol og ved de andre Fundatser.

Horsens den 19 April 1784.

A. Flensburg. Daniel Grundahl.

Jens Christian Fussing.

4. Tolder Jørgen Koføeds Legat.

Om dette giver Skolens Fundatsprotocol følgende Underretning:

Med Skifte, sluttet efter forrige Tolder Jørgen Koføed den 14de Decb. 1793, og som til os in originali er indleveret, have Executores Testamenti. efter fornævnte Koføed, Hr. Nicolai Brandt og Hr. Friderik Christian Gynchelberg, ifølge den Afdødes Testamente af 5te Mai 1792, hvis 6te Post lyder saaledes:

” Og endelig skal alt det overblevne sælges ved offentlig Auction, og naar min Gjeld, Begravelsesomkostninger og forommelte Gaver ere fradragne, skal det Overblevne deles i 2 lige Deele imellem Horsens latinske Skole og Spindeskolen.

delet det Overblevne af Boets Formue saaledes;

Horsens latinske Skole 210 Rd. 3 Mk.

og 4 Stk. Aarhus Actiebrev

Horsens Spindeskole — 210 Rd. 3 Mk.

og 4 Stk. Aarhus Actiebrev

Og endelig have benævnte Executores til os indleveret disse Summer.

Chi bliver herved til Fundatsforvalteren Hr. Mauritz Monberg afleveret de den latinske Skole tildeelte to Hundrede og ti Rigsdaler tre Mark, for af hannem tilligemed Skolens øvrige Midler at

besorges paa Rente udsat. Ligeledes de 4 Stk. Marhnus Actiebreve No. 1191, 1192, 1193 og 1194, for i sin Tid at sørge for og modtage det Udbytte, for samme maatte falde. Hr. Mauritz Monberg, haver ifølge heraf at indføre dette i Fundats, protocollen; og i hans følgende Regnskaber anføre Rigtighed for det nu afleverede. Ligesom han og behagelig paa medfølgende tvende Gjenpårter ville give os Tilstaaelse, at denne Original med de derudi benævnte 210 Rd. 3 Mk. og 4 Stkr. Marhnus Actiebreve til ham er leveret.

Horsens den 30te Decbr. 1793.

Brønsted. Carse. Tolstrup.
Kruuse. Heiberg.

5. En Capital af 100 Rd., erlagt til Horsens Skole af Jøden Joel Ballin for at erholde Borger- skab i Horsens.

Om Anvendelsen af denne Capital er i sin Tid skeet Bestemmelse af Stiftets Dyrighed, saaledes som følgende Skrivelse viser:

Pro Memoria

Efter den fra Hr. Rector Kraft indkomne Betænkning ansees for rettest og bedst, at de af Jøden Joel Ballin til Horsens latinke Skole

betalte 100 Rbd. anvendes saaledes, at Renten heraf tillægges den af Hørerne, som tillige er Skolens Skrivemester, men naar ingen af dem er Skrivemester, da den Hører, som i det Øvrige har den ringeste Løn, og passerer saaledes denne Udgift i Regnskaberne.

Aarhus den 20 Maj 1785.

Høegh Guldberg.

J. Hee.

Til

Dhrr. Skoleforstandere samt Rector
i Horsens.

II. Skolebygninger.

Den lærde Skole i Slagelse var en af dem, som ved Directionens Oprettelse befandtes aldeles at mangle et hensigtsmæssigt Local. Dens paa St. Michelskirkegaard under en Banke bag ved Kirken beliggende Bygning var liden, snever, mørk og gammel. Alt det Indvendige, saas. Loftet, Skillerum, Dørre o. s. v. var yderlig brøstfældigt, og i Læseværelserne, hvis Antal ikke beløb sig til højere end tvende, Gulvet belagt med Fliser og Muursteen. Ei heller var den istand til at modtage nogen saadan Reparation eller Indretning, at det fornødne Antal af bekvemme Underviisningsværelser deri kunde tilveiebringes, ikke at tale

om, at der hverken vilde kunne blive Topæl for nogen Lærer, eller Leilighed til Bibliothek og andre Fornødenheder, eller til Gaardsrum og Bevægelsesplads for Disciplene.

Til at afhjælpe denne paatrængende Mangel viiste sig en beqvem Leilighed, da Kammerraad og Byeskriver samt Hospitalsforstander Christensen tilbød Skolen til Brug og Ejendom en ham i Slagelse tilhørende Gaard. Denne Gaard er beliggende paa Bredegaden under Matr. No. 155 og bestaaende af 4 vel vedligeholdte Bygninger, foruden et Hus til Gaden, Matr. No. 155, som dermed er combineret, og indrettet til Beboelse for en liden Familie. Forhuset er af Grundmuur til Gaden, een Etage højt med Kvist og Kjelder. Til Gaarden ligger en Have af 1600 \square Alens Indhold samt Andeel i Byens Græsning, efter Gaardens og Husets Grundtaxt. I Anledning af dette Tilbud, og efterat Directionens allerunderdanigste Forslag herom ved allerhøjest Resolution af 27 Jul. d. A. er bleven approberet, er nu til Brug og Ejendom for den lærde Skole i Slagelse kjøbt fornævnte Gaard og Hus med tilhørende Have og Græsningsret for en Sum af 10,500 Rd., hvorunder tillige er indbegrebet 10 Raskelovne og forresten Alt, hvad der er muur og nagefast. Kjøbesummen udredes af Slagelse Skoles og Hospitals fælles Kasse. Gaarden tiltrædes fra

Skolens Side til Michelsdag d. 2., men Huuset til næstkommende Paaske Flyttetid 1810. Angaaende den gamle Skolebygning's Anvendelse er endnu intet endeligt bestemt.

Den lærde Skole i Nyborg var ikke i mindre høj Grad trængende til et bedre Local. Den hidtilværende Skolebygning, som er liden og smal, staaer i Forbindelse med Kirken ved en hvælvet Tilbygning, hvori tilforn den saakaldte Mesterlectie var, og vilde ikke kunne modtage nogen forbedret Skikkelse eller hensigtsmæssig Indretning, medmindre den tykke, murede Bue, som forbinder den med Kirken, skulde nedbrydes, hvorved den sidste stod Fare for at falde ud til den Side. Efterat flere Omhandlinger i denne Henseende vare før Krigen begyndte og ved den igien afbrudte, indtraf det, at forrige Commandant i Nyborg, Generalmajor, Baron Guldencrone, blev fundet at afhænde, og saaledes tilbød Directionen til Skolebygning sin hidtil beboede og af ham selv opbyggede grundmurede 2 Etage-Gaard Matr. No. 101 paa Hjørnet af Kongegaden, Slotsgaden og Mellemgaden, tilligemed en til samme Gaard stødende Grund med en grundmuret Bygning til Mellemgaden, Matr. No. 102, tilsammen 1663 \square Alen. Efterat dette Tilbud var taget under Overveielse og Omhandling, og allerunderdanigst Forestilling

desangaaende af Directionen giort, behagede det Hs. Majestæt, ved allern. Resolution af 25 Aug. d. A. at tillade, at fornævnte Gaard med tilstødende Grund og Huus, samt tilliggende Græsningøret, Raffelovne og muur, og nagelfast Inventarium tillige indbegrebet, maatte til Nyborg lærde Skoles Brug og Eiendom affiøbes Generalmajor Baron Guldencrone for den Sum 11760 Rd., af hvilke 4500 Rd. udredes af Skolens Fonds, men det Dørige af det almindelige Skolefond. I Overensstemmelse hermed er nu Kiøbet afsluttet, og dette nye Local indvænnes den lærde Skole fra næstforestaaende Kjørtetid. Angaaende Anvendelsen af den gamle Skolebygning er endnu ingen endelig Bestemmelse steet.

III. Høitideligheder.

I. i Nykjøbing Skole paa Falster (Meddeelt af Hr. Rector Bloch)

Med sin allerhøieste Nærværelse i Nykjøbing paa Falster d. 9 Sept. d. A. behagede det Hs. Mstæt. Kongen, iblandt andre offentlige Indretninger, isærdeleshed og at tage Stiftets derværende lærde Skole i allernaadigst Besyn. Hs. Mstæt. modtoges først paa Skolens store Hørsal, hvor Rector Bloch i en kort Tiltale søgde at udtrykke nogle af de høitidelige Følelser, som ved denne

Anledning besøgte Skolens der tilstedeværende hele Personale, af hvilket derpaa blev affunget et i samme Djemeed affattet Chor. Efterat have ladet Sig forevise Prøver af Disciplenes Arbeider i forskjellige Fag, besaae Hs. Kgl. Mstæt. Skolens øvrige Local, Bibliotheket m. v., og Hs. Mjæts. allernaadigste Tilfredshed forsgede paa det høieste den Fryd, som enhver af Skolens Personale naturligen maatte føle ved at see sin Virkefreds værdiget Landfaderens allernaadigste Opmærksomhed og Deeltagelse.

2. i Ribe Skole

(Meddeelt af Hr. Rector Prof. Hansen.)

Den 2 October tog den aarlige offentlige Examen i Ribe Skole sin Begyndelse, hvorom Publicum isorveien var underrettet ved et trykt Schema over Examationens Gang, hvilket istedet for anden Indbydelse blev tilstillet Embedsmænd og andre Honoratiores i og uden for Byen. Ogsaa blev den offentlige Examen bæret med jævnlig Overværelse saavel af Byens Embedsmænd og andre, som af de i Omegnen boende Præster. Den hele Handling sluttedes den 13 October med en til samme passende Tale, som af Hr. Vice-Conrector Thorup blev holdt for et meget talrigt Auditorium af begge Køn, ved hvilken Leilighed de Disciple, som især havde udmærket sig, offent-

lig bleve nævnede og roeste. Før og efter Talem blev af et Chor af Disciple affungen efterstaaende Sang, forfattet af den constituerede Lærer, Peter Hansen.

Før Talem.

Mel. Velkommen Vel af danske Helte.

Op Ungdom! — Fødelandet kalder
 Til Wiisdom dig paa denne Dag.
 Troe ei: kun hvo i Kampen falder,
 Med Mod forfægter Landets Sag.
 Nei, og for Wiisdoms ædle Søn
 Er Laurbærkrandsens stolte Løn.

Chor

Ja og for Wiisdoms ædle Søn
 Er Laurbærkrandsens stolte Løn.

Maa Helten end for Landet vaage,
 For det opofre Liv og Blod:
 Uvidenheds og Fordoms Laage
 Maa du som Kjender gaae imod.
 Ei mindre haard er saadan Kamp
 End hiin blandt Krigens Blod og Damp.

Chor

Ja haard, ja haard er saadan Kamp
 Som den i Krigens Blod og Damp.

Men viid! den Krands, som Wiisdom fletter,
 Den skænker Sjælen himmelsk Fryd;
 Ei Blodstænk, — ei urene Pletter
 Berøve den sit Værd, sin Pryd.
 Det Glimt, som natlig Lampe gav,
 Hvit straalers fra den Vises Grav

C h o r

Det Glimt, som natlig Lampe gav,
 Hvit straalers fra den vises Grav.

Efter Taler

See Ungling! hist dig Dyden vinker:
 Dens Væn er ædel — reen dens Glands:
 I Vrens hvide Tempel blinker
 Den sande Lærdes Hæderskrands.
 Hans Navn i Sekler ei forgaaer;
 Af Stjerner det omstraalet staaer.

C h o r

Hans Navn i Sekler ei forgaaer,
 Af Stjerner det omstraalet staaer.

IV. Gymnastik ved de lærde Skoler.

I disse Annal. forrige Aargang 2 B. S. 116 f.
 og S. 260 ff. er meddeelt Efterretning om de i Aar

1308 ved Frederiksborg Skole fortsatte og ved Naks-
skov Skole med Disciplene begyndte Svømmeøvelser.

I indeværende Aar bleve disse Øvelser paa
begge Sider fortsatte. Ved Frederichsborg
Skole toge i Sommer i alt 43 Disciple Deel i
samme. Deraf gjorde de 24, tildeels allerede den
förrige Sommer underviiste, under Læreren Hr.
G o o s' s Anførsel, en saadan Fremgang, at een
bragte det i Længde-Svømning til 3000, to til
1600, fire til 1000, otte til 400 a 500 og fire
til 200 a 400 Alen, ligesom de ogsaa havde op-
naaet større eller mindre Færdighed i Dykning.
Disse 24 bleve ved den offentlige Skoleexamen
for denne Færdighed tilkiendte egne Characterer,
og disse i Examensprotocollen indførte. De øv-
rige 19 havde deels formedelt længere Fraværelse,
deels formedelt Sygdom og andre Tilfælde, ei
giort saa stor Fremgang, at de derfor med Føje
kunde tildeels nogen ordentlig Character.

Ligeledes bleve de i Nakskov Skole ifor be-
gyndte Svømmeøvelser ogsaa iaar saa ofte muligt
anstillede. De Disciple, som allerede sidste Som-
mer havde bragt det saa vidt, at de kunde svømme
paa egen Haand, have iaar ved fortsatte Øvelser
saavel i Længdesvømning som Dykken betydeligen
udvidet deres Færdighed. Af Begynderne have
fem sidste Sommer forladt Svømmelinien. Over-
lærer S t e p h a n s e n, der ogsaa iaar har vedblevet

fels at føre Opsynet med disse Dveller, beklager især Tabet af den Eemand, der isior saa trolig og redebou gif ham tilhaande. Han blev i Foraaet kaldet fra Byen i et militært Anliggende, og der var paa Stedet Ingen, som kunde træde i hans Plads. Imidlertid bleve Overlærer Stephansens egne Bestræbelse ej uden Held, ligesom de ej heller savnede Opmuntring i de Taksigelser, som jævnlig indløbe fra Forældrene i Anledning af disse Dvellers Indførelse og deres Søners Fremgang i samme.

Om lignende Dvellers Indførelse ved andre lærde Skoler er Intet kommet til Udgiverens Kundskab.

V. Reiligheds skrifter.

1. *Programma, quo methodus numeros, per datos quotcunque divisores divisos, data residua relicturos, investigandi exponitur et simul anniversaria Scholæ Viburgensis examinatio indicitur ad diem 12 Septembris MDCCCVIII &c. Particula I. pagg. 19. 8.*
2. *Programma, quo methodus &c. &c. indicitur ad diem 14 Sept. MDCCCIX. Particula II. pagg. 24. 8. Auct. C. F. Degen, Schol. Rect.*

I den første Deel af dette Indbydelses-Skrift har Forfatteren givet den specielle Oplosning af en i flere Henseender vigtig Opgave: Saa let det nemlig er, af en given Dividend og givne Divisorer at finde Resterne, saa vanskeligt bliver det undertiden, uden særdeles Konstegreb, af de givne Divisorer og Rester at finde Dividenden. Empirisk lod vel dette sig gjøre ved Hjælp af Talrækker, hvorpaa Forf. har givet et Exempel Part. I. pag. 5; men man vil, ved at sammenligne Part. II. pag. 22 og 23, snart indsee, at dette Arbejde for flere givne Divisorer og Rester i Almindelighed maa værde høist usømmeligt og vidtløftigt.

Veien til den i Programmets første Afdeling givne Oplosning — i det Hele en Commentar over Gaussii Disquisition. Arithm. Sect. 2 No. 27 & sequ. pag. 16 & sqq. — har Forf. forberedt ved sit i Aaret 1805 over de saakaldte fractiones continuæ udgivne Program, hvori disse Brøks Nytte og Behandlingsmaade, dog uden Beviis, er fremfat efter den Lambertske Methode. Opgaven selv fører, for tvende Divisorer og Rester, umiddelbar til en Ligning af denne Form: $ax - by = c$, hvor a , b og c ere bekiendte, x og y ubekiendte, hele Tal; thi om andre spørges her ikke. Forf. antager ad interim $c = 1$, og viser pag. 11 & 12 hvorledes i denne Forudsætning x og y findes.

Naturligt maa altsaa x og y , for $ax - by = c = c. I$, tages c Gange større. Hvorledes heraf de mindste mulige Værdier findes i hele Tal, kan sees pag. 12 — 17. Endelig har ogsaa Forf gjort opmærksom paa tvende Anledninger til Wildfarelser i dette Æmne: nemlig (pag. 6 & 7) paa de Tilfælde, hvor Problemet indeholder Modsigelser, og altsaa ingen Oplosning er mulig; og (pag. 17 & 18) paa en vigtig Cautel ved Røddernes endelige Bestemmelse, skjønt Opgaven ikke er contradictorisk.

Den anden Partikel af bemeldte Program begynder, efter en kort Forerindring angaaende Nytten af flere Bevis- og Oplosnings Maader, (for Ynglinger især, hvis Sindsgaver ere saa forskellige,) med en anden mindre bekjendt Oplosningsmethode i det specielle Tilfælde, da, (ligesom Part I.) ikke alene Divisorerne, men endog Resterne antages givne. Hovedkunstgrebet i denne af Fract. contin. uafhængige Methode bestaaer deri, at i Ligningen $ax - by = c$ de tvende Størrelser x & y ad interim antages lige store. Af de derpaa beroende ubrugelige Værdier — thi der forlanges hele og positive Tal — lærer Forf. at finde saadanne, som opfylde Hensigten. (Cf. Part. II. pag. 5 — 13)

Det Øvrige af denne 2den Afdeling forklarer den almindelige Opgaves Oplosning, hvor Divisorerne antages givne, men Resterne lades ubestemte. Metoden er forstaaelig for Enhver, som kan og vil bruge Estertanke, og ikke er ubekendt med Matematikens Tegnsprog. En af 8 Operationer bestaaende Fremgangsmaade (pag. 17 — 20) indeholder det Bæsentlige af den hertil hørende Methode.

Anvendelsen af det hidtil Foredragne har Forf. forbeholdt en 3die Afdeling. Ikke ugrundet er den i Slutningen af Part. II. tilføiede Anmærkning, at man ikke bør fortænke Unglingen, om han trættes ved speculative Undersøgelser, af hvilke han ingen videre Nytte viner. Men allerede de Gamle — Forf. anfører Talekunstens ypperlige Lærer Quinctilian — have erkjendt en Videnskabs Nytte og Bærd, hvilken det bliver en stedsevarende Fortieneste at have igjen indført i de lærde Skoler, hvorfra den, vist ikke efter Plato's Raad, saae sig uforstyldt udelukket.

Nogle i begge Programmer forekommende Trykfeil vil Læseren let selv kunne rette.

3. Nogle Erindringer til den studerende Ungdoms Forældre og Opdragere. Et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania Cathedralsskole den 18de Septem-

ber 1809, forfattet af P. Arnesen, Overlærer i det latinske Sprog. 14 S. 4.

Den nu ogsaa hos os i flere lærde Skoler indførte Skik, ved et trykt Program at indbyde til de offentlige Skole-Examina, bliver efter Anmeld. Tanker da især hensigtsmæssig, naar den bruges som en Anledning til enten at meddeele saadanne Efterretninger eller at fremsætte saadanne Erfaringer, Erindringer og Bink, der for Disciple-nes Forældre eller overhovedet for dem, som Lærestalten nærmest vedkommer, maae ansees at være særdeles interessante eller gavnlige. At Forf. af nærværende Afhandling bekiender sig til samme Meening, synes det valgte Emne at vise. — Nødvendigheden af, at Forældre samvirke med de offentlige Lærere til deres Børns Dannelse, horer til de alt for ofte miskiendte, i det mindste ikke nok paaagtede Sandheder. Forf. vilde ikke lade denne Leilighed gaae forbi til alvorligen at indprænte samme. Han gjorde dette paa en Maade og i en Orden, der, med Hensyn til Fleerheden af Læserne, mindre havde til Hensigt at udvikle Emnet i dets hele Dybde eller Omfang, end at lægge dem vigtige Sandheder paa Hjerte, lede deres Estertanke ved frugtbare Bink og gavne dem ved fornuftige og velmeente Raad.

Oplysning og Forædling bestaaer ikke blot i at have Indsigter. Disse alene ere intet

tilstrækkeligt Værn mod lave Lidenfkaber. Tænkemaa- den og Grundfætningernes Dannelse bliver derhos en Hovedfag; men begge Deele ere meest Opdragelsens Verk. En vigtig og ubestridelig Sandhed bliver det: at den Opdragelse og Underviisning, som Barnet, Unglingen, den vordende Borger nød, altid fortrinlig bestemmer hans senere Værd som Menneske og Borger.

Naturens vise Styrrer vilde, at ethvert ædelere Maal kun skulde opnaaes ved en høiere Anstrængelse af vor Kraft. Den ædlestes Spire skulde ogsaa fordre den omhyggeligste Pleie. Saa usigelig ophøiet Menneskets Aand er over hans jordiske Deel, saa meget høiere Udvikling modtager og kræver den. Forældres Pligt er det ei alene at give deres Børn den fornødne physiske Pleie, men ogsaa at staae dem bi til den secessiv muelige Udvikling af de intellectuelle og moraliske Kræfter.

En af de vigtigste Bestemmelser, der fra Forældrenes Side bliver at tage i Henseende til deres Sønners Fremtid, er Valget af deres Levevei. Den eeneste almindelige Regel, som kan gives for dette Valg, er denne: at man omhyggelig maa undersøge Unglingens Naturgaver og ei ville trodse disse. Dette gielder Universit. og Skole-Annaier 1809. 2. B. 5

fornemmelig om det til Studeringer bestemte Subject. Her er det først saare ønskeligt, at Forældre, som tiltænke deres Sønner en høiere Aandsdannelse, ei alene maae være retskafne af Tænkemaade og omhyggelige for deres Børns Udvikling, men ogsaa at de selv maae være i Besiddelse af nogen finere Dannelse eller Humanitet. Ere de sig bevidste en vis Mangel paa sidste Egenskab, maae de dog søge, i Tale og Adfærd at bevare en ædel Aanstand, naar Unglingen er nærværende. Som oftest bliver Unglingens tidligste Omgangscirkel den Jordbund, hvoraf den spæde Væxt indsuger ædlere eller uædlere Safter. Forældre, som bestemme deres Sønner til videnskabelig Dannelse, maae dernæst giøre sig tydelige Forestillinger om de af denne Bestemmelse opstaaende Forholde. Reene Sæder og de fornødne Anlæg maae Unglingen nødvendig medbringe fra Hiemmet. Et sundt Legeme, Lærelyst og Aandsmunterhed ere uundværlige Egenskaber. Siden paaligger det Forældrene, Tid efter anden at indhente og nøie at agte paa Lærernes Dom over Unglingens Naturgaver, Flid og Sædelighed. En Ungling med tungt Hæmme og indskrænket Dømmekraft kan paa andre Veie blive en hæderlig Mand; paa denne vil han hverken vorde duelig eller lykkelig, og Staten vil komme til at lide ved sin Tieners Uduelighed. Forældre og andre Ungdommens

Foresatte bør derfor omhyggelig vogte sig for enhver Ligegyldighed eller Fordom i en saa vigtig Sag. Denne Fordrings Billighed vil Ingen misfiende, som har rigtige Forestillinger om, hvad Embedsmanden bør være for Staten.

I saa Ord skildrer Forf. nu S. 6 f. den Embedsmand, som Lærere og Forældre samvirkende bør stræbe at give den første hensigtsmæssige Dannelse. En god Embedsmand forbinder lyse Indsigter med reen Billie, og har Kraft til, ved begge at vorde Staten nyttig paa sin Post. Langt hævet over lavere Fordele og indbildt Ære søger han sin ædleste Løn i, glad og opofrende at yde Staten de tungeste Pligter. Ikke seer han i Staten kun den Blomst, af hvilken han kan uddrage Honning, men elsker den med en taknemmelig Søns Varme. Fortrin for Medborgere erkender han alene i sand Oplysning og gavnrig Daad. Lyffens Gaver veed han enten at undvære eller bruge med Klogskab. Han er ikke bydende og overmodig mod Undermænd, ikke nedrig og frybende mod Overmænd. Sandhed, Blidhed og Alvor præge hans Adfærd, Klogskab og Godhed lede hans Jdræt, Troskab og Midfærdighed udmærke den Glid, hvormed han rygter sit Kald.

Men, vedbliver Forf. S. 7, ingen med nok saa fuldkomne Lærere forsynet offentlig Skole kan give en saadan Embedsmand hans første Dannelse,

med mindre Forældrene kraftigen understøtte Lærernes Bestræbelser. Paa Huisopdragelsen kommer det her væsentligen an; ved denne er det især, at Hjertet og Characteren skal dannes. Intet er uheldigere end Ligegyldighed fra Forældrenes Side i denne Henseende. Unglingen behøver derfor ikke ængsteligen at berøves sin Frihed. Kun maa denne Frihed have bestemte og fornuftige Grændser.

Imidlertid siger Erfaring, at uoverlagt Eftergivenhed fra Forældrenes Side oftere finder Sted og skader Ungdommen langt mere end den modsatte Feil. En tielen Opdragelse berøver kun alt for ofte en haabefuld Ungling Mueligheden af, eengang at naae den for Manden fornødne Kraft. Orden, Arbeidsomhed og Selvbeherstelse maa i Ungdomsaarene blive en lykkelig Bane; sildigere erhverves disse for Embedsmanden nødvendige Egenstaber vanskeligen.

De Rige (S. 9), som finde sig istand til at tilbringe deres Fritimer i sandfelige Glæders saakaldte finere Nydelse, bør erindre, at Forretningsmandens uskyldige Recreation ei altid passeligen deles med den halvborne Dreng. Den alt for beqvemme Levemaades ufordeelagtige Indflydelse paa Ungdommen oversees alt for hyppigen, især og af de Forældre, som fra trange Kaar ere komne i betydelig Velstand. I deres Godmodighed troe de, at deres Børn bør nyde, fordi

de kunne. Arbeidighed, Orden, Afholdenhed og Selvbeherfelse ere (S. 10) uden Hensyn til Lykkens Gaver og udbortes Fortrin en ubetinget Fordring hos den Yngling, som engang skal vorde en Hædersmand i Borgerfamfundet. Derfor maae ogsaa hans Fornøielser være forfriskende, ikke forstyrrende, forædlende ikft fordærvende. Af dette Slags er ædel Familieomgang, som dog aldrig maa berøbe Studeringerne den korte, kun alt for ofte slet vurderede Tid; og Omgang med Jevnaldrende, helst med de Meddisciple, som udmærke sig ved Glid og Sædelighed. Naadelige Legemsøvelser, Naturrens Studium, en eller anden Kunstfærdighed, fortrinligen Musik, udfylde paa den behageligste og gavnligste Maade de fritimer, som de alvorligere Studeringer kunne afgive. Egentlig Lediggang bør være aldeles forviist.

Herpaa følger en Opfordring fra Forf. til den studerende Ungdoms Forældre og Bærger, at de i Ynglingens Skoleaar maae, uden for den egentlige Skoletid, have nøie Tilsyn med hans hele Adfærd og omhyggeligen bemærke, hvorvidt Pligtfølelse og Stræben efter sande Fortrin udvikles i hans Aand og lede hans Jdræt. Uvaner og Smaa-
feil bør ei betragtes med Ligegyldighed. Den Yngling, hvis Hierte ei forædles i Forhold til Forstandens Udvikling, bortfjerne man itide fra

Musernes Helligdom. Vedvarende Raadhed, gien-
tagne Drengestræger, diærve Svar paa velmeente
Advarfler, Higen efter flet Selstab, Egegyldighed
eller Kulde mod Venner og Familie robe et lavt,
en høiere Dannelsse uværdigt Gemyt. Især bør
den hos vor Ungdom saa uheldig nærede Eetsin-
dighed tidlig sættes Grændser. Ikke til Leeg og
Spøg bestemte den Alvise Mennesket, men til
Alvor og Tænkning.

Her leder Fokf. Tanken over paa de Anled-
ninger omkring os, der kunde og burde hæve Bor-
gerens Aand over den Lavhed og Eetsindighed, som
Rigdom saa let fremavler blandt mindre cultive-
rede Mennesker. Han tilbagefalder i sine Lands-
mænds Erindring deres Fokfædres Mandighed og
Kraft, Verlighed og Aands høihed. Han fæster
Diet paa samtidige Borgeres udmærkede Fortiene-
ster af Fødelandet og paa de herlige Minder af
mangen Nutidens Daad, som skulle gaae i Arv
til Esterlægten, Han indskærper, at den offent-
lige Lærer ikke bør nøies med at bibringe Disciple
Kundskaber, men derhos benytte enhver passende
Leilighed, hvorved det Store, det Edle og Ypper-
lige kan indpræntes i Ynglingens Siæl for at gaae
over til Character og Handling. At danne Mænd
af Aand og Kundskaber, som med retskaffen Varme
og ædel Gavnelyst kunne og ville befordre Sam-
fundets Vel paa en dem anbeforet Post, er hans

Stolthed og store Løn, der giver ham Mod til at hæve sig over trange Aar, over Miskiendelse og Mangel paa udbortes Vre.

Aldrig, saaledes slutter Forf. S. 13, nedværdige man Studeringer, Landsforædling, Muses Dyrkelse, Videnskabernes Helligdom til haandværksmæssig Slendrian og merkantilt Lavhed. Simpelt, Sandhed, Alvor, Blidhed, ædel Selvfølelse og Afstkye for Laster bør udmærke den unge Studerende. I sin Familie, og Embedskreds skal han da engang, liig en velgiørende Soelstraale, udbrede Lys og Orden, og virke Held for Samtid og kommende Slægter.

Forf. ønsker saa meget mere, at det, han har fremsat og indskærpet, maatte tages til Hierte af hans Landsmænd, jo mere afgjort, efter hans Overbeviisning, den Sandhed er: at en høi Grad af oeconomisk Velstand ikke forædler, men fordærver og nedstemmer en Nations Aand, hos hvilken sand Cultur ikke holder Skridt med de voxende Midler.

V. Blandede Efterretninger.

Udsigt over Frekvensen i Frue Skole
i Kjøbenhavn fra dens Reform
1797 indtil 1809.

(Meddeelt af Hr. Rector Nissen)

Mar 1797	ved Skolereformens Indførelse var An-				
	tallet af Disciple i Kjøbenhavns Skole				
	deels af nye indtraadte, deels af de fra				
	den gamle Indretning tilbageblevne	100			
— 1798	— — — — —				97
— 1799					
	a. efter Foraars Examen	—			95
	b. efter Efteraars Examen	—			94
— 1800					
	a. efter Foraars Examen	—			83
	b. efter Efteraars Examen	—			73
— 1801					
	a. efter Foraars Examen	—			73
	b. efter Efteraars Examen	—			63
— 1802					
	a. efter Foraars Examen	—			69
	b. efter Efteraars Examen	—			70
— 1803					
	a. efter Foraars Examen	—			70
	b. efter Efteraars Examen	—			68

Mar 1804

- | | | |
|---------------------------|---|----|
| a. efter Foraars Examen | — | 66 |
| b. efter Efteraars Examen | — | 60 |

— 1805

- | | | |
|---------------------------|---|----|
| a. efter Foraars Examen | — | 68 |
| b. efter Efteraars Examen | — | 74 |

— 1806

- | | | |
|---------------------------|---|----|
| a. efter Foraars Examen | — | 84 |
| b. efter Efteraars Examen | — | 84 |

— 1807

- | | | |
|---------------------------|---|----|
| a. efter Foraars Examen | — | 86 |
| b. efter Efteraars Examen | — | 88 |

— 1808

- | | | |
|---------------------------|---|----|
| a. efter Foraars Examen | — | 93 |
| b. efter Efteraars Examen | — | 91 |

— 1809	efter Foraars Examen	—	100
--------	----------------------	---	-----

Blandede Efterretninger.

I. R u s l a n d

St. Petersburg

Til at danne et Pensionsfond for Skolelærere, tilstrækkeligt til at sikre denne nyttige Klasse af Statsborgere en rolig og sorgfri Alderdom, har Keiseren efter Overskoledirectionens Forslag fra 1 Jan. 1806 paa 20 Aar bevilget en aarlig Sum af 30000 Rubler, hvorved efter Probabilitetsberregning vil kunne tilveiebringes en Capital, hvis Renter ere istand til at afholde det høistmulige aarlige Beløb af Pensioner eller 64,447 Rubler. Desuden giver Keiseren aarlig fra 1 Jan. 1806 i 20 Aar en aarlig Sum af 12000 til et Pensionsfond for den forrige Stats Embedsmænd og

deres Enker; og ligeledes, til at udbetale de Enker, hvis Mænd døde førend det 20de Embedsjaar, een gang for alle istedet for Pension deres Mænds fulde Gage for eet Aar, en Sum af 20000 Rubler aarlig i 20 Aar. Alle disse Summer, tilsammen 62000 Rubler aarlig, indlægges, efter Afdrag af de løbende Pensioner, i Rigsbanken, og danne ved de paaløbende Renter en Capital, som under den Benævnelse: *Pensionsfond* forbliver ganske affondret fra alle øvrige Summer, der til Oplysningsdepartementet ere henlagte. De for Skolelæreres Pensionering fastsatte Regler ere især følgende: Efter 20 Aars ustraffelig Embedsførelse kunne de faae deres Afskæd med en Trediedeel af deres Gage som Pension paa Livstid; efter 25 Aars Tjeneste med to Trediedele; efter 30 Aars Tjeneste med deres hele Gage. Pensionærernes Enker kunne ingen Fordring gjøre til Staten; men de Enker, hvis Mænd døde efter at have tient i 20 Aar, faae en Siettedeel af disses Gage i Pension; har Manden tient i 25 Aar, faaer Enken en Trediedeel; har han tient i 30 Aar, det Halve af hans Besoldning. De Enker, hvis Mænd ere døde forinden de havde tient i 20 Aar, faae een gang for alle deres Mands fulde Gage for eet Aar udbetalt.

I Henseende til Pensioner for Professorerne ved Universiteterne er allerede ved disses

Statuter det Fornødne foreskrevet. I Aaret 1806 har Keiseren end videre bevilget, at de iblandt dem, som ei kunde erholde fri Bopæl, udbetales Dvarteerpengge, nemlig Professorerne aarlig 500 Rubler og Adjuncterne 200 Rubler. Paa Belønninger og Opmuntringer har Keiseren ei heller ladet det mangle; nogle Professorer have faaet Anna-Ordenen af anden Klasse; Skoledirectoren i Livland Bladimirordenen af fjerde Classe o. s. v.

I Aaret 1805 var den etatsmæssige og virkelige Tilstand af samtlige under Oplysningsministeriet staaende Læreanstalter, Sogneskoler undtagne, følgende:

	Etatsmæssig.	Virkelig.
Universiteter	6	4
Høiere Gymnasier	2	2
Gymnasier	57	26
Kreds-skoler	511	80

Der feilede altsaa i det hele Antal af Læreanstalter, som skulde oprettes, endnu 464; derimod vare der af nye og gamle tilsammen 495. For Aaret 1806 var Oplysningsministeriets Etat ansat til 1,945,625 Rubler. Deraf vare reglementeret for hvert af Universiteterne 130,000 Rubler; for Ministeren 4000 Rubler Gage, 12000 Rubler Taffelpenge, 5000 Rubler Dvarteerpengge, i alt 21000 Rubler; for Ministerens Departement 21225 Rubler.

For den Russisk-græske Geistlighed's Dannelse
 eksistere i Rusland 4 geistlige Academier (i Kiew,
 Moskow, Petersborg og Kasan) og 37 Semina-
 rier. De fleste Academier og Seminarier have to
 Foresatte, en Rector og en Præfect. Blandt de
 egentlige Lærere gives mange verdslige; saaledes
 har f. Ex. det Kiewske Academie iblandt 19 Lærere
 kun 8 geistlige, det Moskowske blandt 8 kun 3 o.
 s. v. I Aaret 1805 havde alle disse Læreanstalter
 tilsammen 386 offentlige Lærere, og blandt disse
 vare 169 af geistlig og 217 af verdslig Stand.
 De Underviisningsgjenstande, som læres ved alle
 Academier og Seminarier ere: Arithmetik, Geo-
 graphie, Historie, Latin, Græsk, russisk og latinisk
 Rhetorik, og Poesie, Philosophie og Theologie.
 Til Gienstande, som ikke læres ved alle, men kun
 ved enkelte Academier og Seminarier, høre:
 Tydsk, Fransk, Hebraisk, Polsk, Tatarisk, Ma-
 thematik, Medicin, Experimentalphysik, Natur-
 historie, Agerdyrkning, Literærhistorie, Tegning,
 Vocalmusik.

(Af Rusland under Alexander den Ersten von H. Storch
 9 B. 1808)

Efter en af Jesuiterne selv bekiendtgjort Liste
 besidde de i det russiske Rige 7 Collegia og 11
 Missioner foruden Opdragelsesanstalten for unge
 Adelige i St. Petersborg. De talle 245 Med,

lemmer, hvis Hoved Pater Brzozowski er siden 1801.

(Af neue Leipz. Lit. Zeit. 1808. Intell. Bl. No. 46.)

D o r p a t

Paa de ved Universitetet her for Aaret 1807 af det theologiske, juridiske og medicinske Facultet, samt af det philosophiske Facultets første og tredje Classe udsatte Priisopgaver vare ingen Besvarelser indkomne.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. 1808. Intell. Bl. No. 9)

De herværende Profesors Antal beløber sig til 27. Det er egentlig bestemt til 29. En hver af dem er ved Keiserlig Resolution af 29 Jul. 1805 tillagt 500 Rubler i Qvarteerpenge, hvilket for de tilstædeværende 27 Profesorer udgør 13,500 Rubler. Universitetsbibliotheket indeholdt i October 1805 16465 Bind. Paa Universitetsbygningerne arbejdedes med Iver. Foruden de af Keiseren dertil allerede bevilgede 120,000 Rubler blev ved en Ufas af 25 Mart. 1805 paa ny en Sum af 100,000 Rubler dertil anvist.

(Af Russland unter Alexander dem Ersten. 9 B. 1808)

Jaroslaw

i det Moskowske Læredistrict.

Det her oprettede Demidowske Gymnasium illustre erholdt under 28 Jan. 1805 sine Statüter. Det vedligeholdes af de Indkomster, Stifteren til samme har henlagt, og fører hans Navn. Efter Central-Universiteterne har det den første Rang i Staten, og bestaaer af 7 Professorer, der ingen Faculteter danne. Professorerne have samme Rang og i Henseende til Pensioner samme Rettighed som Universitetsprofessorerne. Prorectoren vælges aarlig af og ved Professorerne, confirmeres af Ministeren og staaer, saalænge han er Prorector, i 6te Rangklasse. Conseilet, hvori han præsiderer, sysselsætter sig med Institutets Fuldkommengjørelse og med dets Godsers Bestyrelse. For Indtægterne aflægges aarlig Regnskab til Universitetet i Moskov. 20 Studenter underholdes paa Skolens Bekostning. Enhvers Stipendier er 155 Rubler aarlig. Efter ethvert Lærecursus gives Indberetning til Universitetet i Moskov. Skolens reglementerede aarlige Udgifter beløbe 21,500 Rubler. Professorernes Gage er 1200 Rubler for hver.

(Af Rusland under Alexander dem Ersten von H. Storch.

9 B. 1808)

K a s a n

Universitetet her blev t Begyndelsen af Aaret 1805 constitueret, hvorvel dets høitidelige Aabning endnu synes at være udsat. Den 12 Febr 1805 ankom Curatoren for det Kasanske Læres-district, Rumowski, og den 14 lod han Universitetets Stiftelses-Act forelæse og overgav Raadet samme til Giemme. Derpaa udnævnte han af Gymnasiets Lærerpersonale 1 til Professor og 4 til Adjuncter, og overleverede Statuterne til den første. Studenternes Udvælgelse varede til den 20, og den 22 skeete deres Udnævnelse i Curatorens Overværelse. De nyopagne Studenteres Antal beløb 33, blandt hvilke 26 underholdes for Kronens Regning. I Jul. s. A. bleve atter 32 Disciple af Gymnasiet i Kasan befordrede til Studenterne, blandt hvilke 26 Kronstipendiater. Ved Aarets Slutning bestod Universitetets Lærerpersonale af 12 Professorer og Adjuncter. Til Universitetslocal er Gymnasiets store Bygning indrammet, hvortil endnu tre tilstødende Huse ere fiøbte for 46,000 Rubler. I et af dem indrettes strax et Bogtrykkerie, hvortil 20,000 Rubler ere anviste. De øvrige Huses Ombygning udsættes, indtil Professorerne i de forskjellige Fag ere ankomne.

(Af Rusland under Alexander den Ersten v. H. Storck
9 B. 1808.)

Det herbærende Universitet staaer under Au-
 spicierne af den virkelige Statsraad, Medlem af
 Skoledirectionen, Ridder af St. Anna-Ordenens
 anden Klasse, Hr. Stephan Jakowitsch
 Rumowski i Petersborg, en ligesaa skarpsindig
 som grundig Lærd, som allerede tidligen ved Skrif-
 ter og praktiske Arbejder erhvervede sig en ustridig
 Fortjeneste af den høiere Mathematik og Astrono-
 mien, og endnu desuden for kort Tid siden viste
 sig ikke mindre stærk i den gamle Literaturs Fag
 ved en mesterlig russisk Oversættelse af Tacitus.
 Skjønt allerede stiftet i Aaret 1804, er Universi-
 tetet endnu til denne Tid i en vis Henseende for-
 bundet med det herbærende Gymnasium, og af
 mangehaande Grunde endnu ikke formelig aabnet.
 Det endnu for ringe Lærerspersonale var vel en
 blandt Hovedhindringerne. Thi af 28 ordentlige
 Professurer ere for Djebliffet først 8 virkelig be-
 satte, og af 12 Adjuncturer kun 3. Sandsynlig-
 vis vil den formelige Aabning først da gaae for sig,
 naar 12 ordentlige Lærestole ere besatte; og Ad-
 skillelsen fra Gymnasiet maaskee endnu ei i denne
 Sommer. Saalænge har Universitetet endnu in-
 gen egentlig Rector. Gymnasiets Director,
 Prof. Jakowkin, beklæder for Djebliffet endnu
 denne Post, om ikke i Navnet saa dog i Gavnet,
 og præsiderer i Conciliet (Sawet), som holdes
 eengang om Ugen, og i hvilket endnu saalænge
 Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2 B. J

Gymnasiet's Anliggender tillige blive behandlede. Saalænge savne ogsaa Professorerne flere af de dem af Hs. Mstæt. Keiseren bevilgede Privilegier, f. Ex. fri Bolig eller 500 Rubler, Uniform &c. — De ordentlige Professors aarlige Gage er, som bekjendt, ogsaa her 2000 Rubler i Kobber eller Asignater. Tyve Rubler afdrages hver af dem aarlig til det hervedende Hospital. Adjuncternes Gage er 800. — Enhver Universitetslærer holder hver Uge 6 Timers Forelæsninger, hvergang to Timer efter hinanden, i en Universitetet tilhørende Bygning. Foredraget holdes, efter Tilhørernes Sprogduelighed, deels i det latinske, deels i det franske eller tydske Sprog, ofte i alle tre paa samme Tid, da det hænder sig, at een Deel af Tilhørerne er kyndig eller kyndigere i det Franske, en anden i det Tydske, og disse Sprog maae af Lærerne tages til Hjælp, for at giøre sig forstaaelige for de unge Mennesker, som for det meste ikke alle ere bevandrede i det Latinske; en Omstændighed, som desværre lige meget maa opholde Lærere og Disciple. De indenlandske Lærere holde naturligviis deres Forelæsninger i det russiske Sprog. — Studenterne's Antal kan omtrent beløbe sig til 50, hvilke, nogle faa undtagne, underholdes paa Kronens Bekostning; hvorfor ogsaa Professorens ingen videre Indtægt kan regne paa uden for hans Gage, med mindre han endnu har en Bipopst f. Ex. et Bibliothekariat &c.

Ferierne ere fra 23 Decbr. til 1 Jan., Paaskeugen og nogle Dage i Forvejen, og Julii Maaned, før hvis Begyndelse holdes en offentlig Examen. — Bibliotheket, hvis nuværende Opsynsmand er Prof. Storl, skriver sig for største delen fra Fyrst Potemkin. Det var bestemt for det Academie, der dengang skulde oprettes i Jekatharinaslov, og vandrede, da dette Korehavende strandede, for en stor Deel, efter Keiser Pauls Befaling, derfra til Kasan. Det er langt fra ikke tilstrækkeligt for de herværende academiske Læreres Fornødenheder, hvilke et ret fuldstændigt Universitetsbibliothek maatte være saa meget ønskeligere, jo ringere sædvanligvis Antallet er af de literære Subsidiar, som den fra fremmed Land ankommende Lærde formedelt den lange Reise kan føre med sig. Ogsaa turde desuden et Fond af 1000 R. (som endnu for Øjeblikket ikke engang fuldkommen bliver benyttet) synes utilstrækkeligt for at udstyre og completere et Bibliothek, som endnu har saa mange Huller, at man ofte kunde sætte et heelt Fag under Hullernes Rubrik, og der desvære maa tages ikke lidet Hensyn paa Bøgenes Transportomkostninger, formedelt Fraligheden fra Udlændene. — Russiske, latinske, græske, tydske Typer have vi endnu ikke. Dog venter man snart de første, og de tre sidste, i det mindste de latinske, som her udgiøre en saa væsentlig Fornødenhed for Universitetets udenlandske

Lærere, ville formodentligen inden kort Tid følge efter hine. Saalænge er her kun et arabisk-tatarisk Bøgertrykkerie, som er i Besiddelse af endeel af de Typer, hvormed den skønne petersborgske Folio-Udgave af Koranen er trykt. — Den botaniske Have har Prof. Fuchs, under hvis Opsigt den staaer, at takke for sit Anlæg og Beplantning, hvorved der vare mange Besværligheder at kæmpe imod, især med Hensyn til Terrainet. — Naturaliekabinettet, som ligeledes forskriver sig fra Fyrst Potemkin, er ikke af megen Betydning. — Anatomiekammer og Observatorium ere endnu ikke der. Planen til begge, ligesom ogsaa til de øvrige Universitetsbygninger, er imidlertid allerede udfæstet. (Af en Skrivelse fra Kasan af 18 Maj 1808, i Jen. Allg. Lit. Zeit. Jul. 1808. Int. Bl. No. 48.)

Af Index lectionum fra 12 Aug. 1808 indtil 10 Jul. 1809 seer man, at 14 academiske Lærere, nemlig 9 Professorer og 5 Adjuncter, havde anmeldt Forelæsninger. Da man i Kasan endnu mangler latinske Typer, saa kunde Lektions-Cataloget ikke bekiendtgjøres ved Trykken. De der Studerendes Antal beløber sig til noget over 30. Det nærværende endnu meget fattige Universitetsbibliothek er bleven beriget med Etatsraad Franks, hvilket Keiseren har kjøbt for 20,000 Rubler. (Af Neue Leipz. Litt. Zeit. Mart. 1809. Intell. Bl. No. 11.)

2. P r e u s s e n

Geheime, Krigs, og Domæneraad Ulden i Berlin er ndnævnt til Statsraad ved Sectionen for Gudsdyrkelsen og den offentlige Underviisning.

(Af offentlige Blade)

Under sit Ophold i Königsberg har Kongen anvist det derværende Universitet betydelige Summer; til Foreening af alle Bibliotheker med Slotsbibliotheket har han skjænket en stor Bygning; en Have, som bliver indrettet til botanisk Have, er tilkjøbt; et Observatorium bygges.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. April 1809. Int. Bl. No. 28.)

3. K o n g e r i g e t W e s t p h a l e n

I neueste Länder, und Völkernunde, sechster Band No. IV. S. 114 f. gives følgende Udsigt over de høiere eller egentlig for den lærde Stand bestemte Underviisningsanstalter i Kongeriget Westphalen:

1. Universiteter. Disse ere sex, 4 lutheriske, 1 reformert og 1 katholsk. Gøttingen i 1808 med 30 ordentlige Lærere; 44 overordentlige Lærere og 500 Studenter; Halle med 22 ordentlige, 21 overordentlige Lærere og 180 Studenter;

Helmstedt med 32 Lærere og 150 Studenter; ;
 Kinteln med 18 Lærere og 60 Studenter; ;
 Marburg, som er reformert, med 30 Lærere og ;
 200 Studenter, og Paderborn, som er katholisk, ;
 med 2 Faculteter og kun 9 Professore, med 38 ;
 Studerende. Ved alle 6 Universiteter befinde sig ;
 altsaa 206 ordentlige og overordentlige Lærere og om- ;
 trent 1,100 Studenter. — Gættingen, det yngste ;
 og først stiftet 1737, er af dem alle bedst udstyret; ;
 det har et af Tydsklands første Bibliotheker, et ;
 meget fuldstændigt Mynt- og Naturaliekabinet, et ;
 Modelkammer, en botanisk og en oeconomisk Have, et ;
 Observatorium, et prægtigt Accouchementhus og ;
 et Videnskabers Societet. For Aaret 1808 bleve ;
 samme anviste 8000 Francker til den botaniske Haves ;
 Vedligeholdelse; 16000 Francker til Bibliothekets ;
 Vedligeholdelse og Formerelse, og 6000 Francker ;
 til Videnskabernes Societet. — Halle, ved hvil- ;
 ket Universitet, som er stiftet 1694, ogsaa refor- ;
 merte Theologer ere ansatte, har henimod 142,000 ;
 Frankers Indkomster, et theologisk og philosophisk ;
 Seminarium, et Bibliothek og en botanisk Have. —
 Helmstedt, stiftet 1575, er ogsaa godt doteret, ;
 og har et theologisk og philosophisk Seminarium, et ;
 ikke ubetydeligt Bibliothek, en botanisk Have, et ana- ;
 tomisk Theater, et Sygehus. — Marburg, stiftet ;
 1527, er forsynet med et Præsteseminarium, et chirur- ;
 gisk Collegium, en Gjordemoder- og Dyrlægestole. —

2) Ridderacademier, hvilke vare 2, i Brunsvig og Cassel. De gaae nu begge ind.

3) Gymnasier og Pædagogier. Disse har næsten enhver stor Stad; de fortrinligste ere i Brunsvig 2, Magdeburg 1, Wolfenbüttel 1, Helmstedt 1, Kloster Bergen 1, Halberstadt 1, Holzminden 1, Göttingen 1, Minden 1, Eimbeck 1, Clausthal 1, Stendal 1, Salzwedel 1, Aschersleben 1, Bielefeld 1, Goslar 1, Herford 1, Nordheim 1, Osterode 1, Eisleben 1, Zellerfeld 1, Hildesheim 1, Quedlinburg 1, Nordhausen 1, Mühlhausen 1; alle for Lutheranere; i Marburg, Herzfeld, Schmalkalden og i flere Hessiske Stæder for Lutheranere og Reformerte tillige, og i Halle og Magdeburg blot for Reformerte; i Paderborn, Duderstadt og Osnabrück for Katholiker. En fortrinlig Lutherisk Lærestalt er der desuden ogsaa i Waisenhuset i Halle. I Harby have Herrnhutterne en større Lærestalt med Bibliothek, Kunst- og Naturaliesamling, Observatorium og Bogtrykkerie.

Cassel

Statsraad Leist (forhen Professor i Göttingen) er udnævnt til General-Directeur for den

offentlige Underviisning i Kongeriget Westphalen
i den afdøde Joh. v. Müllers Sted.

(Af offentlige Blade.)

Nu taler man endeligen alvorlig om Univer-
siteternes Ophævelse; Göttingen er naturligviis
ikke paa Proscriptionlisten, men turde vel til Ny-
aar 1810 antage Napoleons Navn. Mange af
de øvrige (Halle, Marburg, Kinteln, Paderborn)
gaae nu med raske Skridt den Død imøde, som
Conscriptionsvæsenet langsommere vilde have bragt
dem.

(Af Allg. Zeit. Sepbr. 1809 No. 264)

H e l m s t å d t.

Af det nyligen udfomne Lectionskatalog for
Sommersemestret sees, at denne ærværdige Lære-
anstalt, hvorfra nyligen nogle fortienstfulde Profes-
sorer ere afgangne, idetmindste til Michelsdag vil
fortsætte sine Arbejder. Dens forestaaende Skiæbne
er for Dieblicket endnu ikke afgjort.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Maj 1809. Int. Bl. No. 34.)

Göttingen

Stedse ventede vi paa en høitidelig Anledning til at underrette det literære Publicum om Hs. Kongl. Majestæts af Monitoren allerede bekjendte huldrige Forsorg for dette Universitet, da Høistfamme har behaget at udnævne Hr. Statsraad Leist til Generaldirector for den offentlige Underviisning, og altsaa ogsaa allernaadigst at andetroe ham Omsorgen for vort Universitetet, for dets Vel og dets Flor. Devotest-taknemmelige maae vi erkjende Hs. Mstæts særdeles Kgl. Raade deri, at Valget er faldet paa en fortjensfuld Lærd, der, selv dannet i vore Læreanstalter, og seener som vort Universitets høitagtede Lærer, er nøie bekjendt med deres ejendommelige Fortrin, med sammes Kilder og ægte Støtter, og just derved har aabnet de bedste Udsigter for vort Academies og dets herlige Instituters stedsevarende Flor.

(Af Göttingische gelehrte Anzeig. Aug. 1809 No. 137. 138.)

Følgende Proclamation blev i Jul. Maaned d. A. udstædt ved Universitetet i Göttingen:

” Til de Studerende ved Universitetet i Göttingen.

I Kraft af Hs. Mstæts, vor allernaadigste Konges og Herres, udtrykkelige Befaling befinder

jeg mig i Göttingen, for paa Stedet at indhente Oplysninger om forskellige Puncter, hvilke have været Gjenstanden for mangehaande Besværligheder; for derover at anstille de nødvendige Undersøgelser og derefter at tage hensigtsmæssige Fo:holdsregler.

Desværre er Meere af det indtruffet, som jeg befrygtede, da jeg nærmede mig denne med saa megen Ret berømte literære Anstalt. Desværre har endnu igaaer tildraget sig en Begivenhed, som vidner om den største Raahed, Tøjleløshed, Insubordination og Foragt for Embeds-Autoriteter, og derfor fortiente paa det skarpeste at straffes.

Følge den mig meddeelte Kongelig Fuldmagt, beslutter og forordner jeg foreløbigen Følgende:

1) De Studerende skal afholde sig fra al Udmærkelse i Antog og Klædedragt. Isærdeleshed bliver det dem herved paa det alvorligste forbudet at bære farvede Huer, Snurbarter og Waaben, saa meget mere, som nogle af disse Gjenstande synes at have Hensyn til saadanne Forbindelser, der allerede for længe siden ved de academiske Love ere forbudne. Inden to Gange 24 Timer maae de her nævnte Udmærkelser aflægges, under uudeblivelig Straf af *confilium abeundi*.

2) De Studerendes alvorlige Bestræbelse maa være rettet paa, at udmærke sig ved et fuldkommen anstændigt og sædeligt Forhold. Til den Ende

blive de allerede i Kraft værende Forbud mod de til allelags Uordener ledende Forsamlinger i offentlige og private Huuse; mod Tobaksrøgning paa Boldene og paa Gaderne, mod Synge og Larmen om Natten, og mod andre lignende Uanstændigheder og Usædeligheder herved fornøede, og sammes punctlige Efterlevelse paa ny indskærpet.

3) De af Hs. Mstæt. anordnede Autoriteter, af hvad Navn nævnes kunne, maae være de Studerende hellige. Det bliver derfor gjort dem til ufravigelig Pligt, at begegne samme med den tilbørlige Agtelse, og at vise deres Embedsbefalinger uvægerlig Lydighed.

4) Skulde imod Formodning En eller Anden handle imod ovennævnte Forordninger, skal han straffes i Forhold til Forbrydelsens Grad, til hvilken Ende de bestemte Forskrifter ere Universitetsdeputationen meddeelte.

Givet i Göttingen, den 22 Juli 1809.

Justus Christoph Leist

Statsraad og General-Director for
den offentlige Underviisning.

Allerede tidligere vare de Studerende i Göttingen, i Anledning af Leinedepartementets Afvæbning, ifølge Kongelig Befaling ved et eget Decret af Hr. General Albinac opfordrede til at aflevere deres Vaaben. Ved disse Forholdsregler standsedes Uvæsenet af Landsmandskaber og Dr.

Detter; en Foranstaltning, der var saa meget nødvendigere, som just dengang de indre Uroligheder ved Cassel, Paderborn og Marburg, Major Schills og Hertugens af Brunsvig's Dels Invasioner letteligen i unge Menneskers ophidsede Hoveder kunde have givet Anledning til eventyrlige Skridt. En Uorden, som den næste Dag foresaldt i Anledning af Forbudet mod alle Udmærkelser, blev snart igjen hævet ved Bortfiernelsen af nogle urolige Hoveder og ved Hr. General von Leestens Mellemkomst.

Begge Deele frugtede desværre mindre ved en den 17 August i Göttingen foresalden Ueenighed mellem de Studerende og de derværende Gensd'armer. Uagtet Ophavsændene til disse Stridigheder paa begge Sider bleve forviiste, troede dog flere Studerende sig, formedelst et i overilet Jær givet Uresord, foranledigede til at forlade Academiet. Imidlertid kan man ikke tvivle paa, at jo Göttingen, dette Tydsklands første Musesæde — fra det tilkommende Aar af Napoleona kaldet — snart igjen vil opblomsire til en formeret Frequent's og til ny Flor under en Monark's Regiering, som nyligen ved sin Gjennemreise tilsikrede dette Academie sin særdeles Belvillie.

(Af Politisches Journal 1809. 2ten. Bd. 9tes Stück
Septbr. 1809 S. 913 — 916.)

Med en fra Universitetet udstædt Forordning af Hr. Statsraad og Generaldirector Leist ere de Vresbenævnelser og Titler, som forhen vare erholdte, og hidtil vare bleve i Kraft, ophævede, og istedet derfor er det blevet befaleet, blot at bruge Navnet Professor. Alle saadanne Titler f. Ex. af Geheime-Justitsraader, Hofraader ic. findes allerede udeladte i den Göttingiske Lektionscatalog for Vintersemestret 1809 — 10.

4 Kongeriget Sachsen.

Leipzig

I Sommersemestret 1808 bleve 172 Individuer inscriberede, nemlig 75 Theologer, 72 Jurister, 16 Medicinere, 3 Mathematikere, 4 Dyrkere af de skionne Videnskaber, 1 Philolog, 1 Cameralist.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. 1808. Intell. Bl. 52 St.)

5. Kongeriget Bayern.

München.

Med en Kgl. Bayerisk Forordning af 4 Febr. 1809 bekiendtgjordes den af Sectionen for Kirker

fagerne udarbejdede Instruction angaaende Prøvelsen af de protestantiske Præste-Embeds-Candidater og deres Befordring. Denne Prøvelse deler sig i to Prøver: Antagelsesprøven og Ansættelsesprøven. Den første skal foretages strax efter at de academiske Studier ere endte, og førend der meddeles Tilladelse til at prædike, eller for andre at besørge geistlige Embedsforretninger, og skal tiene til at undersøge Bedkommendes Duelighed til disse Forretninger; den sidste finder Sted, førend nogen virkelig Ansættelse i et Præste-Embed skeer, og skal afgjøre Bedkommendes Værdighed til at beklæde en geistlig Embedspost. Til Antagelsesprøven oprettes en egen Prøvelsescommission i Nürnberg, som staaer under Generalconsistoriets umiddelbare Opsyn. For denne Commission maa enhver Theolog, der agter at forlade Academiets, skriftligen melde sig 4 Uger førend Semestrets Slutning, og tillige fremlægge Skole-Universitets- og Sædeligheds-Widnesbyrd. Derpaa faaer han en bibelsk Text til Prøveprædikenen, som han 8 Dage førend Prøvelsesdagen maa indsende til Commissionen, og som han siden paa den Dag og det Sted, som Commissionen bestemmer, maa holde udenad for forsamlet Meenighed og i Commissionens Overværelse; ligeledes maa Candidaten i Commissionens medlemmernes Nærværelse aflægge en kort Prøve i

Catechiseren med nogle Børn af en offentlig Skole over en ham Dagen forud bekjendtgjort Materie. Til Besvarelsen af de skriftlige Spørgsmaale, af hvilke eet er af dogmatisk, eet af ethisk og to af exegetisk Indhold, og endeligen to af Kirke- og Dogmehistorien, har han intet andet Hjælpemiddel end Grundtexten til det gamle og nye Testamente og en Bibelconcordanz; istedet for de skriftlige Spørgsmaale kan det ogsaa opgives Candidaten at optegne over en af disse Gjenstande af forommeldte Videnskaber, hvad han veed og hvad han mener; af Extemporalopsatserne maae i det mindste de halve besvares paa Latin. Ved den mundtlige Prøve bliver stedse Prædikenen og dens Disposition, og dernæst Besvarelsen af de skriftlige Spørgsmaale lagt til Grund; fremdeles bliver et Afsnit af det gamle og nye Testamente oversat og forklaret; i Kirkehistorien tilspørges om de vigtigste Begivenheder; ligeledes om Hovedbegreberne i de philosophiske Videnskaber, om Principerne i Didaktiken og Pædagogiken, og om Homiletikens og Catechetikens almindelige Grundsætninger; endeligen undersøger et Rædsraad, der er Prøvelsescommissionen tilforordnet, om Examinanden i det mindste har saa megen Kundskab om de almindelige Retsforhold, Landslovene, Kirkeretten og Kirkeforfatningen, som der udfordres til at besørge et Præstevicariat. De Characterer, som derfor til-

deeles ere: fortrinlig, meget godt, til-
 strækkelig, og nødtørftig; enhver Candidat,
 som ikke har erholdt den sidste, maa som "svag"
 efter et Aars Forløb underkaste sig en ny Prøve,
 eller blive som "uuelig" for bestandig tilbage-
 viist; de Candidater som ere befundne duelige,
 have at melde sig hos Districtsdecanus i det Dis-
 ces, hvor de boe, og meddeles Ordination, saa-
 snart de bevise, at et Vicariat er dem overdraget.
 For at ansættes i Præste-Embede eller et saadant
 Skole-Embede, hvormed præstelige Forretninger
 ere forbundne, maae Candidaterne endnu under-
 kaste sig en anden Prøve *pro Ministerio*, som
 bliver foretaget af Generalconsistoriet i München
 i Maanederne Maj, Junii, Julii og August ved
 Concurs, indtil videre paa samme Maade, som
 Antagelsesprøven. De Characterer, som herved
 tildeles, bestemme Candidaternes tilkommende
 Befordring. Til den Ende skal samtlige pro-
 testantiske immediate og mediate Præstekald i Kon-
 geriget efter deres visse Indkomster deeles i 5
 Classer, hvoraf den første indbefatter Præstekald
 fra 400 — 800, og den sidste dem af mere end 2000
 Guld. Indkomst. Som Grundsetning er antaget,
 at de prøvede Candidater ikkun kunne giøre For-
 dring paa Præstekald af første Klasse, og det endda
 kun, efter at de i nogle Aar have forberedet sig
 til deres Kald i et Skole-Embede eller i et Vi-

cariat; førend 5 Aar efter sin Ansættelse maa ingen Geistlig søge om Plads i den høiere Klasse, og ordentligviis aldrig om en anden Plads end i den næsthøieste Klasse ic.

(Af allg. Zeit. Febr. 1809. No. 42 og 43.)

L a n d s h u t.

Da de Studerende ved Universitetet her ere ved Kongelige Rescripter blevne opfordrede til at øve sig i Waaben, og disse Øvelser ogsaa med Iver ere satte i Gang, saa har Professor Moshamm fra 4 Jul. af ugentlig 2 Gange holdt Forelæsninger over Krigeretten, hvilke flittig besøges.

(Af offentlige Blade)

6 F r a n k e r i g

M a r s.

Med det Keiserlige Decret af 17 Febr. 1809 ere de, som ved de fordums Universiteter have erholdt en Grad, blevne autoriserede til, af det keiserlige Universitet at lade sig udfærdige nye Diplomer istedetfor de gamle. Ifølge heraf ere Forholdene mellem de ældre og nye Grader fastsatte

Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2. B. R

saaledes: Den fordums Magistergrad i de frie Kunster svarer til den nærværende Baccalaurei-grad i de fysisk-mathematiske Videnskaber eller i Litteraturen. De forrige Adjuncter ved Universitetet i Paris kunne søge Doctorgraden i Litteraturen. De forrige Licentiaten i Theologien kunne umiddelbart opnaae Doctorgraden ved dette Facultet. De Geistlige, som have en Grad i den kanoniske Ret, kunne ansøge om den dertil svarende Grad i det theologiske Facultet. Alle øvrige forrige Grader svare til de Grader, som nu have samme Navn.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Jun. 1809. Int. Bl. No. 45)

Den polytechniske Skole i Paris, som nu har bestaaet i 16 Aar, og synes at have tient som Mønster for de i Tydskland, isærdeleshed i Bayern, nyoprettede Real-Instituter, fortjener i vore Dage en særdeles Opmærksomhed. Følgende er et Udtog af Fuldkommengjørelses-Conseilets Indberetning for iaar. Conseilet, hedder det deri, skatter sig lykkeligt ved at see den Tidspunct nærme sig, da dets Functioner ikke saa meget skal rettes paa Forbedring som paa Vedligeholdelse, og med Hensyn til den første kun derpaa, at gjørde til Videnskabernes Fremgang svarende Modificationer i Underviisningen. Har Tiden anvist Underviisningsanstalterne deres Virkekreds i dens

hele Omfang og i dens behørig Grændser: saa have de især Fasthed nødig; Forandringer ere mere at frygte for end ubetydelige Feil; de ere ikke Beviser paa, ikke Midler til Fuldkommenhed, men meget mere Marsager til, eller et Kjendetegn paa Forsald. — Underviisningsplanen, saaledes som den fornærværende Tid staaer i Kraft, er følgende: Den mathematiske Analyse, anvendt paa Geometrie, Mechanik og flere Greene af Physiken, er Underviisningens Basis; den gjør Eleverne fortrolige med simple, almindelige og frugtbare Love og Metoder, og vænner dem til omfattende Blik og Aands Sikkerhed, hvorved Kunsternes Sphære udvides og tomme Systemer bandlyses. I Physikens andre Greene, i Naturhistorien og i Chemien blive Eleverne ved Naturens Beskuelse, ved Gjernings- sagernes Studium og egne Manipulationer førte fra det Almindelige til det Enkelte, dannede i den Kunst at iagttage, og forberedede til Praxis. Thi naar de physisk-mathematiske Videnskaber tjene til at bestemme Dimensionerne, Ligevægten og Effec- terne af Værkerne og Maskinerne, saa lede de na- turlige og physisk-chemiske Videnskaber Ingeniøren i Valget af Materialier, i alle Slags Sammensæt- ninger, som afhænge af Cohæsionen, og i Combi- nationerne, hvor han verelviis bekæmper og udvikler Naturens og Menneskenes forstyrrende Kræfter. I den mathematiske Analyse opnaaer Aanden, under-

støttet ved simple Tegn, en Grad af Præcision, som den kun selv skaber sig; men denne i Theorien nyttige Strængthed er i Praxis sjelden nødvendig eller mulig; og Ingenieuren er tvungen til at gaae tilbage til den beskrivende Geometrie, hvis Metoder vel ere underkastede Sandsernes Wildfarelser, men formedelst en Approximation, som er tilstrækkelig for de mechaniske Kunster, danne en Art af Sprog eller graphisk Analyse, der tiene til at bestemme alle Former, som have deres Udspring fra Liniernes og Overfladernes Combination. Hvor disse Metoder forlade Ingenieuren, tilbyder det ved Banen øvede Øje og Haand ham en anden Hjælpkilde, og den efterlignende Tegnekunst tjener til at beskrive de øvrige Natur- og Kunstformer, saa at den enten, som i Figuren og Landskabet, blot fremstiller det ydre af Legemet ved Omrids og Streger, eller, som i Topographien, søger at tilbageføre Terrainets Beskrivelse paa den geometriske Tegning, i det den efter Målaalet udfaster de naturlige, lige og krumme Linier af de irregulære Overflader. Architekturen, i de Grændser, som Bygningsarternes Deconomie og Love foreskrive den, benytter den geometriske og efterlignende Tegning i at sammensætte Bygningernes og Monumenternes Former, i det den forener Fornødenheder og Conveniens med Smagens Love. Bygningskunsten og Krigskunsterne, hvilke kun kunne udvik-

les i Specialskolerne, men hvoraf man dog i den polytechniske Skole giver en kort Oversigt, føre Eleverne til Anvendelsen af alle andre Underviisningens Grene; de forberede den ene til et dybere Studium, og giver den anden et almindeligt Begreb om de ved deres Størrelse og ved deres Indflydelse paa Staternes Skjæbne saa mærkværdige Arbejder. Endeligen fuldstændiggjør Grammatikens og de skionne Videnskaber's Studium den hele Underviisning, som, uden denne lykkelige Forening, indskrænket til Naturvidenskaber og Kunster alene, vel vilde mangfoldiggjøre Kundskaberne, men forhindre Talentets Udvikling, vel uddanne Forstanden, men bidrage lidet til Aandens Prydelse og Sædernes Forfinelse, og lade Eleverne blive ubekjendte med Halvdeelen af den menneskelige Aands Arbejder. — I Beretningen gjøres Keiseren Forslage til Retraites og til Honorats.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Maj 1809. Int. Bl. No. 38.)

7 P o r t u g a l

Ifølge Almanach do anno de 1807 er Universitetets Personale i Coimbra saaledes sammensat. I Reformatör og Rector; I Canzler, I Vicerector, I Secretario da Reformato; i det theologiske Facultet, anføres 8 Cathedre

under Navn: første og anden exegetiske, første og anden theoretiske, første og anden practiske, første og anden subsidære, 8 Professorer (Lentes), 6 Substituter (Lentes Substitutos), 1 Secretær, 16 Oppositores, (Competentes), hvilke sidste alle ere Munke; i den canoniske Rets Facultet (Faculdade de Canones) 8 Professorer foruden Decanus og 7 Substituter, samt en Lector i Diplomatiken og en Substitut i samme Fag; 1 Secretær, 15 Oppositores; i det juridiske Facultet (Faculd. de Leis) 8 Professorer foruden Decanus, 6 Substituter, 1 Secretær, 7 Oppositores; i det medicinske Facultet 6 Professorer, 3 Substituter, 4 Oppositores; i det mathematiske Facultet 6 Professorer foruden en Lector i Tegning og Architectur, 3 Substituter, 1 Secretær, 5 Medhjelpere (Adjudantes) ved Observatoriet, 2 Oppositores; i det philosophiske Facultet 5 Professorer i Mineralogie, Experimentalphysik, Chemie, Botanik og Metallurgie, foruden en Lector i Docimastiken; 3 Substituter, 1 Secretær; 1 Oppositor. Til sidst nævnes Universitetets Secretær og Ceremoniemester (Secretario da Universidade e Mestre de Ceremonias) og Overbetient (Official Major). I samme Almanach anføres Medlemmerne af den under 17 Dec. 1794 oprettede Directoria geral dos estudos e escolas, hvilke bestaae af en Præsident, 1 Vice-

præsident, 6 Deputerede, 1 Bureauchef med 4 Contoirbetiente, 3 Commissarier, hvoraf enhver har visse Provindsers Skoleanliggender at besørge.

8 S v e r r i g.

L u n d.

(Af en S. rivelse til Udgiveren dat. 15 Febr. 1807.)

De Studerendes Antal, ved Universitetet i Lund beløber sig for nærværende Tid til 300, af hvilke de fleste opofre sig til de juridiske, det næststørste Antal til de theologiske Studier; endel danne sig til academiske og Skolelærere, og de færreste studere Medicinen.

Med Examina gaaer det saaledes til. De som fra de øvre Provindsers Gymnasier, fra Trivialskolerne i Stiftet eller fra Privatinformation komme til Universitetet for at blive Studenterne, anmeldes skriftligen hos Rector, blive derfra henviiste til Decanus i det philosophiske Facultet, som examinerer dem i Theologie, Historie og Latin samt i Græsk, Fransk &c., om de have læst det. Derfra faae de Beviis med sig til Rector, som giver dem Diplom (Studentbref).

Ofte komme til Lund nogle, som allerede i Upsala have taget Examen, og der faaet Diplom; disse indskrives uden videre Examen.

De, som paa tage sig Privatinformation, miste deres Studentprivilegier, saafremt de ikke iforveien have taget Examen pædagogicum. Herfor drager Opdragelsescommissionen Omsorg, som nu bestaaer af Norberg, Fremling og Lundblad samt en Notarius, Magister Textorius. En af disse Professorer er hver sit Aar ordførende, og hans Pligt er det, at tentere og admittere eller excludere de Søgende. Disse anmelder selv, hvad de kunne, og i hvilke Dele de ville underkaste sig Examen, som sædvanligen er Pædagogiken, Historien, Geographien, Mathematiken, de lærde og nyere Sprog. Beviset er indrettet efter 5 særskilte Grader af Fremgang. Magistre og Candidater examineres ei, men i dets Sted fremkaldes Skoledisciple, hvilke de da examinere, for at vise deres dona docendi.

Bed Examen stili pro Exercitio tenterer Professor Eloquentiæ, som da kan admittere eller excludere; men vil den Excluderede klage, underkastes Sagen Facultetet, da Tentamensstilen fremvises. Bed Examen fremsettes et Thema til skriftlig Besvarelse. Medens de skrive, ere de under Opsyn af fire af det philosophiske Facultets Medlemmer. Siden samles hele Facultetet, Udarbejdelsen gennemses, og enhver faaer sit Videtur.

Examen stili pro Gradu skeer næsten paa samme Maade, men der gaaer man større Fordrin-

ger. Mere end 5 examineres ei paa Gangen. Ved Bedømmelsen af Udarbejdelseerne giver hvert Medlem af Facultetet sit *Notum* til *Protocolen*; *Decanus* har *Notum decisivum*. Næste Dag samles de Examinerede og faae deres *Dom*; enhver har Ret at forlange sit *Scriptum* udleveret tilligemed *Stemme* *Protocolen*.

Examen philologicum afholdes af Professorene i Historien, den svenske Literatur, det græske og de orientalske Sprog, samt i den latinske *Beltalenhed*. Charactererne ere: *Admittitur*, *Approbatur* eller *Laudatur*. Man har ogsaa Ret til at giøre *Mellemgrader* af *approbatus cum laude* o. s. v. Efter privat *Tentamen* afholdes *Examen* for aabne *Dørre dictando* til *Protocolen*, hvilken den Examinerede har *Rettighed* til at justere inden endelig *Dom* fældes.

Examen philosophicum afholdes af de øvrige 4 *Faculteters* Medlemmer, Professorene i *Naturhistorien*, *Mathematiken*, *Philosophia theoretica* og *practica*. Til Prof. *Rehii* *Videnskab*, *Naturhistorien*, hører nu ogsaa *Chemien* og *Deconomien*. Prof. *Fremling*, som er Prof. i *Philosophia theoretica*, har nylig paataget sig *Didactiken* og *Pædagogiken*. Ikke mere en 4 paa eengang faae *Tilbedelse* at examineres.

Den, som har taget *Examen theologicum*, *Examina stili*, *philologicum* og *philosophicum*,

samt disputeret tvende Gange, kan blive Magister. Den, som har faaet de fleste Videtur og er fordeeltigen bekjendt, kan ved Facultetets Valg blive Primus. Den, som har 5 Admittitur, kan ei blive Magister. Naar flere Søgende ere end 40, og Kongens særskildte Tilladelse ikke kan erholdes, maae de, som have de færreste Videtur, vente 3 Aar til næste Promotion.

De, som skulle tage Examen juridicum, maae iforbejen i det philosophiske Facultet tage en svensk Examen stili, da enhver efter et opgivet Qvæmne skriver en svensk Udarbeidelse, og siden underkastes en latinisk Examen, da en udvalgt given svensk Text oversættes paa Latin, og et Stykke af en latinisk Authør expliceres. Her gives ingen andre Grader, end rejicitur og approbatur.

De, som skulle tage Cancellie-Examen, maae forud have udholdt Examina stili pro gradu, ligesom de og af Sprogmeesteren bør have Attest om deres Fremgang i de nyere Sprog. Den historiske Professor examinerer da i flere Dele af sin Videnskab, men i Besynderligheden i Statskundskaben og Fædrelandets Historie.

Professor eloquentiæ examinerer ogsaa, forsaavidt han ei er fornoiet med Stiilexamen.

Ved Kameral-Examen examinerer Professoren i Mathematiken, og ved Berg-Examen Professoren i Naturhistorien.

De, som attraae den medicinske Doctorgrad, skulle iforvejen være Philosophiæ Candidati; det vil sige, de skulle have taget Examen philologicum og philosophicum, og de Examina, som gaae foran disse.

De Studerende, som ere Stipendiater, undergaae i Slutningen af hver Termin en Stil-Examen og en Examen i de i Terminen foredragne Videnskaber. Den, som befindes i vedvarende Forsømmelse, taber sit Stipendium, og den, som udmærker sig, faaer en Præmie foruden Stipendiet.

U p s a l a.

I Anledning af den svenske Konges, Carl 13, Thronbestigelse ere creerede 75 Doctorer i Theologien. Universitetet i Upsala har faaet Tilladelse til, hvert tredje Aar at creere 75 Magistre istedet for, at det hidtil kun turde udnævne 50.

I Midten af August havde en Deputation fra dette Universitet Audients hos Hs. Majestæt Kongen, for at lykønske ham til sin Regierings Tiltrædelse, hvorved Universitetets Rector, Professor Regner holdt en Tale, og paa Consistorii academici Begne anbefalede denne Høiskole til Hs. Majst. Naade. Efterat Kongen i de naadigste Udtryk havde forsikret Universitetet om sin Bevaa-

genhed for samme, behagede det Hs. Maje-
stæt ved Univers. Canzler, Grev Fersen, at lade
sig forestille Deputationens Medlemmer og tillade
dem Haandfysning.

(Af offentlige Blade)

Fortættelse
af

Regnskabet

for det, som hidtil er indkommet ved Salget
af Udgiwerens Tale om den academiske
Borgerrets Betydning ic. a)

Indtægt.

Hr. Overlærer Stephansen i Nakskov	2	Rd.	
— Adjunct Bilking sammesteds	1	—	
— Adjunct Holst sammesteds	1	—	
— Justitsraad Dons sammesteds	2	—	
— Udsesfor Tøttrup sammesteds	2	—	
— Magister Møller ved Overlærer Stephansen	2	—	
— Pastor Tidemand ved samme	1	—	3 R.
— Capellan Bang ved samme	2	—	3 —

Lat. 12 Rd. • R.

a) S. disse Annal. 1809. 1. B. S. 316 ff.

	Transp.	12 R.	3 M.
— Inspecteur Holm ved samme	2	—	—
— Forvalter Tolderlund ved samme	2	—	—
— Amtsprovst Herz i Roeskilde	5	—	—
— Conrector Schulz sammesteds	4	—	2
Forstjællige i Roeskilde ved Hr. Conr.			
— Schulz	—	—	5
— — i Ribe ved Hr. Professor			
— — Hansen	—	—	7
— — i Eolding ved Hr. Pastor			
— — Raaschou	—	—	4
Hr. Rect. Degen i Viborg	—	5	—
— Amtmand Thaarup	—	5	—
— Professor Wolf	—	5	—
Forstjællige i Frederiksborg ved Hr.			
— Rector Bendtsen	—	10	—
— — i Fredericia ved Hr. Pro-			
— — fessor Boye	—	12	—
— — i Aarhus ved Hr. Rec-			
— — tor Etougaard	—	8	—
Hr. Dr. Neumann i Norge	—	5	—
Solgte af Directeur Schulz for	—	8	—
Summa 100 Rd. 3 M.			

U d g i f t.

Til Forsendelse med A geposten

og Postpenge — — 2 Rd. 2 M. 4 B.

Altsaa i alt Indtægt 98 Rd. 12 M. 12 B.

Førrige, hos Univers. Directio-

nen deponeret, Beholdning 414 — 3 — 10 —

Altsaa den hele Beholdning 512 Rd. 4 M. 6 B.

Endnu kan fra Jylland og Norge ventes Noget.

Imidlertid sees det allerede Indkomne at være saa Meget, at den uanvngivne Belgisrers (s. forr. Hæft. S. 316) ædle Tilbud, at supplere, hvad der maatte mangle i 500 Rd., ei behøver at benyttes, et Tilbud, som derfor ikke med mindre Taknemmelighed og Agtelse bør ansees. Angaaende Anvendelsen til det i forrige Hæfte S. 319 f. angivne speciellere Stemed agter Udg., uden at oppebie det, som endnu kan ventes at ville indkomme, ufortøvet at indstille sit Forslag til høiere Bedømmelse og Approbation, og tvivler ikke paa, at han jo i næste Hæfte vil kunne underrette disse Annalers Læsere om Resultatet.

Trykfeil i forrige Hæfte.

S. 203 Lin. 7 Rectoram l. Rectorem.

S. 221 L. 14. Balle l. Bildsøe.

S. 297 L. 14. 39 Maj l. 29. M.

U n m e l d e l s e.

Fra Begyndelsen af har Prisen for dette Qvartalsskrift været bestemt saa billig, som det nogenlunde var muligt; og uagtet den saa overordentlig tiltagne Dyrhed paa Papiir og alle andre Materialier, har jeg dog hidtil kun med 8 β . pr. Hæfte forhoiet den oprindelige Priis. Det var mit Ønske og Haab, herved at kunne lade det beroe. Men da Tidsumstændighederne siden ikke ere blevne mindre men meere ufordeelagtige, seer jeg mig nødsaget til, endnu, fra dette Aars Begyndelse at regne, at forhoie Prisen paa hvert Qvartal med 8 β ., saa at hvert Hæfte paa Skrivpapiir nu koster 5 Mk. og paa Trykpapiir 4 Mk., en Priis, som jeg er forvissat om, at ingen Billigtænkende vil finde overdreven. Da de to første Qvartaler af Aargangen 1809 ere leverede for den hidtil

fastsatte Priis, saa vil den omtalte Forhoielse af 8 R. pr. Hæfte saaledes blive repareret paa tredje og fjerde Hæfte af samme Aargang, at ethvert af disse vil koste 1 R. mere end forhen. Saa snart gunstigere Omstændigheder maatte tilstæde det, er ingen villigere end jeg til igien forholds- mæssig at nedsætte Prisen.

Andreas Seidelin.

A.

I. Undersøgelse om, hvormegét Forældre eller de, som staae i Forældres Sted, kunne med Hensyn til vore offentlige Skoler bidrage til deres Børns eller Myndlingers Vel, og lette Lærerne i deres Arbeide. Et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Odense Cathedralsskole, den 16de October 1809, af Ludvig Heiberg, Skolens Rector.

Corrumpi mores in scholis putant: nam et currumpuntur interim: sed domi quoque. Ad sunt multa eius rei exempla, tam læsæ hercle, quam conservatæ sanctissime utrobique opinionis.

Quintilian

Jeg har i et foregaaende Stykke a) ved en lignende Leilighed søgt at vise, at Legemsstraffe i vore

a) S. disse Annal. 1808. 1 B. S. 1. — 35.

Universtit. og Skole-Annaler 1809. 2. B. 2

offentlige lærde Skoler ikke nødvendig udfordres; — som mange i det mindste forhen almindelig have troet — til en streng Skole-Disciplin, og at de ere endog saa godt som unødvendige, naar enhver Lærer opfylder sine Pligter. Jeg erindrede da, at til disse maatte henføres Sædelighed og Belangstændighed i Lærernes hele Forhold, Retfærdighed og Humanitet i deres Omgang med Ungdommen, Duellighed, Flid, Nøiagtighed og tilbørlig Opmærksomhed i og ved deres Forretninger. Men Lærerne kunne være det, de bør være, og Arbeidet endda mislykkes; i dette Tilfælde hviler Skylden herfor i Almindelighed paa Forældrene, eller dem, som staae de unge Mennesker i Forældres Sted. Dette er det, jeg har foresat mig noget næiere at vise i nærværende Stykke.

Det er ikke ualmindeligt, og — jeg tilstaaer — det er det letteste, at skyde Skylden for unge Menneskers mislykkede Dannelse over paa Lærestalter og sammes Foresatte. Forældre ville som oftest deri søge en Undskyldning for deres egne efterladte Pligter. Men for rigtig at kunne dømme om, hvorvidt Forældre paa deres Side have opfyldt de Pligter, som paaligge dem, maa man vide, hvad de virket til deres Børns hensigtsrette Dannelse, førend de betroede dem vil offentlige Lærestalter, og hvad virke de under Læretiden selv i Over

eenstemmelse med Lærere og offentlige Indretninger?

Vore offentlige lærde Skoler bestaae i disse Tider af unge Mennesker, hvis udbortes Kaar, og deraf følgende Opdragelse er meget forskiellig. Den academiske Forordning af 22 Marts 1805, der ei allene har gjort Læregienstandene i Skolerne flere, men fordrer ogsaa Prøverne aflagte med større Strænghed, end forhen, og gjør Betingelserne til at opnaae den academiske Borgerret lige for alle, synes at have ført den Nødvendighed med sig, at endog mere formuende Folk, der tilforn holdt Hovmestere eller Huuslærere, maae nu benytte sig af de offentlige Skole-Indretninger til deres Børns academiske Dannelse, da det vel vilde være sieldent at finde en enkelt Mand, til hvem de med Sikkerhed kunde betro den hele Underviisning. Skoleungdommen altsaa, der forhen bestod for største Delen af den uformuende Borger-Klasses Børn, er nu en Blanding af unge Mennesker, hvis første Opdragelse har været lige så forskiellig, som deres Forældres udbortes Etånd og Vilkaar ere det.

Endskjønt man meget sieldent træffer paa unge Mennesker, det være sig de Formuendes eller Fattiges Børn, som ere, naar de gaae ind i de offentlige Skoler, saaledes forberedede, at de strax kunne følge Underviisningen i den Klasse og paa

det Sted, hvor de sættes, saa viser Erfarenhed dog, at dette ikke er af saa stor Betydning, naar de kun ikke mangle de uundværligste forberedende Kundskaber, naar de sættes der, hvor de nærmest høre hen, ikke ere for gamle efter den Plads, de have faaet, ikke fattes Hoved, og ere for Resten vante til Selvvirksomhed. Har denne Virksomhedslust da kun ikke i den første Alder faaet en alt for uheldig Retning, og lægger den huuslige Opdragelse fremdeles ingen Hindringer i Veien, saa pleier denne, at være et ret godt Forbud paa en tilkommende heldig Dannelse. Men heri ligger som oftest den første Feil i Opdragelsen.

Børn ere af Naturen selvvirksomme nok, naar Legems Svaghed kun ikke hindrer dem; dette lærer Erfarenhed. Dog maa man ikke ansee enhver Efterlignelse af andres Handlinger som et Tegn paa Selvvirksomhed. Kun hvor Tilbøieligheden viser sig uden egentlig Anviisning og Opmuntring, vedholdende og kiempende mod Hindringer, der kan man ikke længere tvivle paa Anlæg og Drift; disse maa i Opdragelsen styres og ledes. Da det ikke er min Hensigt her at udbrede mig over Opdragelsen, uden for saavidt den har Indflydelse paa den offentlige Underviisning, saa indskrænker jeg mig til blot at nævne som Midler til at opnaae denne Hensigt: at Børn tidlig vænnes til Nøiagtighed og Orden i deres Forretninger, til en efter

Alderen passende Selvanfrængelse, til mere at tale, end at snakke. Hvad Barnet i en modnere Alder nødvendig maa iagttage, bør det være vant til; det vil da falde ham let og han vil ikke føle nogen Ubehagelighed ved det, der ofte falder tungt for andre. At staae op eller gaae i Seng snart tidlig, snart sildig, at gaae omkring hele Timer uden bestemt Hensigt og Forretning, at hindres ved huuslige Syssler fra Underviisning i de dertil bestemte Timer, fort, selv at give Anledning til, at Nøiagtighed og Orden hvert Dieblik overtrædes, kan umulig have anden Følge, end at Barnet ogsaa bliver ligegyldigt for Nøiagtighed og Orden. Ved al Underviisning maa et Barn tydelig underrettes om det, som det ei veed eller kan vide, men man maa tillige sørge for, ved de Midler, som en rigtig Opdragelses Theorie lærer, at vedligeholde, saavidt muligt, Opmærksomheden. Barnet maa fra Underviisningens Begyndelse af lære at være Herre over sine Tanker; dette vil det blive, naar man vogter sig for at gjøre Underviisningen fiedsommelig, ikke bruger den som et Skrækkemiddel til Straf eller Plage, gjør den saa sandfelig og afvejlende, som see kan, ikke undertrykker Barnets Videlyst ved urigtige og ufuldstændige eller bebreidende Svar, ikke lader det bruge Ord, hvis Mening det ei forstaaer; det vilde da af de indsamlede Begreber ved passende Spørgsmaale og Veiledning

Kunne udlede nye, som staae i umiddelbar Forbindelse med de forrige. Herved gives Opdrageren den bedste Leilighed til at vænne Barnet til ikke at sige andet, en hvad det kan forbinde et rimeligt Begreb med. Det vilde være en ubillig Fordring, at et Barn altid skulde svare bestemt rigtig. Mangel paa Fattesvne, Combinationsgave, Huskommeelse med mere lægge flere eller færre Hindringer i Veien, som ikke med eet bortryddes, men, naar det svarer, maa Svaret dog altid indeholde et Begreb, som under en Betingelse, der maaskee vel ikke her finder Sted, men dog kan tænkes, er rigtigt. I andet Gald løber Munden forud for Tanterne, en Vane, som er meget almindelig, og som, jo ældre Børnet er, desto vanskeligere lader sig rette.

Men hvad man fremfor alt maa ønske ufordærvet af den huuslige Opdragelse, naar det unge Menneske betros til offentlige Underviisningsanstalter, er den sædelige Karakter. Til de moralske Dyder, som Barnet tidlig maa kiende og øve, regner jeg især Lydighed, Sandhed og Selvfornægtelse; hvor nogen af disse mangler, har Opdragelsen ikke virket, hvad den kunde, byrde og skulde.

Lær Børn tidlig hvad de som Mænd skulde øve — sagde en af Oltidens Vise — og dette gielder, som i mange flere Tilfælde, saa og i Henseende

til den Pligt at vise Lydighed. I en modnere Alder skyldes vi retfærdige Love og Øvrighedens Befalinger, som grunde sig paa disse, Lydighed, og herfra kan ingen god Borger unddrage sig. Uden denne Dyd tabe Lovene deres Kraft, Øvrigheden sin Myndighed, Samdrægtighed, selskabelig Orden og alt forstyrres. Endog med Hensyn hertil er det nødvendigt, at Barnet anføres til Lydighed; men fornuftig maa denne Fordring være; Lydighed maa hos Barnet grunde sig paa Tillid og Overbeviisning om Velvillie og rigtigere Kundskaber hos dem, som det skal lyde; i andet Fald frembringes en Maskine, der kan sættes i Gang efter alle Directioner. Det er disse ufornuftige Fordringer i Opdragelsen, der danne Mænd ofte med den bedste Villie, men som, naar Hindringer møde, vise sig svage, uden Fasthed, uden Karakter. Barnet maa og have en Villie, kun at man agter paa, at den ei misbruges; det maa anføres til selv at virke, selv at handle, men det skal ledes, og dog maa Virkningen synes at være frembragt ved dets egen Kraft. Har Barnet Mistroe til den Befalendes enten Kundskaber eller Sindelag, hvorledes kan jeg da vente, det frivillig skulde lyde? Men en slavisk Lydighed, som frembringes ved Trudsel og Tvang, er altid Beviis paa en slet Opdragelse; den kan blive nødvendig, men aldrig uden der, hvor Opdragelsen allerede har fordærvet

Karakteren, eller og Fordringen er ufornuftig og altsaa Tvungen saa meget mere urimelig. Imidlertid hvor Nødvendigheden fordrer, at Barnet skal lyde, der maa Fordringen være ueftergivelig. Dette har heller ikke stor Vanskelighed, naar kun især Mødre, og det sædvanlig de ærmeste og bedste iblandt dem, ville vogte dem for den Feil at snakke for meget for Børnene om det, de skulde giøre som Pligt. Men sædvanlig snakker man for dem, førend de skulle handle, under Handlingen og efter Handlingen. I de to første Tilfælde skrækker man ofte Børn ved utidige Raisonnements, der ikke passe for den Alder, vel endog indbilder dem noget, som aar, at de en anden Gang ere uvillige til at troe os, og overalt giver deres Handling en Vigtighed, som den ikke fortjener; ved det sidste fordærver man ofte alt det Gode, som kunde være udrettet, naar man giør en Fortieneste af det, der kun var Pligt. Og komme nu hertil Løfter og Gaver, fordi Barnet opfyldte, hvad det burde, saa skulde det være besynderligt, om det ikke maatte troe sig berettiget til en anden Gang at unddrage sig fra den Lydighed, man fordrer af det. Barnet skal i dette Tilfælde ikke fiende anden Belønning, end Opdragerens Bisald ved Opfyldelsen af denne, som af enhver anden Pligt. Vil man giøre Anvendelse af hvad her er anført, saa tænke man sig den ikke ualmindelige Umgangsmaade med

et Barn paa 7 a 8 Aar, som skal tage Medicamenter ind; hvor megen Umage gior man sig ikke, ofte af lutter Dmhed og Kierlighed, for at giøre Medicamentet i forveien ret modbydeligt for Barnet, eller for at giøre en Dyd af en Pligt, naar det tager det ind? man bruger mange Ord og Løfter, man ødler med Koes baade først og sidst, og Barnet, der er vant til at bede om det, som det ei har Ret til at fordre, maa nødvendig have en utydelig Anelse om, at det samme er Tilfældet her, og altsaa troe sig berettiget til at modsætte sig Opsyldelsen af vor Fordring; det er da Evangen mod Barnet, der tilsidst skal rette vore egne Uforsigtigheder og Daarligheder. Utallige ere vist nok Exemplerne paa slige Misgreb i Opdragelsen, og de ere saa meget vanskeligere at udrødde, som man ei kan nægte, at Feilene selv i Almindelighed have deres Udspring fra Kierlighed og Dmhed, naar en modsat Fremgangsmaade derimod let kan faae Anseelse og Navn af Ligegyldighed og Haardhed.

Ikke mindre vigtigt er det i Opdragelsen, tidlig at holde Børn til Sandhed. Det stærkeste Middel til at befordre denne Dyd er Forældrenes eget Exempel. Unægtelig er intet virksommere til at fremme moralske Dyder hos Børn, end naar de mærke, at de, som have Ret til at fordre Pligter opfyldte, selv under samme Omstændigheder strængt iagttage deres egne. Barnet lærer tidlig at sammens-

ligne, og hvad Under da; om det troer: hvad jeg
 seer mine Forældre gjøre, har jeg ogsaa Lov til?
 Let er det at gjøre Barnet begribeligt, at denne
 Slutning er urigtig i mange vilkaarlige og conven-
 tionelle Handlinger, men i Udvøvelsen af moralske
 Dyrer lader det sig ikke gjøre. Agtelse bør derfor
 Forældre selv have for Sandheden og aldrig i Hørens
 Nærværelse, i Omgang med dem eller andre tillade
 sig at afvige derfra, meget mindre at spotte dem,
 der i Ord og Tale ere sanddrue og oprigtige, og
 allermindst — som nogle have for Skik — lade Børn
 fremføre Forældrenes Usandheder for andre. Lyst
 til at udfritte Børn, Nysgierrighed og vel endog
 den Feil at udsponere andres Handlinger er alt-
 sammen noget, der forleder dem til Usandhed;
 mærke disse først, at de kunne fornøie Opdragerne
 ved at fortælle meget, eller ved at angive andres
 Feil og Uordener, som de ikke engang altid ere
 istand til med Sikkerhed at bedømme, saa bringes
 de derved let paa Veien til at blande Usandhed
 med Sandhed, og misbruge en slet anbragt For-
 trolighed. Opdragere maae dernæst sætte Troe til
 Hørens Ord der, hvor de ere istand til at kunne
 sige Sandhed, og saalænge de ikke ved foregaaende
 ond Vane have gjort sig fortiente til at skabe denne
 Tillid. Følgerne af det Modsatte er igjen paa Bar-
 nets Side, Mistroe, Forstillelse og Benægtelse af
 Sandheden til egen Fordeel; de gjøre det uden Be-

tænkning, da Erfarenhed har lært dem, at de tilforn ikke ere blevne troede, uagtet de sagde Sandheden. Uopfordret Angivelse af egne Feil, forudsat, at Barnet selv kender dem som Feil, og at det ikke er blot Uagtsomhed eller Uforsigtighed, som var Aarsag til disse, har jeg i Almindelighed anseet for meget tvetydig — uagtet jeg vel veed, det af mange tornuftigere Opdragere ansees for en Fortieneste, og jeg nægter aldeles ikke, at der jo kan findes Exempler paa saadan en uforstikt Oprigtighed — men ofte ligger nok Hyflerie eller Fordeel ved at kunne med Sikkerhed begaae noget, som ei er Ket, til Grund for saadan Selvbekendelse. Jeg vovede ei — i det mindste ikke uden den nøieste individuelle Kundskab til Barnet — at opfordre hertil. Derimod bør man, hvor Feil opdages og Undersøgelse anstilles, altid vente hos ufordærvede Børn en sandfærdig og oprigtig Tilstaaelse. At Barnet efter saadan Tilstaaelse med Sagtmodighed og Kierlighed bør vises til rette følger af sig selv. Forsee Opdragerne sig imod disse Betingelser, da maae de tilregne dem selv, om de ved et uforsigtigt Forhold lægge Grund til Forstillelse, Løgn og Hyflerie hos de Unge.

Endelig er Selvfornægtelse en Dyd, hvori Børn tidlig bør øves. Det Menneske, der ikke veed at tæmme sine Begierligheder og at være Herre over sine Lyster, bliver ulykkeligt, og den

som ikke er istand til at opofre Fornøielsen for Pligten, bliver en slet Borger og uduelig Embedsmand. Ogsaa her er Opdragerens Exempel vigtigt. Kunne Forældre selv ikke undvære noget, der tilfredsstiller deres Begierlighed, jage de selv efter Forlystelser med Opofrelsen af vigtigere Pligter, saa maae de ikke vente, at deres Børn skulle med god Villie handle lige tvært imod det Exempel, de give dem. Fornægtelse, Opofrelser — i hvor vigtige de end ere — medføre sandselig Ubehagelighed, og denne bør de Ældre først kunne overvinde, førend de tænke paa at anprise Nødvendigheden af dens Overvindelse for den Yngre. Men Barnet maa tillige føle, at det ikke er af Griller og efter Lune man fordrer denne Selvfornægtelse; det maa være i bestemt Hensigt, fordi Sundhed, Orden og Pligt kræver Opofrelsen. Naturens Nødvendigheder bør man ikke ville, i det mindste ikke uden Omstændighederne fordre det, at Børn skulde opofre; de maae have Lov til at spise, naar de ere sultne, at drikke, naar de ere tørstige, at sove, naar de ere søvnige, saafremt ellers Sted og Omstændigheder ikke heri gjøre nogen Hindring. Men de maae kunne sidde ved et velanrettet Bord, om man endelig vil, at de tværtimod forrige Tidens Skik, ofte endog med Forsømmelse af deres Forretninger og Pligter, skulle være tilstede, uden at nyde af alt, hvad Tidernes Overdaadighed eller Lækkerhed

ved at frembringe, fordi det skader deres Helbred; de maae kunne gaae endog paa egen Haand i en Have, uden at røre Krugterne, fordi de tilhøre ikke dem, og fordi de ere giorte opmærksomme paa, at det er skridende imod selskabelig Orden at forstyrre Eiendoms-Retten; men man maa da og iagttage det samme imod dem; eie de for Exempel selv et Stykke i Haven, maa dem tilstaaes samme Ret, og af andre fordres samme Forpligtelse. De maae kunne forlade en Leeg eller opofre en Fornøielse, fordi deres Pligter og bestemte Forretninger byde dem at være et andensteds; og alt dette maa kunne gøres uden Ophævelse, uden at man taler vidtløftig derom, eller ophæver det som en særdeles Fortieneste; i andet Fald vil man fordærve det Gode, og Roesen for det, Barnet gjør, bliver dets eneste Bevæggrund til den frivillige Opofrelse; saasnart altsaa hiin idebliver, vil denne ikke længer finde Sted. Barnet maa i det Bifald, Opdrageren tildeler det for enhver opfyldt Pligt, og i den Overbeviisning, at alt, hvad der fordres af det, er til dets eget Vel, finde sin eneste, eller dog tiæreste Belønning.

I Opdragelsen — saaledes som den almindelig er — findes adskillige Feil, som den høiere og ringere Stand have tilfælleds, men nogle, som ere særdeles for enhver især. Det er ikke sædvanligt, at de Riges og den høiere Stands Sønner hæve

sig i videnskabelig Kultur over det Almindelige. En vigtig Aarsag hertil maa vist nok søges i deres Opdragelses Mangler; de fordærves ved Blødhed, fatte Afstye for al Siælsansstrængelse, og søge helst Siænsveie, hvorpaa de med saa liden Umage, som muligt, kunne opnaae en behagelig Stilling. Men at jeg ei skal mistænkes for at have havt noget individuelt Hensyn med Forestillingen af Opdragelses Manglerne, som findes i den høiere Stand, saa vil jeg lade en af vor Tids Pædagoger udfaste Maleriet, og selv alleneeste anmærke, at Menneskenes Feil og Daarligheder ere hinanden temmelig lige i alle Lande, og over den hele saakaldte cultiveerte Verden. Den findes i Guts Muths pädagogische Bibliothek for Marts 1809. S. 193 og følgende. "Verden — siger Forfatteren — er nu eensgang, trods alle vore Philosophers og Sophisters Planer, ufuldkommen, og vil ventelig fremdeles blive det, saa at vi maae lade os nøie med, saa godt som skee kan, at rette Feilene. Hvor mange Forældre gives der, som vide, hvad Opdragelse er, og hvor saa, som vide det, have Tid og Talent til disse Forretninger? Jeg kiender Opdragelsen i mange fornemme-Huse, men jeg vilde ikke anbefale den til Efterlignelse. I Almindelighed bliver Børnenes Opdragelse overdraget en Huuslærer, der gjør sine første Experimenter. Man spørger ikke, om han har pædagogiske Kundskaber

og Erfaringer, men om han er en Mand af Leve-
maade og besidder galante Videnskaber. Hvor
mange Feil ere her endog med den bedste Willie og
den omhyggeligste Forberedelse uundgaaelige! I
Opdragelsen tage Forældrene ingen anden Deel,
end at de laste hos Børnene Feil imod den saa-
kalde fine Tone, fordi Læreren selv ikke er indviet
i denne Videnskab; og ofte bliver i Huse, hvor
man endnu vil vise nogen Skaansel, meget af dette
Slags lastet hos Børnene, som egentlig skal træffe
Hovmesteren. Har Hovmesteren virkelig god Willie,
hvilke Hindringer lægges ham da ikke i Veien af
Forældre, Tjenere, Kammerjomfruer og Gouvernan-
ter o. s. v. Man betragte Husets Glands, den
Uerbødighed, som vises Børnene imod Fortieneste,
den fremmede Hielp, som forhindrer Brugen af egne
Kræfter, de mange kostlede Nødvendigheder, Ud-
spredelserne i og uden for Huset, og man maa prise
Børnene lykkelige, naar Forældrene snart lade dem
komme bort fra sig og betroe dem til en fornuftig
Alefaders Omhu. Har Huset ingen Hovmester,
eller er det i Middelstanden, hvor Huusligheds-
Dyd endnu findes, og hvor Gands for Familie-
Lykke hersker, saa ere Feilene i Opdragelsen dog
derfor ikke færre. Hvor mange Forældre glemme
ikke, over den Higen efter at befordre deres Børns
borgerlige Velfærd, at danne dem til ædle, ret-
skafne Mennesker! Hvor megen Udyd oversees ikke

ofte godmodig, fordi man haaber, den unge Mand skal vel engang ved List kunne snoe sig igiennem Verden og giøre sin Lykke! Hvor ofte bliver al Spire til Mod ved en overdreven Omhed undertrykt, saa at Børn lære ikke uforsærdet at see Farer komme dem imøde! Hvor ofte farte unge Mennesker ved Domme, som de i Familiecirklar høre affagte over andre, ufordeeltagtige Meeninger om Mennesker i Almindelighed, hvilke indgive dem for deres hele Levetid Mistillid! hvor ofte mærke de Modsigelser i deres Forældres Lærdomme og Handlinger, hvor ved den rene Agtelse tabes, uden hvilken ingen sand Kiærlighed kan bestaae og ingen god Lærdom finde Indgang! hvor tidlig maae de ikke giøre Bekjendtskab med Convention og den selskabelige Tone, disse Fiender af al Kraft og Selvstændighed! hvor ofte ere ikke Forældre saa uforsigtige, i deres Børns Nærværelse at tale ufordeeltagtig om deres Lærere, og derved forhindre den fulde Nytte og Virkning af deres Underviisning!" Men ere Feilene i Opdragelsen saa almindelige, saa aabenbare, kunne vi da undre os over, om Følgerne ikke svare til vore Duster? Fordærve vi selv det unge Træ, hvad Frugt kunne vi da vente af det?

Opdragelsens Mangler i de lavere Stænder ere mere negative end positive. Man forsømmer her mere alt, hvad der hører til sædelig og borgerlig Dannelse end just bibringer noget Skadeligt,

de almindelige Begreber om Ting, som forekomme i det daglige Liv, ere Ungdommen fremmede; og om den end har en utydelig Kundskab herom, fattes den dog passende Ord til dermed at udtrykke sine dunkle Begreber. Man lader Forstanden forblive i sin Naahed, og giøre end enkelte Almueskoler heri en Undtagelse, saa ere disse Exempler endnu ikke saa almindelige, at de paa nærværende Sted kunne komme i Betragtning, især naar Spørgsmaalet tillige er, hvorvidt de ere istand til passende og hensigtsrigtig at kunne forberede Ungdommen til vore offentlige og lærde Skoler. Forældres og Læreres Exempel er det, som i disse Stænder næsten ene kunne virke paa Tænkemaaden, og de ere som i alle Stænder en Blanding af Fuldkommenheder og Ufuldkommenheder, hvor snart disse, snart hine have Overvægten. Selv Almuens Fordomme, der følge Barnet fra Svøbet af, vidne om de negative Mangler. Men jo færre Fordomme Menneskene have, jo større er Oplysningen, man finder hos dem; jo flere ere de selskabelige Dyder, som de besidde, og jo mere oplyste, overbærende, milde og omgiængelige de ere, desto lykkeligere ere de for dem selv, og desto behageligere for andre, hvad for en Stand de saa end ere satte i her i Verden.

Have nu Forældre enten af Uvidenhed, eller — hvad der er værre — af Ligegyldighed begaaet Feil i deres Børns første Dannelse og Opdragelse

Universitets og Skole = Annaler. 1809. 2 B. M

faa maatte man dog ønske, at de, i det de betroede dem til en offentlig Skole, vilde, saavidt det stod til dem, bidrage med Lærerne til at rette disse Feil og Mangler, da de vel maa vide, at det unge Menneske, hvis Opdragelse fordærvedes eller forsøntes hjemme, faaer den sielden eller aldrig i en Lærestanstalt allene, om endog Lærerne ere Mænd, der for deres Duellighed og Keskaffenhed fortjene almindelig Agtelse. At mange Forældre i denne Henseende føle hvad de skyldte deres Børn og handle fornuftig, bør altid tilstaaes; men det var at fornærme Sandheden, dersom man sagde det om alle.

Offentlige Indretninger maac bestyres efter offentlige Love, og det staaer lige saa lidet i Bestyrernes Magt at forandre disse efter enhver enkelt Ønske og Villie, som det kan tillades dem, der betiene sig af Indretningerne, efter eget Godtbefindende at afvige fra samme. Misbrug herimod lede saa let fra Bestyrernes Side til Partiskhed, den fordærveligste Pest for enhver Indretning i Almindelighed, og i Opdragelsen eller ved Underviisnings Indretninger i Særdeleshed, og fra deres Side, der bruge Indretningerne, til Ligegyldighed, Uvillie, Uvenskab og saadant meere, som skader i større eller mindre Grad efter det Forhold, hvori disse Personer staae i til hvoerandre. Nøiagtighed i Opfyldelsen af alle de Love, der forbinde Ungdommen ved den offentlige Indretning, er det, som udmær

fer den upaaklagelige og daddelfrie Disciple. Offentlig bekiendtgjorte Skolelove ere at ansee som det første Forbindelses Led. imellem de unge Mennesker og deres Lærere, saavel som imellem disse og Forældrene. Et ungt Menneske kan strængt iagttage disse Love, og endda være udueligt, ja vel endog — skønt Tilfældet er sieldent — umoralisk; men han kan ikke jævnlig overtræde dem, uden at Følgerne deraf sandsynligviis maae blive enten Uduelighed eller Immoralitet eller begge Dele tillige; thi Ligegyldighed mod udbortes Orden er en Feil, hvortil Grunden ligesaavel kan findes i Villien som i Forstanden.

Foraauidt Skolelovenes Fordringer ikke indskrænkes til Læretimerne, beroer det for en stor Deel paa Forældrene, om de nøiagtigen efterkommes. Ere de ikke ligegyldige ved deres Børns Forhold i denne Henseende, da kunne de paasee meget, sørge for meget, som Nøiagtighed og udbortes Orden kræve. Men bekymre de dem ikke selv herom, hindre de vel endog deres Børn fra streng Iagttagelse af de udbortes Pligter, hvorledes vil man da vente, at de unge Mennesker skulle være nøieregørende? Og vist nok viser Erfarenhed, at mange Forældre staae i den urigtige Mening, at naar de betale for deres Børn, saa have de Ret til at disponere over deres Skoletid, og at bestemme, naar og hvorvidt de uden Tilladelse vilke unddrage deres

Børn fra de offentlige Underviisningstimer, og i det høieste allene anmeldte deres Udeblivelse. Egentlig talet burde Forældre, naar de ei tillige ere deres Børns Lærere, aldrig have denne Ret, eller, om man vil, aldrig benytte sig af den der, hvor den ei kan betages dem; thi Huuslærere kunne ei forbyde dem det, og private Underviisnings-Anstalter, der vel undertiden frygte for at tabe en Fordeel, som de ikke ville eller kunne undvære, nødes maaskee til at taale slige Uordener; men i vore offentlige Underviisnings-Anstalter, hvor Lærernes Indkomster og Fordele ere uafhængige af Forældrenes Godhed, bør saadant ingenlunde tillades, eller, om Misbrug har indsneget sig, denne itide rettes, om det endog maatte skee med Forældrenes Uvillie. Unge Mennesker som betiene sig af samme Underviisnings-Anstalter, ere og bør være alle lige i Pligter og Rettigheder, den ene maae ei tillades eller eftergives noget, som ei under samme Omstændigheder vilde blive en anden tilladt eller eftergivet. Stand og Wilkaar kunne ikke fritage nogen for at efterkomme sine Pligter, og disse fiendes af Lovene for Indretningen.

Men Forældre bør ei allene ikke unddrage deres Børn fra Underviisningstimerne, de bør og agte nøie paa, at de blive vantte til en bestemt Nøisagtighed i Henseende til Tid og Arbeide. Bestemthed i Forretninger er af saa umiskenkelig

Nytte for enhver Embedsmand, saa at man hand-
 ler ilde, naar man i Opdragelsen ikke agter herpaa.
 At være til bestemt Klokket paa det Sted, man
 skal være, at have sit Arbeide færdigt til foresat
 Tid, at være beredt paa de Hielpemidler, som man
 veed, at man til bestemt Tid skal bruge, er noget,
 der anbefaler den Yngre som Ældre, fordi det rø-
 ber Estertanke og Orden. Den militaire Embeds-
 mand er forbunden til at iagttage saadan streng
 Nøiagtighed, og det var at ønske, at i det mindste
 saa meget af den militaire Aand matte udbrede sig
 til alle dem, der have med offentlige Forretninger
 at gjøre. Ogsaa ved bestemt Orden kan et Arbeide
 fremmes, ligesom det Modsatte sædvanlig bringer
 et Billedered ind i Forretningerne i det de opdyn-
 ges. Enhver, i hvilken Stilling han end er eller
 kommer, vil sikkert finde sig vel tient med at være
 vant til bestemt Nøiagtighed. Det kan vel synes,
 som denne Punktlighed si enkelte Tilfælde er Pe-
 danterie, men om man end vil tilstaae, at den,
 der fordrer samme altid og allevegne iagttaget i
 ethvert privat og huusligt Forhold, gaaer forvidt,
 saa er dette dog ikke Tilfældet i de offentlige.
 Det unge Menneske, her tales om, har intet andet
 offentligt Forhold, end det, hvori han staaer til
 sine Lærere og Læreaanstalterne; her bør han væn-
 nes til det, han siden skal blive, og i ethvert offento-
 ligt Forhold kan den strengeste Nøiagtighed ikke let

overdrives. Forældrene kunne i Ubøvelsen af denne deres Børns Pligt meget understøtte Lærere, naar de — jeg vil ikke sige, selv ingen Hindringer lægge i Veien for dem, men — paasee hiemme, saavidt det er dem muligt, at alt efterkommes med Bestemthed og Noiagtighed. Hvor Karakter-Lister over deres Børns Glid, Fremgang og Sædelighed til bestemte Tider meddeles dem, kunne de ei være uvidende om Manglerne, og naar de underrettes herom, ville de vel, hvis det er dem magtpaaliggende, finde Midler til at afhjælpe dem; kunne de ikke dette, da raadføre de sig med Lærerne, og maanedlige eller ugentlige Karakterer tilbyde saaledes et nyt Foreningsmiddel imellem Forældre og Lærere.

Meget gavnligt i enhver Henseende vilde det vist nok være, om Forældrene oftere, end sædvanlig skeer, ville raadføre sig med Lærere om deres Børn, de ville da i Almindelighed faae flere Underretning om deres Anlæg, Evner, Glid og Duellighed, om deres Feil, sædelige og videnskabelige Mangler, om Maaden, hvorpaa disse best kunne rettes og andet mere, end den de ved egen Erfarenhed kan forskaffe dem. Intet skulde man troe kunde være Forældre vigtigere, end rigtig Kundskab om deres Børns Underviisning og Dannelse, men dog lærer Erfarenhed, at mange ere i denne Henseende aldeles ubefnyrede. Naar de have anbragt dem i

Skole, ansee de alt andet Tilsyn med deres Dannelse og uden for Legemets Pleie som overflødig, de troe, at Lærerne allene skulde kunne udrette alt, de vogte sig for at spørge om deres Børns Fremgang for at de ei skulde blive underrettede om det, de ikke ønske at høre, de skjøttede ei om at vide Manglerne, og hvorledes disse ved huusligt Opsyn efter fælles Overlæg paa den bedste Maade kunne afhjælpes. De ville ofte hellere lade dem spille Tid og Aar paa en Bane, hvortil de ere uoplagte, end tage dem bort og sætte dem i en anden Wei, hvor de med Tiden kunde blive duelige til Gavn for dem selv og andre. Mere end eensgang har jeg i forrige Tider faaet det Svar af Forældre, som jeg raadede til at sætte deres Børn i en anden Wei, fordi de ei vare oplagte til Studeringer: "vi kunne ikke anbringe Drengen andensteds, han duede ikke til noget andet, kan han kun blive Student, saa kunne vi maaskee dog ved den eller den Herre skaffe ham et Præstefald, og vik det ikke lykkes, saa kunde han enda blive Degn, denne Lykke var det dog Synd at berøve ham." Vel raisonnerer man noget anderledes nu, men det er kun Navnet og ingenlunde Sagen, som er forandret. Tiden og Omstændigheder synes at være Aarsag til, at den Lykke, man forhen spaaede den til Bidskaber uoplagte Gavn af den sorte Riote, loder man sig nu af den røde. Dog er det ikke dette foran-

brede Valg, der i og for sig selv fortjener at
 dadles, men fordi man derved i Almindelighed sø-
 ger at unddrage det unge Menneske fra at lære no-
 get, og troer, at man, i en eller anden Stand kan
 uden Kundskaber tilsnige sig Ære og Levebrød,
 isteden for, at man burde holde fast ved den Tanke
 og indprænte sine Børn den som en fast og urokke-
 lig Grundfætning, at ethvert Menneske bør lære
 for at blive duelig til den Post, hvorpaa han sæt-
 tes, at ingen sand Ære og Agtelse kan vindes, uden
 rigtige og tilstrækkelige Kundskaber i det Fag, hvor-
 til man opofrer sig, forenede med gavnlig Birk-
 somhed i sine Forretninger og en ædel Tankemaade.
 Wille Forældre altsaa gjøre et nyt Valg i Henseende
 til deres Børns Bestemmelse, da bør de, førend
 Valget gjøres, nøie kiende deres Anlæg og Evner,
 men herom kan ingen have tilstrækkeligere Kundskab
 end Børnenes Lærere.

Det er vel saa, at Lærere have Magt til at
 bortvise fra Skolerne, dem som findes uoplagte til
 Studeringer, og at de saaledes kunne gjøre det til
 en Nødvendighed for Forældre, itide at anbringe
 deres Børn andensieds: men man maa agte, at
 videnskabelig Uduelighed er ingen Last; naar altsaa
 den moralske Karakter er i det mindste upaaklagelig,
 naar saadanne unge Mennesker ikke fritages for de
 almindelige Paalæg, eller tilstaaes Rettigheder,
 hvorved andre fornærmes, saa bør man, især saa

ænge de endnu ere i de underste Klasse, være varsomme med at bortvise af Skolen, da Erfarenhed lærer, at Siæle-Evner til en Tid kunne slumre, men vaagne endelig, og udvikle sig nu med fordoblet Kraft og Hurtighed, deels at overordentlig Flid og Anstrængelse i den modnere Alder kan overvinde Naturens Hindringer.

Hvorvidt Forældre kunne umiddelbar bidrage til deres Børns videnskabelige Flid og Fremgang, berøer mere eller mindre paa Forældrenes egen borgerlige Stilling, Opdragelse og videnskabelige Dannelse. Men saa meget er altid vist, at de kunne bortrydde mange Hindringer, vogte for Tidspilde og sørge for Stilhed, Rolighed og huuslig Orden, derved gjøre de det muligt for deres Børn at opfylde Lærernes billige Fordringer, befordre deres Arbeidslyst og medvirke til deres videnskabelige Dannelse.

At det er især Forældre, der skulle virke paa deres Børns sædelige Forhold og Tænkemaade, derom er talet i det foregaaende. Grundsætninger, Lærdomme, Formaninger, Raad og Advarsler er det Lærernes Pligt at anbringe, hvor Anledning, Tid og Omstændigheder fordre det, ligesom og ved eget Exempel at gjøre dem Opsyldelsen af deres Pligter som Mennesker og tilkommende Borgere vigtig, Dyd og Retsskaffenhed elskværdig. Men først kunne Forældre og Opdragere dømme om de Unges Moralitet af deres daglige Handlinger, som

de see nærved og tydelig; for Lærere' derimod blive de fleste af disse skjulte, mange vides dem ofte i et urigtigt Lys. Og hvordan skulde endelig kunne virke stærkere og heldigere paa den Unges Hierte, end de, som Naturens skionne Baand forenede til gienfædig Kiærlighed, Tillid og Fortrolighed? Hvem skulde det være vigtigere, hvem mere magtpaaliggende at see Dyd og Sædelighed forenet med Virksomhed og Dnelighed, at Kundskaber og Indsigter maatte samles med et ædelt og godt Hierte, end Forældre, der have den naturligeste, den nærmeste Anledning til at befordre deres Børns sande Vel?

Er der saaledes Overeenstemmelse i Forældres, Dydraaeres og Læreres Fremgangsmaade, række de hverandre Samfund's Haand og arbeide til eet Maal, da er Henfækten opnaaet. Forældres Omfarg og Læreres Glid vil lønnes med Ungdommens hensigtsrette Aands og Hiertes Dannelsse.

II. Blandede Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.

1. Consistorii Forhandlinger i Maret 1621 angaaende et overtroisk Middel, anvendt af en Præst til at dæmpe Ildbrand.

(Af Acta Consistorii ad 10 Decemb. 1621 a)

Den 10 Decembr. 1621 begierte Røverend. Dn. Episcopus b) paa Magnif. Dn. Cancellarii Begne, at man vilde høre den Præstes Bekiendelse, som havde kast den Hane udi Ilden i sidste Ildbrand, som skeede den 5 Dec., og blev han strax opkaldet, og var hans Svar og Bekiendelse ad interrogata som efterfølger.

Hr. Christen Pedersen Bessøer, barnfødt i Kiøbenhavn, Sognepræst i Skaane til Gjerløf og Duerup, kom hid i Torsdags otte Dage med Bud til Sigvard Bech, og om nogen Arv, ham tilstod, havde ikke Ruus den Aften, Ildbranden var, begierte en Kniv at tage noget Jord op med for ved sin Fod, og begierte en rød Hane. Jorden kastede han i Ilden, og da de langt om længe kom med Hanen, vidste han ikke, hvad

a) Den gamle Orthographie har Udg. ikke fundet nødvendigt at beholde.

b) Johann Resenius den Ældre.

Lod den var, fastede han den og siden i Jlden, og svor paa sin Siels Salighed, han brugte ingen Ord dertil andet, end han havde bedet Folket offentlig, de vilde bede Gud om Naade, Jlden vilde stilles, som han og gjorde udi sit Hjerte. Dette havde han lært til Leipzig, hvor han havde kun været 14 Dage, udaf D. Georg Weinrich, den Tid der optændtes en Jld Anno 1617 efter Pintsedag udi en Landsbye, liggendes nordost udenfor Leipzig, en Gierding Wei derfra, hvor D. Weinrich kom agendes paa sin Bogn, og stod af og begjerte en rød Hane, og da han ikke kunde bekomme samme røde Hane saa knap tilhænde, tog han sin Kniv og grov Jord op, og fastede i Jlden, og hørte hannem ingen Ord sige; siden der han fik Hanen, fastede han den ogsaa paa Jlden, og da han blev tilspurgt af tvende Herremænd, som boede i samme Landsbye, hvad Marsag dertil kunde være, svarede han, at det ene Element kan fordampe det andet, og der var Jld i samme Herremænds Gaarde, og det skede ved det Pas om Middagen, Klokken var 12. Videre svoer Hr. Christen ved sin Siels Salighed, han ikke havde læst det i nogen Bog i sine Dage, og der var heller ikke nogen Landsmænd til Leipzig samme Tid, det han vidste, og han var til Herberges i den røde Lilie. Hos Hr. Anders Moxson i Kjelstrup i Skaane var der Jldløs, og var der kun tvende Byemarker.

imellem, som han kom fra Esps, og da brugte han dette selsamme, og nu St. Mortens Aften sidst forleden udi Nesby i Bjerstev Sogn var der og Jldløs til en af Sigvard Nechs Bønders, gjorde han det selsamme og Jlden stillede, saa at næste Gaarde bleve staaendes. Og var han ikke i anden Mening, end det jo skulde have nogen phyllicas rationes, siden han saae D. Weinreich gjorde det. Og der han drog fra Leipzig, reiste han strax til Wittenberg, og fandt der Landsmænd for sig, M. Nicolaum Skjelderupium Divvadium og Joh. Resenium, og kunde han ikke sige, at han havde ladet dem vidst noget derom. Sin Sognemand Jens Jørgensen udi Nesby, desligeste sin egen Degn havde han sagt det, at han havde seet det af Doct. Weinrich, ei heller havde han nogen tilspurgt noget derom, at det var lovligt eller ikke. Og eftersom han udi Gaar er bleven underviist derom, bekjender han, det er en Superstition, og at det er et Scandalum og Guds Fortørnelse, som han af Hjertet fortryder. Siden blev hans egen skriftlige Bekjendelse oplæst og paaskreven, hvorudi han sig ogsaa forpligter, aldrig slikt mere nogen Tid at gjøre, hvilken Ord fra Ord saaledes lyder:

” Etersom jeg er opfordret paa Consistorium, fordi jeg for nogen kort Tid siden haver kastet en Hane paa Jlden udi den Jldbrand, som skeede senest her i Kiøbenhavn, og skal derpaa

gøre min Erklæring, da er det denne: at der jeg engang var til Leipzig, optændtes der en stor Ild udi en Landsbøye der strax hos, og derhen kom den Hæderlige og Høilærde Mand, nu salig hos Gud, D. Johan Weinrich, som var Summus Theologiæ Professor, at han efter sin Begjæring fik en Hane, og den fastede han paa Ilden; udi lige Maade ogsaa af Jorden; hvorudover jeg er paa den Tid der kommen i den Mening, at det skulle have havt nogen causam physicam in Natura, og holdt det fra den Tid, at det skulde have været et Secretum Naturæ; og udaf saadan en Mening frilig foruden al Frygt og Rædsel uogle Gange øvet udi Nokviis (hvilket jeg og aldrig haver dulgt og ikkeheller endnu dølger), dog simpliciter og uafvidende, at jeg dermed skulde gjøre min kiære Gud og min Jævnchristen imod. Men esterdi jeg haver formærket det udaf hæderlige og høilærde Mænd deres Underviisning, ikke at være licitum, vil jeg gierne nedlægge min Obligaat, at saadant aldrig meer skal skee, saa sandt hielpe mig Gud og hans hellige Ord, ydmygelig af al min gunstige Dyrrighed begjærende, saadant, som jeg ikke benægter at være skeet, mig ikke skulle tilregnes til noget ondt Forsæt eller Lyst til Boglerie eller Magiam diabolicam, hvortil Gud skee lov, jeg aldrig haver havt Sind eller Villie, men til

ignorantiam ex simplicitate profectam, hvortil Gud i Himlen mit fuldkomne Vidne skal være, og er overbødig, dersom nogen mig i den aller ringeste Punkt kan overbevise, mig andet saadant nogen Tid at have brugt eller øvet, eller og om nogen efter denne Dag udi Ildbrands Nød mig saadant igjen at bruge, som giort er, kan overbevise, jeg jo selv vil være den allerførste, at forkynde mig allerhøieste Straf fortient at have."

Christen Pederson Bessøer.

2. Kong Frederik den andens Rescript til Universitetet, Magistraten &c. angaaende Stolestader i Frue Kirke i Kiøbenhavn.

(Af Cancelliets Archiv a)

Vider, at eftersom Vi forfare, at udi vor Frue Kirke herudi Kiøbenhavn skal findes megen Ustikkelihood med Stolestad, saaat Mandspersoner mange Steder staae udi Stole sammen med Qvinderne, og Qvinderne med Mændene; og efterdi samme Kirke er saa godt som Hovedkirken for andre herudi Riget, saa at der jo bør at holdes synderlig god Etik og Ordning, baade udi denne og

a) Udg. har ombyttet den gamle Orthographie med en forstaaeligere.

andre Maader, at andre kunde tage Exempel af, og slikt efterfølge; og skal med samme Stolestad nogen andensteds herudi Riget baade udi Roeskilde og flere Steder fast skikkeligere tilgaae; og paa det eengang for alle ogsaa maa søies her sammesteds Raad ved, beder Vi Eder og ville, at I herom be- raadslaaer, og siden med det første gjører en ende- lig Skik og Ordning med fornævnte Stolestade udi Vor Frue Kirke, eftersom Eder synes skikkeligst og ordentligt kan være, saa at Mandspersonerne staa for sig, og Qvindfolkene paa den anden Side for dennem især, og alting hermed kan gange ligeligen, skikkeligen og ret til, efter den Ordning, som udi Lucia Kirke udi Roeskilde for nogentid siden ogsaa gjort er. Dermed skeer vor Billie og Befaling; thi tager her ingen Forsømmelse fore. Befalendes Eder Gud. Skrevet Friderichsborg den 17de November 1577.

Friderich.

Til Universitetet, Borgemeester og Raad i Kiøbens- havn og Kirkeværgere til vor Frue Kirke sam- mesteds, om Stolestad at ordne udi for- nævnte Kirke.

3. Christian den Fierdes Rescript til Lehnsmanden og Biskoppen i Opfløe angaaende Skolelønningernes Forbedring; og deres Svar i denne Anledning.

W. S. G. T. Vider, at eftersom Vi naadigst af Eders Erklæring forfarer om Skoletjeneres Løn udi Opfløe og Hammers Stifter, og derfor til Eder, Vigen belangende, Vores Befaling haver ladet udgaae a), da paa det Skolerne og udi Resten paa forte. Stifter kunde komme paa Gode, bede Vi Eder og naadigst ville, at I først Borgemeester og Raad udi de andre Riibstæder forholder, at de udi alle Steder ere tilfortænkte, gode danske Skoler, hvor Børnelærdommen, Læsen, Skriven og Regnen læres, uforveigerligen at anordne, dernæst at Borgerskabet og godvilligen til latinske Skolars Hæreses Kost enten at holde dennem nogle Dage til Kost, eller og Proviantstillæg af Byen noget bevilge. Og efterdi saadant formodentlig til latinske Skolars Underhold ikke vil forslaae, da see Vi naadigst for godt an, at der samles en Capital, hvortil kan søges hos formuende Geistlige og andre, som ikke Børn have, at de ved Testeren denne Gang noget vilde bevilge, hvilket til en Capital

a) Denne Befaling er af samme Dato og næsten ligelidende med den her aftrykte.

af Kirkerne's Beholdning saa vidt forhøies kan, at Skolemesterne, med hvis andet de tilforn have, kunde bekomme aarligen til Kost og Løn hundrede Daler, og Hørerne, med hvis de og ellers have, 90, 80. eller 70, eftersom Lectierne, Personerne og Skolerne ere til; iligemaade kan og forholdes med den Skole, som udi Hammer Stift paa Landet holdes.

Frederichsborg den 10 April 1631.

Christian.

Til Lehnsmanden Christopher Urne og Biskoppen
Nicol. Glostrup.

(Af Cancelliets Archiv, Norske Tegnelser Vol V. fol. 162)

I Anledning af denne Befaling modtog Cancellier Ch. Friis efter et halvt Aars Forløb følgende Skrivelse fra Lehnsmanden og Biskoppen:

P. M.

Vores gandske venlige Helsen nu og altid, med alt hvis Hr. Cancellier til Ære og Velbefaldssee kan tilforn. Efter al tilbørlig Taksigelse giver vi Hr. Cancellier paa det venligste tilkiende, at eftersom os Hs. Kongl. Majestæts naadigste Missive sub Dato Frederichsborg den 19 April h. a. vel er indhændiget, tilholdende os, baade Borgemeister og Raad udi Kiøbstæderne at foreholde, at de gode danske Skoler skulle usorveigerlig an-

ordne, saagod Borgerfabet enten nogle Dage Skoletienerne med Kost eller Proviant's Udlæg at forsørge, samt anmode de Formuende af Geistlige og andre, som ingen Børn haver, at de ved Testeren til en Capital noget vilde bevilge, hvilket af Kirkerne's Beholdning saavidt kunde forhøies, at Skolelærerne, med det, de tilforn havt haver, kunde til Kost og Løn 100 Rd. bekomme, og Hørerne med det, de ellers havt haver tilforn, 90 Rd. Dansk; da haver vi paa det allerflittigste høibemelte Hans Majestæt's naadigste Befaling efterkommet, og haabes næst Guds Hielp, at danske Skoler udi alle Kjøbsteder skulle blive anordnede; Mens hos Borgerfabet, som udi saadan Tilfald med Kost enten Skoletienerne gratis at forunde, eller med Proviant's Udlæg at forsørge meget er ustadiet, intet til nogen bestandig Fremturenhed kunde erholde, ikke heller hos nogen noget ved Testeren kunde erlange, eftersom enhver sine høflige excusationes haver vidst at foredrage, hvorfor vi endnu som tilforn ingen lideligere Midler seer end Kirkerne's Beholdning, hvoraf Skoletienerne continuerlig kunde forsørge, Hans Kongl. Mstæt. og Kronen uden Skade i nogen Maade. Hvorfore er til Hr. Cankeler vores venlige Begiæring, Hr. Cankeler vilde til Guds Ære og Skolernes Befordring hos at er høibemeldte Hans Majestæt forhielp, at Skoletienerne af Kirkerne's Beholdning maa forsørge og

med det forderligste udi Bærk stilles; Vi giøre
beredvillig alt, hvis Hr. Canzeler til Velbefald
skee kan, og befale Hr. Canzeler med ganske Huus
under Guds Beskiærmelse evindeligen. Datum
Aggershuus den 8de Oct. No. 1631.

Christoph. Urne. Niels Simensson.
Glostrup, mpp.

Til Værlig Velbyrdig og Strenge Ridder, Hr.
Christian Friis til Kragerup, Dannemarcks
Riges Raad og Hs. Majestæts Canzeler, Vo-
res gunstige og synderlige gode Ven gandske
venligen.

(Af Cancelliets Archiv)

4) Sausegardebrev, udstædt 1658 un-
der den svenske Krig af Churfyrst
Friderich Wilhelm a) for de offent-
lige Stiftelser i Ribe og deres Be-
tiente.

Nos Fridericus Wilhelmus, Dei
gratia Marchio Brandenburgensis, Sacri Romani

a) Dette Document synes Tarpager (Ripæ Cim-
bricæ. p. 727) ikke at have kiendt. Udgiveren er det
bleven meddeelt af en lærd Mands Esterladenskab.
Begivenheden, hvortil Documentet henhører, omta-
les i øvrigt af Tarpager l. c. saaledes: "I August

imperii Archi-Camerarius & Princeps, Elector
Magdeburgi, Prusliæ, Juliæ, Clivii montium,
Stetini Pomeraniæ, Casubiorum Vandalorumque,
nec non in Silecia Crosnæ & Carnoviæ Dux, Bur-
gravius Norinbergensis, Princeps Halberstadii &
Mindæ, Comes Marcæ & Ravensbergi, Dominus
in Ravenstein &c.

Nostro & Confoederatorum nostrorum exer-
citu, omnibus & singulis, cujuscunque demum
sint ordinis & dignitatis, hisce literis clementer
indicamus, quod templa, scholas, nosocomia
civitatis & dioeceseos Ripensis, cum omnibus sa-
cri ordinis hominibus, tam urbicis quam ruralibus,
Pastoribus, Præceptoribus, Conrectoribus, Col-
legis, Ædituis, Cantoribus & viduis illorum, in
specialem nostram tutelam & defensionem susce-

Maaned 1657 indtoge de Svenske igien (første Gang
1645) vor Bye, under Jørg. Lynbecher, og tilføiede
den i tre hele Aar ikke liden Skade. Til Undsætning
indtraf Churfyrsten af Brandenburg den 23 Dec.
1658 med sit hele Hof, saavelsom og den keiserlige
General Montecuculi, hvilke bleve her i 5 Uger.
Der ankam altsaa Keiserlige, Polffe og Brandenburg-
ske Tropper for at hielppe os; men om disse Hielpetropp
per ikke tilføiede vort Fodeland endnu større Skade end
Sienderne, og om deres Tøileløshed endnu ikke gif
videre end disse, det maae andre bedre kunne bedøm-
me end jeg, eftersom jeg dengang endnu kun var fem
Aar gammel."

pimus, ædesque & bona illorum ab omnibus contributionibus hospitalionis, aliisque bellicis oneribus libera & immunia conservari velimus; omnes itaque & singulos Generales, Tribunos & Commissarios, Quarteriarum Magistros, aliosque tam officiales quam gregarios milites, sub Sacræ Cæsareæ Majestatis aut Serenissimi Poloniæ Regis exercitu militantes, convenienter requirimus, Nostris autem serio & severe mandamus, velint illos nostro nomine ab omnibus pecuniarum exactionibus, a nocturnis & diurnis diversoriis & commorationibus, a prædationibus & hujusmodi aliis, quocumque demum nomine veniant, belli oneribus tutos & immunes præstare, privilegia illis atque illorum bonis, a Serenissimis Danorum Regibus deinceps indulta, pro ratione singulorum Ordinum atque Dignitatum, & quæ iis assignata sunt pro officii laboribus, facta tecta conservare, atque omni studio in id incumbere, ut suo quisque officio in Dei gloriam rectèfungi possit. Confidimus, omnes & singulos huic nostræ voluntati convenienter obtemperaturos, quod vicissim erga unumquemque gratia & affectu Electorali agnoscemus; refractarii vero & qui proterve hocce protectionis nostræ diploma violare ausi fuerint, non tantum indignationem nostram incurrent, sed debitas quoque pro ratione circumstantiarum poenas luent. In quam fidem hasce

exemptionis & Salvagardiæ literas (quarum fide dignum exemplar æquales originali ipsi vires habere decernimus) propria manu subscripsimus, & Sigillo nostro Electorali eas munire jussimus. Dabantur Ripis Cimbrorum die 28 Decembris Anni 1658.

Fridericus Wilhelmus
Elector.

Usskriften er neden under af Biskop Kragelund a) saaledes verificeret:

Cum autographo Autoris latino exemplar hoc optima fide convenire, manu & sigillo testor.

Petrus Jani Krag. D.

Ripensis Episcopus

manu mea.

a) Biskop i Ribe fra 1650 til 1681.

B.

I. Forelæsninger ved Kjøbenhavns
 Universitet og det pædagogiske
 Seminarium i Vintersemestret
 1809 = 1810.

A. Ved Universitetet.

I. Theologiske.

C. F. Horneman, Theol. Dr. & Prof. P. D.
 forklarer Christi Taler hos Matthæus, Lucas og
 Johannes; læser over de Steder af det gamle Te-
 stamente, som findes i Apostlernes Gjerninger og
 Breve; gennemgaaer den gamle græske Philosof-
 phies Historie i dens sidste Periode indtil Christi
 Tider.

F. Mûnter, Theol. Dr. & Prof. P. D.
 Biskop over Sjællands Stift og Ordensbiskop'

læser over de christelige Antiquiteter; gennemgaaer udvalgte Stykker af de mindre Propheter.

P. E. Müller, Theol. & Philos. Dr. Theol. Prof. P. D. foredrager den theologiske Encyclopædie, den dogmatiske Theologie og den christelige Moral; holder Examinatorier over det Læste.

Mag. B. Thorslacius, P. L. L. D. forklarer Esaias og Johannis Evangelium.

J. Møller, Theol. P. P. E. gennemgaaer, efter Münscher, den nye christelige Kirkehistorie fra Reformationen af; læser over den tredie Bog af Psalmerne; holder Examinatorier over det Læste.

2. Juridiske.

J. F. W. Schlegel, J. U. Dr. & Prof. P. D. foredrager en Encyclopædie af Fædrelandets Love; gennemgaaer enkelte Materier af den dansk-norske Criminalret; holder skriftlige Dvælses og Examinatorier.

F. T. Hurtigkarl, J. U. P. W. D. læser over den romerske Personernes Ret og den dansk-norske Personernes Ret; anstiller Examinatorier over det Læste.

C. Brorson, J. U. P. P. E. foredrager den dansk-norske middelbare Tingenes Ret og den dansk-norske Proces; holder Examinatorier.

M. S. Bornemann, J. U. P. P. E. fores

drager Naturretten i streng Forstand og den anden Deel af den dansk-norske Proces; holder Examinatorier.

C. J. Møller, Adjunct ved det juridiske Facultet, læser over den dansk-norske middelbare Tingenes Ret; over den almindelige og europæiske Folkeret, efter Martens; gennemgaaer den dansk-norske Rets pragmatiske Historie; holder theoretiske og practiske Dvælses og Examinatorier.

3. Medicinske.

F. L. Bang, Prof. Med. P. D. læser over den theoretiske Nosologie, pathologiske Æthiologie og almindelige Symptomatologie.

J. S. Saxtorph, P. P. D. Chir. & Art. Obstetr. foredrager de chirurgiske Operationer; læser over Bjordemoderkunsten; viser Fødselsoperationerne paa Phantomet.

D. H. Mynster, M. Dr. & P. P. E. foredrager den practiske Medicin ved de Syges Senge i det Kgl. Frederiks Hospital; læser over Pharmacologien.

J. D. Herholdt, M. Dr. & P. P. E. læser over Physiologien og de vigtigere Deele af Sæe Medicinen.

M. Skjelderup, M. Dr. & P. P. E. forklarer Splanchnologien, Sandseorganerne og Angiologien; foredrager de øvrige Deele af Anatomien.

4. Philosophiske.

Mag. A. Kall, Hist. P. P. D. foredrager Fædrelandets Kirkehistorie førend Reformationen og sammes Statshistorie førend Calmarunionen.

E. Bugge, Math. & Astron. P. P. D. foredrager Begyndelsesgrundene af Optiken, Catoptriken og Dioptriken; forklarer den sphæriske og theoretiske Astronomie samt den mathematiske Geographie; holder Examinatorier; tilbyder sin Vejledning i at gennemgaae en eller anden Deel af den reene og anvendte Mathematik.

Mag. N. E. Kall, L. L. D. D. Prof. P. D. lærer det syriske Sprog; forklarer Amos og Micha.

Mag. J. Boldike, Prof. Math. P. D. foredrager de første Begyndelsesgrunde af Algebra og den reene Mathematik, efter Kästner. Tilbyder sin Vejledning i andre Deele af Mathematiken.

J. Wolf, Prof. Math. P. D. foredrager Arithmetiken og Begyndelsesgrundene af Algebra, den theoretiske Geometrie og plane Trigonometrie, efter Karstens. Tilbyder dem sin Vejledning, som ellers maatte ønske en eller anden Deel af Mathematiken gennemgaaer.

Mag. J. Kjerulf, Hist. & Geog. P. P. D. giver Anviisning til Universalhistoriens Studium; foredrager Europas almindelige Historie i det syt-

lende Aarhundrede; gjennemgaaer de nordiske Rigers Statistik.

G. Wad, Hist. Nat. P. P. D. foredrager Ornithologien, efter Cuvier; forklarer enten Ornytognosien eller Geognosien, begge efter Werners System, og oplyser dem med Exempler af Naturen.

Dr. N. Treschow, Philos. P. P. D. foredrager den græske Philosophies Historie; en Propædie til hele Philosophien og Logiken; forklarer Moralphilosophiens Grundfætninger; holder Examinatorier.

Mag. B. Thorslacius, P. L. L. D. forklarer paa Latin Romernes religiøse Indretninger; foredrager Begyndelsesgrundene af den latinske Stils Theorie; gjennemgaaer Persii Satirer.

Mag. N. Schow, Archæol. P. P. E. fremsætter en Indledning til den græske og romerske Mythologie; foredrager Archæologien.

Mag. N. Nyerup, Prof. Hist. Lit. & Bibl. Univ. fremsætter de vigtigste Momenter i Fædrelandets Litterærhistorie fra Videnskabernes Gjenfødsel i det 15 Seculum.

Mag. G. Begtrup, Decon. P. P. E. lærer Vegetabiliernes Dyrtning til technisk Brug og Landhuusholdningen; tilbyder sin Vejledning i de til hans Videnskaber henhørende Fag.

E. Bruun, Prof. Ling. & Lit. Ung. forklarer

det engelske Sprogs Grundregler; holder skriftlige Ovelser.

Mag. L. Engelstoft, Hist. & Geog. P. P. E. foredrager den svenske Historie fra 1524; Statistikens Propædie; holder Examinatorier.

P. E. Müller, Theol. & Philos. Dr. Theol. Prof. P. D. foredrager Moralen; holder Examinatorier.

G. Sverdrup, Prof. Ling. Græc. P. E. forklarer Eschines's Tale mod Ctesiphon; Aristophanes's Plutus.

Mag. H. C. Ørsted, Phys. P. P. E. holder pharmaceutiske Forelæsninger; lærer Experimentalphysiken, gennemgaaer udførligere og oplyser med Experimenter sammes mechaniske Deel; foredrager Chemien og forklarer de Virkninger, som ikke kunne opdages ved Vægt.

M. N. Puerari, Ling. & Lit. Gall. P. P. E. gennemgaaer Noels og Laplaces udvalgte Fragmenter af de bedste Skribentere; holder Ovelser til det franske Sprogs rigtige Udtale; fremsætter den franske Grammatiks Regler; tilbyder dem sin private Vejledning, der ønske en saadan i den franske Stil og Literatur.

Mag. E. C. Berlauff, Secretær ved det Kgl. Bibliothek, forklarer de nordiske Rigers Forfatning under Calmarunionen.

B. Ved Seminariet.

D. G. Moldenhawer, Seminariets Director, fremmer Alumnernes Tars ved de Vejledninger, hvortil Leilighed gives.

J. Wolf, Inspector i den mathematiske Klasse, fortsætter sine Forelæsninger over de uendelige Rækkers Natur og forskjellige Brug; vejleder Alumnernes egne Dveller.

G. Wad, Inspector i den physiske Klasse, fremsætter Reglerne for Ungdommens Underviisning i Naturhistorien; foredrager den zoologiske Literatur.

K. L. Rahbek, Inspector i den danske Klasse, giver Vejledning i den danske Stil.

L. C. Sander, foredrager det tydske Sprogs Grammatik og Opdragelseslæren; fremsætter Declamationskonstens Regler og anstiller Declameresdoveller.

L. H. Bruun, Prof. & Lect. Sem., læser over det franske og engelske Sprog, og leder Alumnernes egne Dveller i begge Sprog.

Mag. B. Thorslacius, P. L. L. D. fremstiller i Korthed Grækernes heroiske Historie og oplyser samme med Mindesmærker af den gamle Kunst; foredrager Begyndelsesgrundene til den latinske Literatur; opgiver udvalgte Stykker af Plato, Demosthenes og Statius til Philologernes For-

tolkning; bedømmer Alumnernes latinske Udarbejdelser.

G. Sverdrup, G. L. P. og Inspector i den historiske Klasse, foredrager Reglerne for den historiske Underviisning i Skolerne.

II. Befordringer.

Under 14de November er Candidatus Theolog. Jørgen Jungersen allernaadigst ansat som første Copiist i Directionens Secretariats Contoir.

III. Legater.

Actstykker, *Stipendium Domus Regiæ* vedkommende a).

Anledningen til dette Stipendii Stiftelse, hvis første Navn var *Stipendium Carolino-Mechtildianum*, gav det Forslag fra det theologiske Facultets Side, at istedet for den Report, som Communitetet var betænkt paa at foranstalte ved

a) Om dette Stipendium findes en kort Efterretning i det foregaaende Hæfte af disse Annaler S. 81 q. c.

Dronning Caroline Mathildes Indtog i Hovedstaden (1766), de Penge, som dertil vilde medgaae, maatte anvendes til at fundere tvende Stipendiipladser paa Regentsen. Facultetets til daværende Universitetspatron, Geheimeraad D. Thott, stillede Forslag lyder saaledes:

Deres Excellence

Høivelbaarne Hr. Geheimeraad
Naadige Herre!

Ligesom det Kongl. Communitet, i hvilke 8 nye Alumni paa Hs. Kongl. Mats. sidstafvigte Høie Fødselsdag indtoges, hvorved samtliges Tal nu er 200, ved Hans Majestæts Fru Moders, Høifalig Dronning Lovises, som Kronprindsesses, og ved Hendes Majestæts Dronning Juliane Mariæ Indtoget, for at vise sin allerunderdanigste Devotion, foranstaltede Reporte paa Nørregade for bemeldte Communitetsbygning; saa have vi og allerede for nogle Uger siden med derer Excellences naadige Samtykke af Hr. Professor Wiedewelt forlangt Invention, Tegning og Overflag paa en saadan Report; som baade kunde være noksom anstændig, og dog ikke mere bekostelig, end tilladelig kunde agtes af en saadan Fond, nemlig: Eleemosyna regia Alumnorum studiis promovendis clementissime donata: men da bemeldte Hr. Professor først og sidst har meldet, at en Report ei kunde blive anstændig, uden at paa samme

maatte spenderes en langt større Sum, end her kunde anvendes, og at 1200 Rd. eller saa omtrent langt fra ei kunde række til, saa have vi fra ham bekommet hosfølgende Beskrivelse, Tegning og Overslag paa et andet Slags Decoration, den han mener langt mere at kunne approberes end en Report paa det Sted. Ved Inventionen, som ellers menes at være ganske smuk, tilkjendegav strax en af os nogle Betænkeligheder nemlig:

- a) At Forslaget udfordrer en pompeux Musique, opført af Studentere, hvorover Intet kunde resolveres, førend man vidste at faae den, og at det maaskee ei saasnart kunde vides; hvorover Tiden kunde muligen siden blive alt for knap til at resolvare og exequere Tingen.
- b) at ved forrige saadanne Leiligheder haver villet menes, at Musique ei var tjenlig, siden Borger-Compagnierne ved Indtog rører Trommerne saa stærk.
- c) at haardt Veir kunde indfalde, med stærk Regn &c. og folgeligen baade Studiosi Musici, staaende under aaben Himmel, og Instrumenterne kunde komme til at lide alt for meget, samt at Musiquen i slig cas ikke kunde finde Sted, eller maatte blive alt for slet.
- d) at nogle Tillæg til Beskrivelsen kunde behøves, inden der delibereredes videre.
- e) at man maatte endelig forud have paalidelig

Notice om Omkostningen, og at den Summa, som af ham den 24 Julii løseligen nævntes, syntes alt for stor for dette.

- f) at Decorationen maatte bedække endeel Vinduer, til Uleilighed for Beboerne, som i Værelserne ei kunde see Dagens Lys; at Høiden syntes for stor ihenseende til Bygningens mindre Høide; at og større Høide forarsager des større Bekostning; særdeles om Illumination og skulde være.
- g) at Illumination, uden hvilken mueligen den Decoration vilde for lidet vorde approberet, (Skjøndt han sagde, den kunde være med eller uden Illumination, ligesom man vilde have det) ogsaa kunde af Veirliget, om det blev meget anderledes end alle ønsker, forhindres, som den og vilde koste meget anseeligt, især om den (hvilket torde blive fornøden af adskillig Aarsag) 2 a 3 Gange skulde igjentages.
- h) at om der skulde være Illumination bag ved det Malerie, saa maatte da Orchestra gaae længere ud paa Gaden, end tillades kan, da en tilstrækkelig Bredde midt paa Gaden nødvendig maa være fri. Som han og selv sagde, at
- i) Orchestra behøvedes at være rummeligere, end Tegningen viser. Og af Overslagene, som siden indkomme, mærkedes vel, at Illumination ei skulde være bag ved Maleriet, som man først

hadde tænkt og nys er meldet, men derimod menes

- k) saadan Illumination, nemlig ved Ferriner og Fakler, at være meget farlig, især om Blæst og Storm indfaldt;
- l) samt at Fornødenhed ei sees, at Maleriet skulde være paa Planker, som forøge Bekostningen.

En' Kjender af det Slags er og af den Tanke at om den Decoration vorder foranstaltet, da forde vel Bekostningen ialt omsider beløbe sig til 14 a 1500 Rd. og derover, hvilket er en god Deel meer, end nogen af de 2de forrige Communitetets Uerporte har kostet. Vi have vel tænkt paa at forlange af nogen anden Forslag til Uerport, eller til Illumination, men og derved fundet Betænkelse, da det synes meget uvist, om vi derved kunde faae noget tienligere, helst da de habileste upaatvivlelige allerede ere noksom occuperede med andet, og det dog kan synes venteligt, at Hr. Professor Wiedewelt vilde bære nogen Fortrydelse derover, om man isteden for ham nu brugte en anden. Da vi nu efter bedste og mulige Overlæggelse ei understaae os, at oversee de anførte Betænkelse med videre derhen hørende, med mindre vi af Deres Excellence kunde fornemme, at det vilde være Hans Kongl. Majestæt til Velbehag, og det dog synes os vissere, at kunne finde allernaadigst

Bifald, om Communitetet istedenfor at bekoste en Decoration, der dog er efter faa Dage forglemt, paa Hans Kongl. Majestæts høje Formælings og vor tilkommende allernaadigste Dronnings Indtogsdag ved 1000, 12 a 1500 Rd. til stedsebarende Erindring af den forestaaende allærønsteligste høje Forening funderede i Regenzen for 2 af de bedste Munnis et Stipendium, som med allernaadigst Tilladelse kunde kaldes Stipendium Christiano-Carolinum, eller Christiano-Mechtildianum, eller Christiano-Carolino-Mechtildianum, da det med Hans Kongl. Majestæts allernaadigste Tilladelse stiftedes af de Penge, som ellers havde kunnet anvendes paa en Decoration ved det høje Indtog og Bielager:

Saa udbede vi os underdanigst af D. Excellence, naadigst at underrettes, om det ene eller det andet meest kunde have den Lykke at finde Hs. Kongelige Majestæts allernaadigste Bifald. Det er os herudi alleneeste herom at gjøre, at det Kongelige Communitet paa den bedste og anstændigste Maade med Hans Mstæts. allern. Bifald maatte bevidne sin allerunderdanigste og allerpligtskyldigste Erbdighed imod begge deres Kongl. Majestæter. Næst al Belsignelses trohjertige Tilønsning forbliver vi ic. ic.

P. Holm. P. K. Goiske. J. A. Cramer.

Kiøbenhavn, den 10 August 1766.

Dette Forslag blev af Universitetetspætronen anbefalet til Kongelig Approbation, efter hvis Erhvervelse Facultetet fik Befaling at forfatte en Fundats for et saadant Stipendium. Udkastet dertil blev under 8 October af Facultetet indsendt og derefter under 8 Nov. s. A. af Kongen confirmeret. Confirmationen, som tillige indeholder den af Facultetet affattede Fundats, lyder saaledes:

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Benders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, Gjør alle bitterligt, at eftersom Os Elskelige Professorerne udi det Theologiske Facultet ved Universitet i Vores Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn hos os allerunderdanigst have anholdet om Vores allernaadigste Approbation og Stadfæstelse paa efterfølgende Foundation og Stiftelse til et Stipendium, som Communitetet i Regentsen haver stiftet for 2 Studenterne med 1200 Rigsdalers Capital, for deraf til Hjelp til deres Studeringers Fortsættelse ved Academiet at nyde den aarlige Rente, og skal kaldes efter Vores høi-elskelige fjære Gemal, Hendes Majestæts Dronningens Navn, Stipendium Carolino-Mechtildianum, hvilken Foundation, efter det dertil af fornævnte Professoribus indleverede allerunderdanigste Forslag, lyder Ord efter andet saaledes:

Da det i Anledning af en vor underdanige Forestilling til Deres Excellence Universitetets Patron, Høiædle og Velbaarne Hr. Otto Lott, Geheimeraad udi Cancelliet, Ridder p. p. af 19 August allernaadigst har behaget Hans Kongelige Majestæt, istedet for at oprette en Report paa Nørregade til Hans Majestæts høie Formæling og vor tilkommende allernaadigste Dronnings Indtogsdag, saaledes som det ved Hans Majestæts Frue Moder, Høisatig Dronning Lovise, og ved Hendes Majestæts Dronning Julianæ Mariæ Indtogte har være foranstaltet, ved en Capital af 1200 Rigsdaler funderer et Stipendium for 2 Alumnis i Regentsen, og at samme Stipendium bliver kaldet Stipendium Carolino-Mechtildianum, hvilket os i en naadig Skrivelse af 30 August er tilmeldet, samt at vi havde efter bedste Overlæg at forfatte en Fundaz, som kunde allerunderdanigst forestilles Hans Majestæt til nærmere allernaadigst Approbation og derefter være i Forvaring ved Communitetet; have vi efter bedste os muelige Overlæg paa Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Approbation forfattet efterfølgende Fundation:

I.

Som vi allerede først i September have tillagt Communitetets Deconomo Hr. Cancellieraad Chris

stian Detlev Nissen Ordre at levere Capitalen til Universitetets Rentemester Hr. Statsraad de Stampe, samt ved en Skrivelse anmodet hannem at modtage dem til at udsættes paa Rente, som andre Universitetets Logatorum Capitaler, vi og have Anledning til at holde det for sikkert, at de virkelig til næstkommende 11 December vorder udsatte i et af Consistorio antageligt eragtet Pant; saa forbliver bemelte 1200 Rigsdaler fra den Tid, Hr. Statsraad de Stampe som Universitetets Rentemester dem modtager og for dem qvitterer, stedse under samme Forvaltning som andre Universitetets og Communitetets Capitaler ere under efter den Kongelige allernaadigste nye forbedrede Universitets Fundaments 85 Articul, og at tilbørlig Omsorg have af samtlige Bedkommende for Capitalens stedsevarende Conservation.

2.

Dette Stipendium skal stedse kaldes Stipendium Carolino-Mechtildianum. Til samme, nemlig de af Capitalen faldende Renter, at nyde i Regentien, hvor de lige med andre Alumnis have Logement, Hjelp til Brønde med videre, antages tvende duelige, skikkelige og fattige Studiosi Theologiæ, som i Examine Philosophico have i det mindste erholdt Haud Illaudabilem, og om hvilke ihenseende til deres ingenia, Lærdom, Forhold

og Flid have særdeles god Forhaabning. De første Stipendiarii logere til videre i Regentsen, hvor Plads falder; men naar ledigt bliver i den første Inspections anden Etage paa venstre Haand næst Trappen, indflytter der først den ene (naar ei tillige for begge falder ledigt) og siden den anden, hvorefter de 2de Kamre stedse beboes af Stipendiarii Carolino-Mechtildianis.

3.

Paa det samme desbedre kunne forsætte deres Studeringer, skulle de tillige være Alumni Communitatis Regiæ, og om de ei allerede have Sted i Communitetet, og da for dem ei strax var Vacance, da antages de dog der, saasnart den falder, og det uden andre Privilegeredes Fornærmelse kan skee. De første antages inden næste 11 December, og altsaa førend de nye Islændere og Færøensles vorder inscriberede ved Universitetet af Rectore, at ei de nye Stipendiarii og de ældre Privilegerede skulle strax være hinanden i Veien og til Hinder.

4.

De skulle være forpligtede til, ikke allene at rette sig efter hvad den Kongelige Universitetsfundag, saavel som Leges Communitatis & Collegii Regii befale Alumnis, men og, som bedre benificerede end de fleste andre, med særdeles Flid stræbe

efter, mueligst at forfremmes i Gudfrygtighed og theologisk Lærdom, samt med Eiden at opnaae al dem muelig Dygtighed til Kirke- eller Skoleembeder, som de kunne vorde forfremmede til, vel og nytteligen at betjene, Gud til Ære og Tilhørerne til Opbyggelse.

5.

Hver af dem nyder i 3 Aar Halvdelen af de faldende Renter, som er 27 Rigsdaler for hver om Aaret, saalænge Renterne ere $4\frac{1}{2}$ p. Cro. og bliver meer eller mindre, ligesom samtlige Universitetets Stipendiariorum Renter stige eller falde. Stipendium annamme de hos Ephorum i 2de Terminer, i Junio og Decembri, og qvittere i den dertil indrettede Bog, i hvilken Fundatzen indføres; og som til næste 11 Juni ikkun falder $\frac{1}{2}$ Aars Rente nemlig fra 11 December a. c., saa tillægger Communitetet 11 December 1767 et halv Aars Rente 27 Rigsdaler, hvilken Udgiwt det ikkun haver den ene Gang og ei oftere, da Distributøerne siden skeer af de hver 11 Junio indkommende Renter. De skulle inden 2 Aars Forløb sustinere Examen Theologicum, saaledes at de i det mindste fortjene og erholde Haud Illaudabilem. Skeer det ikke og Facultetet ei agter dem lovligen undskyldte, da indeholdes Stipendium hos Ephorum, og gives dem, om de dog inden et halvt Aar derefter præstere det

mældte. Have de endda ikke præsteret det, og ei befindes noksom lovligen undskyldte, miste de det Indeholdte og deres Sted i Communitetet, Regentseu og Stipendio, hvilket alt de Succederende nyde.

6.

Ephorus Stipendii bliver i Fremtiden Professor Theologiæ Primarius, saalænge det er hans Verlighed at have den curam, eller Professor Theologiæ Secundus. Dog bliver nu Theologus Quartus, som ingen anden Ephorie haver, dette Stipendii Ephorus.

7.

Ephorus foreslaaer nu og siden, naar Vacance falder i Stipendio, for Facultetet saamange, som han efter god Betænkning mener sig rettigen at kunne proponere, af hvilke Stipendiarii ved alle eller de fleste Stemmer udvælges, da hver voterer paa den eller dem, som han agter at være de tjenligste, og bedst Haab at have om.

8.

Dersom nogen Stipendiarius befindes enten at være forsømmelig i at studere eller uskikkelig, og Ephorus skjøner, at det behøver for Facultetet at anmeldes, da anmelder han det, og haver da Facultetet, efter befundne Omstændigheder, at paa-

minde, eller muletere, eller end aldeles at udelukke ham fra de Beneficiis, han har gjort sig uverdigg til.

9.

Om og enten Præpositus Communitatis eller Theologus Inspector i saa Maade have noget angaaende disse Stipendiarios at forestille for Facultetet eller at iagttage, saavidt de ere Alumni i Communitetet og Regentsen; da forholdes i saa Fald som og i andre Tilfælde med dem som med andre Alumnis Regiis.

10.

Naar denne Fundats af Hans Kongl. Majestæts allernaadigst er vorden approberet, fremlægges den i Consistorio, efterat den i Facultetets Copiebog, Regentsens Bog og Stipendiariorum Qviteringsbog er indført, og indføres den da i Consistorii Brev-Copiebog, hvorefter Originalen forbliver i Facultatis Theologicæ Forvaring.

Den Allerhøieste lade stedse sin rige Belsignelse og Baretægt paa det besynderligste være over Hans Kongelige Majestæt og over vor tilkommende allernaadigste Dronning og deres Afkom til Verdens Ende, til disse Rigers og Landes saavel som Guods Kirkes Bedste, Flor og Velstand! Han give og Raade og Lykke til, at dette Stipendium Caro-

lino-Mechtildianum maa stedse vorde viseligen og vel anvendt, og at det maa hjælpe til, saameget som det kan, at ret duelige, fortræffelige og retsindige Mænd maae i Fremtiden muligst befordre Kirkens og Statens Gavn og Velfærd.

Kjøbenhavn den 3de October Anno 1766.

P. Holm. P. K. Goiske. J. H. Cramer.

Da ville Vi indbemelte Foundation udi alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saasom samme heroven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saag hermed confirmere og stadfæste. Forbydendes Alle og Enhver, herimod, efter som forskrevet staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forfang, at gjøre, under vor Hyldest og Raade.

Givet paa Vort Slot Christiansborg, udi Vores Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn den 3de November Anno 1766.

Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Christian.

(L. S.)

D. Thott.

Elleve Aar derefter (1777) skænkede Kongehuset 1000 Rtd. til et Haandbibliothek paa Res

gentsen. a) Ved nedenstaaende Cabinetsordre, som i denne Anledning blev udfærdiget, forandrede foromtalte Stipendies Navn: Carolino-Mechtildianum til Stipendium Domus Regiæ, hvilket i øvrigt blev, som det var, saa at det, efter Professor Myerups Bemærkning (Efterretninger om Regentsen S. 26) ei er let at fatte, hvorledes Stipendiet, ved den sidste Gave til Bibliotheket blev forøget og forbedret. Cabinetsordren var følgende:

Fra Hans Majestæt.

Da Vi til det saakaldte Stipendium Carolino-Mechtildianum at forøge og forbedre herved skænke 300 Rd., og Hendes Majestæt, Vores kjære Frue Moder Dronning Juliane Marie hertil har villet føie 300 Rd., og Vor kjære Sen Kronprindsen og Vores kjære Hr. Broder Arveprindsen hver 200 Rd., saa ville Vi og befale, at dette Stipendium, de 1200 Rd. medberegne, skal herefter kaldes Stipendium Domus Regiæ, og ikke anderledes maa kaldes eller nævnes, da vi og efter den Afkale, Vi derom med Vores Kongl. Huus haver gjort, og hvad Vi selv haver besluttet, saaledes forordne og stadfæste:

a) Hvilket Haandbibliothek nu henstaaer i Communitetsbygningen og udgjør det saa kaldte Klosterbibliothek.

- 1) Den Fundats, som for Stipendium Carolino-Mechtildianum er gjort, skal i alle sine Poster blive ved Magt staaende, men til Os strax indsendes, da Vi ville i Overensstemmelse med det nye Navn, som Stipendium herefter skal have; og med de Indretninger, Vi nu vil gjøre, lade den forandre og Facultetet igien tilstille.
- 2) Da Vi for Communitetet i Overensstemmelse med den Fundats, som Vi derfor lade gjøre, vil have et lidet Bibliothek stiftet: saa have Vi og Hendes Majestat, Vores kjære Frue Moder, af dette Stipendio Domus Regiæ dertil skænket de ovenforommeldte 600 Rd. saaledes, at disse sex Hundrede Rigsdaler udsættes paa Rente, og de aarlige Renter deraf anvendes aarlig til at kjøbe Bøger for til bemeldte Communitetsbibliothek, da Vi ere forvissede om, at det Theologiske Facultet stedse drager al Omhu for, at ikke allene Capitalen altid kan være sikker, men og at Bøger aarlig for Renterne kjøbes og blive bevarte for ikke at forkomme eller beskadese.
- 3) Men da Ungdommens Bedste udfordrer, at der strax er en Samling af gode og med den udkommende Fundats a) passende Skrifter: saa
- a) Den udkom et Tierdingaar efter, nemlig under 25de Junii 1777.

have begge Deres Kongelige Høiheder Prindsferne besluttet, at de fire Hundrede Rigsdaler, som de skænke, strax maae anvendes til at kjøbe Bøger for, og denne hele Sum dertil forbruges. Saavel paa disse Bøger som paa dem, der for de aarlige Renter anskaffes, paatrykkes med et Stempel S. D. R.

- 4) Da den af Os til Communitetets bedre Indretning nedsatte Commission er underrettet om alle vore Hensigter med denne Stiftelse og Regentzen: saa haver den at indgive os et Forslag til de Artikler i den Fundats, Vi angaaende Stipendium Domus Regiæ ville gjøre, hvilke skal fastsætte, hvorledes der med dette Bibliothek at anskaffe og bruge skal forholdes. Ogsaa kan deraf i Fundatsen for Communitetet og Regentzen indrykkes, hvad fornødent agtes.
- 5) Da nu benævnte Et Tusende Rigsdaler med dette Vores Brev bliver til det theologiske Facultet overleveret: saa haver Facultetet at sørge for, at de sex Hundrede Rigsdaler deraf til 11 Juni kan gøres frugtbringende, og de andre fire Hundrede Rigsdaler blive anvendte overeenstemmende med den 3die Post i denne Vores Befaling, saasnart Facultetet af den Fundats, Vi ang. Stipendium Domus Regiæ behager at gjøre, kan blive underrettet om Vores Villie.

G) For at bekoste de første Keoler til disse Bøger, vil
have Vi og Borets Kongl. Huus endnu villet
føie 40 Rd. til, som et Aars Rente.

Thi haver nu saavel Commissionen som det
Theologiske Facultet naie at sørge for, saavidt En
hver i sin Deel vedkommer, at denne Boret aller
naadigste Billie til Boret og Boret Huuses For
ngielse saaledes bliver opfyldt, at man kan opmun
tres til det mere, ved at see Ungdommen virkelig
gen paa Dyds og Lærdoms Bei. Christiansborg d
den 15 Martii 1777.

Christian R.

Guldberg,

Til den af Os i Communitetets Sager nedsatte
Commission, samt til det Theologiske Facultet ved
Boret Universitet i Kjøbenhavn.

IV. Academiske Examina.

I. Examen Artium.

Til Examen Artium i dette Efteraar vare 86
Dimitterender anmeldte, nemlig 37 fra de offentlige
Lærde Skoler og 49 Privatister; dog beløb deres
Aantal, som indsendt sig, ifkun 84, da 1 imidler
tid var død, 1 udeblev. De Anmeldte bleve, i
Overeensstemmelse med Forordningen af 22 Martii

Examen Artium

ved Kiøbenhavns Universitet i October 1809.

Vitr. A.

Examensdeputation.

Doctor og Professor Horneman.

Professor Wolf.

Professor Rahbek.

Professor Thorlacius.

Examens Characterer:

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer:													
		Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Lydsk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Lydsk.	Oversættelse af Lydsk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Benzon, Frid. Wilh. Caspar	Schouboes Institut	godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	—	udm. godt.	—	tem. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	
2. Clausen, Henrich Nicolai	Kiøbenhavns Cathedralskole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	godt.	
3. Clausen, Ernst Christian	Schouboes Institut	udm. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	maadelig.	—	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	
4. Flor, Christian	Brendstrups og v. Westens Institut	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	—	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	
5. Hegelund, Jacob	Borgerdydskolen	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	—	godt.	—	tem. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	maadelig.	
6. Holm, Hans Jørgen	Borgerdydskolen	meg. godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	—	meg. godt.	—	tem. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	maadelig.	
7. Høyer, Niels Peter	Borgerdydskolen	meg. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	
8. Jensen, Jens	Borgerdydskolen	godt.	godt.	maadelig.	godt.	—	maadelig.	—	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.	
9. Kofsøed, Jacob	Schouboes Institut	tem. godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	
10. Kolderup, Jan. L. And. Rosenv.	Dimitteret af Cand. Theol. H. A. Plesner	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	
11. Lunding, Conrad Matthias	Kiøbenhavns Cathedralskole	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	udm. godt.	—	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	
12. Matthiesen, Peter Henrich	Kiøbenhavns Cathedralskole	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	—	maadelig.	—	maadelig.	tem. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	
13. Mouriel, Georg Edvard	Borgerdydskolen	godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	—	meg. godt.	—	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	maadelig.	
14. Møller, Peder	Schouboes Institut	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	
15. Nathan, David Albrecht Joseph	Schouboes Institut	meg. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	godt.	—	—	udm. godt.	meg. godt.	
16. Neergaard, Peder Sadolin	Schouboes Institut	godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	
17. Nohros, Frederich	Kiøbenhavns Cathedralskole	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	—	tem. godt.	—	maadelig.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	
18. Rohde, Sylvester Gordius Julius	Kiøbenhavns Cathedralskole	godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	
19. Rottboll, Christian Michael	Schouboes Institut	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	—	maadelig.	—	tem. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	
20. v. Schmidten, Marc. P. S. Holst	Dimitteret af Stud. Juris A. G. Groth.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	udm. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	

I Overensstemmelse med Forordningen af 22 Martii 1805 §. 20 instillede sig til ny Prøve i det Lydsk:

Stort, Marcus Ludvig Privatist fra Kiøbenhavn og erholdt Characteren tem. godt.

End videre have følgende Candidater fra Kiøbenhavns Cathedralskole ved Examen i vedkommende Skoleraads Nærværelse erholdt følgende Characterer i vedtagne Rubriker:

	Historia Philosoph.	Physik.	Naturhistorie.
H. N. Clausen	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
E. M. Lunding	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.
S. G. J. Rohde	godt.	meg. godt.	meg. godt.
P. J. Matthiesen	godt.	godt.	godt.

E x a m e n A r t i u m

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1809.

Vitr. B.

Examensdeputation.

Professør N. E. Kall.

Justitsraad Kierulf.

Justitsraad Schow.

Professør Orsted.

E x a m e n s C h a r a c t e r e r.

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer.													
		Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tydsk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tydsk.	Oversættelse af Tydsk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Pagger, Nicolai	Slagelse Skole	godt.	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
2. Bredsdorff, Jacob Horuemaun	Rykiøbing's Cathedral-skole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
3. Clod, Joachim Gottsche	Odense Cathedral-skole	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	tem. godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
4. Friderichsen, Mathias	Dimitteret af Cand. Theol. J. E. Nasmussen	tem. godt.	godt.	maadelig.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
5. Gartner, Christopher	Dimitteret af Cand. Theol. M. Matthiesen.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
6. Jacobsen, Hans Jacob	Dimitteret af Cand. Theol. J. E. Nasmussen	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
7. Jydtmann, Daniel Henrich	Slagelse Skole	godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
8. Klahn, Johan Peter	Slagelse Skole	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
9. Koss von, Hans Christopher	Dimitteret af Cand. Theol. J. E. Nasmussen.	tem. godt.	godt.	maadelig.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
10. Lemming, Paul	Ryborg Skole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
11. Lerche, Christian Albrecht	Dimitteret af Cand. Theol. Jørgemann.	godt.	godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
12. Lerche, Henrich Georg Flemm.	Dimitteret af Cand. Theol. Jørgemann.	godt.	godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
13. Lund, Johannes Andreas	Slagelse Skole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
14. Povelsen, Povel	Privatist fra Herlufsholms Skole.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
15. Røder, Nicolai Ditlev Amond	Herlufsholms Skole	godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
16. Sandal, Peder	Helsingørs Skole	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
17. Smith, Johannes Lem	Dimitteret af Cand. Juris J. G. Groth.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
18. Stephensen, Jørgen	Helsingørs Skole	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
19. Thriege, Hans Peter	Roeskilde Skole	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
20. Tryde, Claus Schønning	Slagelse Skole	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
21. Wulff, Andreas Nicolai	Roeskilde Skole	m. g. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —

End videre har den fra Odense Cathedral-skole dimitterede J. G. Clod ved seneste Skoleexamen erholdt; i Historia philosoph. meg. godt. Naturhistorie meg. godt. Physik meg. godt; ligeledes er den fra Herlufsholms Skole dimitterede N. D. A. Røder, ved seneste Examen der, bleven tildelt for Physiske Characteren udmærket godt.

E x a m e n A r t i u m

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1809.

Litr. C.

Examensdeputation.

Professor og Ridder: Abr. Kall.

Professor Waldise.

Doctor og Professor P. E. Müller.

Professor Sverdrup.

E x a m e n s C h a r a c t e r e r.

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer.													
		Dansk Stil.	Latin.	Latin Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Eydsk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Eydsk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Eydsk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Arboe, Niels Peter	Dimitteret af Læret ved Søcadet Academie Dec. N. N. Thoring.	tem. godt.	godt.	godt.	—	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	stet.	tem. godt.
2. Baastrup, Peder	Horsens Skole	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	—	godt.	—	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.
3. Birch, Andreas Binding	Dimitteret af Cand. Theol. F. S. Tang	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	maadelig.	—	stet.	—	—	—	—	—	—	tem. godt.	meg. godt.
4. Broch, Niels Christian	Randers Skole	godt.	tem. godt.	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	—	maadelig.	—	—	—	—	tem. godt.	maadelig.
5. Christensen, Hans Thorbjorn	Dimitteret af Cand. Theol. F. S. Tang	meg. godt.	meg. godt.	maadelig.	godt.	—	tem. godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	godt.
6. Estrup, Christen	Randers Skole	tem. godt.	meg. godt.	maadelig.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	tem. godt.
7. Haagen, Christian Wilhelm	Dimitteret af Cand. Philos. A. Rabell	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	—	godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	tem. godt.
8. Heiberg, Johan Ludvig	Dimitteret af Cand. Theol. G. E. Basse	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	meg. godt.	—	—	—	—	—	—	meg. godt.	udm. godt.
9. Hoeg, Jeremias Müller	Randers Skole	tem. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	—	—	—	—	—	—	meg. godt.	godt.
10. Jørgensen, Hans	Horsens Skole	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	—	godt.	—	tem. godt.	—	—	—	godt.	tem. godt.
11. Juhl, Carl Friderich	Dimitteret af Cand. Theol. J. Buschmann	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	maadelig.	maadelig.	—	—	—	—	—	—	godt.	maadelig.
12. Jørgensen, Peter Friderich	Dimitteret af Magister G. Jørgensen	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	—	maadelig.	—	—	—	—	—	—	godt.	fritagen.
13. Kierumgaard, Frid. Wilh. Aug.	Randers Skole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	—	—	—	—	—	—	maadelig.	tem. godt.
14. Knuth, Cai Ernst Christ. Ulrich	Dimitteret af Cand. Philos. P. E. Schionfeldt	tem. godt.	maadelig.	godt.	godt.	—	maadelig.	—	—	—	—	—	—	godt.	tem. godt.
15. Koefoed, Hans Georg	Nalborg Cathedral-Skole	godt.	meg. godt.	maadelig.	godt.	—	godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	meg. godt.
16. Lacour, Peter David	Dimitteret af Cand. Theol. G. Nyboe	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	—	maadelig.	—	—	—	—	—	—	godt.	godt.
17. Lillienfeld, Carl Gustav	Horsens Skole	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	—	—	meg. godt.	—	—	—	—	udm. godt.	tem. godt.
18. Müller, Johan Ernst	Randers Skole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	—	—	—	—	—	—	udm. godt.	tem. godt.
19. Præm, Hans Jørgen Obel	Nalborg Cathedral-Skole	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	udm. godt.	meg. godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	tem. godt.
20. Rosenorn, Leopold	Dimitteret af Cand. Theol. P. J. Sundorph	godt.	godt.	tem. godt.	—	—	meg. godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	godt.
21. Schmidt, Christ. Frid. Jac.	Dimitteret af Stud. Juris K. G. Groth	meg. godt.	udm. godt.	tem. godt.	meg. godt.	—	tem. godt.	—	—	—	—	—	—	godt.	tem. godt.
22. Zeise, William Christopher	Dimitteret af Cand. Theol. G. E. Basse	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	—	—	—	meg. godt.	—	—	—	—	godt.	tem. godt.

E x a m e n A r t i u m

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1809.

Vicr. D.

Examensdeputation.

Justitsraad og Ridder Bugge.

Professor og Ridder Treschow.

Professor Engelstoft.

Professor J. Møller.

E x a m e n s C h a r a c t e r e r :

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer:													
		Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tydsk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tydsk.	Oversættelse af Tydsk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Bendtsen, Berndt	Dimittet af Cand. Theol. S. S. Laurberg	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	maadelig.	— —	maadelig.	meg. godt.	godt.	godt.	tem. godt.
2. Bierregaard, Henrich Ancher	Christiania Cathedralskole	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.
3. Bjørnstad, Peter	Christiania Cathedralskole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.
4. Boye, Peter Christian	Erondhiems Cathedralskole	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	— —	udm. godt.	— —	— —	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
5. Børling, Hans Christian	Dimittet af Cand. Theol. S. S. Laurberg	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	godt.	maadelig.	maadelig.	tem. godt.	tem. godt.
6. Cornisch, Johan Christoffer	Christiania Cathedralskole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.
7. Guldberg, Egaert Christoffer	Dimittet af Cand. Theol. J. L. Rasmussen	udm. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	maadelig.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.
8. Hylke, Rasmus Christian	Dimittet af Cand. Theol. N. C. Ørskov	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	tem. godt.
9. Hørs, Salomon	Dimittet af Cand. Theol. J. N. Dampé	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	maadelig.	tem. godt.
10. Hirsch, Henrich Calmeier	Christiania Cathedralskole	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	godt.
11. Jørgens, Hans Jørgen	Dimittet af Cand. Theol. J. L. Rasmussen	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	godt.	— —	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.
12. Klauemann, Gregorius Nicolaj	Dimittet af Cand. Theol. L. Kiøder	tem. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.
13. Lassen, Albert Peter	Christiania Cathedralskole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	udm. godt.	meg. godt.	maadelig.	godt.
14. Nøregaard, Anders	Dimittet af Cand. Theol. J. A. Jensen	godt.	godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	tem. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.
15. Njong, Henrich Gyntelberg	Dimittet af Cand. Theol. F. S. Tang	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	maadelig.	— —	godt.	tem. godt.	maadelig.	godt.	tem. godt.
16. Reiff, Jacob Friderich	Dimittet af Cand. Philos. N. J. Knudsen	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —	udm. godt.	— —	meg. godt.	— —	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.
17. Riise, Jacob	Dimittet af Cand. Theol. S. S. Laurberg	meg. godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.
18. Schyds, Jens	Bergens Cathedralskole	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	— —	godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.
19. Stadfeldt, Asgeyr Johnsen	Islands Skole	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —	— —	— —	— —	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —
20. Thiele, Friderich Wilhelm	Dimittet af Cand. Philos. S. S. Thiele	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	godt.

End videre havde, efter Skrivelse fra Skoleraadet ved Christiania Cathedral - Skole til Decanus i det philosophiske Facultet, følgende Candidater fra bemeldte Skole ved Examen i vedkommende Skoleraads Nærværelse, erholdt følgende Characterer i vedtagne Rubriker:

	Physik.	Naturhistorie.	Anthropologie.	Engelsk.
Bierregaard, Henrich Ancher	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
Bjørnstad, Peter	meg. godt.	godt.	godt.	— —
Cornisch, Johan Christoffer	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
Hirsch, Henrich Calmeier	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	— —

1805; fordeelte under 4 Examenſdeputationer, ſaaledes, ſom hoſſøiede Tabeller A. B. C. D. viſe; dog med den Forſkjæl, at Navnene paa de Udeblevne og paa de Ikke-Antagne her ere forbi-
gaaede.

Examen med de tilſtedeværende Candidater begyndte Fredagen den 20 October, og fortsattes derefter ſkriftlig og mundtlig paa den i Forordningen §. 11 — 18 foreſkrevne Maade.

Den Deputation, hvis Medlemmer nævnes paa den med Lit A. betegnede Liſte, havde Direc-
tionen for denne Gang overdraget at opgive Penſa og Themata til de ſkriftlige Udarbeideller. Diſſe Opgaver vare for de forſkjællige Rubriker følgende:

1. I Moderemaal.

At forklare, hvorledes Klid medfører ſin egen Belønning, Eſterladenhed ſin egen Straf.

2. Oveſættelse af Latin paa Danſk.

(Af Livii Hiſtor. Lib. IX Cap. 17.)

Quærere libet, quinam eventus Romanis rebus, ſi cum Alexandro Magno foret bellatum, futurus fuerit. Ut duces comparemus, haud equidem ahnuo, egregium ducem fuiſſe Alexandrum; ſed clariorem tamen eum facit, quod adoleſcens in incremento rerum, nondum alteram fortunam

Universitets og Skole = Annaler. 1809. 2 B. ¶

expertus, decessit. Ut alios reges clatos duces-
que omittam, magna exempla casuum humano-
rum, Cyrutti, quem maxime Græci laudibus
celebrant, quid nisi longa vita, sicut magnum
Pompeium, vertenti præbuit a) fortunæ. Ducēs-
de Romanos recensebo, cum quibus Alexandro
fuisset bellandum, Valerium Corvum, Papirium
Cursorem, alios? Horum in quolibet, tum in-
doles eadem, quæ in Alexandro, erat animi in-
genliq̄ue, tum disciplina militaris, jam inde ab
institis urbis per manus tradita, b) *in artis*, per-
petuis præceptis ordinatæ, modum venerat c).
Denique non cum Dario sibi rem esse dixisset,
quem inter purpuram atque aurum, fortunæ suæ
apparatibus oneratum, prædam verius quam hos-
tem, incruentis devicit.

a) præbuit i. e. exposuit.

b) *per manus tradita* der var gaaet fra Haand til
Haand.

c) *in artis modum venerat*, var bleven som en Kunst.

3. Oversættelse af Dansk paa Latin.

Endre vigtig er det for ethvert dannet a)
Menneske, tidligen at vænnes til at følge rigtige

a) *cultus*.

og bestemte Grundsætninger b). Derved bliver han retskaffen i sin Wandel, duelig i sine Føretninger, selvstændig c) og uafhængig af Mængdens Dom. Man fortæller, at Polyklet på een og samme Tid udarbejdede tvende Billedstøtter; en efter Mængdens Smag, en anden efter Konstens Regler. I den første indrettede, forandrede og omdannede han alt efter de flestes Tilskuers Lykke; den anden søgte han at give al den Guldkommenhed, som egen Tænkning b) og Konstens Love syntes at tilsiige. Da begge Arbejder bleve fremsatte til offentlig Skue, beundrede hvert Kyndig det ene, men fandt det andet forvehdet og latterligt. Ved at høre disse Domme, sagde Polyklet: hvad I lasse, er anbragt efter Mængdens Raad; hvad I rose, er mit eget Værk.

a) rationes.

b) sui iudicii.

c) meditatio.

4. Oversættelse af Dansk på Tydsk.

Intet synes lettere end at overtude sig om, at det ei vilde være godt, om vi forud vidste vor Skjæbne i Verden, og dog bliver det Onske, at kjende sin Skjæbne, for de fleste Mennesker et b

hageligt Ønske. De selv samme, som om Morgen
 nen med fuld Overbeviisning troede, at det var en
 Begjærning af Himlen, ikke forud at see sin Lykke
 og Ulykke, ønske ofte om Aftenen, at det For-
 hæng, ved hvilket Fremtiden har skjult sig for vore
 Øine, maatte falde bort, og deres Skjæbne paa een-
 gang fremstille sig for dem. Formodentligen avler
 Egenkjærlighed denne Lyst a), og Stolthed og Gjer-
 righed vedligeholder b) den; dog kunne ogsaa mange
 gode Drifter frembringe dette Ønske hos os. At-
 traæ efter at blive lykkelige er en uundværlig Deel
 af vor Natur, og Attraæ efter at gjøre andre lyk-
 kelige er en retskaffen Mand's ædleste Belyst; men
 begge kunne ofte forlede os til det Ønske, forud at
 vide vor Skjæbne.

a) Lyst, Verlangen.

b) vedligeholde, erhalten.

5. Oversættelse af Dansk paa Fransk.

Det tilkommer ikke os elendige a) Mennesker
 at hævne Himmelens Sag, og paatage os dens
 Tare b). Myrterne paa en Mark myrde c) hinan-

a) det tilkommer os, c'est à nous.

b) Tare, interets.

c) myrde, égorger.

den ikke til Vre for Markens Ejer; de nyde i Fred de Goder, de skyldte ham. Gudernes første Egenskab er Godhed. Deres sande Fjender ere Forsølgerne, siden de berøve dem deres sidste Fornoielse, den, at tilgive Skrøbelighed.

a) Egenskab, attribut.

6. I Religionen.

a) Af den kristelige Religionslære.

- 1) Hvilke ere den menneskelige Aands høje Fortrin, som udmærke os fra de ufornuftige Dyr, og de vigtigste Pligter mod os selv og andre i Henseende til disse?
- 2) At fremsætte de vigtigste Begjæringer, som vi have Jesu Religion at takke for, fornemmelig i Henseende til 1) vor moralske Forbedring, 2) den dermed forbundne Selvberoligelse.

b) Af den bibelske Historie.

At udbille Hovedtrækkene af Jesu ophøiede-Character.

7. I Historien.

a) Af den ældre.

- 1) Exponere historiam certaminis de hegemo

nia (s. principatu Græciæ) inter Spartam & Athenas,

- 2) Enarretur historia dissensionum in civitate Romana inter Patricios & Plebejos.

b) Af den nyere.

- 1) Den protestantiske Religions Indførelse i England.
 2) Om Trediveaarskrigens Indflydelse paa Tydsklands politiske og religiøse Forsatning.

8. I Arithmetik og Geometrie.

- 1) Hvad forståes ved to eller flere Tals fælles Maal; hvorledes findes det største fælles Maal for Tallene: 65856 og 77616; ligesaa for 385 og 663, om de have noget? og hvad nyttig Anvendelse kan heraf gøres paa Brøkfregningen?
- 2) Dersom den danske Fod indeholder 139,13 af de samme Deele, af hvilke den hamborgske Fod indeholder 127, hvor mange hamborgske Fod udgjøre da 400 danske, og omvendt hvormange danske Fod udgjøre 400 hamborgske?
- 3) At drage en Tangent til en Cirkel
 1) fra et givet Punct i Cirkelens Peripherie;
 2) fra et Punct udenfor samme;
 med tilføjet Bevis for det Forlangtes rigtige Udførelse.

4) at bevise, at to Triangler ere ligedannede, naar alle Sider ere proportionerede. Grundene for de enkelte Sætninger angives i Korthed.

I Henseende til Orden og Opsyn forholdtes, i Overensstemmelse med Forordningen, paa samme Maade, som de foregaaende Aaringer.

Til at føre det umiddelbare Opsyn under de skriftlige Prøvers Udarbeidelse, vare af de forskjellige Deputationer valgte følgende Inspektorer: Candidati Theologiæ N. F. S. Grundtvig, J. L. Rasmussen, C. P. Køber, Esfendrop og Ehaning; Studiosi J. G. Adler, H. R. Videbech og Clausen.

Af de 84, som havde indstillet sig til den skriftlige Prøve, blev 1 ikke stædet til den mundtlige Examen. Af de øvrige 83 vare 36 dimitterede fra offentlige Skoler; 47 private Instituter eller af Privatlærere.

Fra offentlige Skoler vare dimitterede:

Kjøbenhavn	•	•	•	•	5
Roeskilde	•	•	•	•	2
Slagelse	•	•	•	•	5
Helsingør	•	•	•	•	2
Herlufsholm	•	•	•	•	1
Odense	•	•	•	•	1
Nyborg	•	•	•	•	1
Nykjøbing	•	•	•	•	1
Randers	•	•	•	•	5
Horsens	•	•	•	•	3
Aalborg	•	•	•	•	2

Christiania	'	'	'	'	5
Bergen	'	'	'	'	1
Tronhiem	'	'	'	'	1
Island	'	'	'	'	1

Privatdimitterede vare:

fra Secret. Schouboes Institut	'	'	'	'	7
— Borgerdydsstolen	'	'	'	'	5
— Brendstrups & Westens Institut	'	'	'	'	1
af Privatlærere	'	'	'	'	34

Blandt fornævnte 83 Candidater havde 4 ikke angivet Græsk, 52 ikke Hebraisk, 5 ikke Arithmetik, 7 ikke Geometrie a), 1 ikke Tysk og Fransk b), 2 prøvedes ikke i Religion c). Udfaldet af de denne Gang blandt academiske Borgere optagne Dimittenders samtlige Examensprøver erfares af højsøiede Censurlister (A. B. C. D.), hvoraf Resultaterne til lettere Oversigt ere samlede i vedføiede Tabel A. Det viser sig deraf, at af

a) Næmlig 5 fra Slagelse, 1 fra Island og 1 Privatist fra Fredericia. Paa første Sted bestaer endnu den gamle Skoleindretning og Underviisning i Mathematick er følgerigen der endnu ikke indført. De to sidste Dimissi havde ifkun havt en kort Forberedelse i dette Sag.

b) Næmlig den fra Islands Skole Dimitterede, hvor Underviisning i disse Sprog først ved hans Afgang fra Island i Aaret 1807 var begyndt at indføres.

c) Fordi disse bekjende sig til den jødiske Religion.

A.

Characteret.

Sag.	Udmærket godt.	Meget godt.	Godt.	Temmelig godt.	Moderat ligt.	Glet.	Tilfam- men.
Dansk	10	22	35	16			83
Latin	12	23	33	13	2		83
Latinſt Stil	7	13	22	28	13		83
Græſt	16	21	27	12	3		79
Hebraiſt	9	9	6	6	1		31
Sydſt	6	14	23	26	11	2	82
Frantſt	3	11	21	32	13	2	83
Religion	9	18	39	14	1		81
Geographie	23	31	15	9	5		83
Hiſtorie	15	25	22	15	6		83
Arithmetik	8	9	27	21	9	4	78
Geometrie	8	15	19	25	8		75 a)
Tilſammen	126	211	289	217	72	8	923

a) En af Dømmendeene ſed i Geometrien det ene Spørgſmaal ubſvaret.

[The text in this block is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a dense block of text, possibly a list or a series of entries.]

923 Characterer faldt 626 paa de 3 første Klasser (Ug. Mg. G.) og 297 paa de tre sidste (Eg. Maad. Slet) og at Rubriken Godt af dem alle er den meest talrige. Af de samtlige Dimittender, som indstillede sig saavel til de mundtlige som skriftlige Prøver, udmærkedes, i Overensstemmelse med Forordningens §. 24, i første Klasse Jacob Hornemann Bredsdorff fra Nykjøbing Cathedralsskole, hvilken tildeeltes Universitetets Priismedaille i Sølv; i anden Klasse: Janus Lauritz Andreas Rosenvinge Kolderup, dimitteret af Cand. Theol. U. A. Plesner, og Peder Møller fra det Schouboeske Institut; i tredje Klasse: Henrich Nicolai Clausen fra Kjøbenhavns Cathedralsskole og Poul Lemming fra Nyborg Skole. Til ifølge Forordningens § 20, i visse Rubrikker at aflægge ny Examen efter et heelt Aars Forløb forpligtedes 3, og til lignende Prøve efter et halvt Aar 10.

Efter tilendebragt Examen og Inscription blev de nye academiske Børgeres Optagelse paa den i Forordningen §. 24 foreskrevne Maade den 10de November paa Universitetsfesten til Erindring om den danske Kirkes og Højskoles Reformation, hvilken Solennitet ogsaa denne Gang foregik i Regentkirken, af daværende Decanus i det philosophiske Facultet, Professor Waldike, høitideligen bekiendtgjort. Den sædvanlige latinste Tale holdt

tes af Professor M. H. Borneman, og handlede om Retfærdighedens Natur og Virkninger. Til Høitideligheden var Indbydelsen skeet ved et latinſt Program af samme Forfatter: *de fundamentis & instituto juris universalis a*).

2) Ny Prøve i October 1809 for dem, ſom, i følge Forordningen angaaende Examen Artium §. 20 vare forpligtede til at underkaſte ſig en ſaadan i viſſe Rubriker.

Blandt dem, ſom i Eſteraaret 1808 havde indſtillet ſig til Examen, var, i Overeensſtemmeſe med Forordningens § 20, Andreas Bang forpligtet til ved Exam Art. i Eſteraaret 1809 at underkaſte ſig ny Prøve i Franſk. Bemeldte A. Bang udeblev. Derimod indſtillede ſig af de 5, ſom i Foraaret 1809 havde underkaſtet ſig nye Prøver uden at erholde forbedret Character i vedkommende Fag, 3, nemlig M. L. Hjorth, A. C. Hviid og L. Holſt b); ligeledes den i Foraaret 1809 dimitterede G. D. Reventlov, ſom, i følge Forordningens §. 20, efter et halvt Aars Forløb ſkulde

a) Begge ere anmeldte i Kiøbenhavnſke lærde Eſterretninger for 1809. No. 52.

b) De tvende andre, nemlig B. Curtz og J. Lindensblad, udeblevne.

underkaste sig ny Prøve i det Franske, og H. B. Helm, som ved Examen Artium i Eстераaret 1808 havde forsømt at angive Hebraisk.

Udfaldet af Censuren over de af ovennævnte 5 Examinander aflagte skriftlige og mundtlige Prøver var følgende:

I Græsk.

Lorents Holst — Temmelig godt.
Characteren een Grad forbedret.

I Hebraisk.

Hans Bredahl Helm — Godt.

I Tydsk.

Marcus Ludvig Hiorth — Tem. godt.
Characteren een Grad forbedret.

I Fransk.

Frederich Ditlev Reventlov — Tem. godt
Characteren een Grad forbedret.

I Religion.

Andreas Christian Hviid — Tem. godt.
Characteren een Grad forbedret.

I Historie.

Andreas Christian Hviid — Godt.
Characteren to Grader forbedret.

5. Povel Holst, — Laudabilis & publ. enc.
ornat.
6. abfuit.
7. Ad. Joach. Ross, — Laudabilis.
8. abfuit.
9. Peter Lor. Ingerslev, — Haud illaud.
10. Frederich Fabricius, — Haud illaud.
11. Joh. Clasen Rosen, — Haud illaud.
12. abfuit.

Den 9 October.

1. Joh. Henr. Lybring Fog, — Haud illaud.
2. Joh. Henr. Falkenthal, — Haud illaud.
3. abfuit.
4. Frd. Bonaventura Krüger, — Haud illaud.
5. Ludvig Fasting, — Laudabilis.
6. abfuit.
7. Henr. Jessen, — Haud illaud.
8. Nic. Fritz, — Laudabilis.
9. abfuit.
10. Nathan Bendix Koppel, — Haud illaud.
11. Jørg. Steenberg, — Laudabilis.
12. Owe Wangenstein Messel, — Laudab.
13. afvilst.

Den 10 October.

1. Joh. Carl Hauch, — Laudabilis & publ.
enc. ornatus.

2. Andr. Claus Wedel, — Laudabilis & publ. enc. ornat.
3. Ditmar Rahrz, — Laudabilis.
4. Christ. Rudolph Kierulf, — Haud illaud.
5. Laurent Jess. Holm, — Laudabilis & publ. cun. ornat.
6. Math. Pet. Otto Konsholt, — Laudab.
7. abfuit.
8. Jacob Samuel Hertel, — Laudabilis.
9. Wilh. Rudolph. Dichmann, — Laudab. & publ. enc. ornat.
10. Jesper Peter Birch, — Laudabilis.
11. Peter Holter Juel, — Laudabilis.
12. Salve Salvesen — Haud illaud.
13. Joh. Peter Boye, — Laudabilis.

B. Philologisk Prøve.

Den 4 October.

1. Andreas Tillinge, — Haud illaud.
 2. Mads Michael Hastrup, — Haud illaud.
 3. Andreas Hald, — Haud illaud.
 4. Ludvig Daae, — Haud illaud.
 5. Egid. Ludvig Langberg, — Laudabilis.
 6. Ernst Joh. v. Ditten, — Laudabilis.
 7. John Johnsen, — Haud illaud.
 8. abfuit.
 9. Samuel Samuelsen, — Laudabilis.
 10. Nathan Bendix Koppel, — Laudabilis.
- Universit. og Skole = Annaler. 1893. 2. B. Q

Den 7 October.

1. Frid. Ditlev Reventlov, — Laudab.
2. Matth. Georg Peter Kepholtz, — Laud.
3. Bernh. Henr. Wilkens, — Laudabilis.
4. Joh. Jacob Prætorius, — Laudabilis.
5. abfuit.
6. Carl Ulr. Jacobsen, — Laudabilis.
7. abfuit.
8. Fred. Ern. Frisch, — Laudabilis.
9. Rasmus Rasmussen, — Laudabilis.
10. J. Christ. Lorentzen, — Haud illaud.
11. abfuit.

Den 11 October.

1. Andreas Bang, — Laudabilis.
2. Matth. Gottzsche, — Haud illaud.
3. Henr. Gottzsche, — Haud illaud.
4. abfuit.
5. Johan. Gotschalch Claudi, — Haud illaud.
6. Bendt Curtz, — Non contem.
7. Thomas Christopher Bødcher, — Non, contem.
8. abfuit.
9. Nic. Petersen, — Haud illaud.
10. Peter Petersen, — Laudabilis.
11. abfuit.

Af dem som nu havde aflagt begge Prøver, befandtes følgende 9, at have gjort sig værdige til offentlig Berømmelse, hvilke derfor bleve indkaldte for Censorerne og berømmede, nemlig:

1. Nicolai Clausen Bagge.
2. Johan Carl Hauch.
3. Lars Jess Holm.
4. Wilh. Rud. Dichman.
5. Christ. Tobias Platon.
6. Jørgen Jørgensen.
7. Anders Claus Wedel.
8. Johannes Matthias Hansteen.
9. Povel Holst.

3. Theologisk Embedsexamen.

Den 10 October.

1. Jørgen Holger Andreas Jungersen. En Søn af Provst Jungersen, fød i Gjerding i Viborg Stift 1788, blev Student 1805 — *Laudabilis*; *specimen scriptum præcipua laude dignum*.
2. Andreas Lorenzen Schram. En Søn af afd. Kobbersmed Schram, fød i Bergen 1785, blev Student 1804 — *Laudabilis*.
3. Johannes Peter Balchen. En Søn af Bøgtmester Balchen, fød i Bergen 1782, blev Student 1801 — *hau illaudabilis*.

Den 12 October.

4. Jens Brix. En Søn af Landmand Brix, fød i Kierbye ved Randers 1781, blev Student 1805 — Laudabilis & quidem egregie.
5. Poul Hassing Mørch. En Søn af Pastor Mørch, fød i Ferslev 1786, blev Student 1804 — Haud illaudabilis.
6. Immaturus.

Den 13 October.

7. Nicolai Roth Heyerdahl. En Søn af Sørenskriver Heyerdahl, fød i Guldbrandsdalen 1785, blev Student 1804 — Laudabilis.
8. Rasmus Parelius. En Søn af Kjøbmand Parelius, fød paa Hitterøen ved Tronhiem 1787, blev Student 1805 — Laudabilis inprimis ob Specimen scriptum.
9. Carl Frederich Vorbauer. En Søn af Skomagermester Vorbauer, fød i Christiania 1780, blev Student 1799 — Laudabilis, inprimis ob Specimen scriptum.

Den 14 October.

10. Peter Thyrriisen Bøggild. En Søn af Kjøbmand Bøggild; fød i Aarhus 1782, blev Student 1800 — Non contemnendus.

11. Anastasius Nees. En Søn af Kjøbmand Nees, fød i Odense 1775, blev Student 1793 — Non contemnendus.

4. Juridisk Embedsexamen.

A. Theoretisk Prøve.

a. Latinisk.

Den 13 October.

1. Frederik Lowzow. En Søn af Kammerherre Lowzow, Storkors af Dannebrog, fød 1788, blev Student 1805 — Laudabilis.
2. Christian Jacob Cosmus Bræstrup. En Søn af Doctor Medicinæ Bræstrup, fød 1789, blev Student 1806 — Laudabilis.
3. Niels Leth Schionning. En Søn af Statsraad Schionning, fød 1783, blev Student 1802 — Laudabilis.

Den 14 October.

4. Knud Gottfried Groth. En Søn af Præsten Groth i Holstebro, fød 1785, blev Student 1805 — Laudabilis.
5. Eddard Lutein. En Søn af Grosserer P. Lutein 1788, blev Student 1805 — Haud illaudabilis.
6. Johannes Gruner. En Søn af Præsten Grun

ner til Drølev og Salberg, fød 1789, blev Student 1806 — Laudabilis.

Den 16 October.

7. John Carl Johnsen. En Søn af Directeur og Generalkasserer ved Adressecontoiret, Axel Johnsen fød 1787, blev Student 1804 — Haud illaudabilis.
8. Johannes Georg Bentzen. En Søn af Kammerraad og Renteskriver Bentzen, fød 1789, blev Student 1806 — Laudabilis.
9. Frank Due Bradt. En Søn af afd. Procurator Bradt, fød 1787, blev Student 1806 — Haud illaudabilis.
10. Frederik Riis. En Søn af Kjøbmand Riis i Christiania, fød 1789, blev Student 1806 — Laudabilis.

b. Dansk.

1. Michael Treschow. En Søn af Conferentsraad Treschow — Ei ubevem.
2. Lauris Villads Hansen, fød 1785 — Bevem.
3. Hans Erik Colding Saabye. En Søn af Forligelsescommissair Saabye, Forvalter ved Grevsfabet Frysensborg, fød 1788 — Bevem.
4. Jonas Schanche Kielland. En Søn af

Grosserer Kielland i Stavanger, fød 1791 —
Beqvem.

Den 20 October.

5. Johannes Michael Roefoed (Copiist i Kjøbenhavn's Forligelsescommission). En Søn af afd. Styrmand Roefoed fød 1784 — Beqvem.
6. afvist.
7. afvist.
8. Niels Claus Mynster. En Søn af Sognepræst Mynster til Godstrup og Syv Menigheder fød 1791 — Beqvem.

Den 21 October.

9. Hans Junghans Woydemann. En Søn af Forligelsescommissair Woydemann, Veier og Maaler i Colding, fød 1789 — Beqvem.
10. Johan Christian Schrøder. En Søn af Strædermester Schrøder, fød 1792 — Ubeqvem.

B. Practisk Prøve.

a) Candidati Juris.

1. Johan Frederich Brieghel (Ex. theor 23 Jan. 1796 Haud illaud). — Laudabilis.

2. Peder Wilchen Heiberg (Ex. theor. 19 Apr 1805 Haud illaud.). — Laudabilis.
3. Carl Meincke (Ex. theor. 17 Jun. 1807 Laud.) — Laudabilis.
4. Rasmus Roulund (Ex. theor. 20 Oct. 1806 Laud.). — Laudabilis.
5. Jacob Stendrup (Ex. theor. 19 Oct. 1808 Laud.). — Haud illaudabilis.
6. Johan Henrich Gyldenfeldt (Ex. theor. 21 Jun. 1809 Laud.). — Haud illaud.
7. Christopher Foss (Ex. theor. 19 Oct. 1808 Laud.). — Haud illaudabilis.
8. Anton Carl Luplau (Ex. theor. 18 Oct. 1808 Haud illaud.). — Non contemnendus.
9. Johan Christopher Wilbrecht (Ex. theor. 17 Apr. 1809 Laud.). — Haud illaud.
10. Johannes Edvard Peter Hiort (Ex. theor. 17 Apr. 1809 Laud.). — Haud illaud.
11. Edvard Lutein — Haud illaudabilis.
12. Christian Jacob Cosmus Bræstrup — Laudabilis.
13. Frederich Riis — Haud illaudabilis.

b. Examinati Juris.

1. Lauritz Willads Hansen — Vel.
2. Hans Erich Colding Saabye — Vel.
3. Johannes Michael Roesfoed — Temmelig vel.

4. Hans Junghans Woydemann — Vel.
5. Henrich Alexander Petersen — Vel.
6. Nicolai Christian Klincher (Ex. theor. 24 Jun. 1809 Beqvem) — Temmelig vel.
7. Frederich Wilhelm Thorsteinsen (Ex. theor. 25 Apr. 1807 Beqvem) — Temmelig vel.

5. Medicinsk Examen.

(Fortsat fra disse Annal. 1808. 2 B. S. 211)

Den 21 December 1808.

1. Christian Schmidt. En Søn af Gaardejer Schmidt, fød paa Gaarden Strøm ved Drammen 1785, blev Student 1801 — Laudabilis.
2. Christian Horrebom Homann. En Søn af Præsten Homann, fød paa Præstegaarden Hammer i Sjælland 1783, blev Student 1802 — Haud illaudabilis.

6. Pharmaceutisk Examen.

(Fortsat fra disse Annal. 1808 2 B. S. 212)

Den 22 December 1808.

1. Jacob Frederich Christian Synchenberg. En Søn af afd. Bogholder Synchenberg ved det asiatiske Compagnie, fød i Kjøbenhavn 1788 — Haud illaudabilis,

Den 14. Marts 1809.

2. Johan Carl Steinman. En Søn af Capitaine lieutenant Steinman, fød i det Hanoverste 1732 — Laudabilis.

Den 23 Marts.

3. Frederich Lassen. En Søn af afd. Pastor Lassen, fød i Qvendrup i Fyen 1787 — Laudabilis.

Den 13 April.

4. Johan Heinrich Ackermann. En Søn af Apotheker Ackermann, fød i Tronhiem 1785 — Haud illaudabilis.

Den 5 Maj.

5. Friderich Nicolai Hansen. En Søn af forhenværende Rector i Viborg, Professor Hansen, fød i Viborg 1787 — Haud illaudabilis.

Den 8 Junii.

6. Johan Lorenz Tychsen. En Søn af afd. Rector og Apotheker Tychsen, fød i Kongsborg 1789 — Laudabilis, og udmærkede sig ved sine Svar.

Den 1 Juli.

7. Johan Klopstock Hieß Biehl. En Søn af Lieutenant Soldcontrollør Biehl, fød i Slesvig 1777 — Haud illaudabilis.

Den 11 August.

8. Immaturus.

Den 25 August.

9. Adam Helms. En Søn af Apotheker Helms, fød i Horsens 1786 — Laudabilis.

Den 14 September.

10. N. P. Mejer, En Søn af Parykmagermester Mejer, fød i Kiøbenhavn 1786 — Laudabilis.

Den 11 October.

11. Herman Ørsted. En Søn af Apotheker Ørsted, fød i Rudkøbing 1786 — Haud illaudabilis.

Den 19 Octobee.

12. Sophus Christian Seidelin. En Søn af Kirkeværger Seidelin, fød i Odense 1787 — Laudabilis.

Den 1 November.

13. Peter Falles Dvire. En Søn af Byfoged Dvire, fød i Molde 1788 — Laudabilis.

Den 25 November.

14. Anfer Christian Laurberg. En Søn af Goldskriver Laurberg, fød i Standerborg 1786 — Haud illaudabilis.

Den 19 December.

15. Carl Struve. En Søn af Dr. Med. Struve, fød i Oldenburg i Wagrien 1785 — Laudabilis

V. Privatinscriberede

i Maret 1809.

Den 27de Febr. Christian Bøye civis Univ. Göttingens. (Hvad Landsmand, er ei anmeldt.)

Den 23 Debr. Bengt Magnus Holmer, Mag. Philosoph. ved Univ. i Lund.

VI. Academiske Høitideligheder.

Reformationsfesten. S. ovenfor S. 233 f.

VII. Blandede Efterretninger.

Efter allernaadigst Tilladelse havde en Deputation fra Kjøbenhavns Universitet, bestaaende af dets Rector og de fire Faculteters Decaner Audients hos Hendes Majestæt, Dronningen, Søndagen den 12 Novbr. I en kort Tale aflagde Rector Magnificus paa Universitetets Vegne dets allerunderdanigste Lyfonskninger til Hendes Majestæts Tronbestigelse, og udbad sig Hendes Majestæts allerhøieste Bevaa'genhed imod Universitetet. Hendes Majestæt, Dronningen, behagede i de naadigste Udtryk og med den Hende ejendommelige Blidhed at forsikre Universitetet om sin Yndest.

(Af den danske Stadstidende. Novbr. 1809. No. 109.)

Ifølge Kongelig allernaadigst Resolution af 6 Octob. d. A. saaledes lydende:

” Trinitatis Kirke bør udbetales Erstatning for alt, hvad den lidte Skade overskriger 2 p. Cr. af den højeste Assurance-Summa 50000 Rld., da Vor Resolution af 11 Jan. d. A. bestemmer: at Bygningernes Vurderingssum kun skal lægges til Grund for Beregningen af den Deel af Skaden, som Ejerne selv skulle bære i de Tilfælde, hvor Ejerne ikke have taget

fuld Assurance, eller den, højeste Assurance de kunde faae. ”

har Universitetet for den Trinitatis Kirke ved Bombardementet paaførte Skade af Brandassurancen erholdet udbetalt 1350. Rd. a)

Under 8 Decbr. 1809 har Hs. Mæt. allernaadigst confirmeret en mellem Universitetet, som Beneficiarius, og 5 tiendeydende Gaard, og Jordbrugere i Herlov Sogn, Kjøbenhavns Amt i Sjælland, nemlig Grosserer Johan Schartou for Hartkorn 8 Tdr. 2 Skpr, Sognefoged Morten Andersen for Hartkorn 12 Td. 4 Skp. 1 Fdr. 1½ Alb. Johan Olsen for Hartkorn 8 Td. 1 Fdr. 2 Alb. forhenværende Byfoged Bidsted for Hartkorn 8 Td. 5 Skp. 1 Fdr. 2½ Alb. og Christen Pedersen for Hartkorn 4 Tdr., i alt 41 Tdr. 4 Skp. 1 Fdr. indgangen Forening om en vis aarlig Afgift, istedetfor at svare Universitetet den samme af disse Gaarde tilkommende Kirketiende in natura, saaledes at bemeldte Gaard, og Jordbrugere i Herlov Sogn og deres Efterkommere, fra Aar 1809 iberegnet, for bestandig overdrages deres Kirketiende af foransførte Hartkorn imod en aarlig Afgift af 7 Skpr. Byg af hver Tønde Hartkorn, at de

a) Jonsf. disse Annal. 1 B. S. 265 Tab. B.

regnes til og betales med Penge paa Universitetets Bogholdercontoir i Kjobenhavn paa den Maade og under de Vilkaar, som i den Kgl. Indbydelse af 18 Marts 1796 S. 1 og 7 ere fastsatte. Foruden denne aarlige Afgift og tillige med samme betale Yderne selv i Proportion af Hartforret alle ordentlige eller overordentlige Skatter og Afgifter, som enten allerede ere eller herefter allernaadigst maatte vorde paabudne, bemeldte Tiende eller Universitetet som dens Ejer vedkommende, uden Byrde eller Udgift for sidsmeldte i nogen navnlig Maader; og dersom Sogemaal mod naerbaerende eller efterkommende Tiendendere om Foreeningens mislige Opfyldelse skulde foranlediges, blive disse tillige pligtige at betale alle Universitetet forarsagede Omkostninger skadesløs i alle Maader.

I Aaret 1808 bleve paa Universitetets Gods udstædte 79 Arvefæsteskjoder; i Aaret 1809 50 a). Paa Communitetets Gods ere i alt udstædte til Gaardbeboere, nye 30, gamle 41, ialt 71; til Huusbeboere, nye 26, gamle 26, i alt 52, til sammen Gaard- og Huusbeboere 123. Derefter staae tilbage paa dette Gods 67 Gaardmænd og

a) Jfr. disse Annal. 1807. 1 B. S. 271 f.

36 Huusmænd, til hvilke Arvefæsteskjoder endnu ei ere udstædte a).

I November 1809 fratraadte Professor Boldike Decanetet ved det philosophiske Facultet, hvilket Professor og Ridder Treschow igien overtog.

a) I. Ved Arvefæsteskjoders Udstædelse paa Universitetets Gods betales

A) af Gaardmændene 6 Rd., 27 S. for Stempling iberegnet, deraf til

Rector	"	"	"	1 Rd.
Deçanaturen	"	"	"	2
Medellerne	"	"	"	2
Jordegods-Commissionen				1

6 Rd.

B) af Huusmændene 2 Rd. 3 Mk., forudea 27 S. til Stempling, deraf til

Rector	"	"	"	2 Rd. 3 Mk.
Deçanaturen	"	"	"	1
Medellerne	"	"	"	1

2 Rd. 3 Mk.

II. Ved Arvefæsteskjoders Udstædelse paa Communitetets Gods betales ligeledes 6 Rd. Deraf tilkomme

Communitetsdirectionen				3 Rd.
Deconomus	"	"	"	2
Forvalteren	"	"	"	1

6 Rd.

Til de theologiske Forelæsninger i Sommersemestret 1809 havde meldt sig 120, til de juridiske 109, til de medicinske 57, til de philosophisk-philologiske 105 Tilhørere.

Den 29 Septbr. 1809 udnævnte Consistorium Cand. Theol. Lauritz Melbye til at nyde det ved Studiosus Cornelius Mørchs Befordring til Klokker ved Frue Kirke ledigblevne Thottske Legat for en gammel fattig Student. a)

Den 19 October s. A. udnævnte Consistorium Stud. Med. F. G. Howitz til at nyde en ledig medicinsk Plads paa Elersens Collegium.

Den 10 November ligeledes Student J. L. Berg til en ledig Plads paa Walckendorfs Collegium.

Den 22 Decbr. ligeledes Candidaterne T. P. Lund og C. J. E. Bræstrup til at nyde den første en theologisk og den anden en juridisk Plads paa Elersens Collegium.

S. Dag udnævnedes af Consistorium Studiosi

a) Renten af 975 Rd.

C. K. Molbech, F. B. Howitz, J. Thune
og S. Jørgensen til 4 ledige Pladser i det
Friisiske Legat. a)

a) Enhver af disse Portioner udgjør 22 Rd. 52 Sk.

C.

I. Lovgivning a)

Ny almindelig Forordning angaaende de lærde Skoler i Danmark og Norge b).

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Benders og

a) Nedenstaaende Lovgivning er et alt for vigtigt Actstykke til, at det ikke skulde in extenso indlemmes i Skolevæsenets *Annales*. Men da den i øvrigt er i allederes Hænder, som den vedkommer, saa vil Udgiv., for ei at betage andre Materier Pladsen, fordele den paa flere Hæfter.

b) Kirkeordningen af 1537 er den første Lovgivning hos os, ved hvilken det lærde Skolevæsen kan siges at have faaet nogen formelig Organisation, især efter, at, til nærmere Fuldbgyrdelse af denne Ordning, en egen Norm for Uniformitet i Skoleunderviisningen var fast-

Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn
Ditmarsken og Oldenborg gjøre bitterligt:

Efterat de Hovedforandringer, som ere fundne

sat paa Kirkemødet i Antvorskov 1546. Disse Indretninger bestode, indtil Christian 4 i Aaret 1604 udgav sin Anordning om Skolernes ny Reformatz, som ogsaa blev indført i den 1607 publicerede norske Kirkeordinantz. Under samme Konge oprettedes en-
deel saakaldte Gymnasier, hvis Historie viser, at de ikke opfyldte deres Hensigt. Naar man undtager en 1656 foretaget Revision af metæ scholasticæ og nogle da tilføiede Punkter, samt hvad der mere blev gien-
taget end nyt forordnet i Christian 5 danske Lov og i Kirkeritualen af 1685, forblev det ved det Gamle, indtil Christian 6, under hvilken det hele lærde Skolevæsen fik en total Reform, ei blot ved en Mængde Smaaskolers Reduction, men især ved Skoleforordningen af 17 April 1759. Denne gjeldte indtil 1775, da den ved en ny Skoleforordning af 11 Maj s. A. blev ophævet. Hvorvidt derved i det Hele vandtes eller ikke, derom meenes forskielligt. Vist er det, at paafaldende Mangler i Skolevæsenet snart gjorde det fornødent at tænke paa en ny Reform, hvilken med Iver forberededes fra Aaret 1790, da en (ny) Skolecommission blev nedsat. Det af denne begyndte Reformationsværk fuldførtes endelig under den i Aar 1805 oprettede Direction for Universitetet og de lærde Skoler ved nærværende Kongelige Forordning, der ophæver ganske den sidste af 11 Maj 1775. Man see i øvrigt Profess. Nyerups Udkast til en Historie om de latinske Skoler i Danmark og Norge.

nødvendige eller gavnlige for det lærde Skolevæsen i Danmark og Norge, ere efterhaanden fra Tid til anden ved særskilte Anordninger og Foranstaltninger indførte, nu i enkelte, nu i flere Skoler, og efterat Grunden derved er lagt til den Forbedring i bemeldte Skolevæsen, som Tidernes Gang og Statens Tarsv fordre, have Vi, for at befæste og fremme et saa vigtigt Værk, og for end meere at ordne det til sit Djemeed, funden for godt, af de mange særskilte ældre og nyere Anordninger at lade inddrage i en Hovedforordning alle de almindelige Regler og Forskrifter, som Vi ville fremdeles at skulle være giældende, og dertil at føie de flere eller nøiere Bestemmelser, som Vi have anseet tjenlige.

Vi ophæve altsaa herved Forordningen af 11 Maj 1775, ligesom og alle andre hidtil givne Anordninger og særskilte Reglementer for det lærde Skolevæsen i Bore Riger, forsaavidt de ikke i denne Vor Forordning utryffeligen nævnes, og befale derimod, at fra nu af skulle følgende Grundsatninger og Regler for de lærde Skoler være til Efterretning og Jagtagelse.

Første Kapitel.

Om Skolerne og deres Bestemmelse.

§. I.

Det er og skal fremdeles være alle de lærde

Skolers fælles Hovedbestemmelse, at forskaffe de Unge, som søge dem, en saadan Uddannelse af deres Anlæg og Evner, og et saadant Forraad af Forkundskaber, at de, tilbørligen forberedte, kunne ved Universitetet fortsætte og fuldende deres academiske Studier. Men da, efter Skolernes nuværende Indretning, Leilighed gives til, at de af Statens Ungdom, som, skiondt ikke bestemte til Universitetsstudier, dog mere eller mindre behøve videnskabelig Uddannelse for deres tilkommende borgerlige Stilling og Forretninger, kunne der, uden Afbræk for Skolernes Hovedbestemmelse, tage Deel i de Greene af Underviisningen, som til dette Niemeed ere gavnlige, saa tillade Vi, at ogsaa deslige Unge tilstædes Udgang til de lærde Skoler, dog med de Indskrænkninger og nærmere Bestemmelser, som i det Følgende fastsættes.

§. 2.

De lærde Skoler skulle, efter Omfanget af den Underviisning, som deri gives, være enten:

- a) fuldstændige lærde Skoler, i hvilke Ungdommen uddannes til umiddelbar derfra at gaae over til Universitetsstudier, eller
- b) Middelskoler, i hvilke Ungdommen kan begynde og fortsætte de til Universitetet forberedende Skolestudier, men hvorfra de ikke umiddelbar kunne gaae over til Universitetet,

efter som disse Skoler savne de hoiere Klasser, i hvilke den til academiske Studier nærmest forberedende Underviisning gives.

§. 3.

Om en Skole skal være fuldstændig Skole eller Middelskole, vil beroe paa locale og andre Omstændigheder, efter hvilke Vi ville bestemme, om og naar en fuldstændig Skole bør forandres til Middelskole, eller en Middelskole til fuldstændig Skole. For nærværende Tid ere de lærde Skoler i Bordingborg, Rønne, Nakskov og Kongsborg Middelskoler; alle de øvrige fuldstændige Skoler.

§. 4.

I de fuldstændige Skoler gives Underviisning i det danske, det latinske, det græske, det hebraiske, det franske og det tyske Sprog, i Religion og Moral, Geographie, Historie, Arithmetik, Elementargeometrie, Calligraphie.

I Middelskolerne undervises i det danske, det latinske og græske Sprog, i Religion, Moral, Geographie, Historie, Arithmetik og Calligraphie, samt, naar og hvor det findes gjørligt, ogsaa i det tyske og franske Sprog.

Endeligen gives saavel i de fuldstændige Skoler, som i Middelskolerne, naar og hvor det kan skee, Underviisning i Naturkundskaber, Anthropol-

logie, det engelske Sprog, Tegning, Vocalmusik og Gymnastik.

§. 5.

Iblandt Gienstandene for Underviisningen skal et grundigt og dannende Studium af de gamle Sprog og Klassikere stedse beholde den fortrinlige Plads, som deres Vigtighed for de lærde Skolers Diemeed hieuler dem; og naar en Discipels Modenhed for en høiere Klasse eller for Universitetet bedømmes og afgjøres, skal hans Fremgang i disse Sprogkunskaber altid komme i fortrinlig Betragtning; dog maa ikke deraf tages Anledning til, at noget af de øvrige Lærefag, som Vi for Skolens underviisningen have bestemt, sættes tilside.

Andet Kapitel.

Om Bestyrelsen og Opsynet over Skolerne.

§. 6.

Bestyrelsen af samtlige lærde Skoler, Herlufsholms Skole allene undtagen, saavel som Over-tilsynet med samtlige Privatinstituter, i hvilke Eleverne forberedes til academisk Studering, have Vi betroet til den ved Anordning af 19de Julii 1805 oprettede Direction for Universitetet og de lærde Skoler. Denne Direction haver i Overensstem-

melse med dens Instrux, som under 13de September 1805 er udstædt, at vaage over, at Vor allernaadigste Villie og Diemeed med Skolerne paa mueligste Maade fremmes. Den vedbliver derfor at foreslaae Os, hvad den til den Ende anseer tiensligt og virksomt, og modtager derom Vore Befalinger. Den ordner endvidere ved specielle Reglementer, Instruxer, Underviisningsplaner o. s. v. Alt, hvad til bemeldte Vore Befalingers Udførelse og til Skoleforretningernes Gang kan være gavnligt og hensigtsvarende, og gjør Os aarligen Reede for Skolernes Tilstand og Fremgang.

§. 7.

Under Directionens almindelige Bestyrelse skal det særdeles Overtilsyn med Skolerne i ethvert Stift føres af et Skole-Ephorat, hvis ordentlige Medlemmer ere Stiftamtmanden og Biskoppen, paa Embedsvegne. Dersom Vi skulde finde for godt at tilforordne dem nogen, eller ved de Skoler, der ligge assides fra Stiftsøvrighedens sædvanlige Opholdssted, at overdrage Ephoratet til andre, da ville Vi derom til sin Tid nærmere bestemme.

§. 8.

Skolernes Ephorer paa ethvert Sted skulle have Indseende med, at hvad som af Os er be-

falet eller af Directionen foreskrevet i Henseende til Orden og Disciplin, overholdes; at alle locale Hindringer for Skolernes Belfærd, saavidt skee kan, ryddes af Veien; at Skoleungdommens Forførere, naar saadanne opdages, blive saggivne til Afstraffelse eller Loben; at den til Djemeedets Fremme fornødne gode Forstaaelse mellem Lærerne vedligeholdes; at de, naar de troligen og pligtmæssigen varetage deres Embede, beskyttes mod alle Kränkelse og Fornærmelse, som derfra maatte hidrøre; at Skolernes Bygninger, Læseværelser, Bogsamlinger, videnskabelige Apparater og øvrige Inventarier holdes i tilbørlig Stand; at intet Indgreb skeer i nogen af de Rettigheder, som Skolerne ere tillagte.

§. 9.

Det skal staae Ephorerne frit for, naar og saa ofte de finde for godt, samlede eller særskilte, anmeldte eller uanmeldte, at indfinde sig i Skolerne, for i Almindelighed at erfare, hvilken Orden der holdes, samt at eftersee Bibliothekerne, de videnskabelige Apparater m. v.

§. 10.

Alt hvad de i forberemelte Henseender maatte finde at bemærke til Uordener og Misbrug at afhjælpe, eller bedre Orden at fremme, have de

ved mundtlige eller skriftlige Paamindelser og Erindringer at betyde vedkommende Skolers første Lærere; og skulde disse Paamindelser og Erindringer ikke vorde optagne med den Agtelse, som skyldes Foresatte, eller ikke blive tagne til Følge, da have de derom at indberette til Directionen.

§. 11.

Lærernes Underviisning i Henseende til Materie og Form, Forøgelsen og Formindskelsen af Læse-
regienstandene, disses Fordeeling mellem Lærerne, Lektionsordenens Indretning, Valget af Skolebøger, Disciples Antagelse, Opflytning og Dimission, Gratist- og Stipendiepladseres Besættelse skal be-
dømmes og bestemmes af Vor Direction, som derom fører umiddelbar Brevveksling med Skolernes første Lærere eller med Skoleraadet hvor dette finder Sted.

§. 12.

Naar Nogen, være sig Lærer eller Anden, har noget Forslag at gjøre, eller nogen Bemærkning at yttre, som han troer at kunne fremme en Skoles Lære, eller deri afhjælpe nogen Mangel, kan han henvende sig dermed enten til Ephorerne eller umiddelbar til Vor Direction. I første Tilfælde indsende Ephorerne det med deres Betænkning til Directionen; i sidste Tilfælde indhenter Directionen de Oplysninger, som den eragter fornødne.

§. 13.

Derfom Lærerne føre Klage imod hinanden, eller Forældre eller Bærger mod Lærere, eller disse mod hine, da skulle faadanne Klager først afgives til Ephorerne, som bør søge at foreene og forlige Bedkommende; men prøves dette forgieves, indsendes Sagen til Directionen med Ephorernes Betænkning.

§. 14.

Bed alle Skole- Ephorater skal holdes særskilte Protocoller for de Sager, som angaae de lærde Skoler. Ligeledes skal ved enhver Skole føres særskilte Protocoller over alle Skolens Brevvexlinger med Directionen, Ephorerne og Andre, med hvem Brevvexling kan forefalde. Skolens første Lærer fører de fidsstemmelte Protocoller, eller besørger dem førte, og staaer, under Ephorernes Opsyn, til Ansvar for, at saavel de, som Documenterne, hvilke dertil høre, altid ere i Orden.

§. 15.

Kiøbenhavns Cathedralsskole vedbliver, som hidtil, at staae under Vor Direction, uden særskildt Ephorat, saalænge, indtil Vi maatte finde fornodent deri at giøre Forandring.

Tredie Kapitel.

Om Lærerne, deres Stilling og Forhold til hinanden.

§. 16.

Samtlige faste Lærere ved de lærde Skoler ville Vi igiennem Vor Direction allernaadigst udnævne, og til dem give Bestallinger, som til andre Vore Embedsmænd.

§. 17.

Rectorerne og Conrectorerne ved de fuldstændige lærde Skoler, og Overlærerne ved Middelskolerne, indsættes i deres Lærer-Embede af Stiftets Biskop ved en offentlig Tale; de øvrige faste Lærere indsættes paa samme Maade i de fuldstændige Skoler af Rectorerne, i Middelskolerne af Overlærerne.

§. 18.

I enhver af de lærde Skoler er Skolens første Lærer, altsaa i de fuldstændige lærde Skoler Rectoren, i enhver af Middelskolerne Overlæreren, de andre Læreres nærmeste Foresatte, og som saadan skal han af disse agtes og af øvrige Bedkommende ansees og understøttes i Udøvelsen af de ham tillagte Rettigheder og Pligter.

Han paaligger det nærmeste og daglige Op-
syn med Underviisning, Orden og Sædelighed,
og han staaer ogsaa især derfor til Ansvar, naar
Forsømmelser og Uordener maatte inslæbe sig, og
ved hans Uopmærksomhed have skadelige Følger.

§. 19.

Prædiketet: Overlærer, som Vi have tillagt
Lærere i nogle af de fuldstændige Skoler, eller i
Fremtiden maatte tillægge nogen anden Lærer,
som dertil gjør sig fortient, medfører aldeles ingen
Forandring i deres underordnede Forhold til Sko-
lens Rector.

§. 20.

Hvergang en Conrector af Os beskikkes, ville
Vi, at Vor Direction ved den ham meddelende
Instrux nærmere skal bestemme det Forhold, hvori
han skal staae til Skolens Rector.

§. 21.

I de Skoler, hvor virkelige Overlærere ere
ansatte, som tilligemed Rector udgiøre et Skoleraad,
beholde disse Overlærere de samme Rettigheder,
Pligter og Forretninger, som hidindtil. Hvor-
vidt Adjuncter i disse Skoler skulle deeltage i visse
Skoleraadets Møder, vil nærmere ved Instruxen
vorde bestemt.

§. 22.

I de Skoler, hvor intet Skoleraad er, skulle Skolens samtlige faste Lærere til visse Tider træde sammen, for at overlægge om Skolens Anliggender, og meddele hinanden deres Bemærkninger og Tanker om, hvad Enhver formener at kunne tiene til Underviisningens og Disciplinens Færde. I den Instrux, som Vor Direction har at udstæde til Lærerne, skal Gienstandene for disse Forhandlinger nærmere angives, saavel som Maaden, hvorledes deres Orden og Gang bør styres af den første Lærer, der i disse Møder har Forsædet.

Saadanne Forsamlinger holdes ordentligvis engang i Begyndelsen af hver Maaned, og ellers naar den første Lærer finder det fornødent, altid udenfor de sædvanlige Underviisningstimer. Resultatet af Forhandlingerne indføres i en dertil indrettet Protocol, som Adjuncterne hvert Halvaar skiftes til at føre, hvis det ikke utrykkeligen skulde være een af dem overdraget.

§. 23.

Ingen af Skolens faste Lærere skal det være tilladt at indlade sig i Forbindelse med nogen anden offentlig Skole, eller med noget Institut, som Directeur, Inspecteur eller Lærer, eller at paatage sig nogen anden hans Embede uvedkommende Bestilling eller Tjeneste, uden dertil at have ansøgt og erholdt Vor Directions Samtykke.

§. 24.

Naar Directionen aarligen til Os indberetter om Skolernes Tilstand, skal den i sin Indberetning nævne Os de Skoler, der, efter Sammenligning af alle Data, befindes i fortrinlig Grad at svare til deres Bestemmelse, og de Lærere, som den er tilstrækkelig forvissat om at udmærke sig ved nidkær og heldig Opfyldelse af deres Embedspligter, ved ualmindelige Læregaver eller fortrinlig Lærdom.

Saadanne Lærere ville Vi med allernaadigst Velbehag ansee, og ved givne Leiligheder tage dem i fortrinlig Betragtning til Forbedring i deres Vilkaar, videre Befordring og anden passende Belønning.

§. 25.

Naar Candidater i Theologien, som til Embeds-Examen have erholdet den første Character, beskikkes til Lærere ved de offentlige lærde Skoler, da skal saadan Ansættelse, i Henseende til deres fremtidige Befordring, agtes og regnes lige med Ansættelse i geistligt Embede af den Beskaffenhed, som Universitetsfundatsen af 7de May 1788 Cap. IV. §. 13 giver dem Adgang til at søge.

§. 26.

Søger en Lærer Befordring til andet Embede,

Da skal han indsende sin Ansøgning til Vor Direc-
tion, allerunderdanigst foredrager Os samme, saa-
fremt Embedet, der søges, henhører til Universi-
tets- og Skolefaget; men ellers sender den med sit
Bidnesbyrd til andet vedkommende Collegium.

(Fortsættes.)

II. Befordringer.

Den 14 Novbr. d. A. er Rectoren ved Nyborg
lærde Skole, Magister Christian Peter Thor-
lacius, forflyttet i lige Egenkab til den lærde
Skole i Eolding, og Overlærer ved Kjøbenhavns
Cathedralskole, Eiler Munché, i hans Sted
bestikket til Rector ved den lærde Skole i Nyborg.

III. Stipendiefordeling ved Kjøben- havns Odense, og Christiania Ca- thedralskoler for Aaret 1810 a).

I. Kjøbenhavns Cathedralskole.

Stipendiet af første Klasse, eller 50 Rd., er
tildeelt tvende Disciple. For den ene af disse oplægges

a) I Overensstemmelse med Realementerne for disse Sko-
ler §. 27 — 30. Ved Frue Skole i Kjøbenhavn er Sti-
pendiaternes Antal fastsat til 30, hvoraf 10 nyde hver
Universitets og Skole-Annaler. 1809, 2 B. S

heraf 30 Rbd., for den anden 25. Ubesatte Stipendiatpladser 8.

Stipendiet af anden Klasse, eller 35 Rbd. fem Disciple. For to af disse oplægges 20 Rbd., for tre 19. Ubesatte Stipendiatpladser 5.

Stipendiet af tredje Klasse, eller 20 Rbd. fire Disciple. For de tre af disse oplægges 12 Rbd., for den fjerde 4. Ubesatte Stipendiatpladser 6.

Fri Underviisning, uden Pengeunderstøttelse, er tilstaaet fem Disciple.

2. Odense Cathedralskole.

Stipendiet af første Klasse er tildeelt fem Disciple. For fire af dem oplægges 20 Rbd., for den femte Intet. Ubesatte Stipendiatpladser 2.

Stipendiet af anden Klasse sex Disciple. For hver af dem oplægges 15 Rbd. Ubesat Stipendiatplads 1.

50, 10 hver 35 og 10 hver 20 Rbd. Ved Odense og Christiania Cathedralskoler er Stipendiaternes Antal i enhver Klasse bestemt til 7. Hvad der bespares ved de ubesatte Stipendiepladser, henlægges til Stipendieoverskuds-fondet ved enhver Skole, og anvendes siden til Understøttelse for trængende Dimisser fra Skolen, naar de ved academisk Flid dertil-gjøre sig værdige. I Aaret 1809. have af disse Overskuds-fonds. tvende Dimisser fra Christiania og een fra Kiøbenhavns Skole erholdt hver en Understøttelse af 100 Rbd.

Stipendiet af tredie Klasse syv Disciple. For hver af dem oplægges 8 Rd. Ubesatte Stipendiatpladser ingen.

Fri Underviisning, uden Pengeunderstøttelse, er tilstaaet 8.

3, Christiania Cathedralsskole.

Stipendiet af første Klasse er tildeelt sex Disciple. For fire af disse oplægges 25 Rd., for to 20. Ubesat Stipendiatplads 1.

Stipendiet af anden Klasse syv Disciple. For een af disse oplægges 20 Rd., for sex 15. Ubesatte Stipendiatpladser ingen.

Stipendiet af tredie Klasse tre Disciple. For hver af dem oplægges 10 Rd. Ubesatte Stipendiatpladser 4.

Fri Underviisning, uden Pengeunderstøttelse, er tilstaaet 7.

IV. Feilighedskrifter.

Fortfattede Efterretninger om Cathedral-skolen i Nykjøbing; et Indbydelseskrift til den offentlige Examen sammesteds i September 1809, udgivet ved S. N. J. Bloch, Skolens Rector. Mariboe 1809. 47 S. 8.

Nærværende Skolepogram er en Fortsættelse af det, som er anmeldt i disse Annal. 1809 i B. S. 109 ff. "Overbeviist om, siger Forfatt. i Fortalen, at der til baade at sikre de Fordringers Opfyldelse, som Staten kan gjøre til enhver offentlig Anstalt, og tillige betrygge dem, som enhver Forretning i denne Henseende kan være anbetroet, for mange Bedømmelser, intet sikrere Middel gives end Publiciteten, finder jeg baade en Pligt og en Fyldestgjørelse i at kunne atter i Aar fremlægge et Slags Regnskab for den Fremgang, som Arbeidet i den til min Bestyrelse anbetroede lærde Skole i det sidstforløbne Skoleaar har havt. Jeg gjør dette saa meget desheller, som en saaledes fortsat Skolehistorie maaskee ikke allene vil ialmindelighed have et Slags pædagogisk Værd for dem, som Sligt interesserer, men endog i isærdeleshed kan give mig Anledning til at meddele de Forældre, der i Fremtiden ville have deres Børn her i Skolen, saa

danne Underretninger, som kunde være dem vigtige og befordre den muligste Harmonie mellem den forberedende Dannelse og den Underviisning, de siden her skulle nyde"

I Overensstemmelse med dette Niemeed medde-
 deler Forf. nu en Udsigt over Underviisningens
 Beskaffenhed og Fremgang i sidste Skoleaar, og føl-
 ger den Orden, hvori Materialerne i hans sidstuds-
 givne Program forekomme. Disse Underretninger
 ere hist og her ledsagede med en og anden practisk
 Bemærkning, f. Ex. S. 7, hvor Forf. yttre sig
 saaledes: "det gaaer ofte med Sielens som med
 Legemets Næring, der selv inden kort Tid gaaer
 bort, men efterlader sig den Kraft, der vedligehol-
 der Legemet og udbreder Sundhed og Styrke der-
 over. Et d a n n e t Menneske er ikke den, der har
 lært et vist Indbegreb af Sprog og Videnskaber,
 men den, der ved en fornuftig anstillet Øvelse i
 disse Kundskabsgjenstande har udviklet sine Aands-
 Kræfter, opklaret sin Forstand, skærpet sin Døm-
 mekraft, rensat og forfinet sin Smag." Paa
 Grund heraf troer Forf., at selv de Forældre, hvis
 Sønner ikke ere bestemte til Studeringer, ei gjøre
 ilde i, at lade disse tage Deel ogsaa i den latinske
 Sprogunderviisning. "Hvilken fornuftig Fader,
 siger han, vil vel heller unde sin Søn et Par ør-
 kebløse og spildte Dagstimer end en Underviisning,

som kunne bidrage betydelig til disse herlige Glemmeds Opnaaelse?"

Programmet sluttes med Efterretning om det nærværende Antal af Disciple. Ved Skolereformens Begyndelse i November 1806 udgjorde det i alt 14, hvoraf siden 3 ere afgaaede til andre Bestemmelser og 1 er udtraadt af de Studerendes Klasse, ligesom ogsaa 1 af de tidligere indkomne i forrige Aar igien forlod Skolen. Iøvrigt har Antallet bestandig tiltaget. I det sidste Halv, aar var det 42, af hvilke dog en haabefuld Ungling, Christian Carl Paludan, en Søn af Hr. Pastor Paludan i Phanefjord paa Møen, den 21 Maj ved Døden bortrykkes. Af de 41 Disciple, som Skolen havde, da den offentlige Examen 1809 blev afholdt, vare 25 fra Falster, 7 fra Lolland, 4 fra Fyen, 3 fra Sjælland, 1 fra Møen, 1 fra Holsten.

V. Necrolog.

(Efter Meddeelt af Candidat paa Frederiks Hospital, Jens Grønvel Doderlein.)

Den 24 September 1809 døde Adjunct ved Christiania Cathedralskole, Christian Doderlein den Ældre. Han nedstammede fra en tydsk Familie. Hans Farsfader var Præst i den fyrstelige pøttingiske Glemme Seegringen. Hans Fader tog Krigstjeneste i

Danmark, paa hvilken Bane han avancerede til Capitain, og havde en ikke ringe Andeel i det nuværende norske Landcadetcorpses Opkomst og Fremstredt. Han selv blev født i Christiania den 27de Januar 1745, forberededes til Universitetet i Byens latinske Skole, og tog de to første academiske Examina med det Forsæt, at ville opofre sig til det theologiske Fag. Men hans Faders Død afbrød hans Studeringer og nødsagede ham til at vende tilbage til Norge, hvor han i nogle Aar ernærede sig ved private Informationer, indtil han i Aaret 1777 blev ansat som Lærer (4de Lectiehører) ved den latinske Skole i Christiania. I sit Egteskab med Susanne Frederiche Selmer, hvilket han et Par Aar derefter indgik, blev han Fader til 6 Sønner og 1 Datter. Sine indskrænkede Aar uagtet, ernærede han anstændigt sin talrige Familie, og sørgede omhyggelig for sine Sønners Opdragelse og Dannelse, af hvilke den ene nu er Capitain ved det tronhjemiske Infanterieregiment, den anden Adjunct ved Christiania lærde Skole, den tredje medicinsk Candidat paa Frederiks Hospital, og den fjerde Handelsbetjent i Christiania; de tvende andre ere døde. Stræng Ordentlighed, utrættelig Stræbsomhed, nsifon Tarvelighed, forbunden med ubestikkelig Redelighed, vare Grundtrækkene i hans Character. Virksomhed var bleven ham saa uundværlig, at, da han ved Chri-

Christiania Skoles Reform i Aaret 1800 blev tilbuden
 fritagelse fra Forretninger og sin hele Løn i Pen-
 sion, udbad han sig Underviisningen i Calligraphie
 og Tegning, hvilke han ogsaa i de sidste Aar af
 sit Liv forsynede ved det norske Landcadetcorps.
 Gjennem sit hele Liv vedligeholdte han ved Tarvel-
 lighed og Arbeidsomhed en næsten uafbrudt Sund-
 hed, indtil han den 24 September 1809 i sit 65
 Aar blev Offer for en hæftig Dysenterie.

VI. Blandede Efterretninger.

Udsigt over Frequentzen i Christiania
 Cathedralsskole fra dens Reform
 1800 indtil 1809.

(Meddeelt af Hr. Rector Prof. Rosted.)

Aar 1800 ved Skolereformens Indførelse var An-								
tallet af Disciple i Christiania Cathe-								
dralsskole deels af nye indtraadte, deels								
af de fra den gamle Indretning tilbage,								
blevne								57
— 1802 ved Examen i September								65
— 1802 — — — —								70
— 1803 — — — —								67
— 1804 — — — —								73
— 1805 — — — —								66

Mar 1806	—	—	—	72
— 1807	—	—	—	65
— 1808	—	—	—	60
— 1809	—	—	—	61

Udsigt over Frequentzen i Odense Ca-
thedralsskole fra dens Reform 1802
indtil 1809.

(Meddeelt af Hr. Rector Heiberg.)

Mar 1802	ved Skolereformens Begyndelse og ved Foraars Examen 1803	var Antallet af Disciple i Odense Cathedralsskole	deels af nye indtraadte, deels af de fra den gamle Indretning tilbageblevne	46
— 1803	ved Efteraars Examen			37
— 1804	a. ved Foraars Examen			37
	b. ved Efteraars Examen			39
— 1805	a. ved Foraars Examen			38
	b. ved Efteraars Examen			40
— 1806	a. ved Foraars Examen			49
	b. ved Efteraars Examen			55
— 1807	a. ved Foraars Examen			58
	b. ved Efteraars Examen			60
— 1808	a. ved Foraars Examen			53
	b. ved Efteraars Examen			53
— 1809	a. ved Foraars Examen			50
	b. ved Efteraars Examen			53

Efter denne Examen ere 2 komne bort fra Skolen, fordi deres Forældre flyttede fra Byen; derimod ere 8 nye indkomne, saa at Disciplenes Antal for nærværende Tid er 59.

Den lærde Skole i Frederiksborg havde hithil til en særskilt Localdirection under Navn af Scholarchat a), i Forbindelse med de Bestemmelser, som indeholdes i den nye Skoleforordning af 7de November 1809 §. 7, har Hs. Majestæt under 26 Mij d. A. allernaadigst resolveret, at det hidtilværende Scholarchat for Frederiksborg lærde Skole skal ophøre, og bemeldte Skole herefter paa samme Maade som de øvrige lærde Skoler uden for Kjøbenhavn staae under specielt Tilsyn af et Ephorat, der bestaaer af Stiftamtmanden og Biskoppen, hvilket Ephorat ogsaa Slotspræst Provst Jensen for sin Embedstid tiltræder som tilforordnet Medlem.

Til Cathedralskolens Bibliothek i Aarhus ere i Aarene 1805 — 1809 forærede adskillige Bøger, hvoriblandt

af Hr. Niels Ancheren Secher, Eier af Kjærby:

a) Efter Fundatsen af 29 Marts 1630 S. Hoffman VII. S. 169 ff.

gaard, Westphalens Monumenta inedita 4 Vol.
fol.

af Hr. Marcus Ancherfen Secher, Eier af Sød-
ringholm, Christian den 4des Historie af
Slange. 2 D. fol.

Ligeledes har Hr. Regimentschirurgus Rosendahl
dertil foræret en Electricermaskine med tvende
smaa Isoler-Stativer, tvende Ladeglas ꝛc. og en
galvanisk Opsats med nogle Plader af Kobber og
Zink, samt tvende Søbledere.

D.

I. Frankrig.

a) Keiserligt Decret angaaende Exclusion af Elever i Lyceerne, dat. fra Hofvedquarteret Schönbrunn den 1 Jul. 1809.

Napoleon, de Franskes Keiser, Konge af Italien og Rhinforbundets Beskytter:

Efter Forestilling fra Vor Minister for det Indre og efter Overlæg med Vort Statsraad have forordnet og forordne, som følger:

§. I.

Almindelige Bestemmelser angaaende Exclusion af Lyceernes Elever.

Art. 1. Aarsagerne til en Eleves Exclusion af Lyceet ere haardnakket og vedvarende Ulydiathed mod Lærere og Foresatte, Trudsel og og virkelige Forgribelser paa dem, Foretagender mod gode

Sæder og Retsskaffenhed, jævnlig Insubordination,
Medelevernes Opfordring til Ulydighed.

§. II.

Om Maaden, hvorpaa Bestemmelserne
i nærværende Decrets 1ste Art. anvendes
paa Eleverne.

2. Forældrene til de Elever, som efter foregaaende Adbarsel om at forandre deres Opførsel ei forbedre sig, underrettes derom af Provisorerne og anmodes om at udtage dem, for at unddrage dem Exclusionens Følger; denne kan ikke fordres, uden naar Forældrene ikke have agtet paa den til dem giorte Anmodning, og ikke forinden en Maaned efter at disse ere bleve underrettede om Nødvendigheden af at udtage deres Børn af Lyceerne.

3. En Eleves Exclusion kan ikke skee uden i følgende Form.

4. Provisoren foredrager Rectoren ved sit Academie de Grunde, som forekomme ham at tilraade Exclusionen, og kan, inden han gaaer videre, affsondre den Eleve, som han besværer sig over.

5. Rectoren lader de angivne Kiendsgierningers Rigtighed undersøge af en Inspector eller Embedsmand ved Academiet, som, efter at have afhørt den, mod hvilken Klagen er indkommen, ligesom ogsaa alle dem, der have Kundskab om

Kiendsgjærningerne, derover forfatter en Act, hvor til Proviforen kan føie fine Bemærkninger.

6. Acten meddeles af Rectoren det academiske Raad, som giver sin Betænkning over den foreslagne Exclusion.

7. Af Rectoren indsendes Actstykkerne til Universitetets Stormester, hvilken meddeeler Universitetets conseilet samme.

8. Naar den Section af Universitetsconseilet, hvilken Bestyrelse af Skolernes Politiebæsen paa ligger, i den Rapport, som den efter Acternes Undersøgelse har at affatte, er af den Formening, at Eleven bør excluderes, affiges denne Exclusionsdom af Stormesteren.

9. Stormesteren tilskiller Ministeren for det Indre de Elevens Exclusion vedkommende Actstykker tilligemed Universitetsconseilets Rapport; og dersom Ministeren ikke inden en Maanedes Forløb bekendtgjør, at Keiseren ikke bifalder Exclusionen, er denne endeligen afgjort.

§. III.

Om Regierings-Elevernes Exclusion
formedelst smitsom, ulægelig Sygdom.

10. I Tilfælde af smitsom ulægelig Sygdom undersøges Eleven af Overlægerne ved Lyceet. Dieses Rapport sendes til Rectoren, som foranstal-

ter en Contra-Undersøgelse af en Doctor i Medicinen og en Doctor i Chirurgien, som han selv udnævner; Eleven sendes da til sine Forældre efter Stormesterens Decision, paa Universitetsconsejlets indhentedede Betænkning.

Provisoren kan provisorisk, og indtil Decision er afgivet, affordre Eleven eller sætte ham ud i Byen.

§. IV.

Om Elevernes Exclusion i Mangel af Betaling af det Halve eller Fjerdedeelen af deres Pension.

11. I Tilfælde af, at Pensionen for en Eleve, som ikke nyder fuldt Stipendium a), ikke betales af Forældrene, efter den af dem til at betale udstædte Forskrivning, har Provisoren at tage alle passende Forholdsregler, endog at søge Bedkommende ved Lov og Ret, for at tilveiebringe Betalingen. Ifølge heraf har han at henvende sig til den keiserlige Procureur, som gratis skal føre Sagen for Kammerretten ligesom Kronens Sager.

12. Efter et Aars Henstand skal han derom gjøre Indberetning derom til Rectoren, som derfor aflægger Stormesteren Regnskab.

13. Eleven sendes tilbage til sin Familie, mod hvilken Provisoren desuden har sin Ret forbehol-

a) Jonfr. disse Annal. 1808. 2 B. S. 154.

den i Henseende til den forfaldne Kvartalsbetaling.

34. Dersom Stormesteren anseer det passende, kan han til Os indstille, at Eleven maa optages i en Kunst- eller Haandværkskole.

§. V.

Almindelige Bestemmelser.

15. Børn af Personer, der ere ansatte i Statens Tjeneste; som have erholdt fulde Stipendia-portioner, og hvis Forældre ere erkjendte uformuende til at betale den Deel af Contingentet, som det paaligger dem at udrede, kan det tillades, med Pensionnairene og Ikke-Pensionnairene (les externes, som blot tage Deel i Underviisningen) at concurrere til Communalstipendierne.

16. Hvert Aar skal gøres Os Beretning om de Exclusioner, som Universitetets Stormester har seet sig nødsaget til at beslutte.

17. Vor Stordommer, Justitsministeren og Vor Minister for det Indre paaligger det, at see nærværende Decret sat i Udøvelse.

Undertegnet Napoleon.

Efter Keiserens Befaling

Minister-Statssecretair, undertegnet

H. B. Maret.

(Af Moniteuren Jul. 1809. No. 207.)

b. Keiserligt Decret angaaende Costume for Titulærerne og Embedsmændene ved det keiserlige Universitet; dat. fra Hovedkvarteret i Schönbrunn d. 31 Jul. 1809.

Napoleon de Franskes Keiser ꝛ. ꝛ. have forordnet og forordne som følger:

Art. 1. Det keiserlige Universitets Medlemmer skulle i Udvølsen af deres Functioner og ved offentlige Ceremonier bære følgende Costume:

Stormesteren.

2. En violet Silkekappe (simarre), lignende Bælt med Guldknaster, Kjole af samme Slags med Hermelins Kantning, en Hermelinskaabe (épitoge), Kniplingskrave, violet Hat (toque) broderet med en dobbelt Guldkant.

I Henseende til Udførelsen af den 33 Art. i Decretet af 17. Marts 1808, der bestemmer som Prydelse tvende broderede Palmer paa Brystet a), skal man, hvad Stormesteren angaaer, rette sig efter Modellen No. 1, Broderie i Guld.

Kantsleren, Skatmesteren.

3. Samme Costume, uden Kaabe, violet Skuldermærke (chausse) med septen Centimetrer Hermelin,

a) See disse Annal. 1808 1 B. S. 141.

Universitets og Skole-Annaler. 1809. 2 B. S

Hatten galloneret med dobbelt Guldfant, Palmerne i Guld, samme Model som i 2den Art.

De titulære Raader og Generalsecretæren.

4. Samme Costume, men med sort Kjole; Palmerne som i 2den Art.

De ordinære Raader og Generalinspektøren.

5. Samme Costume, sort Kappe og Kjole uden Hermelin, violet Bælte med Sølvqvaster, violet Skuldermærke, besat med tolv Centimetrer Hermelin, sort Hat med tvende Sølgaloner, Sølvpalmer efter Modellen No. 1.

Rectorerne og Inspectorerne ved Academiene.

6. Samme Costume, Silkeqvaster i Bæltet, violet Skuldermærke med otte Centimetrer Hermelin, en enkelt Galon paa Hatten, Krave af Battist, Sølvpalmen efter Modellen No. 3.

Decanerne og Professorerne ved Faculteterne.

7. Decanerne og Professorerne ved Faculteterne skulle bære følgende Costume:

Det juridiske og medicinske Facultet det Costume, som for dem allerede er reglementeret.

Det theologiske, Litteraturen og Kunsternes Facultet samme Costume og i samme Form, som de tvende andre Faculteter, undtagen at den sorte Farve bliver egen for det theologiske Facultet, Amarantfarven for Litteraturens Facultet, og Orange for Kunsternes Facultet. Solpalmer efter Modellen No. 4; Skuldermærke af ethvert Facultets Farve, besat med Hermelin efter Art. 6.

Medlemmerne af Universitetet og Embedsmændene ved Academiene.

8. Embedsmændene ved Academiene og Universitetets simple Medlemmer skulle bære sort Kjole og Hat, Krave af Battist, Skuldermærke med en smal Hermeliens Kant for Embedsmændene ved Academiene; uden denne for Universitetets Medlemmer; Valmer af blaa og hvid Silke efter Modellen No. 2 for de første, og efter Modellen No. 4 for de sidste.

Bedellerne ved Universitetet og Academiene.

9. Sort Kjole, Skuldermærke af samme Farve, violet Kant paa Kjole og Hat for Universitetet.

CEPTERBÆREREN (Masliet en argent).

Paa Brystet en Medaille med det Vaaben, som bliver reguleret for Universitetet, med en betegnende Omskrift (Legende).

Et keiserligt Decret, dateret Ebersdorf den 4 Jun. 1809, indeholder adskillige nærmere Bestemmelser angaaende Retsfaculteternes og de medicinske Faculteters Organisation, meest med Hensyn til det Deconomiske. Ved samme Decret befales, at Universiteterne i Turin og Genua skulle udgiøre hver et af de Academier, af hvilke det keiserlige Universitet sammensættes, og at ved begge skal oprettes et theologisk Facultet. End videre indeholder det Forskrifter om Lyceernes og Collegiernes Administrationsbureauer &c. Decretet selv findes i Moniteuren No. 197. 1809.

Et nyt tilkøbt Locale, der tilhørte et foruds College i Faubourg St. Jacques, bliver etableret et meget vigtigt Opdragelsesinstitut, under Navn af Ecole normale desinée à former des Professeurs. 300 unge Mennesker blive der fra deres 18de Aar af dannede til tilkommende Lærere, og gives den fornødne Underviisning i den vanskelige Kunst at meddele Andre sine Kundskaber. Dette Institut skal forbindes med Universitetet; de unge Mennesker holdes ganske frit, og da de ere fritagne for Conscriptionen, vil det ei mangle paa Subjecter. Det er en Planteskole for Lærere for

det hele Rige. Vist nok kan man ikke tænke sig nogen for Statsopdragelsen vigtigere Indretning.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Septbr. 1809 No. 59.)

Den 15 August bleve de aarlige Præmier udbælte i de fire Lyceer. Høitideligheden foregik i Institutets store Forsamlingsaal under Præsidium af Universitetets Stormester. Festligheden bivaanedes af Institutets Medlemmer, flere Medlemmer af de fornemste Statscorps, Generalinspektorerne, Titulærraaderne, Skatmesteren og Cantøleren ved Universitetet, ligesom ogsaa endeel af de 5 Faculteters Professorer, Provisorerne og andre Lyceernes Medlemmer. Universitetets Embedsmænd og Titulærer viste sig i deres nye Costume. Om Aftenen gav Stormesteren et stort Gæstebud, hvortil ogsaa de af Eleverne, som den første Priis var tilkjendt, vare indbudne.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Septbr. 1809 No. 61.)

2. Østerrigiske Monarchie.

Den Deel af Schematismus Regni Hungariæ for 1809, som angaaer de literære Anstalter, indeholder en Fortegnelse over det hele Personale af Skoledirectorer, Professorer og Skolelærere i det

catholiske Ungarn. Derimod ere ikke de protestantiske Skoler med deres Professorer, Lærere og Skoleinspectorer deri angivne. Var dette Tilfældet, saa vilde denne Schematismus indeholde en fuldstændig literær Statistik af Ungarn, især naar Antallet af de Studerende ogsaa var tilføjet. Ungarns catholiske Skoleforfatning er nu, ifølge denne literære Schematismus, følgende: Den kongelige Studiecommission er underordnet det ungariske Statholderstabsraad, og har en Præsident, en Vicepræsident, Assessorer og Actuarier. Det kongelige ungariske Universitet i Pesth har en Rector Magnificus, fire Faculteter med Decaner og Seniorer, en Universitetspræst, ordentlige Professorer, Adjuncter og Assistentter, en Actuar, en Cancellist, et Universitetsbibliothek, et Naturaliecabinet og en botanisk Have i Pesth, et Observatorium og et Bogtrykkerie i Ofen. Det øvrige catholiske Skolevæsen er fordeelt imellem fem literære Districter (det Kaschauiske, Raabiske, Presburgiske, Grosswardeiniske og Ugramiske), hvoraf ethvert har sin kongelige Skoledirector og et Academie med et juridisk og philosophisk Facultet. Over den academiske Ungdoms udbortes Disciplin paager en Prodirector, og over den religiøse Disciplin en Exhortator. Under de fem literære Districter høre, foruden de Kongelige Academier i Kaschau, Raab, Presburg, Grosswardein

og Agram, endnu: det erkebiskoppelige Lyceum i Erlau, som ganske har en academisk Indretning, 8 Archigymnasier, Gymnasierne, Grammatikalskolerne, Vernacular- eller Nationalskolerne. I det Kaschauiske District befinde sig: det erkebiskoppelige Lyceum i Erlau, Archigymnasiet i Kaschau, 11 Gymnasier og 24 Vernacularskoler. I det Raabiske District 2 Archigymnasier, 13 Gymnasier, 18 Vernacularskoler. Det Grosswardeinske District har 2 Archigymnasier, 6 Gymnasier, 9 Vernacularskoler. Det Presburgske District 2 Archigymnasier, 17 Gymnasier, 32 Nationalskoler. Under det Agramske District ligge: Archigymnasiet i Agram, 4 Gymnasier, 11 Nationalskoler. Desuden anfører denne literære Titularkalender endnu: 3 kongelige adelige Convicter (disse ere i Kaschau, Grosswardein og Agram), som alle staae under geistligt Overopsyn; og det kongelige Døvsstummeinstitut i Waizen. Det hele Antal af catholske Gymnasier og Grammatikalskoler beløber sig til 60.

Blandt de Besværinger, som de Ungarske Stænder paa Rigsdagen til Ofen i April 1807 forelagde Hoffet, var ogsaa denne, at, forinden Stænderne havde taget den literariske Deputations (1792) Bærf angaaende Nationalopdragelsen un-

der Overveielse, var allerede den "til sit Djemeed ikke svarende" Nova Ratio Educationis udfommen. a)

(Efter det Udtog af Diarium Comitiorum Regni Hungariæ, som læses i Hall. Allg. Lit. Zeit. 1809 No. 283 f.)

Formedest Papiirpengenes stedse forringede Værd ere de Lærdes, i Osterrig allerede længe ublide, Kaar, b) paa den sidste Tid blevne tungere end nogensinde. Overhovedet ere alle de særdeles meget at beklage, som staae paa faste Gager, altsaa adskillige af de første og agtværdigste Classer i Staten. Hvo som har Levnetsmidler eller andre Gienstande at sælge, retter sine Priser efter Bancosedlernes Tilstand. Efter samme Maalestof calculerer ogsaa Haandværksmanden sit Arbeide.

(Af Allg. Lit. Zeit. 1809 No. 351.)

3. Preussen.

Berlin.

Af tilstrækkelige Grunde er Oprettelsen af et Universitet i denne Residents med Rettighed til

a) Næmlig i Aaret 1806; S. disse Annal. 1809 1 B. S. 118 ff.

b) Jvf. disse Ann. 1809 1 B. S. 127 f.

at uddele academiske Bærdigheder ved en Kongelig Kabinetsordre bekjendtgjort de tvende Videnskaber og Kunsters Academier, hvilke, ligesom samtlige herværende videnskabelige Instituter og Samlinger, skulle med hiin højere Læreanstalt forbindes til et organisk Heelt under umiddelbar Bestyrelse af Sectionen for den offentlige Underviisning.

(Alf Allg. Hall. Lit. Zeit. Octbr 1809. No. 295.)

Spørgsmaalet om det Tienlige eller Utienlige af et Universitets Oprettelse i Berlin (efter at det i Halle var kommet under et andet Scepter) har givet Anledning til adskillige Smaa skrifter. Blandt disse er ogsaa et af Friherre v. Eggers, Overprocureur i Hertugdømmet Schlesvig (Schlesv. 1809 30 S. 8) under Titel: *Keine Universität in Berlin*, og i Form af et Brev til Geheime-Obertribunalraad Klein.

Forfatterens Grunde, hvorfor han anseer et Universitets Oprettelse i Berlin for uhensigtsmæssig, gaae især ud paa følgende:

I hvorvel han ikke misgiender de Fordeele, som et Universitet kan drage af en stor Stad og især en Residens med Hensyn til Oplysning, Smag, Omgang, Tone o. s. v., er dog Residensens Luft saare utienlig for Studeringernes Aand. Denne Aand fordrer frem for alt Overbeviisning om sine An-

Frængelses høie Værd. En høi Idee om sit Skald er lige opmuntrende for Lærerne og de Studerende. I en Residents falde disse Opmuntringer for en stor Deel bort. Professoren hører ei til de første Cirkler; hvad han mangler i udvortes Anseelse, formindsker de academiske Borgeres Tillid og Mening om hans Værd. Studenten selv æres her ikke som Videnskabsdyrker. Flid, Fremgang og Talent vil her ei blive det, som bestemmer den udmærkende Forskjæl, men Familie, Rigdom o. s. v.

Fremdeles udfordre de academiske Studeringer en vis Rolighed og Eensformighed. Kan man vente af Pluraliteten af de Studerende, at de skulde kunne modstaae de mangfoldige Anledninger til Adspredelse, som en Hovedstad giver? bleve her i den Alder endog fortrinligere Hoveder ikke let henrevne af Fristelser og Forsørelser, som de i en modnere Alder vilde have modstaaet? Mogle Aar, indviede til Videnskaberne paa et roligere Sted, vilde have vænnet dem til regelmæssig Arbeidsomhed, hvilken nu bliver dem dobbelt besværlig, hvis det endog lykkes dem at rive sig løs fra Lediggangens Baand og Adspredelsernes Tummel.

Selv for Professorerne er Hovedstaden i denne Henseende intet lykkeligt Opholdssted. Og saa de ere ei altid ophoiede over Adspredelser.

nes Tillokkelser. Uformærkt inddrages de i Selskabernes Tidsfordriv. Ofte bruges de i Forretninger, som ei vedkomme deres Lærer-Embede.

I Hovedstaden er det altid forholdsmeetsigt dyrere at leve. Især er denne Betragtning vigtig i Henseende til Professorerne. En academisk Lærers Gavnlighed paa sin Post er uforeenbar med Næringsforger. Et hensigtsmæssigt Lærerforedrag udfordrer en stadig Landsmunterhed, hvilken den umuligen kan vedligeholde, der er befymret for sit Udfomme. Den academiske Lærer maa ogsaa leve med en vis Bequemmelighed; at han er vel hjemme hører til hans Stillings Fornødenheder. Hans Studier fordre mange Udgifter. Det er et slet Tegn, naar han skal nødes til ængstelig at beregne hver Skilling, han skal udgive til en Bogs Anskaffelse, til Postpenge o. s. v. Endeligen kan man af Professoren alene vente den Selvfornægtelse, ei at tilegne sig Hovedstadens Luxus? og sæt, at han kunde det, at Kone og Døttre tillode det, var det hensigtsmæssigt for hans Stand at affondre sig og ganske at udelukke sig selv fra det, som andre i lignende Stilling gjøre? Vil han nu nogenlunde leve paa samme Fod som andre, hvad blive da Følgerne? Den taaleligste er uden tvivl endnu den, at han for at kunne leve driver anden Næringsvei; men da er han og mere eller mindre tabt for Universitetet, maaske

for Videnskaberne tillige; muligt, at han ogsaa snart bukker under for en overdreven Anstrængelse.

„Nu Sædeme!“ Jeg hører ikke, siger Forf. til de overdrevne Sædeligheds Prædikanter, men jeg har oplevet saa mange Exempler paa, hvorledes de fortræffeligste og meest haabefulde Anlæg forstyrredes under Hovedstadens Forsørelser; jeg har i en Embedstid af henved en heel Menneskealder seet alt for mange for dørvælige Følger for Staten af tidlig Svækkelse og Mandssløvhed i de høieste saavel som i de nederste Pladser”.

Endeligen finder Forf. det overhovedet ufornuødent at oprette et Universitet i Berlin, eftersom det Preussiske Monarkie allerede har tvende, nemlig i Königsberg og Frankfurt an der Oder. Der bør i et Land ei være alt for mange Universiteter.

Frankfurt an der Oder.

Det herværende Universitet er af Kongen foreskret om dets Vedligeholdelse og en anseelig Forsøgelse af dets Fonds.

(Af. Allg. Hall. Lit. Zeit. Oct. 1809. No. 295.)

4. Bayern.

München.

Den 2 Sept. skete den offentlige Priisuddeeling ved den hersærnde Studieanstalt, som efter den nye Studieplan er afdeelt i et Lyceum, Gymnasium, Progymnasium og en Primærskole. Hr. Stats- og Conferentsminister Friherre von Montgelas bærede Ungdomsfesten med sin Nærværelse; han blev ved Indgangen modtagen af Geheimeraad von Zentner, som Chef for Studiefektionen, i Spidsen af Overskoleraaderne og Lærerne. Anstaltens Director Hr. K. Weiller forelæste en Aarsberetning, i hvilken han med et Tilbageblik paa den Skæbne, som Studievæsenet har undergaaet i det sidste Decennium; og ved isærdeleshed at opholde sig ved den nye Skolereform, udførligen fortalte, hvad der i det sidstforløbne Skoleaar var præsteret efter den nye Plan, som igjen fornemmeligen hæver Sprogstudiet. Til de literære Dveller kom i de sidste Maaneder ogsaa militære, og 177 Subjecter bleve af Underofficerer øvede i de første militære Bevægelser. Med Bitterhed dablede Weiller mange Forældres Ligegyldighed for deres Børns Opførsel, og beklagede Adskillelsen mellem Skolen og Publicum, som ved de nye Reformer igjen var bleven større. Af 550 Disciple, som i dette Aar havde nydt Underviis-

ning i Anstalten, vare 194 af borgerlige Forældre, 39 af Bondestanden, og 333 af de øvrige Stænder, hvoriblandt kun 70 Adelige. Af de Studerende af Bondestanden hørte de fleeste (19) til den høieste Klasse i Lyceet: i Overprimærklassen var for nærværende Tid slet ingen Bondesøn, og i Underklassen kun een eneste. Der møder os kun endnu det Spørgsmaal, bemærkede Taleren, om det nuværende Extrem, hvorved det forrige af den saa kaldte hyppige Studeren af Subjeeter i hiin Folkeklasse er blevet fortrængt, i det Hele vil have meere velgiørende Følger. Sandelig! Den endnu aldrig nogensinde udeblevne Kraftløshed hos de høiere Stænder synes at vorde aldeles uheldelig uden nogen Tilvæxt af de lavere. Dette intet mindre end usandsynlige Onde turde komme saa meget tidligere og eftertryffelligere, da der selv af de øvrige Stænder, i Sammenligning med forrige Tider, studere ulige flere Formuende end Fattige; dette Aar var der næsten tre Gange saa mange af de første som af de sidste. Af de 73, som udtraadte, valgte denne Gang flere end ellers den militære Løbebane. Lyceisterne oplæstes ved Navn i den Orden, som efter deres Fremgang var anvist dem; af Gymnasisterne erholdt de 3 første i Oberklassen Sølvmedailler med Kongens Billede, de øvrige Bøger og Diplomer. De ved Siden af Virgil, Tacitus,

Nepos uddeelte tydske Klasfikere vidnede bedre end noget andet om Manden i Læreanstalten; ligesom ogsaa den Omstændighed, at af de 110 Priser kun 20 bleve uddeelte til Adelige, som dog have Midler af alle Slags i deres Magt, endnu tilkjendegav noget mere end blot Uddeelerens Upartiskhed, maaskee ogsaa tiener til at oplyse, hvorfor et saa forholdsmæssigt ringe Antal af Adelige besøge de offentlige Skoler. Paa faldende, skjøndt ikke uforklarligt, fandt mangen vacker Bayrer det, at Videnskabernes Acaemiets Medlemmer undlod, ved deres Nærværelse ved denne offentlige Udmærkelse af Ungdommens Fortjener at ytre hin patriotiske Interesse for Folke dannelselse og Underviisning, hvilken man skulde tiltroe dem som Medlemmer af den høieste Dannelsesanstalt i Fædrelandet, og hvilken det franske Nationalinstitut endnu lægger for Dagen ved enhver Leilighed, og endog for kort Tid siden har lagt for Dagen ved den d. 15 Aug. foretagne Præmieuddeeling til Disciplene i de 4 Lyceer i Paris. Maatte kun ikke ogsaa her, som hos saa mangen Egoist, Verdensborgeraanden, den anpriiste frie og reenvidskabelige Virksomhed, som ej staaer i Tjeneste, alene blive et Paaskud og en Skingrund til en lad Forsømmelse af særdeles Pligter.

(Af Allg. Zeit. Sept. 1809 No. 252)

Under 18 September er udstædt en Opfordring til theologiske Candidater at søge om de ledige Præstefalder i det Borsbergiske. (Man seer heraf, at der maa være Mangel paa Concurrenter).
(Af Allg. Zeit. 1809 No. 267)

Det Kgl. bayeriske Regjeringsblad af 11 October indeholder "Instructionen for de Candidaters Prøvelse, som anmelde sig til Lærere Embeder ved Studiefkolerne eller Studieinstitutterne." De Hovedgrundsætninger, som derved ere fastsatte, lyde saaledes: "Da alene Lærere skulle have Plads som Lærere i de Anstalter, der ere bestemte for den videnskabelige Dannelse, men det hører til Grundbetingelsen for Lærdom, tilgavns at kunne fatte Videnskabernes Sammenhæng og det endog af Kilderne, saa bliver med Nette af en Candidat til et Lærer-Embede ved en saadan Anstalt giort Fordring paa Kundskab i de gamle Sprog som første Betingelse, og just derfor Philologien ophæiet til den første Gjenstand for den Prøve, som enhver Candidat maa underkaste sig, naar han vil haabe, at ham skal tilstædes Udgang til Prøvens øvrige Gjenstande. Men da ogsaa paa den anden Side Philologen ikke skal være en blot Grammatiker, men det tillige maa fordres af ham, at han er bevandret i alle

de til Omfanget af den humanistisk-vi-
den skabelige Dannelse henhørende Kundskaber, saa kan ogsaa den Candidat, der tilbyder sig som Lærer i Philologie, ikke fritages for Prøve i Philosophiens, Historiens og Archæologiens, den tydske classiske Litteratur, Mathematikens og Naturvidenskaberne's Gjenstande." Denne Cyclus af Kundskaber fordres derfor uden Undtagelse af Alle, som ville erkiendes for duelige til at optages blandt Lærerebeds-candidaterne for en Studieskole eller et Studieinstitut. Paa hvilke af de betegnede Prøvesgjenstande Hovedvægten skal lægges hos en Professor for et Realinstitut, paa hvilken derimod hos en Professor for et Gynnasialinstitut a), forstaaer sig af sig selv ved at se hen til den for ethvert af begge Hovedlæreanstalter i det almindelige Normativ angivne ejendommelige Bestemmelse.

(Af Allg. Zeit. Oct. 1809. No. 288.)

5. Westphalen.

Göttingen.

Strax efter at Statsraad Leist havde tiltraadt sin Plads som Curator for de offentlige Lærean-

a) See disse Annal. 1809 1 B. S. 140 ff.

Univ. og Skole-Annaler 1809. 2 B.

stalter i Kongeriget Westphalen, udgik et Decret
 til Universitetet i Göttingen, at for Fremtiden alle
 Prolusioner, som Professoren i Weltalenhed har
 skrevet ved Prorectoratskifte, og Prosmierne til
 Lectionscatalogerne skulde være underkastede en streng
 Censur deels i Kassel deels i Göttingen. Da den
 80 aarige Veteran Heyne derimod gjorde den
 Forestilling, at han i en Tid af 46 Aar havde
 skrevet dem uden al Censur, blev han ganske fri-
 tagen for denne Umage, og Mitscherlich paa-
 lagt at affatte samme. Et andet Decret forbød
 samtlige Professore, for Fremtiden at betiene sig
 af nogen anden Titel, end den, deres Læreplads
 selv gav dem a), og tilkiendegav sin Forundring
 over, at de ikke allerede frivillig havde frasagt sig
 samme. Ubehagelige Stridigheder imellem Gensdar-
 meriet og de Studerende, hvorved en Studerende
 fra Schweiz kom haardt i Knibe, foranledigede
 store Bevægelser, Deputationer til Kassel og Re-
 legationer. Efter offentlige Blade have Professo-
 rerne Hugo (nu Prorector), Planck og Eichhorn
 for en Tid ganske ophørt med deres Forelæsninger.
 Den 9de Septbr. døde den ærværdige Veteran og
 Professor i Politiken, Schløzer, i sit 75 Aar, som
 lagde sin lige indtil sin høie Alder fortsatte Virk-
 somhed for Dagen, om ikke ved Forelæsninger,

a) Jvf. disse Ann. 1809 2 B. S. 141.

faa dog ved grundige Anmeldelser af russiske Værker i de gøttingiske Anmeldelser, denne det literære Gøttingens Ziir. Man citerer den Spaaadom af ham: han var fød med Georgia Augusta — det var stiftet i hans Fødselsaar 1735 — og vilde døe med det.

(Af Allg. Zeit. Oct. 1809 No. 284)

6. Storhertugdømmet Würzburg.

Nyligen er ved en Cabinetsbefaling 10 Professorer bleve dispenserede fra alle Forelæsninger og Functioner ved Universitetet her, dog med Behold af deres Titel, Rang og fulde Gage. Man forsikrer, at dette er skeet efter en meget trængende Forestilling, hvormed den pavelige Generalvicarius, en Hr. von Staufenberg, i Forening med Biskopvicarius en Hr. Dr. Zirkel, o. s. v. gien- tagne Gange har bestormet den religiøse Storhertug, som om den catholske Religion stod i Fare, ja endog truedes med siensynlig Undergang ved disse Mænds Lærdomme og Foredrag, hvoriblandt Hr. Prof. Fischer er den eeneste Protestant!! Man vil paa samme Tid vide, at de tvende fornævnte høie Gejstlige, i Forening med en vis Regens Löwenheimer, ere Stiftere af og Forstandere for et herværende hemmeligt jesuitisk Pro-

paganda-Selskab, som staaer i Forbindelse med lignende Selskaber i Bayern o. s. v. og skal have faaet sine Ordres fra Wien og Rom.

(Af allg. Hall. Lit. Zeit. Octbr. 1809. No. 277.)

Med et allerhøieste til det Storhertugelige Studtecuratel under 7 Sept. udgangen Rescript ere følgende Bestemmelser fastsatte for Universitetet. Samtlige Professorer forsamle sig kun eengang om Aaret, undtagen naar Curatellet finder det nødvendigt at tilføje en overordentlig Forsamling. Prorector vælges aarligen af Professorerne. Altributernes Forstandere ere umiddelbar og ene og alene Curatelet underordnede og staae samme til Ansvar. Samtlige 4 Professorer i Theologien ere satte paa Pension med Bedbehold af deres fulde Gage. I det theologiske Facultets Rettigheder indtræder det biskoppelige Seminarium, hvis Decanus er den forrige Forstander, Hr. Dr. L. v. e. n. h. e. i. m. Professor i Kirkeretten, Hr. G. r. e. g. e. l., er ligeteds sat paa Pension. Af det philosophiske Facultet ere fem satte paa Pension. De fra Gymnasiet til det philologiske Studium overgangne Studenterne høre vel til Academikernes Klasse, men staae endnu under Disciplinen. Ordinarii ved ethvert Facultet ere deelte i tre Klasser, hvoraf den første lønnes med 1200, den anden med 1000 og

den tredie med 800 fl. De overordentlige Professorens Salar er ikke bestemt.

Universitetskirken, som hidtil er brugt til Depot for Bøger, skal saasnart muligt ryddeliggjøres og igien sættes istand til Brug for Academikernes og Gymnasiasternes offentlige Gudstieneste. Denne Gudstieneste skulle de geistlige Professorene stiftes til at holde. Af de verdslige Professorer forventer man, at de bivaane samme paa Søndag og Helligdagene. — Med det theologiske Facultet er ogsaa Lærestolen i Kirkeretten foreenet. Det theologiske Facultet er afhængig af Vicariatet. Det creerer Doctores Theologiæ & S. S. Canonum. Det juridiske Facultet kan ikke udnævne nogen Candidat til Doctor utriusque juris, naar han ikke af det theologiske Facultet er prøvet med Hensyn til Kirkeretten. Samtlige geistlige Professorer skulle, saasnart den hertil fornødne Indretning er truffet, tage Kost og Bopæl i Seminariet mod et forholdsmæssigt Afdrag i deres Gage. — Samtlige Professorer er det paalagt at holde Forelæsninger kun i det til deres Nominalprofessur hørende Fag.

(Af allg. Hall. Lit. Zeit. Octer. 1809 No. 296.)

7. Rusland.

Sct. Petersborg.

Det keiserlige Gymnasium i Sct. Petersborg begyndte for faa Aar siden, og er egentligen en udvidet Fortsættelse af det Keiserlige Videnskaber's Academies Gymnasium. Dette Gymnasium skal berede de Studerende for et Universitet her i Hovedstaden, som endnu ei er blevet oprettet, og imidlertid fuldendes Studierne paa den Maade her, at Unglingene fra Gymnasiet kunne indtræde lige i Statens Tjeneste. Det staaer under Opsyn af Curatoren over det Sct. Petersborgske Universitets-Raad, Hs. Excel. Geheimeraad, Senator og Præsident i Videnskaberne's Academie m. m. Hr. von Nosow.

Et smukt og stort Huus paa Gaden: Store Metshamkaje indbefatter ikke blot selve Gymnasiet men ogsaa tvende forberedende Skoler, saa at man her modtager og underviser Børn og Unglinge fra 6 og 7 Aar til 20 Aar og derover. Den nederste Skole har tvende, selve Gymnasiet har fire Klasser, hvoraf den høieste eller fjerde Klasse alligevel endnu ikke har været aabnet, men bliver det i Aar efter Sommerferien's Slutning. Al Undervisning meddeles i det russiske Sprog, og i Gymnasiet selv gives den af 12 Lærere. —

Eleverne i dette Institut bestaaer af Pensionairer, Halpensionairer og Externer, og udgiøre i et sammenlagt Antal omtrent 300 af flere Nationer og Religioner.

I Huset findes tvende Pensioner: den første eller saakaldte adelige, som har 50 Senge, i hvilken for hver Pensionair betales 500 Rubler aarligen, og Eleverne have alting frit, undtagen Klæder, som de bære efter eget Lykke; den anden eller saakaldte Kronens, som har 110 a 120 Senge, og hvor 50 Elever bestandig underholdes af Videnskabernes Academie, de øvrige af Keiseren, andre publike Fonds og ogsaa af Private, imod 300 Rubler aarligen. Her faae de tillige Klæder og bære Gymnasiets Uniform, blaa Kiøle med rød Krave og røde Opflag. (Lærerne og Gymnasiets øvrige Betiente bære denne Uniform, som i alle Deele ligner Videnskabernes Academies, broderet med Guld, efter enhver's særskilte Rang.)

I disse Pensioner holdes Eleverne under den strengeste Opsigt, og større Orden og Keenlighed, endog Elegants i visse Deele, er sikkert umulig. Til denne Hvide kunne de blot drives i et Land, som anvender saa uhyre Summer paa Almeenunderviisningen. Det Heele styres af en Director, som tillige er Director for Institutet for Blinde og Døvstumme her i Staden og for de publike Skoler og private Pensioner i det St. Petersborgske Gouver-

nement: Statsraad og Ridder af Sct. Vladimir-Ordenen, Baron von Dolst. Overopfigten i Gymnasiet er anbetroet til en Inspecteur; Collegie-Raad og Ridder af samme Orden, von Engelbach. Desuden ere der 3 Gouvernører for hver Pension.

(Af en Privatkrivelse Jun. 1809.)

g. Sverrig.

Lund.

Den 12 Decbr. høitideligholdtes ved Universitetet her Carl 13 Thronbestigelse ved en Tale af Prof. Norberg. Det i denne Anledning af Prof. N. H. Sjöborg udstædte latinske Program udtrykker de blandede Følelser, med hvilke Forf. betragter den skete Omvæltning, sammes Årsager og umiddelbare Følger. Overbeviisningen om det Gavnlige i disse er hos Forf. forenet med taknemmelig Erindring af de Velgjerninger, Universitetet og han selv skyldte den forrige Konge. Blandt Revolutionens ønskelige Følger anføres ogsaa: "quod pace cum Danis parta commercium habere cum Musis Hauniensibus licet."

9. Nordamerikanske Fristater.

I Massachusetts er (hvis ingen senere Foranstaltning finder Sted) medicinske Candidaters Examination overladt et i Aaret 1784 stiftet medicinsk Selskab. De Artikler i Selskabets af Regieringen autoriserede Constitution, som hære herhid, ere følgende:

”Og siden det er af indlysende Vigtighed, at tilbørlig Forskjel gøres mellem Saadanne, som ere hensigtsmæssigen dannede og have fornøden Duelighed til at opfylde deres Embedspligter, og Saadanne, der paa en uvidende og usel Maade behandle Lægekunsten, hvorved mange brave Folks Helbred og Liv kan komme i Fare og maaske tabes for Selskabet:

Saa være det forordnet, at bemeldte Societets Præsident og Medlemmer eller andre Embedsmænd og Medlemmer, som af dem ansættes, skal have fuld Magt og Myndighed til at examinere alle Candidater til medicinsk og kirurgisk Praxis, og dersom efter saadan Prøvelse bemeldte Candidater findes dygtige i deres Videnskab og duelige til at practisere den, erholde de Selskabets Approbation ved et under Societetets Segl udfærdiget og af Præsidenten underregnet Testimonium.

Fremdeles være det forordnet, at dersom bemeldte Præsident og den eller de Perso-

